

31.

Na osnovu člana 95 tačka 3 Ustava Crne Gore donosim

UKAZ

O PROGLAŠENJU ZAKONA O PREKOGRANIČNOJ RAZMJENI ELEKTRIČNE ENERGIJE I PRIRODNOG GASA

("Službeni list Crne Gore", br. 002/26 od 09.01.2026)

Prolašavam Zakon o prekograničnoj razmjeni električne energije i prirodnog gasa, koji je donijela Skupština Crne Gore 28. saziva na Sedmoj sjednici Drugog redovnog (jesenjeg) zasijedanja u 2025. godini, dana 31. decembra 2025. godine.

Broj: 01-009/25-2544/2

Podgorica, 31. decembar 2025. godine

Predsjednik Crne Gore,

Jakov Milatović, s.r.

Na osnovu člana 82 stav 1 tačka 2 i člana 91 stav 1 Ustava Crne Gore, Skupština Crne Gore 28. saziva, na Sedmoj sjednici Drugog redovnog (jesenjeg) zasijedanja u 2025. godini, dana 31. decembra 2025. godine, donijela je

ZAKON

O PREKOGRANIČNOJ RAZMJENI ELEKTRIČNE ENERGIJE I PRIRODNOG GASA

I. OSNOVNE ODREDBE

Predmet

Član 1

Ovim zakonom uređuju se uslovi za korišćenje prenosnih sistema za prekograničnu razmjenu električne energije i prirodnog gasa, međunarodna saradnja u sprečavanju elektroenergetskih kriza, priprema za elektroenergetsku krizu i upravljanje tom krizom poštujući zahtjeve konkurentnog unutrašnjeg tržišta električne energije, dodjela prekozonskog kapaciteta i upravljanje zagušenjima na dan-unaprijed i unutar dnevnog tržištu električne energije, način obezbjeđenja sigurnosti snabdijevanja gasom i transparentnosti tržišta električne energije i gasa i druga pitanja od značaja za prekograničnu razmjenu električne energije i prirodnog gasa.

Principi razmjene

Član 2

Prekogranična razmjena električne energije i prirodnog gasa (u daljem tekstu: gas) u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorima i ovim zakonom zasniva se na:

- 1) povećanju konkurentnosti tržišta električne energije i gasa dodjelom raspoloživih prekozonskih prenosnih kapaciteta uz primjenu postupaka za utvrđivanje naknade za prekogranične tokove;
- 2) uspostavljanju funkcionalnog i transparentnog veleprodajnog tržišta električne energije i gasa, sa visokim nivoom sigurnosti snabdijevanja;
- 3) primjeni postupaka za usklađivanje pravila za prekograničnu razmjenu;
- 4) usaglašavanju nediskriminatorskih pravila za korišćenje sistema za prenos gasa, terminala za tečni prirodni gas (u daljem tekstu: TPG) i skladišnih postrojenja;
- 5) sigurnosti snabdijevanja gasom;
- 6) primjeni principa za dodjelu i naplatu prekograničnih kapaciteta, usaglašenih na nivou Evropske unije i Energetske zajednice;
- 7) transparentnosti uslova za korišćenje prenosnih sistema, određivanju i dodjeli prekozonskih prenosnih kapaciteta, radi nesmetane trgovine kapacitetima;

- 8) transparentnosti pravila za balansiranje prenosnih sistema i usaglašavanje na nivou Energetske zajednice;
- 9) efikasnom postizanju ciljeva Energetske zajednice, a posebno klimatskog i energetskeg okvira za 2030. godinu, obezbjeđivanjem tržišnih signala za povećanu efikasnost, veći udio obnovljivih izvora energije, sigurnost snabdijevanja, fleksibilnost, održivost, dekarbonizaciju i inovacije;
- 10) postavljanju osnovnih principa za funkcionalna integrisana tržišta električne energije, kojima se omogućava svim pružaocima resursa i kupcima električne energije nediskriminatorni pristup mreži, osnažuju kupci, obezbjeđuje konkurentnost na globalnom tržištu, kao i upravljanje potrošnjom, skladištenje energije i energetska efikasnost, olakšava agregacija distribuirane potražnje i ponude, omogućava tržišna i sektorska integracija i tržišna naknada za električnu energiju proizvedenu iz obnovljivih izvora.

Supsidijarna primjena

Član 3

Na pitanja prekogranične razmjene električne energije i gasa koja nijesu uređena ovim zakonom primjenjuju se odredbe zakona kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti.

Upotreba rodno osjetljivog jezika

Član 4

Izrazi koji se u ovom zakonu koriste za fizička lica u muškom rodu podrazumijevaju iste izraze u ženskom rodu.

Značenje izraza

Član 5

Pojedini izrazi upotrijebljeni u ovom zakonu imaju sljedeća značenja:

- 1) Agencija za saradnju energetske regulatora Evropske unije je tijelo za saradnju energetske regulatora Evropske unije koje ima svoje nadležnosti i u Energetskoj zajednici u situacijama koje imaju uticaja na najmanje jednu ugovornu stranu Energetske zajednice i jednu državu članicu Evropske unije, u skladu sa potvrđenim međunarodnim sporazumom;
- 2) agent za prenos je subjekat ili subjekti odgovorni za prenos neto pozicija između različitih centralnih ugovornih strana;
- 3) agregacija je funkcija koju obavlja fizičko ili pravno lice koje kombinuje opterećenja većeg broja kupaca ili proizvedenu električnu energiju radi prodaje, kupovine ili aukcije na bilo kojem tržištu električne energije;
- 4) algoritam uparivanja kontinuiranog trgovanja je algoritam koji se upotrebljava za uparivanje naloga u jedinstvenom povezivanju unutardnevnog tržišta i kontinuiranu dodjelu prekozonskog kapaciteta;
- 5) algoritam za cjenovno povezivanje tržišta je algoritam koji se upotrebljava za istovremeno uparivanje naloga u jedinstvenom povezivanju dan-unaprijed tržišta i dodjelu prekozonskih kapaciteta;
- 6) aukcija je postupak kojim se dugoročni prekozonski kapacitet nudi i dodjeljuje učesnicima na tržištu koji su dostavili ponude;
- 7) balansiranje električne energije su sve aktivnosti i postupci u svim vremenskim okvirima, kojima operatori prenosnih sistema kontinuirano obezbjeđuju održavanje frekvencije sistema unutar unaprijed definisanog opsega stabilnosti i usklađenost sa količinama rezervi potrebnim za traženi kvalitet balansiranja;
- 8) balansna energija je energija koju operatori prenosnih sistema koriste za balansiranje i koju obezbjeđuje pružalac usluge balansiranja;
- 9) balansni kapacitet je količina kapaciteta koju je pružalac balansne usluge pristao da rezerviše i u odnosu na koju je pristao da podnese ponude za odgovarajuću količinu balansne energije operatoru prenosnog sistema za vrijeme trajanja ugovora;
- 10) balansno odgovorni subjekat (BOS) je učesnik na tržištu, ili ugovorna strana na koju je učesnik na tržištu prenio odgovornost za svoje količinsko odstupanje na tržištu električne energije;
- 11) centralna ugovorna strana je subjekat ili subjekti koji zaključuju ugovore sa učesnicima na tržištu, pružavaju ugovore po osnovu postupka uparivanja i omogućavaju prenos neto pozicija po osnovu dodjele kapaciteta sa drugim centralnim ugovornim stranama ili agentima za prenos;
- 12) cijena količinskog odstupanja je cijena koja može biti pozitivna, jednaka nuli ili negativna, u svakom periodu poravnanja odstupanja za odstupanje u bilo kojem smjeru;
- 13) delegirani operator je subjekat kome je operator prenosnog sistema električne energije ili nominovani operator tržišta električne energije delegirao aktivnosti ili obaveze povjerene operatoru prenosnog sistema ili

- nominovanom operatoru tržišta električne energije ili ih je dodijelila ugovorna strana Energetske zajednice ili regulatorno tijelo u skladu sa zakonom;
- 14) demonstracioni projekat je projekat koji prikazuje neku tehnologiju kao prvu te vrste u Energetskoj zajednici i predstavlja značajnu inovaciju koja prevazilazi najviši nivo postojeće tehnologije;
  - 15) derogacija je svako odstupanje od primjene zakonskog akta na ograničeni vremenski period;
  - 16) distribucija električne energije je prenos električne energije sredjenaponskim i niskonaponskim distributivnim sistemima radi isporuke energije kupcima, ne uključujući snabdijevanje električnom energijom;
  - 17) distribuirana proizvodnja je proizvodnja električne energije u elektroenergetskom objektu priključenom na distributivni sistem;
  - 18) dodijeljena količina je količina električne energije fizički injektirana u sistem ili preuzeta iz njega i pripisana balansno odgovornom subjektu, a služi za obračun količinskog odstupanja tog subjekta;
  - 19) dodjela kapaciteta je prekozonska dodjela kapaciteta;
  - 20) država članica je država članica Evropske unije;
  - 21) dugoročna dodjela kapaciteta je dodjela dugoročnih prekozonskih kapaciteta putem aukcija prije vremenskog okvira dan-unaprijed tržišta električne energije;
  - 22) dugoročna prava prenosa su fizička prava prenosa ili finansijska prava prenosa - opcija ili finansijska prava prenosa - obaveza stečena u dugoročnoj dodjeli kapaciteta za prenos električne energije;
  - 23) dugoročne usluge su usluge koje operator prenosnog sistema električne energije pruža u periodu koji nije kraći od jedne godine;
  - 24) ekonomski višak kod jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed ili unutar dnevnog tržišta je zbir viška dobavljača kod jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed ili unutar dnevnog tržišta za određeni period, viška potrošača kod jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed ili unutar dnevnog tržišta, prihoda od zagušenja i drugih povezanih troškova i koristi koje povećavaju ekonomsku efikasnost za određeni period, pri čemu višak dobavljača i potrošača predstavlja razliku između prihvaćenih naloga i klirinške cijene po jedinici energije pomnoženu sa količinom energije iz naloga;
  - 25) eksplicitna dodjela kapaciteta je postupak kojim se pravo na korišćenje prekozonskih prenosnih kapaciteta dodjeljuje učesnicima na tržištu nezavisno od trgovine električnom energijom;
  - 26) elektroenergetski sistem je tehnički sistem čiji je osnovni zadatak pouzdano i kvalitetno snabdijevanje električnom energijom, a koji čini proizvodnja, prenos, distribucija i potrošnja električne energije;
  - 27) elektroenergetska kriza je aktuelna ili predstojeća situacija u kojoj postoji značajna nestašica električne energije, kako je u planu spremnosti za rizike predviđeno od strane organa državne uprave nadležnog za poslove energetike, ili u kojoj je nemoguće snabdijevati kupce električnom energijom;
  - 28) Energetska zajednica je zajednica osnovana Sporazumom o formiranju Energetske zajednice;
  - 29) energetska subjekat je privredno društvo, pravno ili fizičko lice, odnosno preduzetnik koji obavlja energetska djelatnost;
  - 30) energija iz obnovljivih izvora je energija iz obnovljivih nefosilnih izvora, kao što je energija vjetra, solarna energija (termalna i fotonaponska), geotermalna energija, ambijentalna energija, energija plime, oseke i druga energija mora, hidroenergija, biomasa, deponijski gas, gas iz postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i biogas;
  - 31) Evropska mreža operatora prenosnih sistema električne energije je udruženje operatora prenosnih sistema električne energije;
  - 32) fizičko zagušenje je svako stanje sistema u kojem se predviđenim ili ostvarenim tokovima snaga prekoračuju termičke granice elemenata sistema, stabilnost napona ili granice faktora snage elektroenergetskog sistema;
  - 33) funkcija operatora tržišnog povezivanja je uparivanje naloga sa dan-unaprijed i unutar dnevnih tržišta električne energije za različite zone trgovanja, uz istovremenu dodjelu prekozonskih kapaciteta;
  - 34) funkcija optimizacije aktivacije je funkcija izvođenja algoritma kojim se optimizuje aktivacija ponuda balansne električne energije;
  - 35) funkcija optimizacije za nabavku kapaciteta je funkcija izvođenja algoritma kojim se optimizuje nabavka balansnog kapaciteta za operatore prenosnih sistema električne energije koji razmjenjuju taj kapacitet;
  - 36) garancija je garantovanje da će prava na prekozonski kapacitet za prenos električne energije ostati nepromijenjena i da će u slučaju njihove izmjene biti isplaćena naknada;

- 37) granica pouzdanosti je smanjenje prekozonskog kapaciteta za prenos električne energije, radi otklanjanja nesigurnosti prilikom proračuna kapaciteta;
- 38) granice operativne sigurnosti su prihvatljiva operativna ograničenja za siguran rad mreže, kao što su termička ograničenja, naponska ograničenja, ograničenja struje kratkog spoja, frekvencijska ograničenja i granice dinamičke stabilnosti;
- 39) implicitna dodjela kapaciteta je postupak kojim se pravo na korišćenje prekozonskih prenosnih kapaciteta dodjeljuje učesnicima na tržištu istovremeno sa trgovinom električne energije;
- 40) integritet sistema je svojstvo prenosnog sistema gasa, uključujući potrebnu prenosnu infrastrukturu, kojim se tehnički garantuje prenos gasa, održavanjem pritiska i kvaliteta gasa unutar granica koje propisuje operator prenosnog sistema gasa;
- 41) interkonektor je prenosni vod ili gasovod koji prelazi ili se proteže granicom između ugovornih strana Energetske zajednice ili između ugovornih strana Energetske zajednice i država članica Evropske unije i koji povezuje nacionalne prenosne sisteme ugovornih strana Energetske zajednice ili ugovornih strana Energetske zajednice i država članica Evropske unije;
- 42) interoperabilnost je u kontekstu pametnog mjerenja električne energije sposobnost dvije ili više energetske ili komunikacionih mreža, sistema, uređaja, aplikacija ili komponenti da uzajamno djeluju, razmjenjuju i koriste informacije, radi izvođenja potrebnih funkcija;
- 43) jedinstveno povezivanje dan-unaprijed tržišta električne energije je postupak aukcije u okviru kojeg se uparuju prikupljeni nalozi i istovremeno se dodjeljuje prekozonski kapacitet za različite zone trgovanja na dan-unaprijed tržištu;
- 44) jedinstveno povezivanje unutardnevnog tržišta električne energije je kontinuirani proces u okviru kojeg se uparuju prikupljeni nalozi i istovremeno se dodjeljuje prekozonski kapacitet za različite zone trgovanja na unutardnevnom tržištu;
- 45) kapacitet je maksimalni dozvoljeni protok gasa izražen u jedinici zapremine po jedinici vremena ili maksimalna dozvoljena električna snaga elementa elektroenergetskog sistema;
- 46) kapacitet TPG terminala je kapacitet za pretvaranje gasa u tečno stanje na TPG terminalu ili unošenje, iznošenje, pružanje pomoćnih usluga, privremeno skladištenje i regasifikaciju TPG-a;
- 47) klirinška cijena je cijena određena uparivanjem najvišeg prihvaćenog prodajnog naloga i najnižeg prihvaćenog kupovnog naloga na tržištu električne energije;
- 48) količinsko odstupanje je količina električne energije obračunata balansno odgovornom subjektu a predstavlja razliku između dodijeljene količine pripisane tom subjektu i završne pozicije balansno odgovornog subjekta, uključujući svaku korekciju odstupanja primijenjenu na taj subjekat, unutar određenog perioda finansijskog poravnanja odstupanja;
- 49) kontrolna oblast je koherentni dio međusobno povezanog elektroenergetskog sistema kojim upravlja jedan operator sistema i obuhvata priključena fizička opterećenja i/ili proizvodne jedinice, ako ih ima;
- 50) koordinator za krizu je lice, grupa lica, tim sastavljen od relevantnih nacionalnih rukovodilaca za elektroenergetsku krizu ili institucija koja ima zadatak da djeluje kao kontaktna tačka i koordinira protok informacija tokom elektroenergetske krize;
- 51) korekcija količinskog odstupanja je količina električne energije koja predstavlja balansnu energiju primljenu od pružaoca balansne usluge i koju je operator prenosnog sistema tokom određenog perioda poravnanja količinskog odstupanja iskoristio za balansiranje predmetnih subjekata odgovornih za odstupanja, a služi za obračun odstupanja tih subjekata;
- 52) korisnik sistema je fizičko ili pravno lice koje isporučuje električnu energiju u prenosni ili distributivni sistem ili preuzima električnu energiju iz prenosnog ili distributivnog sistema;
- 53) krajnji kupac je kupac koji kupuje električnu energiju ili gas za sopstvenu potrošnju;
- 54) kratkoročne usluge su usluge koje operator prenosnog sistema pruža u periodu do jedne godine;
- 55) kritični element mreže je element mreže bilo unutar zone trgovanja ili između zona trgovanja koji je uzet u obzir prilikom proračuna kapaciteta, ograničavajući količinu električne energije koja se može razmjenjivati;
- 56) kupac je veleprodajni ili krajnji kupac električne energije ili gasa;
- 57) malo pravno lice je pravno lice koje ispunjava najmanje dva od sljedeća tri kriterijuma:
  - prosječan broj zaposlenih u poslovnoj godini do 50;
  - ukupan prihod na godišnjem nivou do 8.000.000,00 €;
  - ukupna aktiva do 4.000.000,00 €;

- 58) mehanizam za razvoj kapaciteta je mjera kojom se obezbjeđuje potrebni nivo adekvatnosti resursa na unutrašnjem tržištu električne energije plaćanjem za njihovu raspoloživost, isključujući mjere koje se odnose na pomoćne usluge ili upravljanje zagašenjima;
- 59) metod promjene proizvodnje je metod pretvaranja promjene neto pozicije određene zone trgovanja električnom energijom u procijenjena povećanja ili smanjenja injektiranja u zajedničkom modelu mreže;
- 60) model operator prenosnog sistema - operator prenosnog sistema (OPS - OPS) je model za razmjenu usluga balansiranja električne energije po kojem pružalac balansne usluge pruža usluge balansiranja svom priključnom OPS-u koji zatim te usluge pruža zahtijevajućem OPS-u;
- 61) model operator prenosnog sistema - pružalac usluge balansiranja (OPS - PUB) je model pružanja usluga balansiranja električne energije po kojem pružalac usluge balansiranja pruža uslugu operatoru prenosnog sistema koji te usluge pruža zahtijevajućem OPS-u;
- 62) modul upravljanja kapacitetom je sistem koji sadrži ažurirane informacije o raspoloživom prekozonskom kapacitetu za dodjelu unutardnevnog prekozonskog kapaciteta za prenos električne energije;
- 63) nacionalni TCM su opšti akti ili metodologije (terms and conditions or methodologies - TCM) izrađeni i dostavljeni na odobrenje Regulatornoj agenciji za energetiku i regulisane komunalne djelatnosti od strane operatora prenosnog sistema i/ili nominovanog operatora tržišta električne energije u skladu sa ovim zakonom i potvrđenim međunarodnim ugovorima;
- 64) nalog je namjera kupovine ili prodaje energije ili kapaciteta koju izrazi učesnik na tržištu električne energije u skladu sa propisanim uslovima;
- 65) nefrekvencijska pomoćna usluga je usluga koju koristi operator prenosnog sistema ili operator distributivnog sistema električne energije u svrhu regulacije napona u stacionarnom stanju, brzog injektiranja reaktivne struje, inercije za osiguranje stabilnosti lokalne mreže, struje kratkog spoja, sposobnosti beznaponskog pokretanja (black start) sistema i sposobnosti ostrvskog rada;
- 66) neiskorišćeni kapacitet je kapacitet koji je korisniku sistema prirodnog gasa dodijeljen, a koji korisnik nije prijavio do propisanog roka;
- 67) nepredviđeni događaj je utvrđeni i mogući kvar nekog elementa ili kvar elementa koji je već nastao, uključujući ne samo elemente prenosnog sistema električne energije, već i njegove korisnike, kao i elemente distributivnog sistema, ako su važni za operativnu sigurnost prenosnog sistema;
- 68) neto pozicija je neto zbir izvoza i uvoza električne energije za svaku tržišnu vremensku jedinicu za zonu trgovanja;
- 69) netržišna mjera je svaka mjera na strani ponude ili potražnje koja odstupa od tržišnih pravila ili komercijalnih sporazuma, čija je svrha ublažavanje elektroenergetske krize;
- 70) nominacija je prijava korišćenja dugoročnih prekozonskih kapaciteta koju nosilac fizičkih prava prenosa i njegov partner ili ovlašćena treća strana dostavlja operatoru prenosnog sistema električne energije u propisanom formatu;
- 71) nominovani operator tržišta električne energije (NEMO) je operator tržišta koga odredi Vlada Crne Gore za obavljanje zadataka koji se odnose na jedinstveno povezivanje dan-unaprijed ili unutardnevnog tržišta električne energije;
- 72) novi interkonektor električne energije je interkonektor koji nije završen do 1. jula 2007. godine;
- 73) objekat za proizvodnju električne energije je objekat u kojem se primarna energija pretvara u električnu energiju, a koji se sastoji od jednog ili više modula za proizvodnju električne energije priključenih na mrežu;
- 74) očekivana neisporučena energija je procijenjena električna energija koja neće biti isporučena, u određenom geografskom području u određenom vremenskom periodu, zbog nedovoljnog kapaciteta resursa da zadovolje potražnju;
- 75) očekivani gubitak opterećenja je očekivani broj časova, u određenom geografskom području u određenom vremenskom periodu, tokom kojih kapacitet resursa ne može da zadovolji potražnju za električnom energijom;
- 76) oblast odstupanja je oblast za koju se vrši obračun odstupanja;
- 77) upravljanje potrošnjom je promjena potrošnje električne energije krajnjih kupaca u odnosu na njihove uobičajene ili trenutne obrasce potrošnje kao odgovor na tržišne signale, uključujući vremenski promjenljive cijene električne energije ili novčane podsticaje ili kao odgovor na prihvatanje ponude krajnjeg kupca za prodaju smanjenja ili povećanja potražnje po cijeni na organizovanom tržištu, bilo samostalno ili kroz agregaciju;

- 78) ograničenja prilikom dodjele su ograničenja koja se uzimaju u obzir prilikom dodjele kapaciteta radi održavanja prenosnog sistema električne energije u granicama operativne sigurnosti i nijesu prenesena u prekozonski kapacitet ili su potrebna radi veće efikasnosti dodjele kapaciteta;
- 79) operator distributivnog sistema (ODS) je energetska subjekat koji obavlja djelatnost distribucije električne energije ili gasa i odgovoran je za rad, održavanje i razvoj distributivnog sistema na određenom području, njegovo povezivanje sa drugim sistemima i za obezbjeđenje dugoročne sposobnosti sistema da zadovolji potrebe za distribucijom električne energije ili gasa na ekonomski opravdan način;
- 80) operator prenosnog sistema (OPS) je energetska subjekat koji obavlja djelatnost prenosa električne energije ili gasa i odgovoran je za rad, održavanje i razvoj prenosnog sistema na određenom području i njegovo međusobno povezivanje sa drugim sistemima, kao i za obezbjeđenje dugoročne sposobnosti sistema da zadovolji zahtjeve za prenosom električne energije ili gasa na ekonomski opravdan način;
- 81) OPS ugovarač je operator prenosnog sistema električne energije koji ima ugovorne aranžmane za usluge balansiranja s pružaocem usluge balansiranja unutar druge oblasti planiranja razmjene;
- 82) operator tržišta električne energije je energetska subjekat koji pruža uslugu uparivanja ponude i potražnje na berzanskom tržištu električne energije;
- 83) panevropski TCM su opšti akti ili metodologije odobreni od strane Agencije za saradnju energetskih regulatora Evropske unije odnosno nacionalnih regulatornih organa Evropske unije, u skladu sa propisima Evropske unije;
- 84) period poravnanja odstupanja je vremenski period za obračun odstupanja subjekata odgovornih za odstupanje;
- 85) period važenja je period u kojem se može aktivirati ponuda balansne energije koju je ponudio pružalac usluge balansiranja i u kojem se poštuju sve karakteristike proizvoda i određen je vremenom početka i vremenom završetka;
- 86) planirana razmjena je prenos električne energije planiran između geografskih područja, za svaku tržišnu vremensku jedinicu i zadati smjer;
- 87) pojedinačni model mreže je skup podataka koji opisuje karakteristike elektroenergetskog sistema (proizvodnju, opterećenje i topologiju mreže) i pravila za promjenu istih prilikom proračuna kapaciteta, koji izrađuju operatori prenosnih sistema i koji se spaja sa drugim komponentama pojedinačnog modela mreže radi izrade zajedničkog modela mreže;
- 88) pomoćna usluga je usluga potrebna za rad prenosnog ili distributivnog sistema električne energije uključujući pomoćne usluge balansiranja i nefrekvencijske pomoćne usluge, osim upravljanja zagušenjima;
- 89) poravnanje količinskog odstupanja je mehanizam finansijskog poravnanja kojim se balansno odgovornim subjektima naplaćuje ili plaća za količinska odstupanja;
- 90) specifični proizvod za balansiranje je proizvod za balansiranje koji se razlikuje od standardnog proizvoda za balansiranje;
- 91) pozicija je prijavljena količina električne energije balansno odgovornog subjekta koja služi za obračun njegovog količinskog odstupanja;
- 92) pravila nominacije su pravila o obavještanju odgovarajućih operatora prenosnih sistema električne energije i korišćenju dugoročnih prekozonskih kapaciteta koje izvršava nosilac fizičkih prava prenosa i njegov partner, ili ovlašćena treća strana;
- 93) pravila za dodjelu su pravila za dugoročnu dodjelu prekozonskih kapaciteta za prenos električne energije koja primjenjuje regionalna i, ako je primjenljivo, jedinstvena platforma za dodjelu;
- 94) pravila za kompenzaciju su pravila na osnovu kojih operatori prenosnih sistema električne energije odgovorni za granicu zone trgovanja, za koju su dodijeljena dugoročna prava prenosa, isplaćuju naknadu nosiocima prava prenosa za ograničenje dugoročnih prava prenosa;
- 95) prekogranični tok je fizički tok električne energije ili gasa preko prenosne mreže države članice Evropske unije ili ugovorne strane Energetske zajednice koji je rezultat uticaja aktivnosti proizvođača, kupaca ili oboje, van te države članice ili ugovorne strane na njenu prenosnu mrežu;
- 96) prekozonski kapacitet je sposobnost međusobno povezanog sistema da prihvati prenos električne energije između zona trgovanja;
- 97) prenos električne energije je prenošenje električne energije vrlo visokim i visokim naponskim međusobno povezanim sistemom sa ciljem isporuke krajnjim kupcima ili operatoru distributivnog sistema, koje ne obuhvata snabdijevanje;

- 98) prenos gasa je prenošenje gasa putem mreže, koja se uglavnom sastoji od gasovoda visokog pritiska, osim sistema proizvodnih (magistralnih) gasovoda i dijela gasovoda visokog pritiska koji se pretežno koristi u lokalnoj distribuciji gasa u cilju dostave kupcima, koje ne obuhvata snabdijevanje;
- 99) prenos obaveze pružanja balansnog kapaciteta je prenos obaveze pružanja balansnog kapaciteta sa prvobitno ugovorenog pružaoca usluge balansiranja na drugog pružaoca usluge balansiranja;
- 100) pretkvalifikacioni postupak je postupak za provjeru usklađenosti jedinice ili grupe za pružanje balansnog kapaciteta sa zahtjevima koje postavljaju operatori prenosnog sistema električne energije;
- 101) prihod od zagušenja je prihod ostvaren dodjelom kapaciteta;
- 102) primarno tržište kapaciteta je tržište na kojem operator prenosnog sistema nudi raspoložive kapacitete;
- 103) princip "iskoristi ili prodaj" je princip po kojem pripadajući prekozonski kapacitet fizičkih prava prenosa koji je dodijeljen, ali nije nominovan, automatski postaje raspoloživ za dodjelu kapaciteta dan-unaprijed i na osnovu kojeg nosilac tih fizičkih prava prenosa prima naknadu od operatora prenosnih sistema električne energije;
- 104) prioritetno dispečiranje je u smislu samostalnog dispečerskog modela, dispečiranje elektrana na osnovu kriterijuma koji se razlikuju od ekonomskog poretka ponuda;
- 105) pripremni period je period od momenta kada operator prenosnog sistema priključenja, ako je riječ o modelu OPS-OPS ili OPS ugovarač, ako je riječ o modelu OPS-PUB, podnese zahtjev za aktivaciju do početka perioda promjene snage;
- 106) pristup zasnovan na tokovima snaga je metod proračuna kapaciteta u kojem su razmjene električne energije između zona trgovanja ograničene koeficijentima raspodjele tokova snaga i raspoloživim granicama kritičnih elemenata mreže;
- 107) pristup zasnovan na usaglašenom neto prenosnom kapacitetu (NTC metod) je metod proračuna kapaciteta na osnovu procjene i unaprijed određivanja maksimalne razmjene električne energije između susjednih zona trgovanja;
- 108) funkcija procesa razmjene odstupanja je funkcija izvođenja algoritma koji se primjenjuje za izvođenje procesa razmjene odstupanja elektroenergetskih sistema;
- 109) proizvodna jedinica je pojedinačni generator električne energije koji pripada objektu za proizvodnju električne energije;
- 110) proizvodnja je fizički ili hemijski proces transformacije goriva i/ili energije iz obnovljivih izvora u električnu energiju;
- 111) proizvođač električne energije je privredno društvo, pravno ili fizičko lice ili preduzetnik koji obavlja djelatnost proizvodnje električne energije;
- 112) pružalac usluge balansiranja (PUB) je učesnik na tržištu električne energije koji operatorima prenosnih sistema obezbjeđuje balansnu energiju ili balansni kapacitet ili oboje;
- 113) rano upozorenje je davanje konkretnih, ozbiljnih i pouzdanih informacija koje ukazuju na to da može doći do događaja koji će vjerovatno dovesti do značajnog pogoršanja situacije u snabdijevanju električnom energijom i elektroenergetske krize;
- 114) raspoloživi kapacitet je dio tehničkog kapaciteta koji nije ugovoren i može biti stavljen na raspolaganje korisnicima;
- 115) razlika tržišnih cijena je razlika između satnih cijena električne energije za dan-unaprijed, u dvije zone trgovanja za odgovarajuću tržišnu vremensku jedinicu u određenom smjeru;
- 116) region za proračun kapaciteta je geografsko područje na kojem se primjenjuje koordinisani proračun kapaciteta;
- 117) regionalna platforma za dodjelu je pravno lice koje vrši dugoročnu dodjelu prekozonskih kapaciteta u okviru Energetske zajednice;
- 118) regionalni koordinacioni centar je regionalno tijelo za koordinaciju aktivnosti operatora prenosnih sistema električne energije u relevantnom regionu rada sistema;
- 119) regionalni TCM su opšti akti i uslovi ili metodologije, izrađeni i predloženi za odobrenje od strane operatora prenosnih sistema i/ili nominovanih operatora tržišta električne energije određenog regiona i odobreni od strane svih nacionalnih regulatornih organa predmetnog regiona, odnosno Regulatornog odbora Energetske zajednice ili Agencije za saradnju energetske regulatora Evropske unije;
- 120) regioni rada sistema su regioni koji obuhvataju operatore prenosnih sistema električne energije, zone trgovanja, granice zona trgovanja, regione za proračun kapaciteta i region za koordinaciju neraspoloživosti;

- 121) Regulatorni odbor Energetske zajednice je institucija Energetske zajednice koju čine predstavnici nacionalnih regulatornih organa ugovornih strana Energetske zajednice, osnovana u skladu sa Sporazumom o formiranju Energetske zajednice;
- 122) regulatorni organ je organ ugovorne strane Energetske zajednice ili države članice Evropske unije nadležan za regulaciju energetske djelatnosti;
- 123) remedijalna mjera je svaka mjera koju ručno ili automatski preduzima jedan ili više operatora prenosnih sistema električne energije radi održavanja operativne sigurnosti;
- 124) rok za dostavljanje ponuda balansne energije je trenutak od kojeg za standardni proizvod za balansiranje na zajedničkoj listi ekonomskog prvenstva više nije dopušteno davati ili ažurirati ponude za balansnu energiju;
- 125) samostalni dispečerski model je model planiranja i dispečiranja u kojem se planovi proizvodnje i planovi potrošnje, kao i dispečiranje proizvodnih objekata i objekata kupaca određuju od strane agenata za planiranje tih objekata;
- 126) scenario je predviđeno stanje elektroenergetskog sistema za određeni vremenski period;
- 127) sekundarno tržište kapaciteta je tržište na kojem se trguje prenosnim kapacitetima dodijeljenim na primarnom tržištu kapaciteta;
- 128) sigurnost snabdijevanja je sposobnost elektroenergetskog sistema ili sistema gasa da garantuje snabdijevanje kupaca sa jasno utvrđenim nivoom kvaliteta;
- 129) sinhrona oblast je oblast obuhvaćena zonama upravljanja jednog ili više operatora prenosnih sistema u okviru Evropske mreže operatora prenosnih sistema električne energije, koje su sinhronizovano interkonektovane;
- 130) skladištenje energije je odlaganje krajnjeg korišćenja električne energije do određenog trenutka nakon proizvodnje ili pretvaranje električne energije u oblik energije koji se može skladištiti, skladištenje takve energije i naknadno pretvaranje te energije u električnu ili njena upotreba kao drugog nosioca energije;
- 131) snabdijevanje je prodaja i preprodaja električne energije ili gasa kupcima;
- 132) standardni proizvod za balansiranje je usaglašeni proizvod za balansiranje definisan od strane svih operatora prenosnih sistema električne energije za potrebe razmjene usluga balansiranja;
- 133) strukturno zagušenje je zagušenje u prenosnom sistemu koje se može nedvosmisleno definisati, koje je predvidljivo, geografski stabilno tokom vremena i često se ponavlja u normalnim uslovima elektroenergetskog sistema;
- 134) subjekat odgovoran za koordinisani proračun kapaciteta je subjekat ili subjekti koji vrše proračun prenosnog kapaciteta električne energije na regionalnom ili višem nivou;
- 135) subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije ili gasa je energetski subjekat koji djelatnost organizovanja i upravljanja tržištem električne energije ili gasa obavlja na osnovu licence, u skladu sa ovim zakonom i zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti;
- 136) subjekat operatora distributivnih sistema Evropske unije je organizacija osnovana u cilju promovisanja jedinstvenog tržišta električne energije, kao i promovisanja optimalnog upravljanja i koordinisanog rada distributivnih sistema u EU;
- 137) tehnički kapacitet je maksimalni garantovani kapacitet koji operator prenosnog sistema prirodnog gasa može ponuditi korisnicima, uzimajući u obzir integritet sistema i operativne zahtjeve prenosnog sistema gasa;
- 138) treća država je svaka država osim Crne Gore, države članice Evropske unije i ugovorne strane Energetske zajednice;
- 139) trgovina je jedan ili više uparenih naloga za kupovinu ili prodaju energije ili kapaciteta;
- 140) trgovina u suprotnom smjeru (countertrading) je prekozonska razmjena koju su pokrenuli operatori sistema električne energije između dvije zone trgovanja radi smanjenja fizičkog zagušenja;
- 141) tržišno vrijeme je srednjoevropsko ljetnje vrijeme ili srednjoevropsko vrijeme, u zavisnosti od toga koje se primjenjuje;
- 142) tržišta električne energije su vanberzanska tržišta i berze električne energije, za trgovanje električnom energijom, kapacitetima, uslugama balansiranja i pomoćnim uslugama u svim vremenskim okvirima, uključujući dugoročna, dan-unaprijed i unutardnevna tržišta;
- 143) učesnik na tržištu je fizičko ili pravno lice, koje kupuje, prodaje ili proizvodi električnu energiju, koje se bavi agregacijom ili je operator usluga upravljanja potrošnjom ili skladištenja energije, uključujući izdavanje naloga za trgovanje, na jednom ili više tržišta električne energije, uključujući tržišta balansne energije;

- 144) ugovoreni kapacitet je kapacitet koji je operator prenosnog sistema prirodnog gasa dodijelio korisniku putem ugovora;
- 145) ugovorna strana je potpisnica Sporazuma o formiranju Energetske zajednice koja nije članica Evropske Unije;
- 146) ugovor o snabdijevanju električnom energijom ili gasom je ugovor o snabdijevanju električnom energijom ili gasom, koji ne uključuje derivate električne energije ili gasa;
- 147) uparivanje je način trgovanja kojim se prodajni nalozi dodjeljuju odgovarajućim kupovnim naložima radi ostvarivanja najvećeg ekonomskog viška kod jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed ili unutardnevnog tržišta;
- 148) upareni nalozi su svi prodajni i kupovni nalozi dobijeni algoritmom za cjenovno povezivanje tržišta ili algoritmom uparivanja kontinuiranog trgovanja;
- 149) upravljanje zagušenjem je postupak upravljanja zahtjevima za dodjelu kapaciteta radi optimalne i maksimalne upotrebe kapaciteta i pravovremenog identifikovanja potencijalnih tačaka zagušenja;
- 150) veleprodajno tržište električne energije je tržište na kojem učesnik na veleprodajnom tržištu trguje veleprodajnim energetskim proizvodima;
- 151) visokoeffikasna kogeneracija, u smislu ovog zakona, je kogeneracija kojom se ostvaruju uštede primarne energije od najmanje 10% u odnosu na referentne vrijednosti za odvojenu proizvodnju toplotne energije i električne energije i kogeneraciju u malim i mikro kogeneracionim objektima kojom se osiguravaju uštede primarne energije;
- 152) viša sila je svaki nepredviđen ili neuobičajen događaj ili situacija izvan kontrole operatora prenosnog sistema električne energije, koji nije nastao njegovom krivicom, a koji se ne može izbjeći ili prevazići razumnim predviđanjem i djelovanjem, niti riješiti mjerama koje bi u tehničkom, finansijskom ili ekonomskom smislu mogao preduzeti operator prenosnog sistema električne energije, a koji se zapravo dogodio i objektivno se može provjeriti i koji sprečava operatora da privremeno ili trajno ispunjava svoje obaveze u skladu sa ovim zakonom;
- 153) period dan-unaprijed tržišta je vremenski period trgovanja električnom energijom koje traje do vremena zatvaranja tržišta dan-unaprijed, u kojem se, za svaku tržišnu vremensku jedinicu, trguje proizvodima dan prije dana isporuke;
- 154) period unutardnevnog tržišta je vremenski period trgovanja električnom energijom od vremena otvaranja unutardnevnog tržišta do vremena zatvaranja unutardnevnog tržišta između zona, u kojem se za svaku tržišnu vremensku jedinicu trguje proizvodima prije isporuke proizvoda kojima se trgovalo;
- 155) vrijeme zatvaranja dan-unaprijed tržišta je vrijeme do kojeg se prihvataju nalozi na dan-unaprijed tržištu;
- 156) vrijeme otvaranja unutardnevnog tržišta između zona je vrijeme od kojeg se može trgovati prekozonskim kapacitetom između zona trgovanja za određenu tržišnu vremensku jedinicu na određenoj granici zone trgovanja;
- 157) vrijeme zatvaranja unutardnevnog tržišta između zona je vrijeme od kojeg dodjela prekozonskog kapaciteta više nije dozvoljena za određenu tržišnu vremensku jedinicu;
- 158) zagušenje je stanje u kojem je ekonomski višak kod jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed ili unutardnevnog tržišta ograničen prekozonskim kapacitetom ili ograničenjima prilikom dodjele;
- 159) zagušenje u prenosnom sistemu je stanje u kojem se svi zahtjevi učesnika na tržištu za trgovinom između prenosnih sistema ili djelova prenosnog sistema, ne mogu udovoljiti, jer bi značajno uticali na fizičke tokove na elementima prenosnog sistema koji ne mogu da prihvate te tokove;
- 160) zainteresovane strane u elektroenergetskom sektoru su Regulatorna agencija za energetiku i regulisane komunalne djelatnosti, drugi organi utvrđeni ovim zakonom, operator prenosnog sistema, operator distributivnog sistema, nominovani operator tržišta električne energije, subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije i regionalni koordinacioni centar;
- 161) zajednička knjiga naloga je modul u sistemu kontinuiranog unutardnevnog povezivanja kojim se prikupljaju svi uparivi nalozi od nominovanih operatora tržišta električne energije koji učestvuju u jedinstvenom povezivanju unutardnevnog tržišta i obavljaju kontinuirano uparivanje tih naloga;
- 162) zajednička lista ekonomskog prvenstva je lista ponuda balansne energije poređanih po ponuđenoj cijeni i služi za aktivaciju tih ponuda;
- 163) zajednički model mreže je skup podataka usaglašen između više operatora prenosnog sistema, kojim se opisuju karakteristike elektroenergetskog sistema (proizvodnja, opterećenje i topologija mreže), kao i pravila za promjenu tih karakteristika tokom proračuna kapaciteta;

- 164) zona trgovanja je najveća geografska oblast unutar koje učesnici na tržištu električne energije mogu razmjenjivati energiju bez dodjele kapaciteta;
- 165) kapacitet rezerve je nivo rezerve za održavanje frekvencije, rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije ili zamjenske rezerve koja treba da bude dostupna operatoru prenosnog sistema;
- 166) balansno tržište je cjelokupnost institucionalnih, komercijalnih i operativnih aranžmana koji uspostavljaju tržišno zasnovano upravljanje balansiranjem;
- 167) usluge balansiranja su balansna energija ili balansni kapacitet, ili oboje;
- 168) priključni OPS je operator prenosnog sistema koji upravlja oblašću planiranja u kojoj pružaoci usluga balansiranja i balansno odgovorni subjekti moraju biti usklađeni s uslovima i odredbama vezanim za balansiranje;
- 169) razmjena usluga balansiranja je razmjena balansne energije, razmjena balansnog kapaciteta, ili oboje;
- 170) razmjena balansne energije je aktivacija ponuda balansne energije za isporuku balansne energije operatoru prenosnog sistema u drugoj oblasti planiranja od one u kojoj je priključen aktivirani pružalac usluge balansiranja;
- 171) razmjena balansnog kapaciteta je obezbjeđenje balansnog kapaciteta operatoru prenosnog sistema u drugoj oblasti planiranja od one u kojoj je priključen nabavljeni pružalac usluge balansiranja;
- 172) period isporuke je period isporuke tokom kojeg pružalac usluge balansiranja isporučuje punu zahtijevanu promjenu snage unošenja u sistem ili punu zahtijevanu promjenu preuzimanja iz sistema;
- 173) rok za dostavljanje ponuda balansne energije OPS-a je posljednji trenutak kada priključni operator prenosnog sistema može prosljediti ponude balansne energije primljene od pružaoca usluge balansiranja funkciji optimizacije aktivacije;
- 174) funkcija poravnanja OPS-OPS je funkcija izvršavanja poravnanja procesa saradnje između operatora prenosnih sistema;
- 175) zahtijevajući OPS znači operator prenosnog sistema koji zahtijeva isporuku balansne energije;
- 176) rok za garantovanje kapaciteta dan-unaprijed je trenutak nakon kojeg međuzonski kapacitet postaje garantovan;
- 177) jedinstvena platforma za dodjelu je evropska platforma koju su uspostavili svi OPS-ovi iz EU za dodjelu dugoročnih kapaciteta;
- 178) istovremena elektroenergetska kriza je elektroenergetska kriza koja istovremeno pogađa više od jedne ugovorne strane;
- 179) region za spremnost na rizike je grupa ugovornih strana čiji operatori prenosnog sistema dijele isti regionalni koordinacioni centar unutar regiona rada sistema;
- 180) podgrupa je grupa ugovornih strana, unutar regiona spremnosti na rizik, koje imaju tehničku sposobnost da jedna drugoj pruže pomoć.

II. SPREMNOST ZA RIZIKE I UPRAVLJANJE RIZICIMA U ELEKTROENERGETSKOM SEKTORU

Nadležni organ za spremnost za rizike

Član 6

- (1) Poslove koji se odnose na spremnost za rizike u elektroenergetskom sektoru u skladu sa ovim zakonom vrši organ državne uprave nadležan za poslove energetike (u daljem tekstu: Ministarstvo).
- (2) Ministarstvo, bez odlaganja, obavještava Sekretarijat Energetske zajednice (u daljem tekstu: Sekretarijat) i Koordinacionu grupu za sigurnost snabdijevanja električnom energijom o podacima za kontakt i njihovim izmjenama i na svojoj internet stranici objavljuje te informacije.
- (3) Koordinaciona grupa za sigurnost snabdijevanja iz stava 2 ovog člana je grupa osnovana u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorom, radi olakšavanja koordinacije mjera sigurnosti snabdijevanja električnom energijom unutar Energetske zajednice.
- (4) Ministarstvo može prenijeti operativne poslove u vezi sa planiranjem spremnosti za rizike i upravljanje rizicima utvrđene ovim zakonom drugim organima, organizacijama i energetskim subjektima.
- (5) Preneseni poslovi iz stava 4 ovog člana se obavljaju pod nadzorom Ministarstva i utvrđuju se planom spremnosti za rizike, u skladu sa propisom iz stava 7 ovog člana.

- (6) Prilikom obavljanja poslova iz stava 1 ovog člana, Ministarstvo saraduje sa nadležnim organima drugih ugovornih strana Energetske zajednice (u daljem tekstu: ugovorne strane).
- (7) U skladu sa čl. 7 i 8 ovog zakona, Ministarstvo utvrđuje i donosi plan spremnosti za rizike za elektroenergetski sektor u skladu sa sadržajem utvrđenim u skladu sa Prilogom Regulative (EU) 2019/941, koji obuhvata:
- 1) kratak pregled elektroenergetskih kriznih scenarija definisanih za Crnu Goru i region;
  - 2) ulogu i odgovornosti nadležnog organa i, gdje je primjenljivo, opis zadataka delegiranih drugim organima, organizacijama ili energetske subjektima;
  - 3) nacionalne mjere osmišljene za sprečavanje ili pripremu za rizike identifikovane u skladu sa čl. 7 i 8 ovog zakona;
  - 4) imenovanje nacionalnog koordinatora za krizu i preciziranje njegovih zadataka;
  - 5) detaljne procedure koje treba poštovati u elektroenergetskim krizama, uključujući šeme za protok informacija;
  - 6) doprinos tržišno zasnovanih mjera, posebno mjera na strani potražnje i ponude, u rješavanju elektroenergetskih kriza;
  - 7) moguće netržišne mjere koje treba primijeniti u elektroenergetskim krizama, uz navođenje okidača, uslova i procedura za njihovu primjenu, u skladu sa st. 9 do 12 ovog člana i sa regionalnim i bilateralnim mjerama;
  - 8) okvir za ručno smanjenje potrošnje električne energije koji propisuje okolnosti za smanjenje opterećenja i, u skladu sa zakonom, određuje kategorije korisnika električne energije koji imaju pravo na posebnu zaštitu od isključenja;
  - 9) mehanizme za obavještanje javnosti o elektroenergetskim krizama;
  - 10) nacionalne mjere neophodne za primjenu i sprovođenje regionalnih i, gdje je primjenljivo, bilateralnih mjera dogovorenih u skladu sa st. 9 do 12 ovog člana;
  - 11) informacije o planovima za razvoj buduće mreže radi rješavanja posljedica identifikovanih elektroenergetskih kriznih scenarija.
- (8) Ministarstvo obezbjeđuje da nacionalne mjere u planu spremnosti za rizike u potpunosti uzmu u obzir regionalne i, gdje je primjenljivo, bilateralne mjere dogovorene u skladu sa st. 9 do 12 ovog člana, bez ugrožavanja operativne sigurnosti prenosnog sistema ili sigurnosti snabdijevanja električnom energijom drugih ugovornih strana.
- (9) Ministarstvo uključuje regionalne i, gdje je primjenljivo, bilateralne mjere u plan spremnosti za rizike kako bi se obezbijedilo efikasno sprečavanje ili upravljanje elektroenergetskim krizama sa prekograničnim uticajem, koje obuhvataju najmanje:
- 1) imenovanje koordinatora za krizu;
  - 2) mehanizme za razmjenu informacija i saradnju;
  - 3) koordinisane mjere za ublažavanje posljedica elektroenergetske krize, uključujući istovremene elektroenergetske krize, za pružanje pomoći u skladu sa članom 11 ovog zakona;
  - 4) procedure za sprovođenje godišnjih ili dvogodišnjih testiranja planova spremnosti za rizike;
  - 5) mehanizme za okidanje za aktiviranje netržišnih mjera u skladu sa članom 12 ovog zakona.
- (10) Ministarstvo saraduje sa nadležnim organima drugih ugovornih strana koje imaju tehničku mogućnost da pruže jedna drugoj podršku kako bi se dogovorile regionalne i bilateralne mjere za uključivanje u plan spremnosti za rizike, nakon konsultacija sa relevantnim regionalnim koordinacionim centrima i uz potencijalnu pomoć Sekretarijata, koji može zatražiti tehničku pomoć od Regulatornog odbora Energetske zajednice i ENTSO za električnu energiju, pri čemu ugovorne strane mogu formirati podgrupe u okviru regiona za spremnost na rizike.
- (11) Ministarstvo izvještava Koordinacionu grupu za sigurnost snabdijevanja o sporazumima o regionalnim i bilateralnim mjerama najmanje osam mjeseci prije roka za donošenje ili ažuriranje plana spremnosti za rizike i, u slučaju nepostizanja sporazuma, obavještava Sekretarijat o razlozima, omogućavajući Sekretarijatu da predloži mjere i mehanizam za saradnju.
- (12) Ministarstvo saraduje sa nadležnim organima drugih ugovornih strana i uključuje relevantne zainteresovane strane radi periodičnog testiranja efikasnosti procedura izrađenih u planovima spremnosti za rizike, uključujući mehanizme za razmjenu informacija i saradnju iz stava 9 tačka 2 ovog člana i svake druge godine sprovodi simulacije elektroenergetskih kriza radi procjene ovih mehanizama.

Procjena rizika za sigurnost snabdijevanja električnom energijom

Član 7

- (1) Ministarstvo obezbjeđuje da se svi relevantni rizici koji se odnose na sigurnost snabdijevanja električnom energijom procjenjuju u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Prilikom procjene rizika iz stava 1 ovog člana Ministarstvo, po potrebi, saraduje sa operatorom prenosnog sistema električne energije, operatorom distributivnog sistema električne energije, Regulatornom agencijom za energetiku i regulisane komunalne djelatnosti (u daljem tekstu: Agencija), Evropskom mrežom operatora prenosnog sistema električne energije, regionalnim koordinacionim centrom i drugim relevantnim zainteresovanim stranama.

Utvrđivanje regionalnih i nacionalnih elektroenergetskih kriznih scenarija

Član 8

- (1) Ministarstvo, u saradnji sa Agencijom, regionalnim nadležnim organima, regulatornim organima ugovornih strana i Koordinacionom grupom za sigurnost snabdijevanja električnom energijom, učestvuju u izradi i ažuriranju najrelevantnijih regionalnih elektroenergetskih kriznih scenarija, koje izrađuje Evropska mreža operatora prenosnih sistema električne energije (u daljem tekstu: ENTSO za električnu energiju).
- (2) Ministarstvo utvrđuje relevantne nacionalne elektroenergetske krizne scenarije, u skladu sa regionalnim elektroenergetskim kriznim scenarijima iz stava 1 ovog člana, u roku od četiri mjeseca od utvrđivanja regionalnih elektroenergetskih kriznih scenarija.
- (3) Prilikom utvrđivanja nacionalnih elektroenergetskih kriznih scenarija, Ministarstvo saraduje sa Agencijom, operatorom prenosnog sistema, operatorom distributivnog sistema i relevantnim proizvođačima električne energije ili njihovim predstavničkim tijelima.
- (4) Nacionalni elektroenergetski krizni scenariji utvrđuju se na osnovu sljedećih rizika:
  - 1) rijetke i ekstremne prirodne opasnosti;
  - 2) slučajne opasnosti koje prelaze kriterijum sigurnosti N-1 i izuzetnih ispada;
  - 3) posljedične opasnosti uključujući posljedice zlonamjernih napada i poremećaja u snabdijevanju naftnim derivatima.
- (5) Ministarstvo ažurira nacionalne elektroenergetske krizne scenarije svake četiri godine, osim ako okolnosti nalažu češće ažuriranje.
- (6) Ministarstvo obavještava Koordinacionu grupu za sigurnost snabdijevanja električnom energijom i Sekretarijat o svojoj procjeni rizika u vezi sa vlasništvom nad infrastrukturu od značaja za sigurnost snabdijevanja električnom energijom, kao i o svim mjerama koje su preduzete za sprečavanje ili ublažavanje takvih rizika, sa napomenom zašto se te mjere smatraju neophodnim i srazmjernim, u roku od četiri mjeseca od utvrđivanja regionalnih scenarija elektroenergetske krize iz stava 1 ovog člana.

Utvrđivanje plana spremnosti za rizike

Član 9

- (1) Na osnovu regionalnih i nacionalnih elektroenergetskih kriznih scenarija utvrđenih u skladu sa članom 8 ovog zakona, Ministarstvo izrađuje plan spremnosti za rizike, a nakon konsultacija sa Agencijom, operatorom prenosnog sistema, operatorom distributivnog sistema, relevantnim proizvođačima električne energije ili njihovim predstavničkim tijelima, elektroenergetskim subjektima i subjektima za gas i relevantnim organizacijama koje zastupaju interese industrijskih i neindustrijskih kupaca električne energije.
- (2) Plan spremnosti za rizike se sastoji od nacionalnih, regionalnih i, ako je primjenljivo, bilateralnih mjera.
- (3) Mjere koje se planiraju ili preduzimaju za sprečavanje, pripremu za elektroenergetske krize i njihovo ublažavanje su u skladu sa pravilima kojima se uređuje funkcionisanje unutrašnjeg tržišta električne energije i rad elektroenergetskog sistema.
- (4) Mjere iz stava 3 ovog člana su jasno definisane, transparentne, proporcionalne i nediskriminatorne.
- (5) Ministarstvo prije donošenja plana spremnosti za rizike, dostavlja nacrt plana na mišljenje nadležnim organima relevantnih ugovornih strana u regionu, a ako nijesu u istom regionu, nadležnim organima direktno povezanih ugovornih strana i Koordinacionoj grupi za sigurnost snabdijevanja električnom energijom.
- (6) U roku od devet mjeseci od dostavljanja nacrta plana spremnosti za rizike, Ministarstvo donosi plan spremnosti za rizike, uzimajući u obzir mišljenja iz stava 5 ovog člana i preporuke Koordinacione grupe za sigurnost snabdijevanja električnom energijom, ako su primljene u roku od šest mjeseci od dostavljanja nacrta plana.
- (7) Ministarstvo, bez odlaganja, obavještava Sekretarijat o planu spremnosti za rizike.

- (8) Ministarstvo objavljuje plan spremnosti za rizike na svojoj internet stranici, uz obezbjeđivanje povjerljivosti osjetljivih informacija, a posebno informacija o mjerama koje se odnose na sprečavanje ili ublažavanje posljedica zlonamjernih napada, u skladu sa članom 14 ovog zakona.
- (9) Plan spremnosti za rizike ažurira se svake četiri godine, a po potrebi i češće.
- (10) Ako Ministarstvo u roku od četiri mjeseca od dana dostavljanja obavještenja o donesenom planu spremnosti za rizike iz stava 7 ovog člana dobije neobavezujuće mišljenje Sekretarijata sa obrazloženom preporukom za reviziju plana, Ministarstvo će u potpunosti uzeti u obzir preporuku Sekretarijata i obavijestiti Sekretarijat o izmijenjenom planu spremnosti za rizike ili o razlozima zbog kojih ne prihvata preporuku u roku od tri mjeseca od prijema mišljenja Sekretarijata.
- (11) Ako se konačni stav Ministarstva razlikuje od mišljenja Sekretarijata, Ministarstvo dostavlja Sekretarijatu razloge za svoj stav u roku od dva mjeseca od prijema mišljenja Sekretarijata.

Rano upozorenje i proglašenje elektroenergetske krize

Član 10

- (1) Ako procjena sezonske adekvatnosti elektroenergetskog sistema ili drugi kvalifikovani izvor daje konkretne, ozbiljne i pouzdane informacije da u Crnoj Gori može doći do elektroenergetske krize, Ministarstvo, bez odlaganja, upućuje rano upozorenje Sekretarijatu, nadležnim organima za spremnost za rizike u istom regionu i, ako nijesu u istom regionu, nadležnim organima direktno povezanih ugovornih strana.
- (2) Ministarstvo pruža informacije o uzrocima moguće elektroenergetske krize, mjerama koje su planirane ili preduzete da bi se spriječila elektroenergetska kriza i mogućoj potrebi za pomoć drugih ugovornih strana.
- (3) Informacije iz stava 2 ovog člana obuhvataju moguće uticaje mjera na susjedna tržišta električne energije.
- (4) U slučaju elektroenergetske krize u Crnoj Gori, nakon konsultacija sa operatorom prenosnog sistema električne energije, Ministarstvo, bez odlaganja, proglašava elektroenergetsku krizu i obavještava nadležne organe za spremnost za rizike u istom regionu, a ako nijesu u istom regionu, nadležne organe direktno povezanih ugovornih strana i Sekretarijat.
- (5) Obavještenje iz stava 4 ovog člana obuhvata uzroke pogoršanja situacije u snabdijevanju električnom energijom, razloge za proglašenje elektroenergetske krize, mjere planirane ili preduzete za njeno ublažavanje i potrebu za pomoć drugih ugovornih strana.
- (6) Na zahtjev, Ministarstvo pruža dodatne informacije Sekretarijatu, Koordinacionoj grupi za sigurnost snabdijevanja električnom energijom ili nadležnim organima ugovornih strana u istom regionu, a ako nijesu u istom regionu, nadležnim organima direktno povezanih ugovornih strana.
- (7) Ako Ministarstvo uputi rano upozorenje ili proglasi elektroenergetsku krizu, relevantni organi, organizacije i subjekti moraju sprovesti mjere predviđene planom spremnosti za rizike u najvećoj mogućoj mjeri.

Bilateralna i regionalna saradnja i pomoć

Član 11

- (1) Ministarstvo saraduje sa relevantnim nadležnim organima ugovornih strana i država članica u sprovođenju regionalnih ili bilateralnih mjera u skladu sa tehničkim mogućnostima, a koje su ugovorene u skladu sa ovim članom i članom 6 ovog zakona.
- (2) Radi zaštite javne bezbjednosti i lične sigurnosti, Ministarstvo je dužno da zaključi sporazume o regionalnim ili bilateralnim mjerama u cilju koordinisane isporuke električne energije.
- (3) Sporazumi o neophodnim tehničkim, pravnim i finansijskim aranžmanima za sprovođenje regionalnih ili bilateralnih mjera moraju se zaključiti prije nego što strane iz stava 1 ovog člana ponude pomoć.
- (4) Sporazumi iz stava 3 ovog člana sadrže podatke o maksimalnoj količini električne energije koja će se isporučiti na regionalnom ili bilateralnom nivou, uslove za pokretanje pomoći i obustavu pomoći, način na koji će električna energija biti isporučena i odredbe o pravičnoj naknadi između strana iz sporazuma u skladu sa zakonom.
- (5) Regionalna ili bilateralna uzajamna pomoć je predmet sporazuma iz stava 3 ovog člana sa predmetnim državama u pogledu pravične naknade, koja obuhvata najmanje:
- 1) troškove električne energije isporučene na teritoriju strane iz sporazuma koja traži pomoć i povezane troškove prenosa i
  - 2) sve druge razumne troškove koje ima država koja pruža pomoć, uključujući naknade za pripremljenu pomoć koja nije angažovana, kao i sve troškove koji proističu iz sudskih postupaka, arbitražnih postupaka ili sličnih postupaka i poravnanja.

- (6) U slučaju elektroenergetske krize u kojoj ne postoji sporazum o regionalnim ili bilateralnim mjerama i tehničkim, pravnim i finansijskim aranžmanima u skladu sa ovim članom, Ministarstvo sa relevantnim državama zaključuje sporazum o ad hoc mjerama i aranžmanima, kao i o pravičnoj naknadi iz stava 4 ovog člana.
- (7) Ako je pomoć tražena prije zaključivanja sporazuma o ad hoc mjerama i aranžmanima, Ministarstvo obezbjeđuje da se pravična naknada isplati prije primanja pomoći i da pokriva troškove iz stava 5 ovog člana.
- (8) Pravična naknada iz stava 5 ovog člana naročito obuhvata sve razumne troškove države koja pruža pomoć i koji nastanu iz obaveze plaćanja naknade troškova na osnovu osnovnih prava zagaranovanih propisima Energetske zajednice (u daljem tekstu: Zajednica) i preuzetih međunarodnih obaveza, kao i druge razumne troškove nastale plaćanjem naknade u skladu sa ovim zakonom.
- (9) Ministarstvo obezbjeđuje da pravična naknada bude isplaćena, bez odlaganja, državi koja pruža pomoć Crnoj Gori.

Usklađenost sa tržišnim pravilima

Član 12

- (1) Mjere koje se preduzimaju za sprečavanje ili ublažavanje elektroenergetskih kriza moraju biti u skladu sa tržišnim pravilima i pravilima za rad elektroenergetskog sistema utvrđenim u skladu sa ovim zakonom i zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti.
- (2) Netržišne mjere aktiviraju se u elektroenergetskoj krizi samo kao posljednje sredstvo, ako su iskorišćene sve mjere koje nudi tržište ili kada je očigledno da tržišno zasnovane mjere nijesu dovoljne da spriječe dalje pogoršanje situacije u snabdijevanju električnom energijom.
- (3) Netržišnim mjerama se ne smije neopravdano narušavati tržišna konkurencija i efikasno funkcionisanje unutrašnjeg tržišta električne energije.
- (4) Netržišne mjere iz stava 2 ovog člana treba da budu neophodne, proporcionalne, nediskriminatorne i privremene.
- (5) Ministarstvo obavještava sve zainteresovane strane u Crnoj Gori o primjeni svih netržišnih mjera, objavljivanjem tih mjera na svojoj internet stranici.
- (6) Ograničenje transakcija uključujući ograničenje već dodijeljenog prekozonskog kapaciteta, kao i ograničenje prekozonskog kapaciteta za dodjelu kapaciteta ili ograničenje prijave transakcija sprovodi se u skladu sa članom 34 st. 4, 5 i 6 ovog zakona.

Naknadna evaluacija

Član 13

- (1) Ministarstvo, nakon konsultacija sa Agencijom, dostavlja Koordinacionoj grupi za sigurnost snabdijevanja električnom energijom i Sekretarijatu izvještaj o naknadnoj evaluaciji elektroenergetske krize, bez odlaganja, a najkasnije tri mjeseca nakon završetka elektroenergetske krize.
- (2) Izvještaj o naknadnoj evaluaciji iz stava 1 ovog člana sadrži najmanje:
- 1) opis događaja koji je izazvao elektroenergetsku krizu;
  - 2) opis svih preduzetih preventivnih, pripremnih i ublažavajućih mjera i procjenu njihove srazmjernosti i efikasnosti;
  - 3) procjenu prekograničnog uticaja preduzetih mjera;
  - 4) izvještaj o pripremljenoj pomoći, sa ili bez efikasne aktivacije, pružene ili primljene od susjednih ugovornih strana i trećih zemalja;
  - 5) ekonomski uticaj elektroenergetske krize i uticaj mjera preduzetih u elektroenergetskom sektoru u mjeri u kojoj to dozvoljavaju podaci dostupni u vrijeme procjene, posebno količine neisporučene energije i nivo ručnog isključenja potražnje (uključujući poređenje između nivoa dobrovoljnog i prisilnog isključenja potražnje);
  - 6) razloge koji opravdavaju primjenu bilo kakvih netržišnih mjera;
  - 7) sva moguća poboljšanja ili predložena poboljšanja plana spremnosti za rizike;
  - 8) pregled mogućih poboljšanja razvoja mreže u slučajevima kada je nedovoljan razvoj mreže izazvao ili doprinio elektroenergetskoj krizi.
- (3) Ministarstvo dostavlja dodatne informacije o elektroenergetskoj krizi Koordinacionoj grupi za sigurnost snabdijevanja električnom energijom i Sekretarijatu, na njihov zahtjev.

- (4) Ministarstvo prezentuje rezultate naknadne evaluacije iz stava 1 ovog člana na sastanku Koordinacione grupe za sigurnost snabdijevanja električnom energijom i u skladu sa tim rezultatima ažurira plan spremnosti za rizike iz člana 6 ovog zakona.

Postupanje sa povjerljivim informacijama

Član 14

- (1) Ako se povjerljive informacije i podaci o spremnosti za rizike ne objelodanjuju, Ministarstvo na zahtjev dostavlja zainteresovanoj strani dio tih informacija koje nijesu povjerljive.
- (2) Ministarstvo, Agencija i druga relevantna tijela, subjekti ili lica koji dobiju povjerljive informacije o spremnosti za rizike u skladu sa ovim zakonom dužni su da čuvaju povjerljive informacije u skladu sa zakonom kojim se uređuje tajnost podataka.

III. ADEKVATNOST RESURSA ELEKTROENERGETSKOG SISTEMA

Evropska procjena adekvatnosti resursa

Član 15

- (1) Evropska procjena adekvatnosti resursa je procjena koju sprovodi ENTSO za električnu energiju i koja određuje probleme adekvatnosti resursa procjenom ukupne adekvatnosti elektroenergetskog sistema za snabdijevanje trenutnih i projektovanih potreba za električnom energijom na evropskom nivou, na nivou država članica i ugovornih strana, kao i na nivou pojedinačnih zona trgovanja, ako je relevantno, i obuhvata svaku godinu u periodu od deset godina od dana izvršene procjene.
- (2) Operator prenosnog sistema (u daljem tekstu: OPS) dostavlja ENTSO za električnu energiju podatke koji su mu potrebni za sprovođenje evropske procjene adekvatnosti resursa.
- (3) Proizvođači i drugi učesnici na tržištu električne energije dužni su da operatoru prenosnog sistema dostavljaju podatke o očekivanom korišćenju proizvodnih resursa, uzimajući u obzir raspoloživost primarnih resursa i odgovarajuće scenarije projektovane potražnje i ponude.
- (4) Operator prenosnog sistema učestvuje u konsultacijama koje organizuje ENTSO za električnu energiju prije sprovođenja evropske procjene adekvatnosti resursa, kao i u konsultacijama o rezultatima evropske procjene adekvatnosti resursa.

Nacionalna procjena adekvatnosti resursa

Član 16

- (1) Operator prenosnog sistema dužan je da, pored učešća u pripremi evropske procjene adekvatnosti resursa, sprovodi procjenu adekvatnosti resursa na nacionalnom nivou najmanje svakih pet godina.
- (2) Energetski subjekti dužni su da podatke neophodne za izradu nacionalne procjene adekvatnosti resursa dostave operatoru prenosnog sistema.
- (3) Nacionalna procjena adekvatnosti resursa identifikuje probleme adekvatnosti resursa procjenom ukupne adekvatnosti elektroenergetskog sistema za snabdijevanje trenutnih i projektovanih potreba za električnom energijom na nacionalnom nivou.
- (4) Nacionalna procjena adekvatnosti resursa se odnosi na svaku godinu u periodu od deset godina od dana te procjene.
- (5) Nacionalne procjene adekvatnosti resursa imaju regionalni obuhvat i zasnivaju se na metodologiji za evropsku procjenu adekvatnosti resursa koju je odobrila Agencija za saradnju energetskih regulatora Evropske unije (u daljem tekstu: ACER).
- (6) Nacionalne procjene adekvatnosti resursa sadrže referentne centralne scenarije projektovane potražnje i ponude, uključujući ekonomsku procjenu vjerovatnoće zatvaranja, konzervacije, izgradnje novih proizvodnih objekata, kao i mjere za postizanje ciljeva energetske efikasnosti i elektroenergetske povezanosti i odgovarajuće analize osjetljivosti na ekstremne vremenske prilike, hidrološke uslove, veleprodajne cijene i kretanja cijena ugljenika.
- (7) Prilikom izrade nacionalne procjene adekvatnosti resursa, pored analiza iz stava 6 ovog člana, mogu se uzeti u obzir i dodatne analize osjetljivosti.
- (8) U slučaju iz stava 7 ovog člana, nacionalne procjene adekvatnosti resursa mogu da:
- 1) sadrže pretpostavke vezane za specifičnosti nacionalne potražnje i ponude električne energije;

- 2) koriste alate i podatke komplementarne onima koje koristi ENTSO za električnu energiju za evropsku procjenu adekvatnosti resursa.
- (9) Prilikom procjene doprinosa pružalaca kapaciteta koji se nalaze u drugoj državi članici ili ugovornoj strani sigurnosti snabdijevanja zona trgovanja koje su obuhvaćene nacionalnom procjenom adekvatnosti resursa koristi se metodologija izračunavanja maksimalnog ulaznog kapaciteta za prekogranično učešće u mehanizmu za razvoj kapaciteta iz člana 63 stav 4 tačka 13 ovog zakona, koju je odobrio ACER.
- (10) Operator prenosnog sistema objavljuje na svojoj internet stranici nacionalne procjene adekvatnosti resursa i, ako je primjenljivo, evropsku procjenu adekvatnosti resursa i mišljenje Regulatornog odbora Energetske zajednice (u daljem tekstu: Regulatorni odbor) u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorom.
- (11) Ako nacionalna procjena adekvatnosti resursa utvrdi problem adekvatnosti u vezi sa zonom trgovanja, a koji nije utvrđen u evropskoj procjeni adekvatnosti resursa, nacionalna procjena adekvatnosti resursa mora obuhvatiti razloge za razlike između dvije procjene adekvatnosti resursa, uključujući podatke o korišćenim analizama osjetljivosti i osnovnim pretpostavkama.
- (12) Ministarstvo na svojoj internet stranici objavljuje procjenu iz stava 3 ovog člana i dostavlja Sekretarijatu.
- (13) Ako Ministarstvo, u roku od četiri mjeseca od dana dostavljanja procjene, dobije obrazloženo mišljenje Sekretarijata da razlike između nacionalne procjene adekvatnosti resursa i evropske procjene adekvatnosti resursa nijesu opravdane, dužno je da uzme u obzir mišljenje Sekretarijata i, po potrebi, naloži operatoru prenosnog sistema da izmijeni svoju procjenu.
- (14) Ako odluči da mišljenje Sekretarijata ne uzme u obzir u potpunosti, operator prenosnog sistema na svojoj internet stranici objavljuje izvještaj sa obrazloženjem razloga zbog kojih mišljenje Sekretarijata nije uzeto u obzir.

Vrijednost neisporučene energije

Član 17

- (1) Vrijednost neisporučene energije je procjena u EUR/MWh maksimalne cijene električne energije koju su kupci spremni da plate da bi izbjegli prekid u napajanju.
- (2) Ako je potrebno radi utvrđivanja standarda pouzdanosti u skladu sa članom 18 ovog zakona, Agencija u saradnji sa organom uprave nadležnim za poslove statistike, utvrđuje jedinstvenu procjenu vrijednosti neisporučene energije, na nivou zone trgovanja, koja je javno dostupna.
- (3) Ako se zona trgovanja sastoji od teritorija više od jedne ugovorne strane, Agencija u saradnji sa nadležnim organima tih država, utvrđuje jedinstvenu procjenu vrijednosti neisporučene energije za tu zonu trgovanja.
- (4) Prilikom utvrđivanja jedinstvene procjene vrijednosti neisporučene energije, Agencija primjenjuje metodologiju za izračunavanje vrijednosti neisporučene energije, troška uvođenja novog proizvodnog objekta ili upravljanja potrošnjom i standarda pouzdanosti iz člana 63 stav 4 tačka 9 ovog zakona.
- (5) Agencija ažurira procjenu vrijednosti neisporučene energije najmanje svakih pet godina, a po potrebi i češće ako se primijeti značajna promjena.

Standard pouzdanosti

Član 18

- (1) Mehanizmi za razvoj kapaciteta mogu se primijeniti samo kada je utvrđen standard pouzdanosti.
- (2) Standard pouzdanosti na transparentan način ukazuje na neophodan nivo sigurnosti snabdijevanja.
- (3) Standard pouzdanosti utvrđuje Vlada Crne Gore (u daljem tekstu: Vlada), na predlog Ministarstva, uz prethodno mišljenje Agencije.
- (4) U slučaju prekograničnih zona trgovanja, standarde pouzdanosti utvrđuje Vlada na predlog Ministarstva, uz prethodno mišljenje Agencije, u saradnji sa relevantnim organima drugih država.
- (5) Standard pouzdanosti zasniva se na metodologiji iz člana 63 stav 4 tačka 9 ovog zakona.
- (6) Standard pouzdanosti izračunava se korišćenjem najmanje parametara koji se odnose na vrijednost neisporučene energije iz člana 17 ovog zakona i trošak uvođenja novog proizvodnog objekta u određenom vremenskom okviru, i izražava se kao "očekivana neisporučena energija" i "očekivani gubitak opterećenja".
- (7) Na parametre kojima se utvrđuje obim kapaciteta koji se nabavlja u mehanizmu za razvoj kapaciteta na predlog Ministarstva Vlada daje saglasnost, uz prethodno mišljenje Agencije.

Praćenje adekvatnosti resursa

Član 19

- (1) Ministarstvo prati adekvatnost elektroenergetskih resursa u Crnoj Gori na osnovu evropske procjene adekvatnosti resursa iz člana 15 ovog zakona i nacionalne procjene adekvatnosti resursa iz člana 16 ovog zakona.
- (2) Ako se evropskom procjenom adekvatnosti resursa ili nacionalnom procjenom adekvatnosti resursa utvrdi problem adekvatnosti resursa, Ministarstvo identifikuje regulatorne i/ili tržišne nedostatke koji su izazvali ili doprinijeli nastanku problema.
- (3) Ako se utvrde problemi u pogledu adekvatnosti resursa, Ministarstvo usvaja i objavljuje na svojoj internet stranici plan sprovođenja mjera za uklanjanje uočenih regulatornih i/ili tržišnih nedostataka, sa rokovima za preduzimanje istih, i dostavlja ga nadležnom nacionalnom organu za državnu pomoć, kao i Sekretarijatu.
- (4) Prilikom sagledavanja i uklanjanja problema adekvatnosti resursa, Ministarstvo, uzimajući u obzir principe iz člana 23 ovog zakona, razmatra sljedeće:
  - 1) uklanjanje regulatornih poremećaja;
  - 2) uklanjanje ograničenja cijena u skladu sa članom 29 ovog zakona;
  - 3) uvođenje funkcije određivanja cijena manjka za balansnu energiju;
  - 4) povećanje kapaciteta interkonekcije i interne mreže radi postizanja ciljeva interkonekcije koji su navedeni u nacionalnom energetsom i klimatskom planu koji se donosi u skladu sa zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti;
  - 5) omogućavanje sopstvene proizvodnje električne energije, skladištenja energije, mjera na strani potražnje i energetske efikasnosti, usvajanjem mjera za uklanjanje svih utvrđenih regulatornih nedostataka;
  - 6) obezbeđivanje isplative i tržišne nabavke balansnih i pomoćnih usluga;
  - 7) uklanjanje regulisanih cijena snabdijevanja električnom energijom, ako postoje.
- (5) Plan iz stava 3 ovog člana Ministarstvo dostavlja Sekretarijatu na uvid.
- (6) Ministarstvo može izmijeniti plan sprovođenja mjera iz stava 3 ovog člana, ako dobije mišljenje Sekretarijata kojim se takva izmjena zahtijeva u roku od četiri mjeseca od dana dostavljanja plana.
- (7) Ministarstvo prati primjenu plana sprovođenja mjera, objavljuje rezultate praćenja u godišnjem izvještaju i taj izvještaj dostavlja Sekretarijatu.
- (8) Ministarstvo se pridržava plana sprovođenja mjera nakon što se riješi utvrđeni problem adekvatnosti resursa.

Opšti principi za mehanizme za razvoj kapaciteta

Član 20

- (1) Da bi se uklonili preostali problemi u pogledu adekvatnosti resursa, Vlada može, na predlog Ministarstva, prilikom sprovođenja mjera iz člana 19 stav 3 ovog zakona, uvesti mehanizme za razvoj kapaciteta, kao krajnju mjeru.
- (2) Prije nego što predloži mehanizme za razvoj kapaciteta, Ministarstvo sprovodi studiju o mogućim efektima takvih mehanizama na susjedne države članice i ugovorne strane, tako što konsultuje barem svoje susjedne države članice i ugovorne strane, sa kojima je Crna Gora povezana interkonektorom, kao i zainteresovane strane iz tih država.
- (3) Ministarstvo procjenjuje da li mehanizam za razvoj kapaciteta u vidu strateške rezerve može da odgovori na pitanja adekvatnosti resursa.
- (4) Ako mehanizam za razvoj kapaciteta u formi strateških rezervi ne može da odgovori na pitanja adekvatnosti resursa, Vlada može, na predlog Ministarstva, da sprovede drugu vrstu mehanizma za razvoj kapaciteta.
- (5) Vlada neće uvoditi mehanizme za razvoj kapaciteta ako evropska i nacionalna procjena adekvatnosti ili u odsustvu nacionalne procjene adekvatnosti, evropska procjena adekvatnosti, nije utvrdila problem adekvatnosti resursa.
- (6) Vlada neće uvoditi mehanizme za razvoj kapaciteta prije nego što se na plan sprovođenja mjera iz člana 19 stav 3 ovog zakona dobije mišljenje Sekretarijata, ako se to mišljenje dobije u roku od četiri mjeseca, od dana dostavljanja plana sprovođenja mjera.
- (7) Ako se primjenjuje mehanizam za razvoj kapaciteta, Ministarstvo preispituje taj mehanizam i obezbjeđuje da se u okviru tog mehanizma ne zaključuju novi ugovori, ako evropska procjena adekvatnosti i nacionalna procjena adekvatnosti resursa ili, u odsustvu nacionalne procjene adekvatnosti resursa, evropska procjena adekvatnosti resursa nije utvrdila problem adekvatnosti resursa ili ako na plan sprovođenja mjera iz člana 19 stav 3 ovog

zakona nije dobijeno mišljenje Sekretarijata, u roku od četiri mjeseca od dana dostavljanja plana sprovođenja mjera.

- (8) Predlog mehanizama za razvoj kapaciteta, koji priprema Ministarstvo, naročito sadrži odredbu koja omogućava efikasno administrativno postupno ukidanje mehanizma za razvoj kapaciteta, kada se u tri godine za redom ne zaključuju novi ugovori iz stava 7 ovog člana.
- (9) Mehanizmi za razvoj kapaciteta iz stava 1 ovog člana su privremeni.
- (10) Mehanizme za razvoj kapaciteta odobrava nezavisni organ nadležan za državnu pomoć nakon što obavijesti Sekretarijat, na period do deset godina.
- (11) Na osnovu planova sprovođenja mjera iz člana 19 stav 3 ovog zakona, postupno se ukidaju ili smanjuju iznosi angažovanih kapaciteta.
- (12) Nakon uvođenja mehanizma za razvoj kapaciteta, Ministarstvo nastavlja sa primjenom plana iz člana 19 stav 3 ovog zakona.

Principi projektovanja mehanizama za razvoj kapaciteta

Član 21

- (1) Mehanizam za razvoj kapaciteta:
  - 1) ne stvara neopravdane poremećaje tržišta i ne ograničava prekozonsku trgovinu;
  - 2) ne prevazilazi ono što je neophodno za rješavanje problema adekvatnosti resursa iz člana 19 ovog zakona;
  - 3) je takav da se pružaoci kapaciteta biraju putem transparentnog, nediskriminatornog i konkurentnog postupka;
  - 4) obezbjeđuje podsticaj pružiocima kapaciteta da budu raspoloživi u vrijeme očekivanog opterećenja sistema;
  - 5) obezbjeđuje da se naknada utvrđuje kroz konkurentan postupak;
  - 6) utvrđuje tehničke uslove za učešće pružalaca kapaciteta prije postupka izbora;
  - 7) otvoren je za učešće svih elektroenergetskih resursa koji mogu da obezbijede potrebne tehničke karakteristike, uključujući skladištenje električne energije i upravljanje potrošnjom;
  - 8) sadrži odgovarajuće mjere za pružaoce kapaciteta koji nijesu raspoloživi u kritičnim režimima rada elektroenergetskog sistema.
- (2) Projektovanje strateških rezervi, pored principa iz stava 1 ovog člana, treba da ispuni i sljedeće uslove:
  - 1) ako je mehanizam za razvoj kapaciteta projektovan kao strateška rezerva, njegovi resursi treba da se dispećiraju samo ako je vjerovatno da će operatori prenosnog sistema iscrpiti svoje balansne resurse da bi uspostavili ravnotežu između potražnje i ponude električne energije;
  - 2) tokom perioda poravnanja odstupanja kada se resursi iz strateške rezerve dispećiraju, odstupanja na tržištu treba da se poravnaju po vrijednosti neisporučene energije ili po vrijednosti koja je veća od tehničkog ograničenja cijene na unutardnevnom tržištu iz člana 29 stav 2 ovog zakona, zavisno od toga koja je od ovih vrijednosti veća;
  - 3) učinak strateške rezerve nakon dispećiranja pripisuje se balansno odgovornim subjektima kroz mehanizam poravnanja odstupanja;
  - 4) za resurse koji učestvuju u strateškoj rezervi ne smiju da se primaju naknade iz veleprodajnih tržišta električne energije ili balansnih tržišta;
  - 5) resursi u strateškoj rezervi treba da se drže van tržišta najmanje tokom trajanja ugovornog perioda;
  - 6) ograničenje iz tačke 1 ovog stava ne odnosi se na aktivaciju resursa prije dispećiranja, koja je potrebna radi uvažavanja ograničenja mogućnosti povećanja snage i operativnih zahtjeva tog resursa;
  - 7) proizvedena električna energija iz strateške rezerve tokom aktiviranja u skladu sa tačkom 6 ovog stava neće se raspodjeljivati balansnim grupama registrovanim na tržištu i neće mijenjati njihova odstupanja.
- (3) Mehanizmi za razvoj kapaciteta koji nijesu strateške rezerve, pored principa iz stava 1 ovog člana, treba da ispune sljedeće uslove:
  - 1) projektuju se tako da se obezbijedi da cijena plaćena za raspoloživost automatski teži nuli kada se očekuje da će nivo isporučenog kapaciteta biti adekvatan da ispuni nivo traženog kapaciteta;
  - 2) nadoknađuju troškove raspoloživosti i obezbjeđuju da ta naknada ne utiče na odluke pružaoca kapaciteta o tome da li da proizvodi električnu energiju ili ne;
  - 3) obezbjeđuju da se obaveze raspoloživosti kapaciteta mogu prenositi između kvalifikovanih pružalaca kapaciteta.
- (4) Mehanizmi za razvoj kapaciteta uključuju sljedeće zahtjeve u pogledu ograničenja emisije CO₂, i to:

- 1) proizvodni kapacitet koji je započeo komercijalnu proizvodnju 15. decembra 2022. godine ili nakon toga i koji emituje više od 550g CO₂ fosilnog porijekla po kWh električne energije ne preuzima obaveze niti prima plaćanja ili obaveze za buduća plaćanja u okviru mehanizma za razvoj kapaciteta;
  - 2) najkasnije od 1. jula 2025. godine, proizvodni kapacitet koji je započeo komercijalnu proizvodnju prije 15. decembra 2022. godine i koji emituje više od 550g CO₂ fosilnog porijekla po kWh električne energije i više od 350 kg CO₂ fosilnog porijekla u prosjeku godišnje po instalisanom kWe, ne preuzima obaveze niti prima plaćanja ili obaveze za buduća plaćanja u okviru mehanizma za razvoj kapaciteta.
- (5) Ograničenje emisije od 550g CO₂ fosilnog porijekla po kWh električne energije i granica od 350 kg CO₂ fosilnog porijekla u prosjeku godišnje po instalisanom kWe iz stava 4 ovog člana se proračunava na osnovu projektovane efikasnosti proizvodne jedinice, što znači neto efikasnost pri nominalnom kapacitetu prema relevantnim standardima Međunarodne organizacije za standardizaciju.
- (6) Vrstu mehanizama za razvoj kapaciteta, tehničke i druge uslove za učešće u mehanizmima za razvoj kapaciteta, ugovaranje kapaciteta, bitne elemente, važenje i raskid ugovora o nabavci kapaciteta, način određivanja vrijednosti kapaciteta koji se nabavlja, validnost mehanizama za razvoj kapaciteta, plaćanja u okviru mehanizama za razvoj kapaciteta propisuje Ministarstvo, uzimajući u obzir tehničke smjernice za proračun vrijednosti koje je donio ACER u skladu sa Regulativom (EU) 2019/943.

Prekogranično učešće u mehanizmima za razvoj kapaciteta

Član 22

- (1) Mehanizmi za razvoj kapaciteta koji se ne odnose na strateške rezerve, otvoreni su za direktno prekogranično učešće pružalaca kapaciteta koji se nalaze u drugoj državi članici ili ugovornoj strani, u skladu sa uslovima iz st. 2 do 23 ovog člana, a ako je tehnički izvodljivo, i za strateške rezerve.
- (2) Inostrani kapacitet koji može da obezbijedi ekvivalentne tehničke karakteristike domaćim kapacitetima, ima pravo da učestvuje u istom konkurentskom postupku kao domaći kapacitet.
- (3) Inostrani kapacitet iz stava 2 ovog člana mora da se nalazi u državi članici ili ugovornoj strani koja ima direktnu vezu sa Crnom Gorom preko interkonektora.
- (4) Kapacitet koji se nalazi u Crnoj Gori ima pravo da učestvuje u mehanizmima za razvoj kapaciteta drugih država članica ili ugovornih strana.
- (5) Prekogranično učešće u mehanizmima za razvoj kapaciteta neće izmijeniti ili na drugi način uticati na prekogranične planove razmjene (rasporede) ili prekogranične fizičke tokove između država članica ili ugovornih strana, koji se određuju isključivo na osnovu rezultata dodjele kapaciteta u skladu sa članom 34 ovog zakona.
- (6) Pružaoci kapaciteta mogu da učestvuju u više od jednog mehanizma za razvoj kapaciteta.
- (7) Ako pružaoci kapaciteta učestvuju u više od jednog mehanizma za razvoj kapaciteta za isti period isporuke, ti pružaoci učestvuju do očekivane raspoloživosti interkonekcije i mogućeg istovremenog opterećenja sistema, između sistema u kojem se mehanizam primjenjuje i sistema u kojem se kapacitet nalazi, u skladu sa metodologijom za proračun maksimalnog ulaznog kapaciteta za prekogranično učešće iz člana 63 stav 4 tačka 13 ovog zakona.
- (8) Pružaoci kapaciteta dužni su da izvrše plaćanja zbog neraspoloživosti, kada njihov kapacitet nije raspoloživ.
- (9) Ako pružaoci kapaciteta učestvuju u više od jednog mehanizma za razvoj kapaciteta za isti period isporuke, dužni su da izvrše višestruka plaćanja zbog neraspoloživosti, ako nijesu u mogućnosti da ispune više obaveza.
- (10) Operator prenosnog sistema utvrđuje maksimalni ulazni kapacitet koji je na raspolaganju za učešće inostranih kapaciteta, na osnovu preporuke regionalnog koordinacionog centra na godišnjem nivou.
- (11) Ulazni kapacitet iz stava 10 ovog člana dodjeljuje se kvalifikovanim pružiocima kapaciteta na transparentan, nediskriminatoran i tržišno zasnovan način.
- (12) Ako mehanizmi za razvoj kapaciteta dozvoljavaju prekogranično učešće u dvije susjedne države članice ili ugovorne strane, svi prihodi koji nastanu putem dodjele iz stava 11 ovog člana pripadaju predmetnim operatorima prenosnog sistema i dijele se između njih u skladu sa:
  - 1) metodologijom iz člana 63 stav 4 tačka 13 ovog zakona, ili
  - 2) zajedničkom metodologijom koju su pripremili operatori prenosnog sistema i odobrila oba nadležna regulatorna organa.
- (13) Ako susjedna država članica ili ugovorna strana ne primjenjuje mehanizam za razvoj kapaciteta ili primjenjuje mehanizam za razvoj kapaciteta koji nije otvoren za prekogranično učešće, udio prihoda koji nastanu putem

dodjele iz stava 11 ovog člana odobrava Agencija nakon što dobije mišljenje regulatornog organa susjedne države članice ili ugovorne strane.

- (14) Operator prenosnog sistema prihode iz st. 12 i 13 ovog člana koristi za svrhe utvrđene članom 37 stav 4 ovog zakona.
- (15) Ako kapacitet koji se nalazi u Crnoj Gori učestvuje u mehanizmu za razvoj inostranog kapaciteta, operator prenosnog sistema:
- 1) utvrđuje da li zainteresovani pružaoci kapaciteta mogu da obezbijede tehničke karakteristike u skladu sa mehanizmom za razvoj kapaciteta u kojima pružalac kapaciteta namjerava da učestvuje i registruje tog pružaoca kapaciteta kao kvalifikovanog pružaoca kapaciteta u registru koji je za tu svrhu uspostavio ENTSO za električnu energiju;
  - 2) vrši provjeru raspoloživosti;
  - 3) obavještava operatora prenosnog sistema u državi koja primjenjuje mehanizam za razvoj kapaciteta o informacijama koje dobija iz tač. 1 i 2 ovog stava.
- (16) Pružalac kapaciteta bez odlaganja obavještava operatora prenosnog sistema o svom učešću u mehanizmu za razvoj inostranog kapaciteta.
- (17) Agencija u saradnji sa nadležnim regulatornim organima provjerava da li su ulazni kapaciteti iz stava 10 ovog člana proračunati u skladu sa metodologijom za proračun maksimalnog ulaznog kapaciteta za prekogranično učešće iz člana 63 stav 4 tačka 13 ovog zakona.
- (18) U slučaju da Agencija utvrdi da kapaciteti nijesu proračunati u skladu sa metodologijom iz stava 17 ovog člana, može zahtijevati od operatora prenosnog sistema da koriguje proračun u saradnji sa relevantnim operatorom prenosnog sistema električne energije i regionalnim koordinacionim centrom.
- (19) Operator prenosnog sistema dužan je da postupi po zahtjevu iz stava 18 ovog člana.
- (20) Agencija u saradnji sa nadležnim regulatornim organima obezbjeđuje da prekogranično učešće u mehanizmima kapaciteta bude organizovano na efikasan i nediskriminatoran način.
- (21) Agencija u saradnji sa nadležnim regulatornim organima obezbjeđuje administrativne aranžmane koji omogućavaju prinudnu naplatu naknade po osnovu prekogranične neraspoloživosti.
- (22) Kapaciteti dodijeljeni u skladu sa stavom 11 ovog člana mogu se prenositi između kvalifikovanih pružalaca kapaciteta.
- (23) Kvalifikovani pružaoci kapaciteta prijavljuju prenos operatoru prenosnog sistema radi upis u registar iz stava 15 ovog člana u skladu sa pravilima ENTSO za električnu energiju.

IV. OPŠTA PRAVILA ZA TRŽIŠTE ELEKTRIČNE ENERGIJE

Principi u vezi sa funkcionisanjem tržišta električne energije

Član 23

Vlada, Ministarstvo, Agencija, operator prenosnog sistema, operator distributivnog sistema, operator tržišta i subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije, postupanjem u okviru svojih nadležnosti obezbjeđuju da tržišta električne energije funkcionišu u skladu sa sljedećim principima:

- 1) cijene se formiraju na osnovu potražnje i ponude;
- 2) podsticanje slobodnog formiranja cijena i izbjegavanja radnji koje sprečavaju formiranje cijena na osnovu potražnje i ponude;
- 3) propisi kojima se uređuje tržište električne energije podržavaju razvoj fleksibilnije proizvodnje, održivu proizvodnju sa niskim sadržajem ugljenika i fleksibilniju potražnju;
- 4) kupcima se omogućava da iskoriste tržišne mogućnosti i povećanu konkurenciju na maloprodajnim tržištima i ovlašćuju se da djeluju kao tržišni učesnici na elektroenergetskom tržištu i energetske tranziciji;
- 5) učešće na tržištu krajnjih kupaca i malih pravnih lica se omogućava agregacijom proizvodnje iz više objekata za proizvodnju električne energije ili potrošnje u više objekata za upravljanje potrošnjom radi dostavljanja zajedničkih ponuda na tržištu električne energije i zajedničkog upravljanja u elektroenergetskom sistemu, u skladu sa zakonom kojim se uređuje zaštita konkurencije;
- 6) propisi kojima se uređuje tržište električne energije i rad elektroenergetskog sistema omogućavaju dekarbonizaciju elektroenergetskog sistema, a time i privrede, uključujući omogućavanje integracije električne energije iz obnovljivih izvora i pružanje podsticaja za energetske efikasnost;
- 7) propisi kojima se uređuje tržište električne energije i rad elektroenergetskog sistema obezbjeđuju odgovarajuće podsticaje za investicije za proizvodnju električne energije, posebno za dugoročna ulaganja u

- dekarbonizovani i održivi elektroenergetski sistem, skladištenje energije, energetska efikasnost i upravljanje potrošnjom, kako bi se zadovoljile potrebe tržišta, i omogućavaju fer konkurenciju radi obezbjeđenja sigurnosti snabdijevanja električnom energijom;
- 8) postepeno se uklanjaju barijere za prekogranične tokove električne energije između zona trgovanja ugovornih strana i država članica i za prekogranične transakcije na tržištima električne energije i povezanim tržištima usluga;
  - 9) propisi kojima se uređuje tržište električne energije i rad elektroenergetskog sistema obezbjeđuju regionalnu saradnju;
  - 10) bezbjedna i održiva proizvodnja, skladištenje električne energije i upravljanje potrošnjom ravnopravno učestvuju na tržištu;
  - 11) svi proizvođači su direktno ili indirektno odgovorni za prodaju električne energije koju proizvode;
  - 12) propisi kojima se uređuje tržište električne energije omogućavaju razvoj demonstracionih projekata iz oblasti održivih, sigurnih i niskougleničnih izvora energije, tehnologija ili sistema u korist društva;
  - 13) propisi kojima se uređuje tržište električne energije omogućavaju efikasno dispečiranje proizvodnih kapaciteta, skladištenje električne energije i upravljanje potrošnjom;
  - 14) propisi kojima se uređuje tržište električne energije omogućavaju ulazak i izlazak subjekata za proizvodnju električne energije, skladištenje energije i snabdijevanje električnom energijom na osnovu procjene tih subjekata o ekonomskoj i finansijskoj održivosti njihovog poslovanja;
  - 15) kako bi se učesnicima na tržištu omogućilo da budu zaštićeni od rizika nestabilnosti cijena na tržišnoj osnovi i ublažila neizvjesnost u pogledu budućeg povrata na investiciju, dugoročnim proizvodima za zaštitu od rizika (hedžing) se može trgovati na berzama na transparentan način, a o dugoročnim ugovorima o snabdijevanju električnom energijom se može pregovarati vanberzanski, u skladu sa zakonom kojim se uređuje zaštita konkurencije;
  - 16) propisi kojima se uređuje tržište električne energije olakšavaju trgovinu proizvodima u okviru Zajednice i Evropske unije, a regulatorne promjene uzimaju u obzir efekte, kako na kratkoročna, tako i na dugoročna tržišta i proizvode;
  - 17) učesnici na tržištu imaju pravo da dobiju pristup prenosnim i distributivnim sistemima električne energije pod objektivnim, transparentnim i nediskriminatornim uslovima.

Balansna odgovornost

Član 24

- (1) Učesnici na tržištu električne energije odgovorni su za količinska odstupanja koja uzrokuju u sistemu.
- (2) Učesnici na tržištu, kao balansno odgovorni subjekti (u daljem tekstu: BOS) mogu ugovorom da prenesu svoju odgovornost na drugi BOS.
- (3) Svaki BOS je finansijski odgovoran za svoja količinska odstupanja i nastoji da bude izbalansiran ili pomaže da se elektroenergetski sistem izbalansira.
- (4) Izuzeća od balansne odgovornosti mogu se obezbijediti u skladu sa zakonom kojim se uređuje korišćenje energije iz obnovljivih izvora.
- (5) Demonstracioni projekti iz ovog zakona, izuzimaju se od balansne odgovornosti na način kako je to za demonstracione projekte iz oblasti obnovljivih izvora, propisano zakonom kojim se uređuje korišćenje energije iz obnovljivih izvora.
- (6) Troškovi debalansa iz st. 4 i 5 ovog člana pokrivaju se iz sredstava za podršku korišćenju energije iz obnovljivih izvora u skladu sa zakonom kojim se uređuje korišćenje energije iz obnovljivih izvora.

Balansno tržište

Član 25

- (1) Balansna tržišta električne energije, uključujući pretkvalifikacione postupke, organizovana su na način da:
  - 1) obezbjeđuju efektivnu nediskriminaciju između učesnika na tržištu uzimajući u obzir različite tehničke potrebe elektroenergetskog sistema i različite tehničke mogućnosti izvora proizvodnje, skladištenja energije i upravljanja potrošnjom;
  - 2) obezbjeđuju da su usluge uređene na transparentan i tehnološki neutralan način i da se nabavljaju na transparentan, tržišno zasnovan način;

- 3) obezbjeđuju nediskriminatoran pristup svim učesnicima na tržištu, pojedinačno ili putem agregacije, uključujući električnu energiju proizvedenu iz varijabilnih obnovljivih izvora energije, upravljanje potrošnjom i skladištenje energije;
  - 4) uvažavaju potrebu da se primi sve veći udio varijabilne proizvodnje, povećano upravljanje potrošnjom i pojavu novih tehnologija.
- (2) Cijena balansne energije se ne utvrđuje unaprijed u ugovorima za balansni kapacitet.
  - (3) Postupci nabavke balansne energije su transparentni u skladu sa zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti, uz zaštitu povjerljivosti komercijalno osjetljivih informacija.
  - (4) Balansna tržišta obezbjeđuju operativnu sigurnost istovremeno omogućavajući maksimalno korišćenje i efikasnu dodjelu prekozonskog kapaciteta po vremenskim okvirima u skladu sa članom 35 ovog zakona.
  - (5) Poravnanje balansne energije za standardne balansne proizvode i specifične proizvode za balansiranje zasniva se na marginalnim cijenama (plaćanje po obračunu), osim ako Agencija u saradnji sa drugim regulatornim organima ne odobri alternativni metod određivanja cijena u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorima.
  - (6) Učesnicima na tržištu omogućava se da dostavljaju ponude što je moguće bliže realnom vremenu, a vrijeme za dostavljanje ponuda balansne energije neće biti prije vremena zatvaranja unutardnevnog prekozonskog tržišta.
  - (7) Količinska odstupanja se obračunavaju po cijeni koja odražava vrijednost energije angažovane za balansiranje u realnom vremenu.
  - (8) Svaka oblast definisanja cijene količinskog odstupanja pripada jednoj zoni trgovanja.
  - (9) Dimenzionisanje rezervnog kapaciteta vrše operatori prenosnih sistema i optimizuje se na regionalnom nivou.
  - (10) Nabavku balansnog kapaciteta vrši operator prenosnog sistema i može je optimizovati na regionalnom nivou.
  - (11) Rezervacija prekograničnog kapaciteta radi omogućavanja optimizacije iz stava 10 ovog člana može se ograničiti.
  - (12) Nabavka balansnog kapaciteta mora biti tržišno zasnovana i organizovana tako da bude nediskriminatorna između učesnika na tržištu u pretkvalifikacionom postupku, u skladu sa zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti, bez obzira da li učesnici na tržištu učestvuju pojedinačno ili putem agregacije.
  - (13) Nabavka balansnog kapaciteta obavlja se na primarnom tržištu, putem organizovanih aukcija, osim ako i u mjeri u kojoj je Agencija, na obrazloženi zahtjev operatora prenosnog sistema odobrila derogacije radi korišćenja drugih oblika tržišnih nabavki usljed nedostatka konkurencije na balansnom tržištu.
  - (14) Agencija preispituje derogaciju iz stava 13 ovog člana svake tri godine.
  - (15) Nabavka balansnog kapaciteta navise i balansnog kapaciteta naniže vrši se odvojeno, osim ako Agencija, na obrazloženi zahtjev operatora prenosnog sistema, odobri izuzeće od ovog principa, da bi se ostvarila veća efikasnost.
  - (16) Ekonomska efikasnost dokazuje se procjenom koju vrši operator prenosnog sistema.
  - (17) Ugovori o balansnom kapacitetu ne mogu se zaključivati duže od jednog dana prije pružanja balansnog kapaciteta, a ugovorni rok ne može biti duži od jednog dana, osim ako i u mjeri u kojoj je Agencija, na osnovu obrazloženog zahtjeva operatora prenosnog sistema, odobrila ranije ugovaranje ili duže ugovorne rokove radi obezbjeđenja sigurnosti snabdijevanja ili poboljšanja ekonomske efikasnosti.
  - (18) Kada je odobrena derogacija iz stava 17 ovog člana, ugovori o balansnom kapacitetu za najmanje 40% standardnih balansnih proizvoda i najmanje 30% svih proizvoda koji se koriste za balansni kapacitet, zaključuju se najduže jedan dan prije pružanja balansnog kapaciteta, a ugovorni rok ne može biti duži od jednog dana.
  - (19) Kada je odobreno odstupanje iz stava 17 ovog člana, ugovaranje preostalog dijela balansnog kapaciteta vrši se najduže mjesec dana prije obezbjeđivanja balansnog kapaciteta i ima ugovoreni rok od najviše mjesec dana.
  - (20) Na zahtjev operatora prenosnog sistema, Agencija može odlučiti da produži ugovorni period preostalog dijela balansnog kapaciteta iz stava 19 ovog člana na period od najviše 12 mjeseci, ako je takva odluka vremenski ograničena, a pozitivni efekti u smislu smanjenja troškova za krajnje kupce prevazilaze negativne uticaje na tržište.
  - (21) Zahtjev operatora prenosnog sistema iz stava 20 ovog člana sadrži:
    - 1) period tokom kojeg bi se izuzeće primjenjivalo;
    - 2) obim balansnog kapaciteta na koji bi se izuzeće odnosilo;
    - 3) analizu uticaja izuzeća na učešće balansnih resursa; i
    - 4) obrazloženje za izuzeće koje pokazuje da bi takvo izuzeće dovelo do nižih troškova za krajnje kupce.
  - (22) Operator prenosnog sistema i subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije

objavljaju, ali sa zakašnjenjem nakon isporuke od ne više od 30 minuta, informacije o trenutnoj izbalansiranosti sistema na području planiranja, procijenjenim cijenama količinskog odstupanja i procjenama cijena poravnanja.

- (23) Kada standardni proizvodi za balansiranje nijesu dovoljni da obezbijede operativnu sigurnost ili kada neki balansni resursi ne mogu da učestvuju na balansnom tržištu preko standardnih proizvoda za balansiranje, Agencija na predlog operatora prenosnog sistema može da odobri derogacije od primjene st. 2 i 5 ovog člana za specifične proizvode za balansiranje koji se aktiviraju u zemlji, bez razmjene tih proizvoda sa drugim operatorima prenosnih sistema.
- (24) Predlozi za derogacije uključuju opis predloženih mjera kako bi se upotreba specifičnih proizvoda za balansiranje svela na minimum, u zavisnosti od njihove ekonomske efikasnosti, dokaz da specifični proizvodi za balansiranje ne uzrokuju značajnu neefikasnost i poremećaje na balansnom tržištu, bilo unutar ili izvan područja planiranja, a ako je primjenljivo, predlozi za derogacije sadrže i pravila i informacije za postupak pretvaranja ponuda za balansnu energiju iz specifičnih proizvoda za balansiranje u ponude za balansnu energiju iz standardnih proizvoda za balansiranje.

Dan-unaprijed i unutarodnevna tržišta električne energije

Član 26

- (1) Operator prenosnog sistema i nominovani operator tržišta električne energije (NEMO) (u daljem tekstu: NEMO) zajedno sa operatorima prenosnih sistema i nominovanim operatorima tržišta električne energije država članica i ugovornih strana organizuju upravljanje integrisanim dan-unaprijed i unutarodnevnim tržištima u skladu sa zakonom, međunarodno potvrđenim ugovorima i čl. 70 do 147 ovog zakona.
- (2) Operator prenosnog sistema i NEMO saraduju sa operatorima prenosnih sistema i nominovanim operatorima tržišta električne energije na evropskom nivou ili, gdje je prikladnije, na regionalnom nivou kako bi maksimalno povećali efikasnost i efektivnost dan-unaprijed i unutarodnevnog trgovanja električnom energijom na evropskom nivou, ne dovodeći u pitanje primjenu zakona kojim se uređuje zaštita konkurencije.
- (3) Operator prenosnog sistema i NEMO u poslovima trgovine električnom energijom podliježu regulatornom nadzoru Agencije i Regulatornog odbora.
- (4) Dan-unaprijed i unutarodnevna tržišta električne energije:
- 1) moraju biti organizovana na način da budu nediskriminatorna;
  - 2) maksimizuju sposobnost svih učesnika na tržištu da upravljaju količinskim odstupanjima;
  - 3) maksimizuju mogućnosti za sve učesnike na tržištu da učestvuju u prekozonskoj trgovini i trgovini unutar zone trgovanja na nediskriminatoran način u što je moguće bliže realnom vremenu u svim zonama trgovanja;
  - 4) obezbjeđuju cijene koje odražavaju tržišne osnove, uključujući vrijednost energije u realnom vremenu, na koje učesnici na tržištu mogu da se oslone kada se dogovaraju o dugoročnijim proizvodima za zaštitu od rizika;
  - 5) obezbjeđuju operativnu sigurnost uz omogućavanje maksimalnog korišćenja prenosnog kapaciteta;
  - 6) moraju biti transparentna, i ako je to primjenljivo pružaju informacije o proizvodnim jedinicama, istovremeno štiteći povjerljivost komercijalno osjetljivih informacija i obezbjeđujući da se trgovina odvija na anonimnan način;
  - 7) ne prave razliku između trgovine u okviru zone trgovanja i između zona trgovanja; i
  - 8) moraju biti organizovana na način da se obezbijedi da svi učesnici na tržištu mogu da pristupe tržištu pojedinačno ili putem agregacije.

Trgovina na dan-unaprijed i unutarodnevnim tržištima

Član 27

- (1) NEMO omogućava učesnicima na tržištu da trguju energijom što je moguće bliže realnom vremenu i najmanje do vremena zatvaranja unutarodnevnog prekozonskog tržišta.
- (2) Na dan-unaprijed i unutarodnevnom tržištu, NEMO pruža mogućnost učesnicima na tržištu da trguju energijom u vremenskim intervalima koji su jednaki ili kraći od perioda poravnanja odstupanja.
- (3) NEMO obezbjeđuje proizvode za trgovanje na dan-unaprijed i unutarodnevnim tržištima, sa minimalnim ponudama od 100 kW ili manje do nivoa neophodnog da bi se omogućilo efektivno učešće upravljanja potrošnjom, skladištenja energije i malih obnovljivih izvora energije, uključujući direktno učešće kupaca.
- (4) Period poravnanja odstupanja traje 15 minuta.

Dugoročna tržišta

Član 28

- (1) Operator prenosnog sistema izdaje dugoročna prava prenosa ili preduzima ekvivalentne mjere koje omogućavaju učesnicima na tržištu, uključujući vlasnike objekata za proizvodnju električne energije koji koriste obnovljive izvore energije, zaštitu od rizika cijena preko granica zona trgovanja, osim ako procjena dugoročnog tržišta na granicama zona trgovanja koju je izvršila Agencija u saradnji sa nacionalnim regulatornim organima tih zona, pokaže da je u predmetnim zonama trgovanja obezbijeđen adekvatan nivo zaštite od rizika.
- (2) Operator tržišta može da razvija buduće proizvode za zaštitu od rizika, uključujući dugoročne buduće proizvode za zaštitu od rizika, kako bi učesnicima na tržištu, uključujući vlasnike objekata za proizvodnju električne energije koji koriste obnovljive izvore energije, obezbijedio odgovarajuće mogućnosti za zaštitu od finansijskih rizika od fluktuacija cijena, u skladu sa zakonom kojim se uređuje zaštita konkurencije.
- (3) Aktivnost zaštite od rizika iz stava 2 ovog člana neće biti ograničena na trgovinu unutar Crne Gore ili zone trgovanja.
- (4) Dugoročna prava prenosa dodjeljuju se na transparentan, tržišno zasnovan i nediskriminatoran način preko regionalne i, gdje je primjenljivo, jedinstvene platforme za dodjelu.

Tehnička ograničenja trgovanja

Član 29

- (1) Veleprodajna cijena električne energije ne smije imati ni najveću ni najmanju unaprijed utvrđenu dozvoljenu vrijednost.
- (2) Odredba stava 1 ovog člana se, između ostalog, primjenjuje na trgovanje i kliring u svim vremenskim okvirima i obuhvata balansnu energiju i cijene količinskog odstupanja, ne dovodeći u pitanje tehnička ograničenja cijena koja se mogu primijeniti u vremenskom okviru balansnog tržišta, u dan-unaprijed i unutardnevnim vremenskim okvirima, u skladu sa stavom 3 ovog člana.
- (3) NEMO može primijeniti usaglašena ograničenja na maksimalne i minimalne cijene kliringa za dan-unaprijed i unutardnevne vremenske okvire.
- (4) Ograničenja iz stava 3 ovog člana su dovoljno visoka da nepotrebno ne ograničavaju trgovinu, usklađena su na panevropskom nivou i uzimaju u obzir maksimalnu vrijednost neisporučene energije.
- (5) NEMO blagovremeno primjenjuje transparentan mehanizam za automatsko prilagođavanje tehničkih ograničenja trgovanja, u slučaju da se očekuje da će postavljena ograničenja biti dostignuta.
- (6) Prilagođena veća ograničenja ostaju primjenljiva sve dok se ne zahtijevaju dalja povećanja u okviru tog mehanizma.
- (7) Operator prenosnog sistema ne smije preduzimati mjere radi promjene veleprodajnih cijena.
- (8) Agencija, po potrebi i u saradnji sa nezavisnim organom nadležnim za poslove zaštite konkurencije, identifikuje mjere koje se primjenjuju na teritoriji Crne Gore, koje bi mogle doprinijeti indirektnom ograničavanju formiranja veleprodajnih cijena, uključujući ograničavanje ponuda koje se odnose na aktiviranje balansne energije, mehanizme za razvoj kapaciteta, mjere operatora prenosnog sistema, mjere koje imaju za cilj osporavanje tržišnih ishoda, ili sprečavanje zloupotrebe dominantnog položaja ili neefikasno definisanih zona trgovanja.
- (9) Ako je identifikovala mjeru koja bi mogla da posluži za ograničavanje formiranja veleprodajnih cijena, po potrebi i u saradnji sa nezavisnim organom nadležnim za poslove zaštite konkurencije, Agencija preduzima odgovarajuće radnje da eliminiše ili, ako nije moguće, da ublaži uticaj tih mjera na ponašanje pri trgovanju.
- (10) Agencija dostavlja izvještaj Sekretarijatu u kojem se navode mjere i radnje koje je preduzela ili namjerava da preduzme.

Dispečiranje proizvodnje i upravljanje potrošnjom

Član 30

- (1) Dispečiranje objekata za proizvodnju električne energije i upravljanje potrošnjom je nediskriminatorno, transparentno i osim ako nije drugačije propisano ovim zakonom, tržišno zasnovano.
- (2) Pri dispečiranju objekata za proizvodnju električne energije operatori sistema daju prioritet proizvodnim objektima koji koriste obnovljive izvore energije u mjeri u kojoj to omogućava sigurno funkcionisanje nacionalnog elektroenergetskog sistema, na osnovu transparentnih i nediskriminatornih kriterijuma i ako su takvi objekti:

- 1) objekti za proizvodnju električne energije pušteni u rad do 31.12.2025. godine, koji koriste obnovljive izvore energije i imaju instalisanu snagu manju od 400 kW demonstracioni projekti za inovativne tehnologije, podložni odobrenju Agencije, pod uslovom da je takav prioritet ograničen na vrijeme i obim koji su neophodni za postizanje demonstracione svrhe.
- 2) objekti za proizvodnju električne energije pušteni u rad od 1. januara 2026. godine koji koriste obnovljive izvore energije i imaju instalisani kapacitet električne energije manji od 200 kW.
- (3) Vlada može odlučiti da se pravo prioritnog dispečiranja ne primjenjuje na objekte iz stava 2 tačka 1 ovog člana sa početkom rada najmanje šest mjeseci nakon donošenja odluke, ili da se primjenjuje niži minimalni instalisani kapacitet od instalisanog kapaciteta iz stava 2 tačka 1 ovog člana, pod uslovom da:
  - 1) postoji unutardnevno tržište, druga veleprodajna tržišta i balansno tržište koja dobro funkcionišu i koja su u potpunosti dostupna svim učesnicima na tržištu;
  - 2) su pravila o redispečiranju i upravljanju zagušenjima transparentna svim učesnicima na tržištu;
  - 3) učešće obnovljivih izvora energije u ukupnoj finalnoj potrošnji električne energije iznosi najmanje 50%;
  - 4) je Ministarstvo obavijestilo Sekretarijat o planiranoj derogaciji, navodeći detalje o ispunjenosti uslova iz tač. 1, 2 i 3 ovog stava; i
  - 5) je Ministarstvo objavilo derogaciju, uključujući i detaljno obrazloženje za odobravanje te derogacije, vodeći računa o zaštiti komercijalno osjetljivih informacija, ako je to potrebno.
- (4) U svakoj derogaciji izbjegavaju se retroaktivne promjene koje utiču na objekte za proizvodnju koja već imaju koristi od prioritnog dispečiranja, bez obzira na bilo kakav sporazum sa operatorom proizvodnog objekta na dobrovoljnoj osnovi.
- (5) Operatori sistema daju prioritet električnoj energiji proizvedenoj u objektima koji koriste visokoefikasnu kogeneraciju sa instalisanom snagom električne energije manjom od 400 kW.
- (6) Objekti za proizvodnju električne energije koji koriste obnovljive izvore energije ili visokoefikasnu kogeneraciju, a pušteni su u rad prije 15. decembra 2022. godine i, kada su pušteni u rad, podlijegali su prioritnom dispečiranju u skladu sa odredbama zakona kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti, i dalje će imati koristi od prioritnog dispečiranja.
- (7) Prioritetno dispečiranje iz stava 6 ovog člana neće se primjenjivati na te objekte za proizvodnju električne energije od datuma kada objekat za proizvodnju električne energije postane predmet značajnih izmjena, odnosno kada je potreban novi ugovor o priključenju ili kada se proizvodni kapacitet objekta za proizvodnju električne energije poveća.
- (8) Prioritetnim dispečiranjem se ne smije ugroziti sigurno funkcionisanje elektroenergetskog sistema i ne može se koristiti kao opravdanje za smanjenje prekozonskih kapaciteta u većoj mjeri od one koja je predviđena u članu 34 ovog zakona, a zasniva se na transparentnim i nediskriminatorskim kriterijumima.

Redispečiranje

Član 31

- (1) Redispečiranje proizvodnje i redispečiranje upravljanja potrošnjom je mjera, uključujući ograničavanje, koju aktivira jedan ili više operatora prenosnog sistema ili operatora distributivnog sistema promjenom proizvodnje, potrošnje ili oboje, kako bi se promijenili fizički tokovi u elektroenergetskom sistemu i smanjilo fizičko zagušenje ili na neki drugi način obezbijedila sigurnost sistema.
- (2) Redispečiranje iz stava 1 ovog člana zasniva se na objektivnim, transparentnim i nediskriminatorskim kriterijumima.
- (3) Pravo učešća u redispečiranju je zagarantovano za sve tehnologije proizvodnje, sve oblike skladištenja energije i upravljanja potrošnjom, uključujući i one koje se nalaze u državama članicama ili drugim ugovornim stranama, osim ako tehnički nije izvodljivo.
- (4) Resursi koji se redispečiraju se biraju između objekata za proizvodnju, skladištenja energije ili upravljanje potrošnjom korišćenjem tržišnih mehanizama i finansijski se nadoknađuju.
- (5) Ponudama za balansnu energiju koje se koriste za redispečiranje ne utvrđuju se cijene balansne energije.
- (6) Izuzetno od stava 4 ovog člana, netržišno redispečiranje proizvodnje, skladištenja energije i upravljanja potrošnjom može se koristiti samo ako:
  - 1) nije raspoloživa tržišna alternativa;
  - 2) su iskorišćeni svi raspoloživi tržišni resursi;

- 3) je broj raspoloživih objekata za proizvodnju, skladištenje energije ili upravljanje potrošnjom suviše nizak da bi se obezbijedila efektivna konkurencija u oblasti u kojoj se nalaze odgovarajući objekti za pružanje usluge; ili
- 4) trenutna situacija na mreži dovodi do zagušenja na redovan i predvidljiv način, tako da bi tržišno redišpećiranje dovelo do redovnog strateškog trgovanja, što bi povećalo nivo unutrašnjeg zagušenja, a predmetna ugovorna strana ili je usvojila akcioni plan za rješavanje ovog zagušenja ili obezbjeđuje da je minimalni raspoloživi kapacitet za prekozonsku trgovinu u skladu sa članom 34 stav 22 ovog zakona.
- (7) Operator prenosnog sistema i operator distributivnog sistema dužni su da izvještavaju Agenciju najmanje jednom godišnje o:
- 1) nivou razvijenosti i efektivnosti tržišnih mehanizama redišpećiranja objekata za proizvodnju električne energije, skladištenje energije i upravljanje potrošnjom;
  - 2) razlozima angažovanja, angažovanim količinama električne energije u MWh i vrsti proizvodnih objekata koji podliježu redišpećiranju;
  - 3) mjerama preduzetim da bi se smanjila potreba za redišpećiranjem naniže objekata za proizvodnju koja koriste obnovljive izvore energije ili visokoefikasnu kogeneraciju u budućnosti, uključujući ulaganja u digitalizaciju mrežne infrastrukture i usluge kojima se povećava fleksibilnost.
- (8) Agencija dostavlja izvještaj Regulatornom odboru i objavljuje kratak pregled podataka iz stava 7 ovog člana zajedno sa preporukama za poboljšanje usluga redišpećiranja, ako je to potrebno.
- (9) U skladu sa zahtjevima koji se odnose na održavanje pouzdanosti i sigurnosti mreže, na osnovu transparentnih i nediskriminatornih kriterijuma koje utvrđuje Agencija, operator prenosnog sistema i operator distributivnog sistema dužni su da:
- 1) garantuju sposobnost prenosne mreže i distributivne mreže da prenose električnu energiju proizvedenu iz obnovljivih izvora ili visokoefikasne kogeneracije uz minimalno moguće redišpećiranje, čime se operator ne sprečava da pri planiranju mreže uzme u obzir ograničeno redišpećiranje kada je u mogućnosti da na transparentan način pokaže da je to ekonomski efikasnije i da ne prelazi 5% godišnje proizvedene električne energije u objektima koji koriste obnovljive izvore energije i koji su direktno povezani na njihovu mrežu, osim ako električna energija iz objekata za proizvodnju električne energije koji koriste obnovljive izvore energije ili visokoefikasnu kogeneraciju čini više od 50% godišnje bruto konačne potrošnje električne energije;
  - 2) preduzmu odgovarajuće operativne mjere vezane za mrežu i tržište, kako bi se smanjilo redišpećiranje naniže električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora ili iz visokoefikasne kogeneracije;
  - 3) obezbijede da njihove mreže budu dovoljno fleksibilne, kako bi mogli njima da upravljaju.
- (10) Ako se koristi netržišno redišpećiranje naniže, primjenjuju se sljedeći principi:
- 1) objekti za proizvodnju električne energije koji koriste obnovljive izvore energije podliježu redišpećiranju naniže samo ako ne postoji druga mogućnost ili ako bi druga rješenja rezultirala značajno nesrazmjernim troškovima ili ozbiljnim rizicima po sigurnost mreže;
  - 2) električna energija proizvedena u procesu visokoefikasne kogeneracije podliježe redišpećiranju naniže samo ako, osim redišpećiranja naniže objekata za proizvodnju električne energije koji koriste obnovljive izvore, ne postoji druga mogućnost ili ako bi druga rješenja rezultirala nesrazmjernim troškovima ili ozbiljnim rizicima po sigurnost mreže;
  - 3) električna energija iz objekata za proizvodnju koja koriste obnovljive izvore energije ili visokoefikasnu kogeneraciju, koja se ne isporučuje u prenosnu ili distributivnu mrežu, ne podliježe redišpećiranju naniže osim ako nijedno drugo rješenje ne bi riješilo probleme sigurnosti mreže;
  - 4) redišpećiranje naniže iz tač. 1, 2 i 3 ovog stava mora biti detaljno i transparentno obrazloženo u izvještaju iz stava 7 ovog člana.
- (11) Ako se koristi netržišno redišpećiranje, operator sistema koji zahtijeva redišpećiranje plaća finansijsku naknadu operatoru redišpećirane proizvodnje, skladištenja energije ili objekta za upravljanje potrošnjom, osim u slučaju proizvođača koji su prihvatili ugovor o priključenju prema kojem ne postoji garancija isporuke energije.
- (12) Finansijska naknada iz stava 11 ovog člana mora biti barem jednaka većem od sljedećih elemenata ili kombinaciji oba, ako bi primjena samo većeg među njima dovela do neopravdano niske ili neopravdano visoke naknade:
- 1) dodatni operativni troškovi uzrokovani redišpećiranjem, kao što su dodatni troškovi goriva u slučaju redišpećiranja naviše, ili obezbjeđivanje rezervne toplote u slučaju redišpećiranja naniže objekata za proizvodnju električne energije koji koriste visokoefikasnu kogeneraciju;

- 2) neto prihodi od prodaje električne energije na tržištu dan-unaprijed koju bi objekat za proizvodnju električne energije, skladištenje energije ili objekat za upravljanje potrošnjom proizveo bez zahtjeva za redispečiranje.
- (13) Ako je dodijeljena finansijska podrška objektima za proizvodnju električne energije, skladištenje energije ili objektima za upravljanje potrošnjom na osnovu količine proizvedene ili potrošene električne energije, dijelom neto prihoda iz stava 12 tačka 2 ovog člana smatra se finansijska podrška koja bi bila primljena bez zahtjeva za redispečiranje.

V. PRISTUP MREŽI I UPRAVLJANJE ZAGUŠENJEM U PRENOSNOM SISTEMU ELEKTRIČNE ENERGIJE

1. Dodjela kapaciteta

Preispitivanje zone trgovanja

Član 32

- (1) Vlada preduzima mjere za rješavanje zagušenja u prenosnom sistemu električne energije.
- (2) Granice zona trgovanja zasnivaju se na dugoročnim, strukturnim zagušenjima u prenosnoj mreži.
- (3) Zone trgovanja ne sadrže strukturna zagušenja, osim ako nemaju uticaja na susjedne zone trgovanja ili ako se, kao privremeno izuzeće, njihov uticaj na susjedne zone trgovanja ne ublaži korišćenjem korektivnih mjera i ako ta strukturna zagušenja ne dovode do smanjenja kapaciteta prekozonske trgovine u skladu sa zahtjevima iz člana 34 ovog zakona.
- (4) Konfiguracija zona trgovanja se projektuje na način da se maksimizira ekonomska efikasnost i mogućnosti za prekozonsko trgovanje u skladu sa članom 34 ovog zakona za zone trgovanja u istom regionu za proračun kapaciteta uspostavljenom u skladu sa članom 78 stav 1 tačka 2 ovog zakona, uz obezbjeđenje sigurnosti snabdijevanja.
- (5) Operator prenosnog sistema dostavlja podatke i saraduje sa ENTSO za električnu energiju radi izrade izvještaja o zagušenjima, u skladu sa ovim zakonom.
- (6) Izvještaj o zagušenjima iz stava 5 ovog člana, koji se priprema svake tri godine, sadrži podatke o strukturnim zagušenjima i drugim velikim fizičkim zagušenjima između i unutar zona trgovanja, uključujući lokaciju i učestalost takvih zagušenja.
- (7) Da bi se obezbijedila optimalna konfiguracija zona trgovanja, preispitivanje zone trgovanja vrši se za ugovorne strane za zone trgovanja u istom regionu za proračun kapaciteta.
- (8) Preispitivanje treba da identifikuje sva strukturna zagušenja i uključi analizu različitih konfiguracija zona trgovanja na koordinisan način, uz uključivanje zainteresovanih strana na koje se to odnosi iz svih relevantnih ugovornih strana i država članica.
- (9) Trenutne zone trgovanja se preispituju u odnosu na njihove sposobnosti da stvore pouzdano tržišno okruženje, uključujući fleksibilnu proizvodnju i kapacitet opterećenja, što je ključno za izbjegavanje zagušenja, balansiranje potražnje i ponude električne energije i obezbjeđivanje dugoročne sigurnosti ulaganja u mrežnu infrastrukturu.
- (10) U procesu preispitivanja konfiguracije zona trgovanja uzima se u obzir metodologija i pretpostavke iz člana 63 stav 4 tačka 10 ovog zakona.
- (11) Ako je strukturno zagušenje utvrđeno u izvještaju iz stava 6 ovog člana ili su prilikom preispitivanja zone trgovanja u skladu sa stavom 7 ovog člana, ili od strane operatora prenosnog sistema u izvještaju koji je odobrila Agencija, ili od strane operatora prenosnog sistema zajedno se drugim operatorima prenosnih sistema odobrenim od strane relevantnih regulatornih organa uključujući Agenciju, Vlada, u konsultaciji sa operatorom prenosnog sistema, donosi odluku o izradi akcionog plana u skladu sa članom 33 ovog zakona ili o provjeri i izmjeni konfiguracije zone trgovanja, u roku od šest mjeseci od prijema informacije o strukturnom zagušenju.
- (12) Odluka iz stava 11 ovog člana dostavlja se Sekretarijatu i Regulatornom odboru bez odlaganja.
- (13) Ako se odluka iz stava 11 ovog člana odnosi na provjeru i izmjenju konfiguracije zona trgovanja, Vlada je dužna da u saradnji sa relevantnim ugovornim stranama i državama članicama donese jednoglasnu odluku o izmjeni konfiguracije zona trgovanja, u roku od šest mjeseci od dana dostavljanja odluke iz stava 12 ovog člana o provjeri i izmjeni konfiguracije zona trgovanja Sekretarijatu i Regulatornom odboru.
- (14) Druge ugovorne strane ili države članice u istom regionu za proračun kapaciteta mogu dostaviti primjedbe Vladi i relevantnim nadležnim organima drugih država, koje su pri donošenju odluke iz stava 13 ovog člana dužne da ih uzmu u obzir.
- (15) Odluka iz stava 13 ovog člana mora biti obrazložena i o njoj se obavještava Sekretarijat i Regulatorni odbor.

- (16) Ako se odluka o izmjeni konfiguracije zona trgovanja ne donese u roku iz stava 13 ovog člana, Ministarstvo je dužno da o tome bez odlaganja obavijesti Sekretarijat i Regulatorni odbor.
- (17) U slučaju iz stava 16 ovog člana, Regulatorni odbor donosi odluku o zadržavanju ili izmjeni konfiguracije zona trgovanja koja je obavezujuća za Crnu Goru.
- (18) Ministarstvo konsultuje relevantne zainteresovane strane prije usvajanja bilo koje odluke iz ovog člana.
- (19) Odluke donesene u skladu sa st. 11 i 13 ovog člana sadrže rokove za njihovo sprovođenje i mogu da sadrže odgovarajuće prelazne mjere za ublažavanje strukturnog zagušenja.
- (20) Rokovi za sprovođenje iz stava 19 ovog člana određuju se uzimajući u obzir potrebu za brzinom postupanja i praktične primjene, uključujući i dugoročnu trgovinu električnom energijom.

Akcioni planovi

Član 33

- (1) Nakon donošenja odluke iz člana 32 stav 11 ovog zakona, u slučaju utvrđivanja strukturnih zagušenja, Ministarstvo u saradnji sa Agencijom izrađuje akcioni plan koji usvaja Vlada i koji sadrži plan mjera za smanjenje utvrđenih strukturnih zagušenja u roku od četiri godine, od donošenja te odluke.
- (2) Vlada obezbjeđuje da se prekozonski kapacitet trgovine povećava na godišnjem nivou do dostizanja minimalnog kapaciteta iz člana 34 stav 22 ovog zakona, ne dovodeći u pitanje primjenu odstupanja iz člana 34 st. 10 i 23 ovog zakona.
- (3) Godišnja povećanja kapaciteta radi dostizanja minimalnog kapaciteta iz stava 2 ovog člana prate linearnu putanju.
- (4) Polazna tačka linearne putanje iz stava 3 ovog člana je kapacitet dodijeljen na granici zone trgovanja ili na kritičnom elementu mreže u godini prije usvajanja akcionog plana ili prosjek tokom tri godine prije usvajanja akcionog plana, zavisno od toga koji je iznos veći.
- (5) Tokom sprovođenja akcionih planova, kapacitet stavljen na raspolaganje za prekozonsku trgovinu mora biti najmanje jednak vrijednostima linearne putanje iz plana iz stava 1 ovog člana, između ostalog i korišćenjem korektivnih mjera u regionu za proračun kapaciteta.
- (6) Troškove korektivnih mjera neophodnih za ostvarivanje linearne putanje iz stava 3 ovog člana ili za obezbjeđivanje raspoloživosti prekozonskog kapaciteta na granicama ili na kritičnim elementima mreže na koje se odnosi akcioni plan, snose ugovorne strane i/ili države članice koje sprovedu akcioni plan.
- (7) Tokom sprovođenja akcionog plana i u roku od šest mjeseci od njegovog isteka, operator prenosnog sistema, zajedno sa drugim relevantnim operatorima prenosnih sistema, svake godine procjenjuje da li je raspoloživi prekozonski kapacitet u prethodnih 12 mjeseci dostigao minimalni kapacitet predviđen članom 34 stav 22 ovog zakona.
- (8) Operator prenosnog sistema će, u saradnji sa relevantnim operatorima prenosnog sistema, dostaviti izvještaj o procjeni iz stava 7 ovog člana Regulatornom odboru i nadležnim regulatornim organima.
- (9) Operator prenosnog sistema dostavlja podatke potrebne za izradu izvještaja iz stava 7 ovog člana Agenciji na odobrenje.
- (10) U slučaju da procjena iz stava 8 ovog člana pokaže da operator prenosnog sistema nije ispratio linearnu putanju, Vlada, jednoglasno sa nadležnim organima relevantnih ugovornih strana, odlučuje da li da izmijeni ili zadrži konfiguraciju zone trgovanja u roku od šest mjeseci od prijema izvještaja o procjeni iz stava 8 ovog člana.
- (11) Prilikom donošenja odluke iz stava 10 ovog člana, Vlada, u saradnji sa nadležnim organima relevantnih ugovornih strana, uzima u obzir komentare nadležnih organa drugih država članica ili ugovornih strana.
- (12) Odluka iz stava 10 ovog člana mora biti obrazložena i dostavljena Sekretarijatu i Regulatornom odboru.
- (13) Ako se odluka o zadržavanju ili izmjeni konfiguracije zone trgovanja ne donese u roku iz stava 10 ovog člana, Ministarstvo, u saradnji sa nadležnim organima relevantnih ugovornih strana, o tome obavještava bez odlaganja Sekretarijat.
- (14) U slučaju iz stava 13 ovog člana, Sekretarijat donosi odluku o izmjeni ili zadržavanju konfiguracije zone trgovanja koja je obavezujuća za Crnu Goru.
- (15) Šest mjeseci prije isteka akcionog plana, Vlada odlučuje da li će preostala zagušenja riješiti izmjenom svoje zone trgovanja ili će preostala unutrašnja zagušenja riješiti remedijalne mjerama čije troškove pokriva operator prenosnog sistema.
- (16) Ako se u roku od šest mjeseci od prepoznavanja strukturnog zagušenja u skladu sa članom 32 stav 11 ovog zakona ne utvrdi akcioni plan, operator prenosnog sistema, zajedno sa drugim relevantnim operatorima

prenosnih sistema, u roku od 12 mjeseci od prepoznavanja tog strukturnog zagušenja, procjenjuje da li je raspoloživi prekozonski kapacitet dostigao minimalne kapacitete iz člana 34 stav 22 ovog zakona, tokom prethodnih 12 mjeseci i dostavlja izveštaj o procjeni Agenciji, drugim relevantnim regulatornim organima i Regulatornom odboru.

- (17) Prije izrade izvještaja, operator prenosnog sistema dostavlja sve relevantne podatke Agenciji na odobrenje.
- (18) Ako procjena pokaže da operator prenosnog sistema nije dostigao minimalni kapacitet iz člana 34 stav 22 ovog zakona, primjenjuje se postupak iz st. 10 do 14 ovog člana.

Opšti principi dodjele kapaciteta i upravljanja zagušenjem

Član 34

- (1) Upravljanje zagušenjima u prenosnom sistemu operator prenosnog sistema sprovodi na nediskriminatoran način u skladu sa tržišnim principima, koji obezbjeđuju cijene koje učesnike na tržištu i operatore prenosnih sistema mogu uputiti na preduzimanje odgovarajućih poslovnih aktivnosti.
- (2) Upravljanje zagušenjima vrši se primjenom metoda koje nijesu zasnovane na transakcijama, odnosno metodama koje ne uključuju izbor između ugovora pojedinačnih učesnika na tržištu.
- (3) Prilikom preduzimanja operativnih mjera da bi obezbijedio da parametri prenosnog sistema budu u propisanim granicama, operator prenosnog sistema uzima u obzir efekat tih mjera na susjedne kontrolne oblasti i koordinira te mjere sa drugim relevantnim operatorima prenosnih sistema u skladu sa ovim zakonom.
- (4) Postupci smanjenja obima tržišnih transakcija koriste se samo u vanrednim situacijama, odnosno kada operator prenosnog sistema mora djelovati bez odlaganja i nije moguće redispečiranje ili trgovina u suprotnom smjeru.
- (5) Smanjenje obima transakcija iz stava 4 ovog člana vrši se na nediskriminatoran način.
- (6) Učesnicima na tržištu kojima je dodijeljen prekozonski kapacitet nadoknađuje se svako smanjenje kapaciteta koje nije posljedica dejstva više sile.
- (7) Operator prenosnog sistema dostavlja podatke regionalnom koordinacionom centru za proračun prekozonskih kapaciteta.
- (8) Regionalni koordinacioni centri vrše proračun prekozonskih kapaciteta, uz poštovanje operativnih sigurnosnih ograničenja, uključujući podatke o tehničkoj dostupnosti korektivnih mjera, ne uključujući smanjenje potrošnje električne energije.
- (9) Operator prenosnog sistema primjenjuje koordinisane radnje smanjenja prekozonskih kapaciteta koje je odredio regionalni koordinacioni centar.
- (10) Radnje iz stava 9 ovog člana primjenjuju se u slučajevima kada su remedijalne mjere u regionu za proračun kapaciteta ili između regiona za proračun kapaciteta nedovoljne za dostizanje linearne putanje u skladu sa članom 33 stav 3 ovog zakona ili minimalnih kapaciteta iz stava 22 ovog člana uz poštovanje operativnih sigurnosnih ograničenja.
- (11) Operatori prenosnog sistema mogu odstupiti od koordinisanih mjera u pogledu koordinisanog proračuna kapaciteta i koordinisane analize sigurnosti, u skladu sa članom 44 stav 2 ovog zakona.
- (12) Agencija, na osnovu mišljenja ACER-a ili Regulatornog odbora da nijesu ispunjeni preduslovi za odstupanje iz stava 10 ovog člana ili su strukturne prirode, preduzima mjere u odnosu na operatora prenosnog sistema ili regionalne koordinacione centre u skladu sa zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti.
- (13) Odstupanja strukturne prirode rješavaju se u skladu sa akcionim planom iz člana 33 stav 1 ovog zakona ili ažuriranjem akcionog plana.
- (14) Učesnicima na tržištu stavlja se na raspolaganje maksimalni nivo kapaciteta interkonektora i elemenata prenosne mreže koji su relevantni za prekogranični kapacitet između ugovornih strana, uz poštovanje standarda sigurnog rada mreže.
- (15) Trgovina u suprotnom smjeru i redispečiranje, uključujući prekogranično redispečiranje, koristi se za maksimiziranje raspoloživih kapaciteta, radi dostizanja minimalnog kapaciteta iz stava 23 ovog člana.
- (16) Koordinisani i nediskriminatorni postupak za prekogranične remedijalne mjere primjenjuje se kako bi se omogućila maksimizacija prekograničnog kapaciteta, a nakon donošenja metodologije za raspodjelu troškova za redispečiranje i trgovinu u suprotnom smjeru.
- (17) Kapacitet se dodjeljuje putem eksplicitnih ili implicitnih dodjela koje uključuju kapacitet i energiju, pri čemu obje metode mogu istovremeno postojati na istoj interkonekciji.
- (18) Za unutarodnevnu trgovinu koristi se kontinuirano trgovanje, koje može biti dopunjeno aukcijama.
- (19) U slučaju zagušenja, uspješne ponude su važeće ponude najveće vrijednosti za mrežni kapacitet, bilo

- implicitne ili eksplicitne, koje nude najveću vrijednost za ograničeni prenosni kapacitet u datom vremenskom okviru.
- (20) Osim u slučaju novih interkonektora koji imaju pravo na izuzeće iz člana 57 ovog zakona, zabranjeno je utvrđivanje rezervnih cijena u metodama dodjele kapaciteta.
- (21) Kapacitetom se može slobodno trgovati na sekundarnom tržištu kapaciteta, pod uslovom da je operator prenosnog sistema unaprijed obaviješten.
- (22) Ako operator prenosnog sistema odbije transakciju na sekundarnom tržištu, jasno i transparentno to saopštava i objašnjava svim učesnicima na tržištu i o tome obavještava Agenciju.
- (23) Operator prenosnog sistema ne smije koristiti ograničavanje interkonektivnog kapaciteta koji će biti stavljen na raspolaganje učesnicima na tržištu, kao sredstvo za rješavanje zagušenja unutar sopstvene zone trgovanja ili kao sredstvo za upravljanje tokovima koji proizilaze iz transakcija unutar zona trgovanja, odnosno dužan je da obezbijedi sljedeći minimalni nivo raspoloživih kapaciteta za prekozonsku trgovinu za granice koje koriste pristup na način da za granice na kojima se primjenjuje:
- 1) koordinisani neto prenosni kapacitet, minimalni kapacitet iznosi 70% prenosnog kapaciteta, poštujući operativna sigurnosna ograničenja nakon umanjenja zbog nepredviđenih situacija, u skladu sa čl. 70 do 147 ovog zakona, a ukupan iznos od 30% kapaciteta se može koristiti za granice pouzdanosti, kružne tokove i unutrašnje tokove na svakom kritičnom elementu mreže;
  - 2) pristup zasnovan na tokovima snaga, minimalni kapacitet je granica određena u postupku proračuna kapaciteta kao raspoloživa za tokove prouzrokovane prekozonskom razmjenom i iznosi 70% kapaciteta, uz poštovanje operativnih granica sigurnosti unutrašnjih i prekozonskih kritičnih elemenata mreže, uzimajući u obzir nepredviđene situacije, kao što je utvrđeno čl. 70 do 147 ovog zakona, a ukupan iznos od 30% kapaciteta se može koristiti za granice pouzdanosti, kružne tokove i unutrašnje tokove na svakom kritičnom elementu mreže.
- (23) Na zahtjev operatora prenosnog sistema u regionu za proračun kapaciteta, Agencija, nakon konsultacija sa drugim relevantnim regulatornim organima, može odobriti derogaciju obaveze iz stava 22 ovog člana na osnovu predvidljivih razloga, ako je to potrebno radi održavanja operativne sigurnosti.
- (24) Derogacije iz stava 23 ovog člana koje se ne odnose na slučaj smanjenja kapaciteta iz stava 4 ovog člana, odobravaju se svaki put na najviše godinu dana ili na najviše dvije godine, ako se odstupanje od minimalnog kapaciteta iz stava 22 ovog člana značajno smanjilo nakon prve godine.
- (25) Obim derogacija je ograničen onim što je neophodno za održavanje operativne sigurnosti i izbjegavanje diskriminacije između interne i prekozonske razmjene.
- (26) Prije nego što odobri derogaciju, Agencija konsultuje regulatorne organe drugih ugovornih strana i država članica koje čine dio relevantnih regiona za proračun kapaciteta.
- (27) Obrazloženje derogacije i razlozi za derogaciju iz stava 23 ovog člana moraju biti objavljeni na internet stranici Agencije.
- (28) U slučaju da je derogacija odobrena, operator prenosnog sistema u saradnji sa drugim relevantnim operatorima prenosnih sistema izrađuje i na svojoj internet stranici objavljuje metodologiju i projekte koji obezbjeđuju dugoročno rješenje za problem koji derogacijom želi da riješi.
- (29) Derogacija prestaje istekom roka na koji je odobrena ili primjenom dugoročnog rješenja iz stava 28 ovog člana, u zavisnosti od toga šta nastupi ranije.
- (30) Učesnici na tržištu dužni su da blagovremeno obavijeste operatora prenosnog sistema prije relevantnog operativnog perioda o korišćenju dodijeljenog kapaciteta.
- (31) Operator prenosnog sistema dužan je da:
- 1) na transparentan i nediskriminatoran način ponovo ponudi dodijeljeni kapacitet čije korišćenje nije potvrđeno u skladu sa stavom 30 ovog člana;
  - 2) kombinuje sve nominacije za prekograničnim prenosom energije u suprotnim smjerovima preko zagušenog interkonektora (u daljem tekstu: netovanje), u mjeri u kojoj je to tehnički moguće, kako bi kapacitet bio iskorišćen u maksimalnoj mogućoj mjeri;
  - 3) odobri zahtjev za prekogranični prenos električne energije koji umanjuje zagušenje u prenosnom sistemu, ako se tim prenosom ne ugrožava sigurnost sistema.
- (32) Finansijske posljedice neispunjenja obaveza povezanih sa dodjelom kapaciteta, snosi operator prenosnog sistema ili NEMO, u zavisnosti od toga ko je odgovoran za to neispunjenje.
- (33) Ako učesnici na tržištu ne iskoriste kapacitet za koji su se obavezali da će iskoristiti, ili, u slučaju kapaciteta koji je dodijeljen putem eksplicitne dodjele, ne trguju kapacitetom na sekundarnom tržištu ili ne vrate kapacitet

na vrijeme, ti učesnici na tržištu gube pravo na taj kapacitet i dužni su da nadoknade troškove za neiskorišćeni kapacitet.

- (34) Sve naknade koje odražavaju troškove za neiskorišćenje kapaciteta moraju biti opravdane i srazmjerne.
- (35) Ako operator prenosnog sistema ne ispuni svoju obavezu obezbjeđenja utvrđenog prenosnog kapaciteta, dužan je da učesniku na tržištu nadoknadi gubitak prava na kapacitet, pri čemu se indirektni gubici ne uzimaju u obzir u tu svrhu.
- (36) Ključni koncepti i metode za utvrđivanje obaveza koje nastaju neispunjenjem obaveza iz stava 35 ovog člana utvrđuju se unaprijed u pogledu finansijskih posljedica i podliježu pregledu od strane Agencije.
- (37) Prilikom raspodjele troškova korektivnih mjera između operatora prenosnog sistema, Agencija, zajedno sa relevantnim regulatornim organima, analizira u kojoj mjeri tokovi koji proizilaze iz transakcija unutar zona trgovanja, doprinose zagušenju između dvije posmatrane zone trgovanja.
- (38) Troškovi remedijalnih mjera mjera se raspodjeljuju na osnovu doprinosa zagušenju operatora prenosnog sistema u zonama trgovanja koje stvaraju te tokove, osim troškova izazvanih tokovima koji su rezultat transakcija unutar zona trgovanja koji su ispod nivoa koji bi se mogao očekivati bez strukturnog zagušenja u zoni trgovanja.
- (39) Operator prenosnog sistema, zajedno sa svim operatorima prenosnih sistema u regionu za proračun kapaciteta, analizira i utvrđuje nivo iz stava 38 ovog člana za svaku pojedinačnu granicu zone trgovanja, što podliježe zajedničkom odobrenju od strane Agencije i svih drugih regulatornih organa u regionu za proračun kapaciteta.
- (40) U slučaju da regulatorni organi drugih ugovornih strana i država članica nijesu saglasni da je potrebno odobriti derogaciju iz stava 23 ovog člana, primjenjivaće se odluka ACER-a, odnosno Regulatornog odbora.

Dodjela prekozonskog kapaciteta po vremenskim okvirima

Član 35

- (1) Operator prenosnih sistema, zajedno sa relevantnim operatorima prenosnih sistema regiona za proračun kapaciteta, preračunava raspoloživi prekozonski kapacitet barem nakon vremena zatvaranja dan-unaprijed tržišta i nakon vremena zatvaranja unutar dnevnog prekozonskog tržišta.
- (2) Operator prenosnog sistema dodjeljuje raspoloživi prekozonski kapacitet, svaki preostali prekozonski kapacitet koji nije prethodno dodijeljen, kao i svaki prekozonski kapacitet koji je oslobodio imalac fizičkih prava na prenos iz prethodnih dodjela, u prvom narednom postupku za dodjelu prekozonskog kapaciteta.
- (3) Operator prenosnog sistema, nakon konsultacija sa relevantnim operatorima prenosnih sistema regiona za proračun kapaciteta, usvaja odgovarajuću strukturu za dodjelu prekozonskog kapaciteta po vremenskim okvirima, uključujući dan-unaprijed, unutar dnevnog i balansiranje.
- (4) Struktura za dodjelu prekozonskog kapaciteta iz stava 3 ovog člana podliježe preispitivanju od strane Agencije i relevantnih regulatornih organa regiona za proračun kapaciteta.
- (5) Operator prenosnog sistema prilikom usvajanja strukture iz stava 3 ovog člana vodi računa o:
  - 1) karakteristikama tržišta;
  - 2) operativnim uslovima elektroenergetskog sistema, kao što su posljedice netovanja usaglašenih nominacija;
  - 3) nivou usklađenosti procenta kapaciteta dodijeljenog po različitim vremenskim okvirima i vremenskim okvirima usvojenim za različite mehanizme za dodjelu prekozonskog kapaciteta koji su na snazi.
- (6) Ako je prekozonski kapacitet raspoloživ nakon vremena zatvaranja unutar dnevnog tržišta, operator prenosnog sistema koristi prekozonski kapacitet za razmjenu balansne energije ili za vođenje postupka netovanja odstupanja.
- (7) Ako se prekozonski kapacitet dodjeljuje za razmjenu balansnog kapaciteta ili dijeljenje rezerve u skladu sa članom 25 st. 10 i 11 ovog zakona, operator prenosnog sistema koristi opšte akte ili metodologije (u daljem tekstu: TCM) iz člana 212 ovog zakona.
- (8) Operator prenosnog sistema ne povećava granicu pouzdanosti proračunatu u skladu sa metodologijom iz člana 90 ovog zakona, radi razmjene balansnog kapaciteta ili podjele rezervi.

2. Mrežne naknade i prihodi od zagušenja

Naknade za pristup mrežama, korišćenje i pojačanje mreža

Član 36

- (1) Naknade koje operatori sistema primjenjuju za pristup sistemima, uključujući naknade za priključenje, naknade za korišćenje i ako je primjenljivo, naknade za neophodna ojačanja mreže za priključenja, odražavaju troškove, transparentne su, uzimaju u obzir potrebu za sigurnošću i fleksibilnošću mreže, nediskriminatorne su i odražavaju stvarne nastale troškove, utvrđuju se u skladu sa metodologijama propisanim zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti i te naknade ne uključuju nepovezane troškove koji podržavaju nepovezane ciljeve politike.
- (2) Utvrđene naknade za pristup mreži iz stava 1 ovog člana ne utiču na naknade koje proizilaze iz upravljanja zagušenjima iz člana 34 ovog zakona.
- (3) Nijesu dozvoljene posebne mrežne naknade za pojedinačne transakcije za prekozonsku trgovinu električnom energijom.
- (4) Nivo tarifa koje se primjenjuju na proizvođače ili krajnje kupce, ili na oboje, obezbjeđuje lokacijske signale na nivou Energetske zajednice i uzima u obzir količinu gubitaka u mreži i uzrokovanih zagušenja, kao i investicione troškove za infrastrukturu.
- (5) Cijene za korišćenje distributivnog sistema odražavaju troškove sistema, uzimaju u obzir korišćenje distributivnog sistema od strane njegovih korisnika, uključujući aktivne kupce, mogu da sadrže elemente kapaciteta priključka na sistem i da se razlikuju po potrošnji ili profilima proizvodnje korisnika sistema.
- (6) Metodologija kojom se uređuje utvrđivanje cijena za korišćenje distributivnog sistema električne energije pružaju podsticaje operatorima distributivnog sistema za troškovno efikasno upravljanje upravljanje i razvoj sistema, uključujući nabavku usluga, i može da sadrži podsticajne ciljeve za operatore distributivnog sistema za poboljšanje efikasnosti sistema, uključujući energetske efikasnost, fleksibilnost i razvoj pametnih mreža i pametnih sistema mjerenja.
- (7) U slučaju uvođenja pametnog sistema mjerenja, Agencija će, prilikom donošenja metodologija iz stava 6 ovog člana, razmotriti propisivanje elemenata za utvrđivanje cijena za korišćenje distributivnog sistema zavisno od sezone, dana u sedmici, doba dana, vremena korišćenja, kako bi se na transparentan, troškovno efikasan i predvidljiv način regulisala upotreba sistema od strane krajnjih korisnika.
- (8) Agencija će priznati opravdane troškove operatora distributivnog sistema i uključiti ih u cijene za korišćenje distributivnog sistema.

Prihod od zagušenja

Član 37

- (1) Procedure upravljanja zagušenjem povezane sa unaprijed određenim vremenskim okvirom mogu generisati prihod od zagušenja samo u slučaju zagušenja koje nastane u tom vremenskom okviru.
- (2) Procedura za raspodjelu prihoda iz stava 1 ovog člana predmet je preispitivanja od strane regulatornih organa i ne narušava postupak dodjele kapaciteta ili energije, niti predstavlja destimulaciju za smanjenje zagušenja.
- (3) Operator prenosnog sistema dužan je da ima posebne bankarske račune na koje će se uplaćivati novčana sredstva po osnovu dodjele raspoloživih prekozonskih prenosnih kapaciteta.
- (4) Sljedeći ciljevi imaju prioritet u pogledu korišćenja bilo kakvih prihoda koji proizilaze iz dodjele prekozonskog kapaciteta:
  - 1) garantovanje neprekidne raspoloživosti dodijeljenog kapaciteta; i/ili
  - 2) održavanje ili povećanje prekozonskih kapaciteta kroz optimizaciju korišćenja postojećih interkonektora pomoću koordinisanih remedijalnih mjera, ako je primjenljivo, ili pokrivanje troškova koji proističu iz investicija u mrežu, koja su relevantna za smanjenje zagušenja interkonektora.
- (5) Prihodi ostvareni po osnovu dodjele raspoloživih prekozonskih kapaciteta koji nisu potrebni za namjenu iz stava 4 ovog člana mogu se, do iznosa koji odredi Agencija, utvrditi kao ostali prihodi i uključiti u regulatorno dozvoljeni prihod operatora prenosnog sistema u skladu sa metodologijom kojom se uređuje način utvrđivanja cijena za korišćenje prenosnog sistema električne energije, koju Agencija donosi na osnovu zakona kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti.
- (6) Dio prihoda koji se ne koristi u skladu sa st. 4 i 5 ovog člana operator prenosnog sistema dužan je da čuva na računu iz stava 3 ovog člana i koristi kao rezervaciju za namjene iz st. 4 i 5 ovog člana u narednim regulatornim godinama.
- (7) Prihodi iz stava 4 ovog člana koriste se u skladu sa metodologijom iz člana 63 stav 4 tačka 11 ovog zakona, koju je usvojio ACER.
- (8) Operator prenosnog sistema dužan je da planira korišćenje prihoda od zagušenja za period koji odgovara

trajanju regulatornog perioda koji utvrđuje Agencija u skladu sa zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti.

- (9) Plan iz stava 8 ovog člana naročito sadrži planirani iznos prihoda od zagušenja za:
- 1) svaku godinu regulatornog perioda, uz obrazloženje;
  - 2) postizanje ciljeva iz stava 4 ovog člana, za svaku godinu regulatornog perioda, uz obrazloženje;
  - 3) namjenu iz stava 5 ovog člana, svaku godinu regulatornog perioda, uz obrazloženje;
  - 4) namjenu iz stava 6 ovog člana za svaku godinu regulatornog perioda.
- (10) Operator prenosnog sistema dužan je da plan iz stava 8 ovog člana dostavi Agenciji prilikom podnošenja zahtjeva za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena za korišćenje prenosnog sistema električne energije u skladu sa zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti.
- (11) Agencija utvrđuje prihode od zagušenja koji se koriste za namjenu iz stava 5 ovog člana za svaku godinu regulatornog perioda, cijeneći opravdanost zahtjeva operatora prenosnog sistema električne energije u skladu sa metodologijom za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena za korišćenje prenosnog sistema koja se donosi na osnovu zakona kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti.
- (12) Operator prenosnog sistema dužan je da do 15. februara tekuće za prethodnu godinu dostavi Agenciji izvještaj, na crnogorskom i engleskom jeziku, koji sadrži podatke o:
- 1) iznosu prikupljenih prihoda;
  - 2) prihodima korišćenim u skladu sa stavom 4 ovog člana, uključujući konkretne projekte za koje je prihod korišćen;
  - 3) iznosu sredstava iz stava 6 ovog člana; i
  - 4) stanju na računu iz stava 3 ovog člana na početku prethodne godine.
- (13) Agencija utvrđuje korekcije prihoda od zagušenja u skladu sa pravilima za korekcije cijena i naknada koja se donose na osnovu zakona kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti.
- (14) Ako se u postupku utvrđivanja regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena za korišćenje prenosnog sistema električne energije utvrdi da je iznos sredstava akumuliran na računu iz stava 3 ovog člana na kraju godine koja prethodi godini podnošenja zahtjeva za utvrđivanje cijena, veći od sredstava potrebnih za namjene iz stava 4 ovog člana u regulatornom periodu za koji se cijene utvrđuju, Agencija će utvrditi odgovarajuće korekcije u skladu sa pravilima za korekcije cijena i naknada koja se donose na osnovu zakona kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti.
- (15) Agencija je dužna da do 1. marta tekuće godine objavi na svojoj internet stranici i dostavi Regulatornom odboru izvještaj koji sadrži informacije iz stava 12 ovog člana i podatke o iznosu sredstava koji se koristi pri utvrđivanju cijena za korišćenje prenosnog sistema električne energije u skladu sa metodologijama iz st. 5 i 7 ovog člana.
- (16) Ako se prihodi od zagušenja koriste prilikom utvrđivanja cijena za korišćenje prenosnog sistema električne energije, izvještaj iz stava 15 ovog člana sadrži i informacije o korišćenju prihoda u skladu sa stavom 4 ovog člana, ako je to primjenljivo.

VI. MEĐUNARODNA SARADNJA OPERATORA PRENOSNOG SISTEMA ELEKTRIČNE ENERGIJE

Evropska mreža operatora prenosnog sistema električne energije

Član 38

- (1) Operator prenosnog sistema električne energije saraduje preko ENTSO za električnu energiju sa drugim operatorima prenosnih sistema radi promovisanja funkcionisanja unutrašnjeg tržišta električne energije i prekozonske trgovine i obezbjeđivanja optimalnog upravljanja, koordinisanog rada i odgovarajućeg tehničkog razvoja crnogorskog i evropskih prenosnih sistema električne energije.
- (2) Operator prenosnog sistema učestvuje u aktivnostima ENTSO za električnu energiju u skladu sa zakonom i strateškim dokumentima iz oblasti energetike.

Troškovi

Član 39

Troškovi operatora prenosnog sistema električne energije koji proizilaze iz članstva i učešća u radu ENTSO za

električnu energiju i koji su razumni i prikladni uzimaju se u obzir pri utvrđivanju cijena za korišćenje prenosnog sistema u skladu sa zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti.

Regionalna saradnja operatora prenosnog sistema električne energije

Član 40

- (1) Operator prenosnog sistema električne energije dužan je da uspostavlja regionalnu saradnju u okviru regiona kojem pripada u skladu sa ovim zakonom, u mjeri u kojoj je to moguće, u okviru ENTSO za električnu energiju i promoviše operativne dogovore na regionalnom nivou radi obezbjeđenja optimalnog upravljanja sistemom, razvoja razmjene električne energije, integracije mehanizama balansiranja sistema i obezbjeđenja systemske rezerve, kao i koordinisane dodjele prekozonskih kapaciteta pod jednakim uslovima na tržišnim principima, uzimajući u obzir značaj kratkoročne dodjele prekozonskih kapaciteta u okviru energetske transakcije.
- (2) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa drugim relevantnim operatorima prenosnih sistema, objavljuje regionalni plan investicija svake dvije godine i može da donosi investicione odluke na osnovu tog plana.
- (3) Investicije operatora prenosnog sistema iz stava 2 ovog člana moraju biti sadržane u investicionom planu u skladu sa zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti.
- (4) Operator prenosnog sistema promoviše saradnju i sa operatorima prenosnog sistema i van regiona kojem pripada u skladu sa ovim zakonom.

Regionalni koordinacioni centri

Član 41

- (1) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa relevantnim operatorima prenosnih sistema iz regiona, određuje regionalne koordinacione centre u regionima kojima pripada.
- (2) Operator prenosnog sistema saraduje sa regionalnim koordinacionim centrima relevantnih regiona rada sistema, u skladu sa zakonom i potvrđenim međunarodnim ugovorima.
- (3) Operator prenosnog sistema odgovoran je za upravljanje tokovima električne energije i obezbjeđivanje sigurnog, pouzdanog i efikasnog elektroenergetskog sistema.
- (4) Operator prenosnog sistema učestvuje u radu regionalnim koordinacionim centrima izabranim u skladu sa ovim zakonom.
- (5) Ako se aktivnosti dva ili više regionalnih koordinacionih centara preklapaju u regionu rada sistema, operator prenosnog sistema, u saradnji sa drugim operatorima prenosnog sistema tog regiona rada sistema, određuje jedinstveni regionalni koordinacioni centar u regionu ili da dva ili više regionalnih koordinacionih centara obavljaju poslove od regionalnog značaja u cijelom regionu rada sistema na rotacionoj osnovi u koordinaciji.

Zadaci regionalnih koordinacionih centara

Član 42

- (1) Operator prenosnog sistema pruža podršku nadležnim regionalnim koordinacionim centrima u obavljanju poslova od regionalnog značaja u regionu rada sistema:
  - 1) vršenju koordinisanog proračuna kapaciteta u skladu sa metodologijama razvijenim u skladu sa propisima iz čl. 93, 161 i 246 ovog zakona;
  - 2) vršenju koordinisane analize sigurnosti u skladu sa metodologijama razvijenim u skladu sa članom 68 stav 1 tačka 1 ovog zakona;
  - 3) kreiranju zajedničkih mrežnih modela u skladu sa metodologijama i procedurama razvijenim u skladu sa članom 68 stav 1 tačka 1;
  - 4) procjeni konzistentnosti odbrambenih planova i planova restauracije sistema u skladu sa propisom iz člana 68 stav 1 tačka 3 ovog zakona;
  - 5) sprovođenju regionalne prognoze adekvatnosti sistema za sedmicu unaprijed do najmanje za dan-unaprijed i pripremi mjera za smanjenje rizika u skladu sa ovim zakonom;
  - 6) vršenju koordinacije regionalnog planiranja neraspoloživosti elemenata sistema u skladu sa članom 68 stav 1 tačka 1 ovog zakona;
  - 7) obuci i sertifikaciji kadrova za regionalne koordinacione centre;
  - 8) koordinaciji i optimizaciji oporavka sistema nakon poremećaja sistema regiona po zahtjevu operatora prenosnog sistema;
  - 9) vršenju analize i izvještavanju o radu sistema i poremećajima u sistemu;

- 10) regionalnom dimenzionisanju sistemskih rezervi;
  - 11) olakšavanju regionalne nabavke balansnih kapaciteta;
  - 12) pružanju podrške operatorima prenosnog sistema, na njihov zahtjev, pri optimizaciji poravnanja između operatora prenosnih sistema;
  - 13) pripremi regionalnih elektroenergetskih kriznih scenarija, ako i u mjeri u kojoj su povjereni regionalnim koordinacionim centrima u skladu sa članom 8 stav 1 ovog zakona;
  - 14) obavljanju aktivnosti koje se odnose na procjenu sezonske adekvatnosti, u mjeri u kojoj su povjereni regionalnim koordinacionim centrima;
  - 15) izračunavanju vrijednosti maksimalnog ulaznog kapaciteta, raspoloživog za učešće inostranog kapaciteta u mehanizmima za razvoj kapaciteta, za potrebe davanja preporuke u skladu sa članom 22 ovog zakona;
  - 16) obavljanju poslova podrške operatorima prenosnog sistema u identifikaciji potreba za novim prenosnim kapacitetima, za nadogradnjom postojećih prenosnih kapaciteta ili njihovim alternativama, koje treba dostaviti regionalnim grupama osnovanim u okviru transevropskih energetske mreže i uključenim u desetogodišnji plan razvoja mreže donesenim u skladu sa zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti.
- (2) Operator prenosnog sistema pruža relevantnom regionalnom koordinacionom centru informacije neophodne za obavljanje njegovih zadataka.
  - (3) Operator prenosnog sistema može od svog regionalnog koordinacionog centra da zatraži informacije koje su neophodne za sprovođenje koordinisanih radnji i preporuka datih od strane regionalnog koordinacionog centra.

Saradnja unutar i između regionalnih koordinacionih centara

Član 43

- (1) Operator prenosnog sistema, zajedno sa operatorima prenosnog sistema u regionu, učestvuje u svakodnevnoj koordinaciji unutar i između regionalnih koordinacionih centara kroz kooperativne postupke, uključujući aranžmane za koordinaciju između regionalnih koordinacionih centara, ako je to primjenljivo.
- (2) Kooperativni postupak zasniva se na:
  - 1) radnim aranžmanima za rješavanje planskih i operativnih aspekata relevantnih za zadatke iz člana 42 stav 1 ovog zakona;
  - 2) proceduri za razmjenu analiza i konsultacija o predlozima regionalnih koordinacionih centara sa operatorima prenosnog sistema u regionu rada sistema i relevantnim zainteresovanim stranama i drugim regionalnim koordinacionim centrima, na efikasan način, u obavljanju operativnih dužnosti i zadataka;
  - 3) proceduri za preduzimanje koordinisanih radnji i preporuka u skladu sa članom 44 ovog zakona.

Koordinisane radnje i preporuke regionalnih koordinacionih centara

Član 44

- (1) Operator prenosnog sistema, zajedno sa operatorima prenosnog sistema u regionu rada sistema, izrađuje proceduru za preduzimanje i provjeru koordinisanih radnji i preporuka koje izdaju regionalni koordinacioni centri u skladu sa st. 2 do 8 ovog člana.
- (2) Kada regionalni koordinacioni centar izdaje preporuke za koordinisane radnje operatoru prenosnog sistema u vezi sa zadacima iz člana 42 stav 1 tač. 1 i 2 ovog zakona, operator prenosnog sistema sprovodi koordinisane radnje, osim u slučajevima kada bi sprovođenje tih koordinisanih radnji za posljedicu imalo povredu operativnih bezbjedonosnih ograničenja, utvrđenih od strane svakog operatora prenosnog sistema u skladu sa propisom kojim se uređuje rad prenosnog sistema.
- (3) Kada operator prenosnog sistema odluči da ne sprovede koordinisanu radnju iz razloga navedenih u stavu 2 ovog člana, dužan je da bez nepotrebnog odlaganja, na transparentan način prijavi detaljne razloge regionalnom koordinacionom centru i operatorima prenosnog sistema u okviru regiona rada sistema.
- (4) U slučajevima iz stava 3 ovog člana, regionalni koordinacioni centar procjenjuje uticaj odluke na ostale operatore prenosnog sistema regiona rada sistema i može predložiti drugačiji set koordinisanih radnji u skladu sa procedurom iz stava 1 ovog člana.
- (5) Operator prenosnog sistema može da dobije preporuku od regionalnog koordinacionog centra u vezi sa zadacima iz člana 42 stav 1 tač. 3 do 16 ovog zakona ili novim zadacima koje je odobrio ACER.
- (6) Ako operator prenosnog sistema odluči da ne postupi po preporuci iz stava 5 ovog člana, dužan je da bez

odlaganja dostavi obrazloženje za svoju odluku regionalnom koordinacionom centru i drugim operatorima prenosnog sistema u regionu rada sistema.

- (7) Operator prenosnog sistema može pokrenuti preispitivanje koordinisanih radnji ili preporuka iz st. 2 i 5 ovog člana.
- (8) Nakon preispitivanja koordinisanih radnji ili preporuka, regionalni koordinacioni centar može potvrditi ili izmijeniti koordinisanu radnju ili preporuku.
- (9) Ako je koordinisana radnja predmet preispitivanja iz stava 7 ovog člana, zahtjev za preispitivanje ne obustavlja koordinisanu radnju, osim ako bi sprovođenje koordinisane radnje dovelo do kršenja operativnih sigurnosnih ograničenja koje utvrđuje operator prenosnog sistema u skladu sa propisima iz člana 68 stava 1 tačka 1 ovog zakona.
- (10) Vlada na predlog Ministarstva može, zajedno sa nadležnim organima drugih država članica ili ugovornih strana u regionu rada sistema, na sopstvenu inicijativu ili na inicijativu nadležnog organa druge države članice ili ugovorne strane u regionu rada sistema, da odluči da regionalnom koordinacionom centru sa sjedištem u Crnoj Gori dodijeli nadležnost za preduzimanje koordinisanih radnji po osnovu jednog ili više zadataka iz člana 42 stav 1 tač. 3 do 16 ovog zakona.
- (11) Operator prenosnog sistema prilikom izrade procedura za preduzimanje i provjeru koordinisanih radnji i preporuka u skladu sa stavom 1 ovog člana konsultuje nadležne operatore prenosnog sistema susjednih regiona rada sistema u vezi sa granicama zona trgovanja, pri čemu će operator prenosnog sistema u najvećoj mjeri uzeti u obzir stavove koje su izrazili nadležni operatori prenosnog sistema susjednih regiona rada sistema.

Upravljački odbor regionalnog koordinacionog centra

Član 45

Operator prenosnog sistema određuje predstavnike u upravljačkom odboru relevantnog regionalnog koordinacionog centra.

Organizaciona struktura i odgovornost

Član 46

- (1) Operator prenosnog sistema dužan je da, zajedno sa operatorima prenosnog sistema regiona rada sistema, uspostavi organizacionu strukturu regionalnih koordinacionih centara radi izvršavanja zadataka iz člana 42 stav 1 ovog zakona.
- (2) Organizacionom strukturom iz stava 1 ovog člana utvrđuju se:
  - 1) ovlašćenja, dužnosti i odgovornosti osoblja;
  - 2) poslovni procesi, odnosi i izvještavanje između različitih djelova organizacije.
- (3) Operator prenosnog sistema, zajedno sa operatorima prenosnog sistema u regionu rada sistema, dužan je da preduzme neophodne mjere za pokriće odgovornosti u vezi sa sprovođenjem zadataka regionalnih koordinacionih centara.
- (4) Metodom kojom se obezbjeđuje pokriće odgovornosti iz stava 3 ovog člana uzima se u obzir pravni status regionalnih koordinacionih centara i nivo raspoloživog pokrića komercijalnog osiguranja.

Mehanizam naknade između operatora prenosnih sistema

Član 47

- (1) Operator prenosnog sistema ima pravo na naknadu troškova nastalih kao rezultat ustupanja svoje prenosne infrastrukture za prekogranične tokove električne energije.
- (2) Naknadu iz stava 1 ovog člana plaćaju operatori nacionalnih prenosnih sistema iz kojih potiču prekogranični tokovi i sistema u kojima se ti tokovi završavaju.
- (3) Operator prenosnog sistema dužan je da redovno plaća naknadu troškova za korišćenje prenosne infrastrukture drugih operatora prenosnih sistema za potrebe korisnika sistema u Crnoj Gori.
- (4) Naknadna korekcija isplaćene naknade vrši se ako je neophodno i odražava stvarno nastale troškove.
- (5) Količina prekograničnih tokova koji su nastali ustupanjem infrastrukture iz st. 1 i 3 ovog člana određuje se na osnovu izmjerenih fizičkih tokova električne energije u određenom vremenskom intervalu.
- (6) Naknade troškova nastale kao rezultat ustupanja infrastrukture za prekogranične tokove električne energije iz st. 1 i 3 ovog člana određuju se na osnovu očekivanog višegodišnjeg prosjeka dodatnih troškova koji uključuju tehničke gubitke, investicije u novu infrastrukturu i dio troškova amortizacije i održavanja postojeće

infrastrukture srazmjerno korišćenju za prekogranične tokove, naročito uzimajući u obzir sigurnost snabdijevanja.

- (7) Naknade iz st. 1 i 3 ovog člana određuju se na osnovu troškova utvrđenih primjenom standardnih metoda u skladu sa ugovorom iz člana 48 stav 1 ovog zakona.
- (8) Naknade iz st. 1 i 3 ovog člana, u postupku određivanja, umanjuju se za koristi od ustupanja sistema za prekogranične tokove električne energije.
- (9) Isključivo za potrebe mehanizma naknade između operatora prenosnog sistema, kada prenosne mreže dvije ili više država članica ili ugovornih strana čine dio, u cjelini ili djelimično, jednog kontrolnog bloka, kontrolni blok kao cjelina će se smatrati dijelom prenosne mreže jedne od zainteresovanih država članica ili ugovornih strana, kako tokovi unutar kontrolnih blokova ne bi bili smatrani prekograničnim tokovima i doveli do plaćanja naknade iz st. 1 i 3 ovog člana.
- (10) Agencija, zajedno sa regulatornim organima država članica ili ugovornih strana, može da odluči čijim će se dijelom prenosne mreže smatrati kontrolni blok iz stava 9 ovog člana.
- (11) Prilikom utvrđivanja cijena za korišćenje prenosnog sistema u skladu sa zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti, Agencija uzima u obzir:
  - 1) plaćanja i primitke koji proizilaze iz mehanizma za kompenzaciju između operatora prenosnog sistema;
  - 2) stvarno izvršena i primljena plaćanja, kao i očekivana plaćanja za buduće periode, procijenjena na osnovu prethodnih perioda.

Ugovor o mehanizmu naknade

Član 48

- (1) Međusobna prava i obaveze uključujući način i rokove za obračun naknada iz člana 47 ovog zakona i njihove korekcije utvrđuju se ugovorom, koji sa operatorima prenosnih sistema električne energije država članica i ugovornih strana, zaključuje operator prenosnog sistema.
- (2) Osnove za učešće operatora prenosnog sistema u postupku zaključivanja ugovora iz stava 1 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Dostavljanje informacija

Član 49

- (1) U procesu upravljanja zagušenjima u prenosnom sistemu, u cilju obezbjeđenja sigurnosti sistema, operator prenosnog sistema, u saradnji sa drugim operatorima prenosnih sistema, uspostavlja pravila koordinacije i razmjene informacija sa drugim operatorima prenosnih sistema.
- (2) Standardi bezbjednosti, rada i planiranja koje koristi operator prenosnog sistema se objavljuju na internet stranici operatora prenosnog sistema.
- (3) Objavljene informacije sadrže opšte principe za proračun ukupnog kapaciteta prenosa i granice pouzdanosti prenosa na osnovu električnih i fizičkih karakteristika mreže.
- (4) Principe iz stava 3 ovog člana odobrava Agencija u saradnji sa drugim relevantnim regulatornim organima.
- (5) Operator prenosnog sistema dužan je da na centralnoj platformi ENTSO za električnu energiju na kojoj se objavljuju podaci od značaja za tržište električne energije objavi procjene raspoloživog prenosnog kapaciteta za svaki dan, navodeći sve raspoložive kapacitete prenosa koji su već rezervisani.
- (6) Objavljivanje informacija se vrši u određenim intervalima prije dana prenosa i u svakom slučaju će uključivati procjene za sedmicu i mjesec unaprijed, kao i kvantitativnu indikaciju očekivane pouzdanosti raspoloživog kapaciteta.
- (7) Operator prenosnog sistema dužan je da na centralnoj platformi ENTSO za električnu energiju na kojoj se objavljuju podaci od značaja za tržište električne energije objavi podatke o ukupnoj prognozi i stvarnoj potrošnji električne energije, o raspoloživosti i stvarnoj proizvodnji i potrošnji, o raspoloživosti i korišćenju mreža i interkonekcija, o balansnoj snazi i raspoloživosti kapaciteta za balansiranje.
- (8) Za raspoloživost i stvarno angažovanje malih proizvođača i potrošača mogu se koristiti ukupni procijenjeni podaci.
- (9) Učesnici na tržištu dužni su da operatoru prenosnog sistema dostave podatke iz st. 1 do 8 i st. 10 do 14 ovog člana, kojima raspolažu.
- (10) Proizvođači električne energije koji posjeduju ili upravljaju proizvodnim sredstvima, gdje bar jedna proizvodna jedinica ima instalisanu snagu od najmanje 250 MW, ili čiji portfolio čini najmanje 400 MW snage

proizvodnih jedinica, dužni su da Agenciji, organu nadležnom za zaštitu konkurencije i Sekretarijatu, stave na raspolaganje sve podatke za period od pet godina, po satu po postrojenju koji su neophodni za verifikaciju svih operativnih dispečerskih odluka i ponašanja pri trgovanju na berzama električne energije, aukcijama za interkonekciju, tržištima za balansiranje i pomoćne usluge i vanberzanskim tržištima.

- (11) Informacije po postrojenju i po satu koje se čuvaju uključuju, ali nijesu ograničene na podatke o raspoloživim proizvodnim kapacitetima i angažovanim rezervama, uključujući dodjelu tih rezervi na nivou postrojenja, u vrijeme kada se trgovanje sprovodi i kada se odvija proizvodnja.
- (12) Da bi omogućio proračun tokova snaga, operator prenosnog sistema dužan je da redovno razmjenjuje podatke o mreži i tokovima snaga sa svakim operatorom prenosnog sistema u sinhronoj oblasti.
- (13) Podaci se stavljaju na raspolaganje Agenciji i Sekretarijatu, regulatornim organima i nadležnim organima država članica i ugovornih strana na njihov zahtjev.
- (14) Agencija i nadležni organ dužni su da sa podacima postupaju u skladu sa zakonom kojim se uređuje tajnost podataka i da obezbijede da povjerljiv tretman pruža i svaki konsultant koji obavlja analitički rad na njihov zahtjev, na osnovu tih podataka.

Vrste informacija

Član 50

- (1) Podatke iz člana 49 ovog zakona dužni su da stave na raspolaganje operatoru prenosnog sistema:
  - 1) energetski subjekat koji posjeduje ili upravlja proizvodnim jedinicama električne energije, podatke o instalisanim jedinicama, planiranoj i ostvarenoj proizvodnji, planiranom i ostvarenom prekidu proizvodnje i druge podatke o proizvodnim jedinicama od značaja za utvrđivanje pouzdanosti sistema;
  - 2) operator distributivnog sistema, podatke o planiranoj i ostvarenoj distributivnoj potrošnji i druge podatke o potrošnji krajnjih kupaca od značaja za uspostavljanje pouzdanosti sistema;
  - 3) potrošači električne energije snage veće od 100 MW, podatke o planiranoj i ostvarenoj potrošnji i prekidima u radu, kao i druge podatke od značaja za utvrđivanje pouzdanosti sistema;
  - 4) energetski subjekat koji vrši dodjelu kapaciteta, podatke o procijenjenim i ponuđenim prekozonskim prenosnim kapacitetima sa ostvarenim cijenama i prihodima po osnovu upravljanja zagušenjima;
  - 5) subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije ili gasa, podatke od značaja za obezbjeđenje balansne energije i cijene količinskog odstupanja.
- (2) Operator prenosnog sistema obezbjeđuje druge podatke od značaja za rad prenosnog sistema, koje ne dostave energetski subjekti i potrošači iz stava 1 ovog člana (u daljem tekstu: primarni vlasnici podataka), u skladu sa propisom iz člana 51 stav 3 ovog zakona.
- (3) Primarni vlasnici podataka dužni su da operatoru prenosnog sistema dostavljaju potpune podatke na način i u formatu koji omogućava njihovu dalju obradu i blagovremeno prosljeđivanje ENTSO za električnu energiju.
- (4) Operator prenosnog sistema dužan je da, bez odlaganja, obradi i proslijedi podatke iz st. 1 i 2 ovog člana ENTSO za električnu energiju, radi objavljivanja i ima pravo da te podatke objavi na svojoj internet stranici.
- (5) Primarni vlasnik podataka može, uz prethodnu saglasnost operatora prenosnog sistema, podatke iz stava 1 ovog člana dostaviti ENTSO za električnu energiju i posredstvom provajdera podataka.
- (6) Operator prenosnog sistema prije davanja saglasnosti iz stava 5 ovog člana, procjenjuje da li provajder podataka ispunjava uslove za posredovanje sa podacima iz stava 3 ovog člana.

Odgovornost primarnih vlasnika podataka

Član 51

- (1) Odgovornost primarnih vlasnika podataka i operatora prenosnog sistema za tačnost podataka iz člana 49 ovog zakona ograničena je na slučajeve grube nepažnje i/ili namjerne greške.
- (2) Primarni vlasnik podataka i operator prenosnog sistema u slučaju iz stava 1 ovog člana ne odgovaraju korisniku zbog izgubljene dobiti ili druge eventualne štete.
- (3) Podatke o proizvodnji, prenosu i potrošnji električne energije koji se stavljaju na raspolaganje učesnicima na tržištu, a koje prikuplja operator prenosnog sistema, način dostavljanja i objavljivanja podataka od značaja za tržište električne energije propisuje Ministarstvo.

VII. USLOVI ZA KORIŠĆENJE PRENOSNOG SISTEMA ZA PREKOGRANIČNU RAZMJENU ELEKTRIČNE ENERGIJE

Uslovi za prekogranični prenos električne energije

Član 52

- (1) Prekogranični prenos električne energije može da obavlja operator prenosnog sistema koji je sertifikovan, ima uspostavljen sistem međunarodne saradnje i obezbjeđuje uslove za rad u elektroenergetskoj interkonekciji u skladu sa zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti.
- (2) Korisnik prenosnog sistema koji obavlja prekograničnu razmjenu električne energije dužan je da sistem za prekogranični prenos koristi pod uslovima koje utvrdi operator prenosnog sistema.

Potvrđivanje odluke o sertifikaciji operatora prenosnog sistema električne energije

Član 53

- (1) Ispunjenost uslova za sertifikaciju utvrđuje i odluku o sertifikaciji operatora prenosnog sistema električne energije donosi Agencija u skladu sa zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti.
- (2) Agencija, bez odlaganja, dostavlja Sekretarijatu privremenu odluku o sertifikaciji operatora prenosnog sistema električne energije, radi dobijanja mišljenja.
- (3) Agencija je dužna da, u skladu sa obavezama preuzetim potvrđenim međunarodnim ugovorom, uzme u obzir mišljenje Sekretarijata.
- (4) Ako Sekretarijat ne dostavi mišljenje u roku od dva mjeseca, smatra se da je saglasan.
- (5) U slučaju da je Sekretarijat zatražio mišljenje Regulatornog odbora o odluci Agencije, rok iz stava 4 ovog člana se produžava za još dva mjeseca.
- (6) Agencija će u roku od dva mjeseca, od dana dostavljanja mišljenja, odnosno isteka roka za dostavljanje mišljenja Sekretarijata donijeti odluku o sertifikaciji operatora prenosnog sistema.
- (7) Operator prenosnog sistema i energetske subjekti koji obavljaju djelatnost proizvodnje i/ili snabdijevanja električnom energijom dužni su da, na zahtjev Sekretarijata i/ili regulatornih organa, bez odlaganja dostave sve tražene informacije koje su potrebne za davanje mišljenja iz stava 2 ovog člana.
- (8) Odluku o sertifikaciji sa mišljenjem Sekretarijata Agencija objavljuje u "Službenom listu Crne Gore".
- (9) Ako odluka o sertifikaciji operatora prenosnog sistema električne energije odstupa od mišljenja Sekretarijata, Agencija sa tom odlukom objavljuje i obrazloženje za odstupanje.

Učešće Agencije u sertifikaciji operatora prenosnog sistema električne energije drugih država

Član 54

- (1) Agencija učestvuje u postupku davanja mišljenja na odluku o sertifikaciji operatora prenosnog sistema električne energije druge ugovorne strane.
- (2) Agencija može, u bilo kojoj fazi davanja mišljenja iz stava 1 ovog člana, da zatraži potrebne informacije od operatora prenosnog sistema i/ili energetske subjekta koji obavlja djelatnost proizvodnje ili snabdijevanja.
- (3) Agencija je dužna da čuva povjerljivost komercijalno osjetljivih informacija do kojih dođe u postupku iz stava 2 ovog člana.
- (4) Ako u roku od dva mjeseca od dana dostavljanja odluke iz stava 1 ovog člana ne da mišljenje, Agencija ne može podnijeti prigovor na tu odluku.

VIII. RAD DISTRIBUTIVNOG SISTEMA ELEKTRIČNE ENERGIJE

Grupa za koordinaciju aktivnosti operatora distributivnih sistema

Član 55

- (1) Operator distributivnih sistema saraduje sa drugim operatorima distributivnih sistema iz ugovornih strana u okviru Grupe za koordinaciju aktivnosti operatora distributivnog sistema Zajednice, osnovane u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorima radi promovisanja jedinstvenog tržišta električne energije i promovisanja optimalnog upravljanja i koordinisanog rada distributivnog i prenosnog sistema električne energije.
- (2) Saradnja iz stava 1 ovog člana ne isključuje pravo pridruživanja operatora distributivnog sistema subjektu operatora distributivnih sistema Evropske unije na osnovu zajedničkog dogovora.

Saradnja između operatora distributivnog sistema i operatora prenosnog sistema

Član 56

- (1) Operator distributivnog sistema i operator prenosnog sistema međusobno saraduju u planiranju i upravljanju svojim mrežama.
- (2) Operator distributivnog sistema i operator prenosnog sistema razmjenjuju sve potrebne informacije i podatke o radu proizvodnih jedinica i upravljanju potrošnjom, svakodnevnom radu svog sistema i dugoročnom planiranju investicija u mrežu, kako bi se obezbijedio isplativ, siguran i pouzdan razvoj i rad njihovih sistema.
- (3) Operator distributivnog sistema i operator prenosnog sistema međusobno saraduju radi postizanja koordinisanog pristupa resursima, kao što su distribuirana proizvodnja, skladištenje energije ili upravljanje potrošnjom.

IX. IZUZEĆE ZA NOVE INTERKONEKTORE ELEKTRIČNE ENERGIJE

Zahtjev za izuzeće novih interkonektora

Član 57

- (1) Interkonektori jednosmjerne struje čijoj izgradnji se pristupa, mogu se na zahtjev investitora interkonektora na određeno vrijeme izuzeti iz primjene člana 37 st. 1, 4 i 5 ovog zakona i odredaba zakona kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti koje propisuju obavezu razdvajanja operatora prenosnog sistema električne energije, pristup trećih strana prenosnom sistemu i primjene regulisanih cijena za korišćenje prenosnog sistema i naknada za priključenje, pružanja pomoćnih usluga, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
  - 1) investicijom se povećava konkurencija u snabdijevanju električnom energijom;
  - 2) nivo rizika je takav da se investicija neće realizovati bez odobrenja izuzeća;
  - 3) interkonektor je u svojini pravnog ili fizičkog lica koje je pravno odvojeno od operatora sistema na čije sisteme će se priključiti;
  - 4) da troškove korišćenja interkonektora plaćaju njegovi neposredni korisnici;
  - 5) da se izuzećem ne narušava konkurencija i efikasno funkcionisanje tržišta ili efikasno funkcionisanje sistema na koji je interkonektor povezan.
- (2) Izuzeće iz stava 1 ovog člana primjenjuje se i na interkonektore naizmjenične struje, ako su troškovi i rizik investicije znatno veći od troškova i rizika koji uobičajeno prate povezivanje sa susjednim prenosnim sistemima drugih država putem interkonektora naizmjenične struje.
- (3) Odredba stava 1 ovog člana primjenjuje se i u slučaju rekonstrukcije postojećih interkonektora kojom se znatno povećava kapacitet.
- (4) Radi realizacije izgradnje interkonektora, koji imaju status projekta od značaja za Zajednicu ili projekta od uzajamnog interesa, kao i povezane infrastrukture koja je potrebna za njihovo funkcionisanje, uspostavlja se javni interes u korist energetske subjekata koji vrše gradnju u skladu sa zakonom kojim se uređuje eksproprijacija.
- (5) Javni interes iz stava 4 ovog člana odnosi se na nepokretnosti na kojima će biti izgrađeni interkonektori i povezana infrastruktura koja je potrebna za njihovo nesmetano funkcionisanje.

Odobranje izuzeća za novi interkonektor

Član 58

- (1) Odobranje izuzeća iz člana 57 ovog zakona pokreće se podnošenjem zahtjeva investitora interkonektora.
- (2) Kopiju zahtjeva iz stava 1 ovog člana Agencija, bez odlaganja, dostavlja Sekretarijatu i, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, Evropskoj komisiji.
- (3) Kopija zahtjeva iz stava 1 ovog člana dostavlja se, bez odlaganja, Regulatornom odboru i, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, ACER-u, radi davanja mišljenja.
- (4) U postupku odobravanja izuzeća iz člana 57 ovog zakona Agencija će:
  - 1) utvrditi obim izuzeća kapaciteta (cjelokupni ili dio kapaciteta novog interkonektora, ili postojećeg interkonektora sa značajno povećanim kapacitetom);
  - 2) utvrditi trajanje izuzeća i objektivne uslove za pristup interkonektoru pod jednakim uslovima;
  - 3) uzeti u obzir procjenu uticaja izgradnje planiranih kapaciteta u Crnoj Gori u odnosu na period realizacije projekta interkonektora;

- 4) odobriti pravila za upravljanje i dodjelu raspoloživih kapaciteta koja pripremi investitor interkonektora kojima se ne narušava izvršavanje dugoročnih ugovora i kojima se bliže uređuju prava i obaveze korisnika interkonektora;
- 5) razmotriti mišljenje operatora prenosnog sistema na pravila iz tačke 4 ovog stava, kao i uzeti u obzir rezultate procedure za dodjelu kapaciteta prilikom ocjene ispunjenosti uslova iz člana 57 stav 1 tač. 1, 2 i 5 ovog zakona;
- 6) cijeniti opšte okolnosti u državi u vezi sa novim interkonekcijama;
- 7) uzeti u obzir mišljenje Regulatornog odbora, ili, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, ACER-a, ako se dostavi u roku od dva mjeseca od dana kada posljednji relevantni regulatorni organ primi zahtjev za izuzeće.
- (5) Investitor interkonektora odnosno korisnik interkonektora dužan je da ponudi neiskorišćene kapacitete na tržištu i može da trguje svojim ugovorenim kapacitetima na sekundarnom tržištu.
- (6) Investitor je dužan da pravila iz stava 4 tačka 4 ovog člana dostavi operatoru prenosnog sistema radi davanja mišljenja.
- (7) O izuzeću iz člana 57 ovog zakona odlučuje Agencija nakon postizanja saglasnosti sa regulatornim organima koji su dobili zahtjev za odobravanje izuzeća, u roku od šest mjeseci od dana posljednjeg prijema zahtjeva od strane relevantnog regulatornog organa.
- (8) Odluku iz stava 7 ovog člana Agencija objavljuje na svojoj internet stranici.
- (9) Odluka iz stava 7 ovog člana sadrži:
  - 1) naziv i sjedište investitora;
  - 2) naziv i lokaciju interkonektora;
  - 3) naponski nivo i kapacitet interkonektora;
  - 4) obim izuzeća kapaciteta i vrijeme izuzeća;
  - 5) razloge za odobravanje izuzeća uključujući finansijske podatke koji opravdavaju potrebu izuzeća;
  - 6) izvršene analize uticaja na konkurenciju i efikasno funkcionisanje unutrašnjeg tržišta električne energije koji nastaje odobravanjem izuzeća;
  - 7) razloge za period i udio ukupnog kapaciteta odnosno infrastrukture za koju se odobrava izuzeće;
  - 8) rezultat konsultacija sa uključenim regulatornim organima;
  - 9) doprinos interkonektora diversifikaciji snabdijevanja.
- (10) O odluci iz stava 7 ovog člana, Agencija obavještava Regulatorni odbor ili, ako se tiče država članica, ACER.

Saradnja sa nadležnim organima drugih država u postupku odobravanja izuzeća

Član 59

- (1) U slučaju da se u postupku konsultacija ne postigne saglasnost sa nadležnim regulatornim organima drugih ugovornih strana ili država članica u roku od šest mjeseci od dana kada posljednji relevantni regulatorni organ primi zahtjev za izuzeće, ili ako se tako dogovori sa tim organima, Agencija će Regulatornom odboru, ili, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, ACER-u dostaviti zahtjev za donošenje odluke o izuzeću, u skladu sa članom 64 stav 4 tačka 5, odnosno članom 63 stav 4 tačka 7 ovog zakona.
- (2) U slučaju iz stava 1 ovog člana, Agencija i podnosilac zahtjeva za izuzeće dužni su da na zahtjev Regulatornog odbora i ACER-a u mjeri u kojoj se to tiče država članica, dostave svoje mišljenje, u roku utvrđenom tim zahtjevom.

Mišljenje Sekretarijata i Evropske komisije o odluci o zahtjevu za izuzeće

Član 60

- (1) Odluka Agencije iz člana 58 stav 8 ovog zakona dostavlja se bez odlaganja Sekretarijatu i, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, Evropskoj komisiji, sa zahtjevom za davanje mišljenja.
- (2) Agencija je dužna da uzme u obzir mišljenje Sekretarijata ili, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, Evropske komisije da izmijeni ili povuče odluku o odobravanju izuzeća, ako se takvo mišljenje dostavi u roku od 50 radnih dana, od dana prijema odluke iz stava 1 ovog člana.
- (3) Rok iz stava 2 ovog člana može se produžiti za još 50 radnih dana kada Sekretarijat, ili u mjeri u kojoj se to tiče država članica, Evropska komisija zatraži dodatne informacije.
- (4) Rok iz stava 3 ovog člana počinje prvog narednog dana od dana prijema potpunih informacija.

- (5) Početni rok iz stava 2 ovog člana može se produžiti uz saglasnost Sekretarijata, ili, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, Evropske komisije i Agencije.
- (6) Agencija će Sekretarijatu ili u mjeri u kojoj se to tiče država članica, Evropskoj komisiji dostaviti dodatne informacije o izuzeću na njihov zahtjev i u roku koji odrede.
- (7) Ako Agencija tražene informacije iz stava 3 ovog člana ne dostavi u ostavljenom roku, zahtjev iz stava 1 ovog člana smatra se povučenim, osim ako je, prije isteka, ostavljeni rok produžen uz saglasnost Sekretarijata ili, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, Evropske komisije i nadležnih regulatornih organa ili regulatorni organi obavijeste Sekretarijat, ili u mjeri u kojoj se to tiče država članica, Evropsku komisiju da smatraju da je obavještanje potpuno.
- (8) Agencija je dužna da u skladu sa obavezama preuzetim potvrđenim međunarodnim ugovorom uzme u obzir mišljenje Sekretarijata ili, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, Evropske komisije, koje preporučuje da se izmijeni ili povuče odluka o izuzeću, i odlučuje, u roku od mjesec dana od dana prijema mišljenja, o zahtjevu za izuzeće i obavještava o tome Sekretarijat ili, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, Evropsku komisiju.
- (9) Ako konačna odluka odstupa od mišljenja Sekretarijata ili, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, mišljenja Evropske komisije, Agencija sa tom odlukom objavljuje i obrazloženje za odstupanje.
- (10) Mišljenje o odobrenju izuzeća u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorom prestaje da važi ako izgradnja interkonektora ne započne u roku od dvije godine, odnosno ako interkonektor nije pušten u upotrebu u roku od pet godina, od dana davanja mišljenja, osim ako Sekretarijat ili, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, Evropska komisija uvaži, na osnovu utemeljenog zahtjeva regulatornih organa, da je do kašnjenja došlo iz razloga koji su van kontrole investitora kojem je odobreno izuzeće.
- (11) Odluka iz stava 8 ovog člana objavljuje se u "Službenom listu Crne Gore".

Izmjena odluke o izuzeću

Član 61

- (1) Ako Agencija, na zahtjev ili na sopstvenu inicijativu, izmijeni odluku o izuzeću, o toj odluci bez odlaganja obavještava Sekretarijat ili, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, Evropsku komisiju.
- (2) Odredbe čl. 57 do 60 ovog zakona primjenjuju se na odluku o izmjeni odluke o izuzeću, uzimajući u obzir specifičnosti postojećeg izuzeća.
- (3) Sekretarijat ili, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, Evropska komisija može, na zahtjev ili na sopstvenu inicijativu, ponovo pokrenuti postupak u vezi sa zahtjevom za izuzeće u slučaju:
- 1) kada je, uvažavajući legitimna očekivanja zainteresovanih strana u postupku i ekonomsku ravnotežu - postignutu u prvobitnoj odluci o izuzeću, došlo do materijalne promjene bilo koje činjenice na kojima je odluka zasnovana;
  - 2) ako subjekti, na koje se odnosi odluka o izuzeću postupaju suprotno svojim obavezama; ili
  - 3) ako je odluka zasnovana na nepotpunim, netačnim ili obmanjujućim informacijama, koje su dostavile zainteresovane strane u postupku.

X. REGIONALNA SARADNJA ZAINTERESOVANIH STRANA U ELEKTROENERGETSKOM SEKTORU

Saradnja zainteresovanih strana u elektroenergetskom sektoru na prekograničnim pitanjima

Član 62

- (1) Zainteresovane strane u elektroenergetskom sektoru saraduju sa zainteresovanim stranama ugovornih strana i država članica iz sektora elektroenergetike, radi postizanja efikasnog, integrisanog i funkcionalnog tržišta električne energije, a u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorima i ovim zakonom.
- (2) Operator prenosnog sistema i NEMO, zajedno sa operatorima prenosnog sistema i nominovanim operatorima tržišta električne energije iz ugovornih strana i država članica, organizuju upravljanje jedinstvenim dan-unaprijed i unutardnevnim tržištem i saraduju na evropskom nivou, kako bi ostvarili najviši nivo efikasnosti i efektivnosti dan-unaprijed i unutardnevnog tržišta električne energije.
- (3) Ministarstvo, Agencija i zainteresovane strane iz elektroenergetskog sektora dužne su da dostave Sekretarijatu sve neophodne informacije radi izvršavanja obaveza u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorima, na njegov zahtjev, i odgovorni su za njihovu potpunost i tačnost.

Zahtjevi, mišljenja, preporuke i odluke ACER-a

Član 63

- (1) Zainteresovane strane u elektroenergetskom sektoru dužne su da primijene mišljenja i preporuke koje im je uputio ACER.
- (2) Zainteresovane strane u elektroenergetskom sektoru dužne su da se pridržavaju pojedinačnih odluka koje su im upućene i odluka koje su za njih obavezujuće koje je donio ili odobrio ACER.
- (3) Agencija će obezbijediti poštovanje pojedinačnih odluka ACER-a upućenih ili obavezujućih za zainteresovane strane u elektroenergetskom sektoru u skladu sa ovim zakonom.
- (4) Odluke ACER-a iz stava 2 ovog člana mogu se odnositi na:
  - 1) zahtjeve za dostavljanje informacija od strane zainteresovanih strana u elektroenergetskom sektoru;
  - 2) odobravanje odredbi i uslova ili metodologija (TCM-ova) u vezi sa novim ili izmjenama i dopunama panevropskih ili regionalnih TCM-ova, uključujući i slučajeve nepostojanja sporazuma između nadležnih nacionalnih regulatornih organa;
  - 3) prilagođavanje konfiguracije regiona za proračun kapaciteta;
  - 4) prilagođavanje konfiguracije regiona rada sistema;
  - 5) prilagođavanje konfiguracije regionalnih koordinacionih centara;
  - 6) neusklađenost u postupanju regionalnih koordinacionih centara;
  - 7) izuzeća novih interkonektora;
  - 8) derogacije iz člana 34 stav 23 ovog zakona u slučaju da se Agencija ili bilo koji nacionalni regulatorni organ u istom regionu za proračun kapaciteta ne složi sa zahtjevom za odstupanje;
  - 9) metodologiju za izračunavanje vrijednosti neisporučene energije, troška uvođenja novog proizvodnog objekta ili upravljanja potrošnjom i standarda pouzdanosti;
  - 10) metodologiju i pretpostavke koje će se koristiti u postupku preispitivanja zone trgovanja;
  - 11) metodologiju korišćenja prihoda od zagušenja;
  - 12) metodologiju za evropsku procjenu adekvatnosti resursa;
  - 13) metodologiju izračunavanja maksimalnog ulaznog kapaciteta za prekogranično učešće u mehanizmu za razvoj kapaciteta;
  - 14) metodologiju podjele prihoda;
  - 15) metodologiju za identifikaciju najprikladnijih regionalnih elektroenergetskih kriznih scenarija;
  - 16) druge odluke ili akte u skladu sa ovim zakonom i potvrđenim međunarodnim ugovorima.
- (5) Na zahtjev, zainteresovane strane u elektroenergetskom sektoru će ACER-u pružiti informacije neophodne za obavljanje zadataka ACER-a.

Zahtjevi, mišljenja, preporuke i odluke Regulatornog odbora

Član 64

- (1) Zainteresovane strane u elektroenergetskom sektoru dužne su da uvažavaju mišljenja i preporuke koje im je uputio Regulatorni odbor.
- (2) Zainteresovane strane u elektroenergetskom sektoru dužne su da se pridržavaju pojedinačnih odluka koje su im upućene i odluka koje su za njih obavezujuće i koje je donio Regulatorni odbor.
- (3) Agencija će obezbijediti poštovanje pojedinačnih odluka Regulatornog odbora, upućenih ili obavezujućih za zainteresovane strane u elektroenergetskom sektoru.
- (4) Odluke Regulatornog odbora iz stava 2 ovog člana mogu se odnositi na:
  - 1) zahtjeve za dostavljanje informacija od strane zainteresovanih strana u elektroenergetskom sektoru;
  - 2) odluke o odobravanju TCM-ova u vezi sa novim izmjenama i dopunama regionalnih TCM-ova, uključujući i slučajeve nepostizanja saglasnosti između nadležnih nacionalnih regulatornih organa;
  - 3) druge odluke u skladu sa ovim zakonom, u slučaju nepostizanja saglasnosti nadležnih regulatornih organa;
  - 4) neusklađenost od strane regionalnih koordinacionih centara;
  - 5) izuzeća novih interkonektora;
  - 6) derogaciju iz člana 34 stav 23 ovog zakona u slučaju da se Agencija ili bilo koji nacionalni regulatorni organ u istom regionu za proračun kapaciteta protivi zahtjevu za derogaciju, u mjeri u kojoj se to tiče ugovornih strana;

- 7) druge odluke ili akte u skladu sa ovim zakonom i potvrđenim međunarodnim ugovorima.
- (5) Zainteresovane strane u elektroenergetskom sektoru dužne su da Regulatornom odboru daju informacije neophodne za obavljanje poslova Regulatornog odbora, na njegov zahtjev.

Pravo žalbe

Član 65

- (1) Fizičko ili pravno lice zainteresovane strane u energetsom sektoru kome je ACER-ova odluka upućena ili koja se direktno ili pojedinačno tiče tog lica, ima pravo žalbe.
- (2) Žalba iz stava 1 ovog člana sadrži izjavu o postojanju osnova za žalbu i podnosi se u pisanoj formi ACER-u, u roku od dva mjeseca od obavještenja o odluci ili u roku od dva mjeseca od dana kada je ACER objavio svoju odluku.
- (3) Žalba na odluku iz stava 2 ovog člana ne odlaže njeno izvršenje, osim ako ACER ne odluči drugačije.
- (4) Tužba radi poništaja odluke ACER-a i tužbe za nepostupanje u rokovima mogu se pokrenuti pred Sudom pravde Evropske unije nakon okončanja žalbenog postupka iz stava 1 ovog člana.

Nadležnosti Agencije

Član 66

- (1) Agencija:
- 1) prati postupanje operatora prenosnog sistema električne energije, operatora distributivnog sistema električne energije, NEMO-a, kao i učesnika na tržištu električne energije u skladu sa obavezama propisanim ovim zakonom i podzakonskim propisima donijetim na osnovu ovog zakona, odlukama Regulatornog odbora i ACER-a;
  - 2) poštuje i sprovodi odluke Regulatornog odbora i ACER-a;
  - 3) odobrava regionalne TCM-ove, zajedno sa drugim regulatornim organima iz regiona u skladu sa ovim zakonom;
  - 4) odobrava nacionalne TCM-ove u skladu sa ovim zakonom;
  - 5) preduzima mjere zajedno sa Regulatornim odborom i ACER-om za usvajanje potrebnog TCM-a u skladu sa ovim zakonom i potvrđenim međunarodnim ugovorima, ako operator prenosnog sistema ili NEMO ne dostavi inicijalni ili izmijenjeni predlog za TCM u propisanim rokovima;
  - 6) godišnje izvještava o prihodima od zagušenja i njihovom korišćenju u skladu sa članom 37 ovog zakona i o tome obavještava Regulatorni odbor;
  - 7) ako se sprovodi akcioni plan, odobrava doprinos operatora prenosnog sistema izvještaju o realizaciji akcionog plana u skladu sa članom 33 st. 10 i 18 ovog zakona, uključujući relevantne podatke prije dostavljanja procjene operatora prenosnog sistema Regulatornom odboru;
  - 8) u saradnji sa regulatornim organima iz regiona, prati ispunjavanje obaveza regionalnog koordinacionog centra u skladu sa ovim zakonom i zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti;
  - 9) ako je potrebno, zahtijeva preispitivanje konfiguracije zone trgovanja na osnovu preporuke Regulatornog odbora i/ili ACER-a u skladu sa članom 104 ovog zakona;
  - 10) utvrđuje kriterijume za izuzeće priključenja na elektroenergetski sistem i donosi odluku o izuzeću od primjene uslova za priključenje utvrđenih propisima iz člana 68 stav 1 tačka 2 ovog zakona;
  - 11) može, u saradnji sa relevantnim regulatornim organima drugih država, zatražiti od ACER-a produženje roka za odobravanje regionalnih TCM-ova iz ovog zakona za najviše šest mjeseci;
  - 12) obezbjeđuje da primarni vlasnici podataka, OPS-ovi i dobavljači podataka ispunjavaju svoje obaveze iz čl. 49 do 51 ovog zakona;
  - 13) saraduje i sprovodi aktivnosti u vezi sa regionalnim koordinacionim centrima u skladu sa svojim nadležnostima propisanim zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti; i
  - 14) obavlja druge poslove u skladu sa ovim zakonom.
- (2) U vršenju poslova iz stava 1 ovog člana, Agencija je ovlašćena da:
- 1) naloži subjektima iz stava 1 ovog člana otklanjanje utvrđenih nepravilnosti i odredi primjeren rok za njihovo otklanjanje;
  - 2) podnese zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka nadležnom sudu i/ili izda prekršajni nalog u skladu sa zakonom kojim se uređuju prekršaji;

- 3) obavijesti organ nadležan za zaštitu konkurencije, zaštitu potrošača ili drugi nadležni organ; i
- 4) preduzme druge mjere u skladu sa zakonom.

Opšti zadaci operatora prenosnog sistema i NEMO-a vezani za integraciju regionalnog tržišta električne energije

Član 67

- (1) Operator prenosnog sistema i NEMO:
  - 1) dostavljaju regionalne i nacionalne TCM-ove Agenciji, svim drugim relevantnim nacionalnim regulatornim organima, Regulatornom odboru i/ili ACER-u na odobrenje u skladu sa ovim zakonom i podzakonskim propisima donijetim na osnovu ovog zakona;
  - 2) saraduju i sa drugim operatorima prenosnog sistema i NEMO-ima i informišu nacionalne regulatorne organe, Regulatorni odbor i ACER o pripremi TCM-ova;
  - 3) obezbjeđuju nacrt TCM-a u slučaju nesaglasnosti o prvobitnom ili izmijenjenom predlogu TCM-a;
  - 4) dostavljaju regionalni TCM Regulatornom odboru i/ili ACER-u u roku od sedam dana od dana dostavljanja nacionalnim regulatornim organima;
  - 5) mogu da podnesu nacionalni TCM Regulatornom odboru i/ili ACER-u u roku od 30 dana, nakon što ga dostave nacionalnim regulatornim organima;
  - 6) dužni su da podnesu Regulatornom odboru i/ili ACER-u nacionalni TCM kada postoji prekogranični uticaj, na njihov zahtjev;
  - 7) dostavljaju izmijenjeni TCM u roku od dva mjeseca od zahtjeva nacionalnih regulatornih organa, Regulatornog odbora i/ili ACER-a;
  - 8) objavljuju usvojeni TCM nakon odobrenja nadležnih organa u skladu sa ovim zakonom;
  - 9) obavljaju i druge poslove u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Operator prenosnog sistema, zajedno sa operatorima prenosnog sistema regiona za proračun kapaciteta, dogovara statističke i pokazatelje kvaliteta za potrebe dvogodišnjeg izvještaja o proračunu kapaciteta.
- (3) Operator prenosnog sistema može, zajedno sa operatorima prenosnog sistema regiona rada sistema, predložiti prilagođavanje konfiguracije regionalnog koordinacionog centra.
- (4) Operator prenosnog sistema učestvuje u radu regiona za proračun kapaciteta na svim svojim granicama prema susjednim sistemima.
- (5) Izmjena regiona za proračun kapaciteta, sprovodi se u slučaju da ACER donese odluku u skladu sa članom 63 stav 4 tačka 3 ovog zakona i u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorom.
- (6) Operator prenosnog sistema, zajedno sa drugim operatorima prenosnih sistema regiona rada sistema, podnosi Agenciji i drugim relevantnim regulatornim organima predlog za uspostavljanje regionalnih koordinacionih centara.
- (7) Predlog iz stava 3 ovog člana uključuje regionalne koordinacione centre u Evropskoj uniji za granice zone trgovanja između država članica i ugovornih strana, osim ako zainteresovani susjedni operatori prenosnih sistema Evropske unije ne pristanu da regionalni koordinacioni centar bude u jednoj od ugovornih strana.
- (8) Operator prenosnog sistema, zajedno sa operatorima prenosnih sistema svog regiona rada sistema, saraduje sa operatorima prenosnih sistema drugih regiona rada sistema i konsultuje se posebno sa onim operatorima prenosnog sistema kod kojih se regioni rada sistema preklapaju sa regionima za proračun kapaciteta.

XI. PRAVILA ZA RAD ELEKTROENERGETSKOG SISTEMA U INTERKONEKCIJI

Pravila za rad elektroenergetskog sistema u interkonekciji

Član 68

- (1) Operator prenosnog sistema električne energije dužan je da obezbijedi rad elektroenergetskog sistema u interkonekciji u skladu sa posebnim propisima, kojima se uređuje:
  - 1) rad elektroprenosnog sistema;
  - 2) priključenje na elektroenergetski sistem:
    - objekata kupaca,
    - proizvodnih jedinica, i

- sistema za prenos jednosmjernje struje visokog napona i jednosmjerno priključenih modula elektroenergetskog parka;
- 3) rad elektroenergetskog sistema u havarijskom stanju i stanju oporavka sa smjernicama za havarijska stanja i oporavak sistema.
- (2) Korisnici prenosnog sistema električne energije, dužni su da postupaju u skladu sa propisima iz stava 1 ovog člana.
- (3) Propise iz stava 1 ovog člana u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorima, pravilima i uputstvima za rad elektroenergetskog sistema u interkonekciji ENTSO-a za električnu energiju i nadležnih organa Zajednice, utvrđuje Vlada.

Odredbe i uslovi ili metodologije (TCM)

Član 69

- (1) Operator prenosnog sistema i NEMO primjenjuju panevropske TCM-ove i izmjene panevropskih TCM-ova odobrene od strane ACER-a i objavljene na internet stranici Agencije, operatora prenosnog sistema i NEMO-a.
- (2) Operator prenosnog sistema i NEMO učestvuju, zajedno sa operatorima prenosnog sistema i/ili NEMO-ima iz odgovarajućeg regiona, prilikom izrade predloga/ili izmjena regionalnih TCM-ova i dostavlja ih na odobrenje Agenciji i drugim nadležnim regulatornim organima.
- (3) Operator prenosnog sistema dužan je da izradi i predloži na odobrenje Agenciji ili drugom nadležnom organu, nacionalne TCM-ove u skladu sa ovim zakonom.
- (4) Agencija:
  - 1) obezbjeđuje da operator prenosnog sistema i NEMO primjenjuju panevropske TCM-ove u skladu sa ovim zakonom i zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti;
  - 2) saraduje sa drugim nacionalnim regulatornim organima iz odgovarajućeg regiona na odobravanju regionalnih TCM-ova i na podnošenju takvih TCM-ova Regulatornom odboru ili ACER-u na odobrenje u slučaju nepostizanja sporazuma;
  - 3) odobrava nacionalne TCM-ove koje dostavlja operator prenosnog sistema i/ili NEMO, osim ako ovim zakonom nije drugačije uređeno.

XII. DODJELA KAPACITETA I UPRAVLJANJE ZAGUŠENJEM U PRENOSNOM SISTEMU ELEKTRIČNE ENERGIJE

Smjernice za dodjelu kapaciteta i upravljanje zagušenjima

Član 70

- (1) Dodjela prekozonskog kapaciteta i upravljanje zagušenjima na dan - unaprijed i unutardnevnim tržištima, uključujući uslove za izradu zajedničkih metodologija za određivanje vrijednosti raspoloživih kapaciteta između zona trgovanja i kriterijuma za procjenu efikasnosti, kao i revizija postupka definisanja zona trgovanja, vrše se u skladu sa odredbama čl. 70 do 147 ovog zakona.
- (2) Na sve prenosne sisteme električne energije i interkonekcije u Crnoj Gori, osim na prenosne sisteme koji nijesu povezani sa drugim prenosnim sistemima preko interkonektivnih vodova, primjenjuju se odredbe čl. 70 do 147 ovog zakona.

Ciljevi saradnje prilikom dodjele kapaciteta i upravljanja zagušenjima

Član 71

Saradnja prilikom dodjele kapaciteta i upravljanja zagušenjima vrši se radi:

- 1) podsticanja efektivne konkurentnosti u proizvodnji, trgovini i snabdijevanju električnom energijom;
- 2) obezbjeđivanja optimalnog korišćenja prenosne infrastrukture;
- 3) obezbjeđivanja operativne sigurnosti;
- 4) optimizacije proračuna i dodjele prekozonskog kapaciteta;
- 5) obezbjeđivanja i unapređenja transparentnosti i pouzdanosti informacija;
- 6) doprinosa efikasnijem dugoročnom radu i razvoju elektroprenosnog sistema i elektroenergetskog sektora u Crnoj Gori;
- 7) uvažavanja potrebe za pravičnim i uređenim tržištem električne energije i načinom formiranja cijena;

- 8) stvaranja ravnopravnih uslova za NEMO-e;
- 9) obezbjeđivanja nediskriminatornog pristupa prekozonskom kapacitetu;
- 10) obezbjeđivanja pravičnog i nediskriminatornog tretmana učesnika na tržištu.

Prava, obaveze i odgovornosti NEMO-a

Član 72

- (1) NEMO djeluje kao operator tržišta na nacionalnom tržištu kako bi u saradnji sa OPS-om sprovodio jedinstveno povezivanje dan-unaprijed i unutardnevnog tržišta i dužan je da:
  - 1) prima naloge od učesnika na tržištu;
  - 2) uparuje i dodjeljuje naloge u skladu sa rezultatima jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed i unutardnevnog tržišta;
  - 3) objavljuje cijene koje su rezultat trgovanja na jedinstvenom dan-unaprijed i unutardnevnom tržištu;
  - 4) vrši finansijska poravnanja;
  - 5) vrši plaćanja na osnovu ugovora koji se odnose na trgovanja u skladu sa relevantnim sporazumima sa učesnicima i propisima.
- (2) U vezi sa jedinstvenim povezivanjem dan-unaprijed i unutardnevnog tržišta, NEMO naročito vrši sljedeće poslove:
  - 1) obavlja poslove operatora tržišnog povezivanja utvrđene u skladu sa stavom 3 ovog člana u saradnji sa nominovanim operatorima tržišta električne energije drugih država;
  - 2) primjenjuje zahtjeve za jedinstveno povezivanje dan-unaprijed i unutardnevnog tržišta, zahtjeve za funkcije operatora tržišnog povezivanja i algoritam za cjenovno povezivanje tržišta u pogledu svih pitanja povezanih sa funkcionisanjem tržišta električne energije u skladu sa stavom 3 ovog člana i članom 108 ovog zakona;
  - 3) primjenjuje maksimalne i minimalne cijene u saradnji sa nominovanim operatorima tržišta električne energije i operatorima prenosnog sistema električne energije drugih država, koje će se primjenjivati u zonama trgovanja;
  - 4) obezbjeđuje anonimnost i dijeljenje primljenih informacija o nalogima neophodnim za izvršenje funkcija operatora tržišnog povezivanja u skladu sa stavom 3 ovog člana;
  - 5) ocjenjuje rezultate koji su dobijeni funkcijama operatora tržišnih povezivanja u skladu sa stavom 3 ovog člana, dodjeljuje naloge na bazi tih rezultata, potvrđuje rezultate kao konačne, ako se smatraju ispravnim i preuzima odgovornost za njih;
  - 6) blagovremeno izvještavanje učesnika na tržištu o rezultatima njihovih naloga za kupovinu i prodaju;
  - 7) djeluje kao centralna ugovorna strana za finansijsko poravnanje i plaćanje u razmjeni energije koja je rezultat jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed i unutardnevnog tržišta;
  - 8) zajednički sprovodi rezervne postupke za rad nacionalnih ili regionalnih tržišta sa relevantnim nominovanim operatorima tržišta i operatorima prenosnih sistema u slučaju da nema rezultata iz funkcija operatora tržišnih povezivanja, uzimajući u obzir alternativne postupke čije predloge izrađuje operator prenosnog sistema električne energije u saradnji sa operatorima prenosnog sistema drugih država, kako bi se obezbijedila efikasna, transparentna i nediskriminatorna dodjela kapaciteta;
  - 9) zajedno sa drugim nominovanim operatorima tržišta dostavlja procjene troškova i informacije o troškovima jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed i unutardnevnog tržišta Agenciji i drugim relevantnim regulatornim organima, kao i operatoru prenosnog sistema električne energije ako se troškovi za uspostavljanje, izmjenu i vođenje jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed i unutardnevnog tržišta pokrivaju doprinosom operatora prenosnog sistema električne energije;
  - 10) koordinira sa operatorom prenosnog sistema u slučajevima iz člana 116 ovog zakona, ako je primjenljivo.
- (3) Pored obaveza iz st. 1 i 2 ovog člana, NEMO može da vrši i sljedeće funkcije operatora tržišnog povezivanja (u daljem tekstu: MCO), zajedno sa nominovanim operatorima tržišta drugih država, i to:
  - 1) razvija, održava i primjenjuje algoritme, sisteme i postupke za jedinstveno povezivanje dan-unaprijed i unutardnevnog tržišta u skladu sa čl. 108 i 122 ovog zakona;
  - 2) obrađuje ulazne podatke o kapacitetu između zona trgovanja i ograničenjima pri dodjeli, koje obezbjeđuje regionalni koordinacioni centar u skladu sa čl. 117 i 128 ovog zakona;
  - 3) upravlja algoritmima za cjenovno povezivanje tržišta i uparivanje kontinuiranog trgovanja u skladu sa čl. 119 i 130 ovog zakona;

- 4) potvrđuje i dostavlja rezultate jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed i unutardnevnog tržišta nominovanim operatorima tržišta električne energije i operatorima prenosnih sistema električne energije u skladu sa čl. 119 i 130 ovog zakona.
- (4) NEMO, zajedno sa NEMO-ima iz ugovornih strana i država članica, dostavlja svim regulatornim organima, Regulatornom odboru i ACER-u plan kojim se utvrđuje način integracije NEMO-a iz ugovornih strana u MCO funkcije, uključujući i relevantne ugovore.
- (5) Plan iz stava 4 ovog člana mora biti usklađen sa planom iz člana 79 stav 1 tačka 1 ovog zakona i sadržati detaljan opis predloženog načina integracije, predloženi rok za realizaciju, kao i opis očekivanih uticaja realizacije plana na izvođenje MCO funkcija iz stava 3 ovog člana.
- (6) Saradnja nominovanih operatora tržišta električne energije strogo je ograničena na ono što je nužno za efikasan i siguran dizajn, implementaciju i upravljanje jedinstvenim povezivanjem dan-unaprijed i unutardnevnog tržišta.
- (7) Zajedničko izvođenje MCO funkcija zasniva se na načelu nediskriminacije i osigurava da nijedan nominovani operator tržišta električne energije nema neopravdanu ekonomsku prednost zbog učešća u funkcijama operatora tržišnog povezivanja.

Imenovanje NEMO-a

Član 73

- (1) Vlada je imenuje jednog ili više NEMO-a za sprovođenje jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed i/ili unutardnevnih tržišta, kao i imenovanje najmanje jednog NEMO-a u svakoj zoni trgovanja u Crnoj Gori.
- (2) Kriterijumi iz člana 76 ovog zakona primjenjuju se bez obzira da li se imenuje jedan ili više NEMO-a i izbjegava se diskriminacija između podnosilaca zahtjeva, posebno između inostranih i domaćih podnosilaca zahtjeva.
- (3) NEMO se imenuje na početni period od četiri godine.
- (4) Odluku o imenovanju NEMO-a iz čl. 74 i 75 ovog zakona donosi Vlada, na predlog Ministarstva, uz prethodno pribavljeno mišljenje Agencije o ispunjenosti uslova iz člana 76 ovog zakona od strane podnosilaca zahtjeva.
- (5) Predlog Ministarstva iz stava 4 ovog člana dostavlja se Vladi u roku od dva mjeseca od dana prijema zahtjeva iz člana 74 stav 3, odnosno člana 75 stav 3 ovog zakona.
- (6) Vlada donosi odluku o odbijanju zahtjeva za imenovanje NEMO-a samo ako nijesu ispunjeni uslovi iz člana 76 ovog zakona ili u skladu sa članom 75 ovog zakona.
- (7) Vlada može da odbije usluge trgovanja koje pruža NEMO koji je imenovan na teritoriji druge ugovorne strane ili države članice ako:
- 1) u Crnoj Gori ili zoni trgovanja Crne Gore u kojoj se vrši isporuka električne energije postoji nacionalni pravni monopol za usluge trgovanja na dan-unaprijed i unutardnevnim tržištima iz člana 75 stav 1 ovog zakona; ili
  - 2) utvrdi da postoje tehničke prepreke za isporuku električne energije na teritoriji Crne Gore kupljene na dan-unaprijed i unutardnevnim tržištima posredstvom NEMO-a imenovanog na teritoriji druge ugovorne strane ili države članice, zbog potrebe ostvarivanja radi očuvanja sigurnosti rada sistema; ili
  - 3) pravila za funkcionisanje berzanskog tržišta donijeta u skladu sa zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti nijesu u skladu sa isporukom električne energije u Crnu Goru kupljene putem usluga trgovanja na dan-unaprijed i unutardnevnim tržištima koje pruža NEMO imenovan na teritoriji druge ugovorne strane ili države članice; ili
  - 4) NEMO ima status nacionalnog pravnog monopola na teritoriji druge ugovorne strane ili države članice u kojoj je imenovan.
- (8) U slučajevima iz stava 7 ovog člana, Vlada je o svojoj odluci, uz obrazloženje, obavještava NEMO-a, nadležni organ ugovorne strane ili države članice u kojoj je NEMO imenovan, kao i Sekretarijat i Regulatorni odbor, a u mjeri u kojoj se to tiče država članica, i Evropsku komisiju i ACER.
- (9) U slučajevima iz stava 7 tač. 2 i 3 ovog člana, odluka o odbijanju usluga trgovanja sa isporukom na teritoriji Crne Gore mora da sadrži način i rokove u kojima se tehničke prepreke za trgovanje mogu otkloniti ili pravila za funkcionisanje berzanskog tržišta donijeta u skladu sa zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti usaglasiti sa uslugama trgovanja sa isporukom na teritoriji Crne Gore.
- (10) U slučajevima iz stava 7 tač. 2 i 3 ovog člana, Vlada preispituje odluku i objavljuje mišljenje o načinu uklanjanja prepreka za pružanje usluga trgovanja ili usklađivanja usluga trgovanja sa pravilima za funkcionisanje berzanskog tržišta donijeta u skladu sa zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti.

- (11) U slučaju iz stava 7 tačka 4 ovog člana, postojanje nacionalnog pravnog monopola utvrđuje se na osnovu liste imenovanih NEMO-a, koje objavljuju ACER i Regulatorni odbor.
- (12) Ministarstvo objavljuje odluke o imenovanju NEMO-a iz stava 4 ovog člana na svojoj j internet stranici i o imenovanju obavještava Regulatorni odbor.
- (13) Bliži sadržaj i formu zahtjeva za imenovanje NEMO-a propisuje Ministarstvo.

Imenovanje više NEMO-a

Član 74

- (1) Ministarstvo objavljuje javni poziv za podnošenje zahtjeva za imenovanje više NEMO-a najmanje jednom godišnje na svojoj internet stranici.
- (2) Javni poziv iz stava 1 ovog člana otvoren je za domaće i inostrane operatore tržišta.
- (3) Zahtjev za imenovanje NEMO-a iz stava 1 ovog člana podnosi se Ministarstvu.
- (4) NEMO koji je imenovan na osnovu javnog poziva iz stava 1 ovog člana ima pravo da nudi usluge trgovanja na dan-unaprijed i unutar dnevnim tržištima sa isporukom na teritoriji druge ugovorne strane ili države članice.
- (5) U slučaju iz stava 4 ovog člana, NEMO koji je imenovan u skladu sa ovim članom dužan je da primjenjuje pravila trgovanja ugovorne strane ili države članice u kojoj nudi usluge trgovanja na dan-unaprijed i unutar dnevnim tržištima, bez obaveze imenovanja u toj ugovornoj strani ili državi članici.
- (6) NEMO koji je imenovan na osnovu javnog poziva iz stava 1 ovog člana, dužan je da najmanje dva mjeseca prije početka sprovođenja aktivnosti jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed ili unutar dnevnog tržišta na teritoriji druge ugovorne strane ili države članice o tome obavijesti nadležni organ te ugovorne strane ili države članice.
- (7) NEMO koji je imenovan u drugoj ugovornoj strani ili državi članici ima pravo da nudi usluge trgovanja na dan-unaprijed i unutar dnevnim tržištima sa isporukom na teritoriji Crne Gore, osim ako je na teritoriji te ugovorne strane ili države članice imenovan kao pravni monopol.
- (8) U slučaju iz stava 7 ovog člana, NEMO koji je imenovan u drugoj ugovornoj strani ili državi članici, a koji nudi usluge trgovanja na dan-unaprijed i unutar dnevnim tržištima u Crnoj Gori, dužan je primjenjuje pravila za funkcionisanje berzanskog tržišta donijeta u skladu sa zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti, ne mora da bude imenovan kao NEMO od strane Vlade u skladu sa ovim zakonom.
- (9) Ministarstvo vrši nadzor nad svim NEMO-ima koji sprovode jedinstveno povezivanje dan-unaprijed i/ili unutar dnevnih tržišta u Crnoj Gori, i obezbjeđuje da svi NEMO-i koji sprovode jedinstveno povezivanje dan-unaprijed i/ili unutar dnevnih tržišta u Crnoj Gori postupaju u skladu sa ovim zakonom, bez obzira na to gdje su imenovani.
- (10) Ministarstvo i Agencija razmjenjuju sve informacije koje su neophodne za efikasan nadzor nad radom NEMO-a sa nadležnim organima drugih ugovornih strana i država članica.

Imenovanje jednog NEMO-a

Član 75

- (1) Ako se u Crnoj Gori ili u zoni trgovanja Crne Gore, uspostavi pravni monopol, Ministarstvo je dužno da o tome obavijesti Sekretarijat i može odbiti imenovanje više od jednog NEMO-a po zoni trgovanja.
- (2) Pravni monopol iz stava 1 ovog člana postoji kada zakon kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti propisuje da najviše jedan subjekat na teritoriji Crne Gore ili u zoni trgovanja Crne Gore, može pružati usluge trgovanja na dan-unaprijed i unutar dnevnim tržištima.
- (3) Ministarstvo može pozvati domaće i inostrane operatore tržišta da podnesu zahtjeve za imenovanje za NEMO-a.
- (4) Zahtjev za imenovanje NEMO-a iz stava 3 ovog člana podnosi se Ministarstvu.
- (5) U slučaju da više podnosilaca dostavi zahtjeve za imenovanje NEMO-a, Ministarstvo, uz prethodno pribavljeno mišljenje Agencije o ispunjenosti uslova iz člana 76 ovog zakona, dostavlja Vladi predlog imenovanja onog podnosioca zahtjeva koji u najvećoj mjeri ispunjava uslove iz člana 76 ovog zakona.
- (6) U slučaju imenovanja NEMO-a u skladu sa ovim članom, Agencija odobrava naknade koje NEMO naplaćuje za trgovanje na dan-unaprijed i unutar dnevnim tržištima u skladu sa zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti.
- (7) Ako je NEMO imenovan na osnovu poziva iz stava 3 ovog člana, Vlada može odbiti usluge trgovanja koje pruža NEMO koji je imenovan na teritoriji druge ugovorne strane ili države članice u skladu sa članom 73 stav

7 tačka 1 ovog zakona, s tim da se odbijanje ne može pravdati isključivo zaštitom postojeće berze električne energije od konkurencije.

Uslovi za imenovanje NEMO-a

Član 76

- (1) Podnosilac zahtjeva iz člana 74 stav 3, odnosno člana 75 stav 4 ovog zakona može da bude izabran za nominovanog operatora tržišta električne energije, ako:
  - 1) ima zaključene ugovore ili zaključuje ugovore kojima se obezbjeđuju odgovarajući resursi za zajedničko, koordinisano i usklađeno sprovođenje jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed i/ili unutardnevnog tržišta, uključujući resurse neophodne za izvršenje funkcija NEMO-a, finansijske resurse, potrebne informacione tehnologije, tehničku infrastrukturu i radne postupke, ili ako obezbjeđuje dokaze kojima potvrđuje da će navedene resurse steći tokom razumnog pripremnog perioda prije preuzimanja svojih zadataka, prava, obaveza i odgovornosti utvrđenih ovim zakonom;
  - 2) je u mogućnosti da obezbijedi učesnicima na tržištu otvoren pristup informacijama u vezi sa nadležnostima NEMO-a i njegovim pravima, obavezama i odgovornostima, utvrđenih ovim zakonom;
  - 3) je efikasan u pogledu troškova jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed i unutardnevnog tržišta, te u okviru svog internog računovodstva vodi zasebno računovodstvo za funkcije operatora tržišnog povezivanja i druge aktivnosti radi sprečavanja unakrsnog subvencionisanja;
  - 4) je u odgovarajućoj mjeri poslovno odvojen od drugih učesnika na tržištu;
  - 5) ne koristi naknade za trgovanje na dan-unaprijed i unutardnevnom tržištu za finansiranje svojih dan-unaprijed ili unutardnevnih aktivnosti u drugim zemljama;
  - 6) obezbjeđuje nediskriminatoran tretman učesnika na tržištu;
  - 7) ima uspostavljene odgovarajuće mehanizme za nadzor tržišta;
  - 8) ima zaključene odgovarajuće sporazume o transparentnosti i povjerljivosti sa učesnicima na tržištu i operatorom prenosnog sistema električne energije;
  - 9) može da obezbijedi pružanje usluga finansijskog poravnanja i plaćanja; i
  - 10) može da uspostavi potrebne komunikacione sisteme i postupke za koordinaciju sa operatorom prenosnog sistema električne energije države članice ili ugovorne strane.
- (2) Uslovi za imenovanje iz stava 1 ovog člana primjenjuju se na pravedan i nediskriminatoran način.
- (3) Radi obezbjeđenja ispunjenosti uslova iz stava 1 tač. 4 i 5 ovog člana, za promjenu vlasničke strukture, NEMO je dužan da traži odobrenje Vlade, koja odluku donosi uz prethodno mišljenje Agencije.
- (4) Vlasnici pravnog lica koje je imenovano za NEMO dužni su da obezbijede nediskriminatoran tretman svih učesnika na tržištu.

Oduzimanje statusa NEMO-a

Član 77

- (1) Ako utvrdi da operator tržišta koji je u Crnoj Gori imenovan za NEMO u skladu sa članom 74, odnosno članom 75 ovog zakona za NEMO više ne ispunjava uslove iz člana 76 ovog zakona, Ministarstvo je dužno da mu dostavi obavještenje o neispunjavanju uslova.
- (2) Ako NEMO, u roku od šest mjeseci od dana prijema obavještenja iz stava 1 ovog člana, ne obezbijedi ispunjenost uslova iz člana 76 ovog zakona, Vlada na predlog Ministarstva, a uz prethodno pribavljeno mišljenje Agencije, donosi odluku o oduzimanju statusa NEMO-a.
- (3) Ako je NEMO imenovan u skladu sa članom 74 ovog zakona, Vlada o donošenju odluke iz stava 2 ovog člana istovremeno obavještava NEMO-a i organ za imenovanje druge ugovorne strane ili države članice u kojoj je taj NEMO aktivan.
- (4) Ako Ministarstvo utvrdi da NEMO, koji je aktivan u Crnoj Gori, a imenovan je u drugoj ugovornoj strani ili državi članici, ne ispunjava uslove iz člana 76 ovog zakona, dužno je da mu dostavi obavještenje o neispunjavanju uslova.
- (5) Ako NEMO, koji je aktivan u Crnoj Gori, a imenovan je u drugoj ugovornoj strani ili državi članici, u roku od tri mjeseca od prijema obavještenja iz stava 4 ovog člana, ne ispunji uslove iz člana 76 ovog zakona, Vlada, na predlog Ministarstva, može suspendovati njegovo pravo pružanja usluga unutardnevnog i dan-unaprijed trgovanja u Crnoj Gori do ispunjavanja tih uslova.

- (6) Vlada o suspenziji prava pružanja usluga unutar dnevnog i dan-unaprijed trgovanja u Crnoj Gori iz stava 5 ovog člana obavještava organ za imenovanje ugovorne strane ili države članice u kojoj je imenovan NEMO, kao i Sekretarijat Energetske zajednice i Regulatorni odbor i, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, Evropskoj komisiji i ACER-u.
- (7) Ministarstvo objavljuje odluku o oduzimanju statusa NEMO-a na svojoj internet stranici i o tome obavještava Regulatorni odbor.

Aktivnosti operatora prenosnih sistema koje se odnose na jedinstveno povezivanje dan-unaprijed i unutar dnevnog tržišta

Član 78

Operator prenosnog sistema je dužan da, u saradnji sa operatorima prenosnog sistema drugih država, radi povezivanja dan-unaprijed i unutar dnevnog tržišta električne energije, sprovodi sljedeće aktivnosti:

- 1) primjenjuje uslove operatora prenosnog sistema za algoritam za cjenovno povezivanje tržišta i algoritam uparivanja kontinuiranog trgovanja u pogledu svih aspekata dodjele kapaciteta;
- 2) uspostavlja i vrši proračun kapaciteta u skladu sa čl. 88 do 103 ovog zakona;
- 3) po potrebi, uspostavlja dodjelu prekozonskog kapaciteta i druge aranžmane u skladu sa članom 116 ovog zakona;
- 4) vrši proračun prekozonskih kapaciteta i dostavlja rezultate proračuna i ograničenja prilikom dodjele u skladu sa čl. 117 i 128 ovog zakona;
- 5) provjerava rezultate jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed tržišta u pogledu potvrđenih prekozonskih kapaciteta i ograničenja prilikom dodjele u skladu sa članom 119 stav 2 i članom 123 ovog zakona;
- 6) po potrebi, uspostavlja subjekte odgovorne za proračun planirane razmjene radi proračuna i objavljivanja planiranih razmjena na granicama između zona trgovanja u skladu sa čl. 120 i 131 ovog zakona;
- 7) uvažava rezultate jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed i unutar dnevnog tržišta proračunate u skladu sa čl. 110 i 123 ovog zakona;
- 8) uspostavlja i sprovodi odgovarajuće rezervne postupke za dodjelu kapaciteta u skladu sa članom 115 ovog zakona;
- 9) primjenjuje vrijeme otvaranja i zatvaranja unutar dnevnog tržišta između zona u skladu sa članom 118 ovog zakona;
- 10) vrši raspodjelu prihoda od zagušenja u skladu sa metodologijom iz člana 139 ovog zakona;
- 11) postupa kao agent za prenos neto pozicija ako je tako određeno u skladu sa članom 134 st. 5 i 6 ovog zakona.

Panevropski, regionalni i nacionalni TCM-ovi

Član 79

- (1) Operator prenosnog sistema i/ili NEMO primjenjuju sljedeće panevropske TCM-ove:
- 1) plan zajedničkog izvođenja funkcija MCO iz člana 72 stav 4 ovog zakona;
  - 2) regioni za proračun kapaciteta;
  - 3) metodologiju za dostavljanje podataka o proizvodnji i opterećenju;
  - 4) metodologiju za zajednički model mreže;
  - 5) predlog zajedničke metodologije za proračun kapaciteta;
  - 6) rezervnu metodologiju;
  - 7) algoritam koji se koristi u jedinstvenom povezivanju dan-unaprijed i unutar dnevnog tržišta, uzimajući u obzir zahtjeve operatora prenosnog sistema i NEMO-a za njegov razvoj;
  - 8) proizvodi koje NEMO-i mogu uzeti u obzir u postupku jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed i unutar dnevnog tržišta;
  - 9) maksimalne i minimalne cijene;
  - 10) metodologiju za određivanje cijena unutar dnevnog kapaciteta;
  - 11) vrijeme otvaranja i zatvaranja unutar dnevnog tržišta između zona;
  - 12) rok za garantovanje validnosti dodijeljenog prekozonskog kapaciteta za dan-unaprijed;
  - 13) metodologiju za raspodjelu prihoda od zagušenja;

- 14) zajedničke metodologije za proračun planiranih razmjena.
- (2) Panevropske TCM-ove iz stava 1 ovog člana koje usvaja ACER ili svi regulatorni organi Evropske unije, Agencija objavljuje na svojoj internet stranici.
- (3) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa relevantnim operatorima prenosnog sistema drugih država u regionu, u propisanim rokovima, utvrđuje i dostavlja Agenciji i drugim nadležnim regulatornim organima iz regiona na odobravanje sljedeće regionalne TCM-ove:
- 1) zajedničku metodologiju za proračun kapaciteta iz člana 93 stav 2 ovog zakona;
  - 2) predlog uvođenja ili odlaganja proračuna zasnovanog na tokovima snaga iz člana 93 st. 2 i 3 i st. 5 do 10 ovog zakona, kao i o izuzećima iz člana 93 st. 4 i 11 ovog zakona;
  - 3) metodologiju za redispečing i trgovinu u suprotnom smjeru iz člana 107 stav 1 ovog zakona;
  - 4) rezervne postupke iz člana 115 stav 1 ovog zakona;
  - 5) metodologiju za raspodjelu troškova redispečinga ili trgovine u suprotnom smjeru iz člana 140 stav 1 ovog zakona.
  - 6) U izuzetnim okolnostima, posebno u slučajevima kada se rokovi iz stava 3 ovog člana ne mogu ispuniti zbog okolnosti izvan uticaja operatora prenosnog sistema, ti rokovi mogu biti produženi zajednički od strane Agencije i nadležnih regulatornih organa.
- (4) Operator prenosnog sistema i NEMO, u saradnji sa relevantnim operatorima prenosnog sistema i NEMO-ima drugih država u regionu, mogu da utvrde predlog dodatnih regionalnih aukcija iz člana 133 stav 1 ovog zakona i dostave ga Agenciji na odobravanje.
- (5) Agencija odobrava sljedeće nacionalne TCM-ove:
- 1) predlog operatora prenosnog sistema za preispitivanje konfiguracije zone trgovanja iz člana 105 stav 1 tačka 4 ovog zakona;
  - 2) predlog dodjele prekozonskih kapaciteta iz člana 116 ovog zakona;
  - 3) na predlog operatora prenosnog sistema i NEMO-a, raspodjelu regionalnih troškova jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed i unutar dnevnog tržišta iz člana 146 stav 6 ovog zakona.
- (6) Predlozi nacionalnih TCM-ova iz stava 6 ovog člana dostavljaju se Agenciji na odobravanje u propisanim rokovima.
- (7) U izuzetnim okolnostima, posebno u slučajevima kada se rokovi iz stava 6 ovog člana ne mogu ispuniti zbog okolnosti izvan uticaja operatora prenosnog sistema, ti rokovi mogu biti produženi od strane Agencije.
- (8) Agencija utvrđuje pravila za odobravanje naknada operatoru tržišta električne energije i ocjenjuje opravdanost troškova dodjele kapaciteta i upravljanja zagušenjima iz čl. 141 do 145 ovog zakona, u skladu sa zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti.
- (9) Operator prenosnog sistema i NEMO dužni su da redovno informišu Agenciju, Regulatorni odbor i ACER o napretku izrade predloga regionalnih TCM-ova iz st. 3 i 5 ovog člana.
- (10) Predlozi regionalnih i nacionalnih TCM-ova iz st. 3, 5 i 6 ovog člana sadrže rokove za njihovu primjenu i opis njihovog očekivanog uticaja na ispunjavanje ciljeva iz člana 71 ovog zakona.

Utvrđivanje predloga regionalnog TCM-a

Član 80

- (1) Ako region čini više od pet ugovornih strana i/ili država članica, a o predlozima regionalnih TCM-ova iz člana 79 stav 3 tač. 1, 2 i 3 ovog zakona operator prenosnog sistema ne postigne dogovor sa relevantnim operatorima prenosnog sistema u regionu, ovi predlozi utvrđuju se kvalifikovanom većinom glasova.
- (2) Kvalifikovana većina iz stava 1 ovog člana postoji, ako:
- 1) predlog podržavaju operatori prenosnih sistema koji predstavljaju barem 72 % ugovornih strana i/ili država članica iz regiona, sa najmanje 65 % stanovništva tog regiona, ili
  - 2) ne postoji blokirajuća manjina.
- (3) Blokirajuću manjinu iz stava 2 tačka 2 ovog člana čini minimalni broj operatora prenosnog sistema koji predstavljaju više od 35% stanovništva ugovornih strana i/ili država članica tog regiona, kao i operatori prenosnog sistema iz najmanje još jedne ugovorne strane ili države članice.
- (4) Ako region čini pet ili manje ugovornih strana i/ili država članica, predlog regionalnog TCM-a iz člana 79 stav 3 tač. 1, 2 i 3 ovog zakona utvrđuje se jednoglasno.

- (5) O predlogu regionalnog TCM-a iz člana 79 stav 3 tač. 4 i 5 i člana 79 stav 5 ovog zakona odlučuje se jednoglasno.

Nacrt nacionalnog i regionalnog TCM-a

Član 81

- (1) Ako se predloži regionalnih TCM-ova iz člana 79 stav 3 ovog zakona, odnosno člana 79 stav 5 ovog zakona ne utvrde u skladu sa članom 80 ovog zakona, operator prenosnog sistema, u saradnji sa relevantnim operatorima prenosnih sistema, odnosno operator prenosnog sistema i NEMO, u saradnji sa relevantnim operatorima prenosnog sistema i NEMO-ima drugih država u regionu, dostaviće Agenciji, Regulatornom odboru i ACER-u nacрте ovih akata, uz obrazloženje zašto nijesu donijeta.
- (2) U slučaju iz stava 1 ovog člana, Agencija u saradnji sa relevantnim regulatornim organima iz regiona, odnosno Regulatorni odbor ili ACER preduzima odgovarajuće korake za njihovo donošenje, i to:
- 1) zahtijeva izmjene dostavljenih nacрта, i/ili
  - 2) izmijeni dostavljene nacрте i odobri, odnosno donese regionalni TCM iz člana 79 stav 3, odnosno člana 79 stav 5 ovog zakona.
- (3) Ako ne utvrdi predloge nacionalnih TCM-ova iz člana 79 stav 6 u propisanom roku, operator prenosnog sistema, odnosno operator prenosnog sistema i NEMO dostaviće Agenciji, Regulatornom odboru i ACER-u nacрте ovih akata, uz obrazloženje zašto nijesu donijeta.
- (4) U slučaju iz stava 3 ovog člana, Agencija preduzima odgovarajuće korake za njihovo donošenje, i to:
- 1) zahtijeva izmjene dostavljenih nacрта, i/ili
  - 2) izmijeni dostavljene nacрте i odobri, odnosno donese nacionalni TCM iz člana 79 stav 6 ovog zakona.

Mišljenje na predlog nacionalnog i regionalnog TCM-a

Član 82

- (1) Predloži regionalnih TCM-ova iz člana 79 st. 3 i 5 ovog zakona dostavljaju se Regulatornom odboru i, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, ACER-u, u roku od sedam dana od dana njihovog dostavljanja Agenciji i drugim relevantnim regulatornim organima.
- (2) Predloži nacionalnih TCM-ova iz člana 79 stav 6 ovog zakona dostavljaju se Regulatornom odboru i, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, ACER-u, u roku od jednog mjeseca od dana njihovog dostavljanja Agenciji, ako:
- 1) Agencija ocijeni da je to potrebno, ili
  - 2) Regulatorni odbor ili ACER to zahtijevaju.
- (3) Agencija može da zahtijeva od Regulatornog odbora i/ili ACER-a davanje mišljenja na predloge regionalnih i nacionalnih TCM-ova iz člana 79 st. 3, 5 i 6 ovog zakona, koje je dužna da uzme u obzir prilikom odobravanja.

Odobranje regionalnog TCM-a

Član 83

- (1) Agencija, u saradnji sa relevantnim regulatornim organima iz regiona, odobrava predloge regionalnih TCM-ova iz člana 79 st. 3 i 5 ovog zakona, u roku od šest mjeseci od dana kada je izvršeno posljednje dostavljanje predloga relevantnom regulatornom organu.
- (2) Prilikom odobravanja predloga iz stava 1 ovog člana, Agencija obavlja konsultacije sa OPS-om ili NEMO-om kako bi se obezbijedila usklađenost tih predloga sa ovim zakonom i doprinijelo integraciji tržišta, nediskriminaciji, efikasnoj konkurenciji i pravilnom funkcionisanju tržišta i blisko saraduje i usaglašeno djeluje sa relevantnim regulatornim organima drugih država radi postizanja dogovora.
- (3) Agencija, u saradnji sa relevantnim regulatornim organima iz regiona, može da:
- izmijeni dostavljene predloge regionalnih TCM-ova iz člana 79 st. 3 i 5 ovog zakona, nakon konsultacija sa operatorom prenosnog sistema i/ili NEMO-om, i/ili
  - zahtijeva izmjenu ovih predloga.
- (4) U slučaju iz stava 3 alineja 2 ovog člana, operator prenosnog sistema i/ili NEMO dužni su da Agenciji dostave izmijenjene predloge regionalnih TCM-ova u roku od dva mjeseca od dana dostavljanja zahtjeva.
- (5) O izmijenjenim predlozima iz stava 4 ovog člana, Agencija, u saradnji sa relevantnim regulatornim organima iz regiona, odlučuje u roku od dva mjeseca od dana kada je izvršeno posljednje dostavljanje predloga relevantnom regulatornom organu.

- (6) Ako operator prenosnog sistema i/ili NEMO, u saradnji sa drugim relevantnim operatorima prenosnog sistema i/ili NEMO-ima iz regiona, ne postupe po zahtjevu iz stava 3 alineja 2 ovog člana, shodno se primjenjuju odredbe člana 81 st. 1 i 2 ovog zakona.
- (7) Agencija, u saradnji sa drugim relevantnim regulatornim organima iz regiona, može da zahtijeva od Regulatornog odbora ili ACER-a odobranje regionalnog TCM-a iz člana 79 st. 3 i 5 ovog zakona.
- (8) Ako Agencija, u saradnji sa relevantnim regulatornim organima iz regiona, ne odobri regionalni TCM iz člana 79 st. 3 i 5 ovog zakona u roku iz stava 1, odnosno iz stava 5 ovog člana, ili u slučaju zahtjeva za njihovo odobranje od strane Regulatornog odbora ili ACER-a iz stava 7 ovog člana, Regulatorni odbor ili ACER usvajaju ovaj regionalni TCM u roku od šest mjeseci.
- (9) Operator prenosnog sistema i/ili NEMO dužni su da postupe po zahtjevu Regulatornog odbora ili ACER-a za dostavljanje izmijenjenih predloga regionalnih TCM-ova iz člana 79 st. 3 i 5 ovog zakona u roku od dva mjeseca od dana dostavljanja zahtjeva.
- (10) Agencija, u saradnji sa drugim relevantnim regulatornim organima iz regiona, može da zahtijeva od operatora prenosnog sistema i/ili NEMO-a izmjenu odobrenih regionalnih TCM-ova iz člana 79 st. 3 i 5 ovog zakona, i odredi rok za njihovo dostavljanje.
- (11) Operator prenosnog sistema i/ili NEMO, u saradnji sa drugim relevantnim operatorima prenosnog sistema i/ili NEMO-ima, mogu da predlože izmjene odobrenih regionalnih TCM-ova iz člana 79 st. 3 i 5 ovog zakona, a dužni su da ih izmijene na zahtjev Regulatornog odbora ili ACER-a.
- (12) U slučaju iz st. 10 i 11 ovog člana, shodno se primjenjuju odredbe člana 79 st. 10 i 11, člana 80, člana 81 st. 1 i 2, člana 82 st. 1 i 3, člana 85 ovog zakona i st. 1 do 9 ovog člana.

Odobranje nacionalnog TCM-a

Član 84

- (1) Agencija odobrava predloge nacionalnih TCM-ova iz člana 79 stav 6 ovog zakona, u roku od šest mjeseci od dana njihovog dostavljanja.
- (2) Prilikom odobravanja predloga iz stava 1 ovog člana, Agencija će se konsultovati sa operatorom prenosnog sistema, odnosno operatorom prenosnog sistema i NEMO-om kako bi se obezbjedila usklađenosti tih predloga sa ovim zakonom i doprinijelo integraciji tržišta, nediskriminaciji, efikasnoj konkurenciji i pravilnom funkcionisanju tržišta.
- (3) Agencija može da:
  - izmijeni dostavljene predloge nacionalnih TCM-ova iz člana 79 stav 6 ovog zakona, nakon konsultacija sa operatorom prenosnog sistema i/ili NEMO-om, i/ili
  - zahtijeva izmjenu ovih predloga.
- (4) U slučaju iz stava 3 alineja 2 ovog člana, operator prenosnog sistema i/ili NEMO dužni su da Agenciji dostave izmijenjene predloge nacionalnih TCM-ova u roku od dva mjeseca od dana dostavljanja zahtjeva.
- (5) O izmijenjenim predlozima iz stava 4 ovog člana, Agencija odlučuje u roku od dva mjeseca od dana njihovog dostavljanja.
- (6) Ako operator prenosnog sistema i/ili NEMO ne postupe po zahtjevu iz stava 3 alineja 2 ovog člana, shodno se primjenjuju odredbe člana 81 st. 3 i 4 ovog zakona.
- (7) Agencija može da zahtijeva izmjenu odobrenih nacionalnih TCM-ova iz člana 79 stav 6 ovog zakona i odredi rok za njihovo dostavljanje.
- (8) Operator prenosnog sistema i/ili NEMO mogu da predlože izmjene odobrenih nacionalnih TCM-ova iz člana 79 stav 6 ovog zakona.
- (9) U slučaju iz st. 7 i 8 ovog člana, shodno se primjenjuju odredbe člana 79 stav 11, člana 81 st. 3 i 4, člana 82 st. 2 i 3, člana 85 ovog zakona i st. 1 do 6 ovog člana.

Javna rasprava i objavljivanje nacionalnog i regionalnog TCM-a

Član 85

- (1) Operator prenosnog sistema i/ili NEMO u postupku utvrđivanja ili izmjena predloga regionalnih i nacionalnih TCM-ova iz člana 79 stav 3 tač. 1 do 4 i člana 79 st. 5 i 6 ovog zakona, prije njihovog dostavljanja Agenciji na odobranje dužan je da sprovede javnu raspravu sa zainteresovanim stranama, uključujući nadležne organe ugovornih strana i država članice, koja traje najmanje jedan mjesec.

- (2) Javna rasprava o predlozima regionalnih TCM-ova iz člana 79 stav 3 tač. 1 do 4 i člana 79 stav 5 ovog zakona organizuje se na nivou regiona na koji se odnose ovi TCM-ovi.
- (3) Operator prenosnog sistema i/ili NEMO dužan je da razmotri primjedbe, predloge i sugestije zainteresovanih strana iznijete tokom javne rasprave iz stava 1 ovog člana i o tome sačini izvještaj sa obrazloženjem za njihovo prihvatanje ili neprihvatanje, koji objavljuje na svojoj internet stranici zajedno sa predlogom TCM-ova iz člana 79 stav 3 tač. 1 do 4 i člana 79 st. 5 i 6 ovog zakona.
- (4) Izvještaj iz stava 3 ovog člana dostavlja se Agenciji zajedno sa predlogom TCM-ova iz člana 79 stav 3 tač. 1 do 4 i člana 79 st. 5 i 6 ovog zakona.
- (5) Operator prenosnog sistema i/ili NEMO dužni su da na svojoj internet stranici objave odobrene regionalne i nacionalne TCM-ove iz člana 79 st. 3, 5 i 6 ovog zakona, osim ako sadrže povjerljive informacije u smislu zakona kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti.
- (6) Odluke Agencije o odobravanju regionalnih i nacionalnih TCM-ova iz člana 79 st. 3, 5 i 6 ovog zakona objavljuju se u "Službenom listu Crne Gore" i na internet stranici Agencije, osim ako sadrže povjerljive informacije u smislu zakona kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti.

Svakodnevno upravljanje jedinstvenim povezivanjem dan-unaprijed i unutardnevnog tržišta

Član 86

- (1) Operator prenosnog sistema i NEMO, zajedno sa operatorima prenosnog sistema i NEMO-ima drugih država, doprinose organizovanju svakodnevnog upravljanja jedinstvenim povezivanjem dan-unaprijed i unutardnevnog tržišta električne energije.
- (2) Radi realizacije aktivnosti iz stava 1 ovog člana, operator prenosnog sistema i NEMO održavaju redovne sastanke sa operatorima prenosnog sistema i NEMO-ima drugih država.

Obaveza čuvanja poslovne tajne

Član 87

Sve informacije označene kao povjerljive, a dobijene, razmijenjene ili prenesene u skladu sa ovim zakonom predstavljaju poslovnu tajnu.

Vremenski periodi proračuna kapaciteta

Član 88

- (1) Operator prenosnog sistema u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država, vrši proračun prekozonskog kapaciteta najmanje za sljedeće vremenske periode:
  - 1) dan-unaprijed za dan-unaprijed tržište;
  - 2) unutar dana za unutardnevno tržište.
- (2) Za vremenski period dan-unaprijed tržišta i unutardnevnog tržišta vrši se proračun pojedinačnih vrijednosti za prekozonski kapacitet za svaku vremensku jedinicu dan-unaprijed tržišta, odnosno za svaku preostalu vremensku jedinicu unutardnevnog tržišta.
- (3) Za period dan-unaprijed tržišta proračun kapaciteta zasniva se na najnovijim dostupnim informacijama, čije ažuriranje ne počinje prije 15:00 časova dva dana prije dana isporuke.
- (4) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država regiona za proračun kapaciteta iz člana 89 ovog zakona, obezbjeđuje da se prekozonski kapacitet ponovo proračuna u periodu unutardnevnog tržišta na osnovu najnovijih dostupnih informacija, uzimajući u obzir efikasnost i sigurnost sistema.

Regioni za proračun kapaciteta

Član 89

- (1) Regioni za proračun kapaciteta utvrđuju se panevropskim TCM-om iz člana 79 stav 1 tačka 2 ovog zakona.
- (2) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa drugim operatorima prenosnog sistema ugovornih strana i država članica, učestvuje u izradi predloga regiona za proračun kapaciteta.
- (3) Predlog iz stava 2 ovog člana sadrži sve granice zone trgovanja u nadležnosti operatora prenosnog sistema sa zonama trgovanja u nadležnosti susjednih operatora prenosnog sistema.
- (4) Prilikom utvrđivanja predloga iz stava 2 ovog člana moraju biti ispunjeni sljedeći zahtjevi:

- 1) uzimaju se u obzir regioni za proračun kapaciteta iz člana 79 stav 1 tačka 2 ovog zakona;
  - 2) svaka granica zone trgovanja ili, po potrebi, dvije zasebne granice zone trgovanja, preko kojih postoji interkonekcija između dvije zone trgovanja, dodjeljuju se jednom regionu za proračun kapaciteta;
  - 3) operatori prenosnih sistema koji imaju granice zone trgovanja dodijeljene regionu za proračun kapaciteta moraju biti uključeni u taj region.
- (5) Regioni za proračun kapaciteta u kojima se primjenjuje pristup zasnovan na tokovima snaga spajaju se u jedan region za proračun kapaciteta, ako su kumulativno ispunjeni sljedeći uslovi, i to:
- 1) ako su prenosni sistemi regiona za proračun kapaciteta direktno međusobno povezani;
  - 2) ako učestvuju na istom području jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed ili unutar dnevnog tržišta; i
  - 3) ako je spajanje regiona za proračun kapaciteta efikasnije od odvojenih regiona.
- (6) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnog sistema drugih država regiona za proračun kapaciteta, na zahtjev regulatornih organa nadležnih za regione za proračun kapaciteta, izrađuje zajedničku analizu troškova i koristi radi procjene efikasnosti spajanja.

Metodologija za dostavljanje informacija o proizvodnji i opterećenju

Član 90

- (1) Operator prenosnog sistema električne energije je dužan da primjenjuje metodologiju za dostavljanje informacija o proizvodnji i opterećenju iz člana 79 stav 1 tačka 3 ovog zakona.
- (2) Metodologijom iz stava 1 ovog člana propisuje se koji proizvođači i kupci i u kojim rokovima dostavljaju operatoru prenosnog sistema informacije za potrebe proračuna kapaciteta.
- (3) Operator prenosnog sistema, u skladu sa metodologijom iz stava 1 ovog člana, koristi i razmjenjuje sa drugim operatorima prenosnog sistema najmanje sljedeće informacije:
  - 1) informacije o tehničkim karakteristikama proizvođača i kupaca iz stava 2 ovog člana;
  - 2) informacije o raspoloživosti proizvodnih jedinica i opterećenja;
  - 3) informacije o planovima angažovanja proizvodnih jedinica;
  - 4) odgovarajuće dostupne informacije o planu angažovanja proizvodnih jedinica.
- (4) Informacije iz stava 3 ovog člana koriste se isključivo u svrhu proračuna kapaciteta.

Scenariji

Član 91

- (1) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnog sistema drugih država, primjenjuje zajedničke scenarije za svaki vremenski period proračuna kapaciteta iz člana 88 stav 1 ovog zakona.
- (2) Scenarijima iz stava 1 ovog člana opisuju se pojedinačne planirane situacije vezane za osnovne karakteristike elektroenergetskog sistema (proizvodnju, opterećenje i topologiju mreže) koje imaju uticaj na zajednički model mreže.
- (3) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnog sistema drugih država, primjenjuje zajednička pravila za utvrđivanje neto pozicije u svakoj zoni trgovanja i tokova za svaki vod jednosmjerne struje.
- (4) Zajednička pravila iz stava 3 ovog člana zasnivaju se na najboljem predviđanju neto pozicije za svaku zonu trgovanja i na najboljem predviđanju tokova snage na svakom vodu jednosmjerne struje za svaki scenario i obuhvataju ukupnu ravnotežu između opterećenja i proizvodnje za prenosni sistem ugovornih strana i država članica.
- (5) Prilikom definisanja scenarija iz stava 1 ovog člana ne smije postojati neopravdana diskriminacija između unutrašnjih razmjena i razmjena između zona trgovanja.

Pojedinačni model mreže

Član 92

- (1) Za svaku zonu trgovanja i svaki scenario:
  - 1) operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnog sistema drugih država u zoni trgovanja, priprema jedan pojedinačni model mreže u skladu sa članom 91 stav 3 ovog zakona, ili
  - 2) operator prenosnog sistema priprema pojedinačni model mreže za svoju kontrolnu oblast, uključujući

interkonekcije, pod uslovom da je zbir neto pozicija u kontrolnim oblastima, uključujući interkonekcije koje obuhvataju zonu trgovanja, u skladu sa članom 91 stav 3 ovog zakona.

- (2) Svaki pojedinačni model mreže predstavlja najbolju moguću prognozu stanja prenosnog sistema za svaki scenario koji je operator prenosnog sistema pripremio u trenutku izrade pojedinačnog modela mreže.
- (3) Pojedinačnim modelima mreže obuhvaćeni su svi elementi mreže prenosnog sistema koji se koriste za analizu regionalne sigurnosti rada sistema za određeni vremenski period.
- (4) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnog sistema drugih država, dužan je da u najvećoj mogućoj mjeri usklađuje način izrade pojedinačnih modela mreže.
- (5) Operator prenosnog sistema dužan je da navede sve potrebne podatke u pojedinačnom modelu mreže, da bi omogućio analize tokova aktivne i reaktivne snage i napona u stacionarnom stanju.
- (6) Operator prenosnog sistema, po dogovoru između svih OPS-ova unutar regiona za proračun kapaciteta, razmjenjuje podatke sa operatorima prenosnih sistema drugih država u regionu za proračun kapaciteta, radi analize stabilnosti napona i dinamičke stabilnosti.

Uvođenje metodologije za proračun kapaciteta zasnovane na tokovima snaga

Član 93

- (1) Za vremenske periode dan-unaprijed tržišta i unutar dnevnog tržišta pristup koji se koristi u zajedničkim metodologijama za proračun kapaciteta zasnovan je na tokovima snaga, osim ako je ispunjen zahtjev iz stava 4 ovog člana.
- (2) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnog sistema drugih država u regionu za proračun kapaciteta, utvrđuje predlog zajedničke metodologije za proračun kapaciteta za odgovarajući region, u roku od šest mjeseci od uspostavljanja regiona za proračun kapaciteta u skladu sa ovim zakonom.
- (3) Predlog iz stava 2 ovog člana predmet je javne rasprave u skladu sa članom 80 ovog zakona i mora biti usklađen sa metodologijom za proračun kapaciteta koja se primjenjuje u susjednim regionima za proračun kapaciteta.
- (4) Ako operator prenosnog sistema i relevantni operatori prenosnih sistema regiona za proračun kapaciteta mogu da dokažu da primjena metodologije iz stava 2 ovog člana zasnovana na tokovima snaga nije efikasnija u poređenju sa pristupom zasnovanim na usaglašenom neto prenosnom kapacitetu (u daljem tekstu: NTC metoda) i uz pretpostavku jednakog nivoa operativne sigurnosti, operator prenosnog sistema u koordinaciji sa operatorima prenosnog sistema drugih država iz regiona za proračun kapaciteta, može od Agencije i relevantnih regulatornih organa zahtijevati primjenu NTC metode za proračun kapaciteta.
- (5) U roku od šest mjeseci od povezivanja u jedinstveno dan-unaprijed tržište svih ugovornih strana iz jugoistočne Evrope, operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnog sistema ugovornih strana i operatorima prenosnog sistema iz najmanje Hrvatske, Rumunije, Bugarske, Mađarske i Grčke, dostavlja predlog zajedničke metodologije za proračun kapaciteta primjenom pristupa zasnovanog na tokovima snaga za vremenske periode dan-unaprijed tržišta i unutar dnevnog tržišta.
- (6) Rok za početak primjene metodologije iz stava 5 ovog člana ne može biti duži od dvije godine nakon povezivanja svih ugovornih strana iz jugoistočne Evrope u jedinstveno dan-unaprijed tržište.
- (7) Od dana kada region za proračun kapaciteta u kojem učestvuje operator prenosnog sistema i susjedni region iz iste sinhronne oblasti primjenjuju metodologije za proračun kapaciteta bazirane na tokovima snaga za dan-unaprijed ili unutar dnevni vremenski okvir, ti region i susjedni region smatraju se jednim regionom.
- (8) U slučaju iz stava 7 ovog člana, operator prenosnog sistema dužan je da u saradnji sa relevantnim operatorima prenosnih sistema utvrdi predlog zajedničke metodologije za proračun kapaciteta baziran na tokovima snaga za dan-unaprijed ili unutar dnevni vremenski okvir.
- (9) Predlog metodologije iz stava 8 ovog člana utvrđuje se u roku od šest mjeseci od dana kada se region za proračun kapaciteta u kojem učestvuje operator prenosnog sistema i susjedni region iz iste sinhronne oblasti smatraju jednim regionom u skladu sa stavom 7 ovog člana.
- (10) Rok za početak primjene metodologije iz stava 8 ovog člana je najkasnije 12 mjeseci nakon uvođenja pristupa zasnovanog na tokovima snaga za dan-unaprijed vremenski okvir i 18 mjeseci za unutar dnevni vremenski okvir.
- (11) Ako operator prenosnog sistema može dokazati da primjena zajedničke metodologije zasnovane na tokovima snaga nije efikasnija u poređenju sa pristupom zasnovanim na NTC metodi i uz pretpostavku jednakog nivoa operativne sigurnosti, operator prenosnog sistema u koordinaciji sa operatorima prenosnih sistema drugih država u regionu za proračun kapaciteta može zahtijevati odlaganje roka za primjenu iz st. 6 i 10 ovog člana, od strane Agencije.

- (12) Radi prilagođavanja učesnika na tržištu promjeni u pristupu proračuna kapaciteta, operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država u regionu za proračun kapaciteta, provjerava novi pristup uporedo sa postojećim i uključuje učesnike na tržištu najmanje šest mjeseci prije izrade predloga za izmjenu pristupa proračuna kapaciteta.
- (13) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnog sistema drugih država u regionu za proračun kapaciteta, u slučaju da primjenjuje pristup zasnovan na tokovima snaga, uspostavlja i stavlja na raspolaganje alat koji učesnicima na tržištu omogućava da ocijene interakciju između prekozonskih kapaciteta i prekozonskih razmjena.

Metodologija za proračun kapaciteta

Član 94

- (1) Predlog zajedničke metodologije za proračun kapaciteta za region za proračun kapaciteta iz člana 93 stav 2 ovog zakona za svaki vremenski period proračuna kapaciteta, sadrži najmanje sljedeće:
- 1) metodologiju za proračun ulaznih podataka za proračun kapaciteta, koja sadrži:
    - metodologiju za određivanje granice pouzdanosti u skladu sa članom 96 ovog zakona;
    - metodologiju za određivanje granica sigurnosti sistema, nepredviđenih događaja značajnih za proračun kapaciteta i ograničenja pri dodjeli koji se mogu primjenjivati u skladu sa članom 96 ovog zakona;
    - metodologiju za određivanje metoda promjene proizvodnje u skladu sa članom 97 ovog zakona;
    - metodologiju za određivanje remedijalnih mjera koje je potrebno uzeti u obzir pri proračunu kapaciteta u skladu sa članom 98 ovog zakona;
  - 2) detaljan opis pristupa proračuna kapaciteta koji obuhvata:
    - matematički opis primijenjenog pristupa proračuna kapaciteta sa različitim ulaznim podacima za proračun kapaciteta;
    - pravila za izbjegavanje neopravdane diskriminacije između internih i prekozonskih razmjena radi obezbeđivanja usklađenosti sa članom 34 st. 23 do 40 ovog zakona;
    - ako je potrebno, pravila za uključivanje prethodno dodijeljenog prekozonskog kapaciteta;
    - pravila prilagođavanja tokova snaga na kritičnim elementima mreže ili prekozonskog kapaciteta zbog remedijalnih mjera u skladu sa članom 98 ovog zakona;
    - za pristup zasnovan na tokovima snaga, matematički opis proračuna koeficijenata raspodjele tokova snaga i proračuna raspoloživih granica na kritičnim elementima mreže;
    - za pristup zasnovan na usaglašenoj NTC metodi, pravila za proračun prekozonskog kapaciteta, uključujući pravila za efikasnu raspodjelu tokova snaga kritičnih elemenata mreže između različitih granica zone trgovanja;
    - kada na tokove snaga na kritičnim elementima mreže utiču razmjene snage između zona trgovanja u različitim regionima za proračun kapaciteta, pravila za raspodjelu sposobnosti prenosa toka snage kritičnih elemenata mreže između različitih regiona za proračun kapaciteta, kako bi mreža mogla prihvatiti te tokove;
  - 3) metodologiju za potvrđivanje prekozonskog kapaciteta u skladu sa članom 99 ovog zakona.
- (2) Za unutardnevni vremenski period proračuna kapaciteta, metodologija za proračun kapaciteta sadrži broj ponavljanja proračuna kapaciteta u skladu sa članom 88 stav 4 ovog zakona, uz navođenje razloga za odabrani broj ponavljanja.
- (3) Metodologija za proračun kapaciteta sadrži rezervni postupak za slučaj da inicijalni proračun kapaciteta ne dovodi do očekivanih rezultata.
- (4) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnog sistema drugih država u regionu za proračun kapaciteta, u najvećoj mogućoj mjeri koristi usaglašene ulazne podatke za proračun kapaciteta.

Metodologija za određivanje granice pouzdanosti

Član 95

- (1) Metodologijom za određivanje granice pouzdanosti predviđaju se dvije faze, i to:
- 1) operator prenosnog sistema vrši procjenu raspodjele vjerovatnoće odstupanja između očekivanih tokova snaga prilikom proračuna kapaciteta i ostvarenih tokova snaga u realnom vremenu;

- 2) operator prenosnog sistema izračunava granicu pouzdanosti izvođenjem vrijednosti iz raspodjele vjerovatnoće.
- (2) Metodologijom iz stava 1 ovog člana utvrđuju se pravila za proračun raspodjele vjerovatnoće odstupanja između očekivanih tokova snaga prilikom proračuna kapaciteta i ostvarenih tokova snaga u realnom vremenu i određuje koje nesigurnosti je potrebno uzeti u obzir prilikom proračuna.
- (3) Prilikom određivanja nesigurnosti iz stava 2 ovog člana naročito se uzimaju u obzir:
- 1) neplanirana odstupanja fizičkih tokova električne energije unutar tržišne vremenske jedinice, koja su nastala zbog prilagođavanja tokova električne energije unutar i između kontrolnih oblasti, radi održavanja stabilne frekvencije;
  - 2) nesigurnosti koje bi mogle uticati na proračun kapaciteta i koje bi se mogle pojaviti između vremenskog perioda proračuna kapaciteta i realnog vremena, za tržišnu vremensku jedinicu za koju se radi proračun.
- (4) Metodologijom iz stava 1 ovog člana, operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnog sistema drugih država utvrđuje usaglašena pravila za dobijanje granice pouzdanosti iz raspodjele vjerovatnoće.
- (5) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnog sistema drugih država, određuje granicu pouzdanosti uzimajući u obzir granice operativne sigurnosti i nesigurnosti između vremenskog perioda proračuna kapaciteta i realnog vremena, kao i remedijalne mjere raspoložive nakon proračuna kapaciteta.
- (6) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnog sistema drugih država, određuje za svaki vremenski period proračuna kapaciteta, granicu pouzdanosti za:
- 1) kritične elemente mreže, ako se primjenjuje pristup zasnovan na tokovima snaga;
  - 2) prekozonski kapacitet, ako se primjenjuje pristup zasnovan na NTC metodi.

Metodologija za određivanje granica operativne sigurnosti, nepredviđenih događaja i ograničenja prilikom dodjele

Član 96

- (1) Operator prenosnog sistema dužan je da uzme u obzir granice operativne sigurnosti i nepredviđene događaje koji se koriste u analizi sigurnosti rada sistema.
- (2) Ako granice operativne sigurnosti i nepredviđeni događaji koji se koriste u proračunu kapaciteta nijesu isti kao u analizi sigurnosti rada sistema, operator prenosnog sistema u predlogu zajedničke metodologije za proračun kapaciteta opisuje metodu i kriterijume koje je koristio prilikom određivanja granica operativne sigurnosti i nepredviđenih događaja korišćenih u proračunu kapaciteta.
- (3) U slučaju da operator prenosnog sistema primjenjuje ograničenja prilikom dodjele prekozonskog kapaciteta, ta ograničenja se određuju isključivo uz upotrebu ograničenja:
- 1) koja su potrebna za održavanje prenosnog sistema u granicama operativne sigurnosti i koja se ne mogu efikasno pretvoriti u maksimalne tokove na kritičnim elementima mreže, ili
  - 2) planirana za povećanje ekonomskog viška kod jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed ili unutar dnevnog tržišta.

Metodologija promjene proizvodnje

Član 97

- (1) Predlog metodologije promjene proizvodnje izrađuje se za svaku zonu trgovanja i svaki scenario u skladu sa članom 91 ovog zakona.
- (2) Postupci promjene proizvodnje predstavljaju najbolje predviđanje odnosa promjene neto pozicije zone trgovanja prema određenoj promjeni proizvodnje ili opterećenja u zajedničkom modelu mreže, uzimajući u obzir informacije iz metodologije za dostavljanje podataka o proizvodnji i opterećenju.

Metodologija za remedijalne mjere prilikom proračuna kapaciteta

Član 98

- (1) Operator prenosnog sistema utvrđuje raspoložive remedijalne mjere koje je potrebno uzeti u obzir pri proračunu kapaciteta radi postizanja ciljeva iz člana 71 ovog zakona.
- (2) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnog sistema drugih država u regionu za proračun kapaciteta, usaglašava primjenu remedijalnih mjera koje je potrebno uzeti u obzir prilikom proračuna kapaciteta i njihovu primjenu u radu u realnom vremenu.

- (3) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država u regionu za proračun kapaciteta, obezbjeđuje da se remedijalne mjere iz stava 1 ovog člana uzimaju u obzir prilikom proračuna kapaciteta pod uslovom da su raspoložive remedijalne mjere koje su preostale nakon proračuna, zajedno sa granicom pouzdanosti iz člana 95 ovog zakona, dovoljne da obezbijede operativnu sigurnost sistema.
- (4) Operator prenosnog sistema uzima u obzir remedijalne mjere bez troškova u proračunu kapaciteta.
- (5) Operator prenosnog sistema obezbjeđuje da su remedijalne mjere koje je potrebno uzeti u obzir prilikom proračuna kapaciteta iste za svaki vremenski period proračuna kapaciteta, uzimajući u obzir njihovu tehničku raspoloživost.
- (6) Da bi se omogućilo da se remedijalne mjere uzmu u obzir pri proračunu kapaciteta, OPS se dogovara sa svim ostalim OPS-ima u regionu za proračun kapaciteta o korišćenju remedijalnih mjera koje zahtijevaju djelovanje više od jednog OPS-a.

Metodologija potvrđivanja prekozonskog kapaciteta

Član 99

- (1) Operator prenosnog sistema potvrđuje i ima pravo da vrši korekciju prekozonskog kapaciteta relevantnog za granice zone trgovanja operatora prenosnog sistema ili kritične elemente mreže, koji dostavljaju regionalni koordinacioni centri, u skladu sa čl. 100 do 103 ovog zakona.
- (2) Ako se primjenjuje pristup zasnovan na NTC metodi, operatori prenosnog sistema u regionu za proračun kapaciteta, metodologijom za proračun kapaciteta iz člana 93 ovog zakona, utvrđuju pravilo za raspodjelu korekcija prekozonskog kapaciteta između različitih granica zone trgovanja.
- (3) Tokom potvrđivanja prekozonskog kapaciteta iz stava 1 ovog člana, operator prenosnog sistema može smanjiti prekozonski kapacitet radi operativne sigurnosti.
- (4) Subjekt odgovoran za koordinisani proračun kapaciteta saraduje sa susjednim subjektima odgovornim za koordinisani proračun kapaciteta prilikom proračuna i potvrđivanja kapaciteta.
- (5) Subjekt odgovoran za koordinisani proračun kapaciteta obavještava, svaka tri mjeseca, sve regulatorne organe regiona za proračun kapaciteta o svakom smanjenju prekozonskog kapaciteta u skladu sa stavom 3 ovog člana uz obrazloženje i informaciju o mjestu i iznosu smanjenja.
- (6) Agencija, u saradnji sa regulatornim organima drugih država u regionu za proračun kapaciteta odlučuje o objavljivanju cijelog ili dijela obavještenja iz stava 5 ovog člana.

Postupak proračuna kapaciteta

Član 100

- (1) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnog sistema drugih država u regionu za proračun kapaciteta, u roku od šest mjeseci od uspostavljanja regiona za proračun kapaciteta iz člana 89 stav 1 ovog zakona, određuje koordinate proračuna kapaciteta i utvrđuje pravila za njihov rad.
- (2) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnog sistema drugih država u regionu za proračun kapaciteta, dužan je da preispita kvalitet podataka dostavljenih u proračunu kapaciteta svake druge godine u okviru dvogodišnjeg izvještaja o proračunu i dodjeli kapaciteta pripremljenog u skladu sa članom 104 ovog zakona.
- (3) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnog sistema drugih država, na osnovu posljednjih dostupnih informacija, najmanje jednom godišnje preispituje i ažurira:
  - 1) granice operativne sigurnosti, nepredviđene događaje i ograničenja prilikom dodjele koji se koriste za proračun kapaciteta;
  - 2) raspodjelu vjerovatnoće odstupanja između očekivanih tokova snaga prilikom proračuna kapaciteta i ostvarenih tokova snaga u realnom vremenu, koji se koriste za proračun granica pouzdanosti;
  - 3) remedijalne mjere koje su uzete u obzir u proračunu kapaciteta;
  - 4) primjenu metodologija promjene proizvodnje, kritičnih elemenata mreže i nepredviđenih događaja iz čl. 95, 96 i 97 ovog zakona.

Spajanje u zajednički model mreže

Član 101

- (1) Proizvođači i kupci dužni su da za svaki vremenski period proračuna kapaciteta u skladu sa članom 88 stav 1 i

članom 90 ovog zakona operatoru prenosnog sistema dostavljaju podatke o proizvodnji i opterećenju, u predviđenim rokovima.

- (2) Proizvođači i kupci iz stava 1 ovog člana dostavljaju informacije iz člana 90 stav 3 ovog zakona koje sadrže najpouzdanije procjene.
- (3) Operator prenosnog sistema dužan je da izradi pojedinačni model mreže za svaki vremenski period proračuna kapaciteta u skladu sa članom 92 ovog zakona, u cilju spajanja pojedinačnih modela mreže u zajednički model mreže.
- (4) Operator prenosnog sistema dužan je da dostavi operatoru prenosnog sistema nadležnom za spajanje pojedinačnih modela mreže u zajednički model mreže, najpouzdanije procjene za svaki pojedinačni model mreže.
- (5) Zajednički model mreže iz stava 3 ovog člana izrađuje se za svaki vremenski period proračuna kapaciteta u skladu sa metodologijom iz člana 79 stav 1 tačka 4 ovog zakona.

Proračun prekozonskog kapaciteta u regionu za proračun kapaciteta

Član 102

- (1) Operator prenosnog sistema dužan je da dostavlja koordinatoru proračuna kapaciteta i drugim operatorima prenosnog sistema u regionu za proračun kapaciteta, za svaki vremenski period proračuna kapaciteta, sljedeće informacije, i to:
  - 1) granice operativne sigurnosti,
  - 2) metode promjene proizvodnje,
  - 3) remedijalne mjere,
  - 4) granice pouzdanosti,
  - 5) ograničenja prilikom dodjele, i
  - 6) prethodno dodijeljeni prekozonski kapacitet.
- (2) Koordinator proračuna kapaciteta dužan je da sprovodi analizu sigurnosti rada sistema koristeći granice operativne sigurnosti pomoću zajedničkog modela mreže koji je izrađen za svaki scenario u skladu sa članom 101 stav 5 ovog zakona.
- (3) Koordinator proračuna kapaciteta dužan je da prilikom proračuna prekozonskog kapaciteta:
  - 1) proračunava uticaj promjena neto pozicija zone trgovanja i tokova na vodovima jednosmjerne struje korišćenjem postupka promjene proizvodnje;
  - 2) ne uzima u obzir kritične elemente mreže na koje ne utiču značajno promjene neto pozicija zone trgovanja u skladu sa metodologijom iz člana 93 ovog zakona;
  - 3) obezbjeđuje da su sve grupe neto pozicija zone trgovanja i tokova na vodovima jednosmjerne struje, koji ne prelaze prekozonski kapacitet, u skladu sa granicama pouzdanosti i granicama operativne sigurnosti, uzimajući u obzir prethodno dodijeljeni prekozonski kapacitet, a u skladu sa metodologijom iz člana 93 ovog zakona.
- (4) Koordinator proračuna kapaciteta dužan je da optimizuje prekozonski kapacitet primjenom raspoloživih remedijalnih mjera koje su uzete u obzir prilikom proračuna kapaciteta u skladu sa metodologijom iz člana 93 ovog zakona.
- (5) Koordinator proračuna kapaciteta dužan je da primjenjuje pravila raspodjele u skladu sa metodologijom iz člana 93 ovog zakona.
- (6) Koordinator proračuna kapaciteta dužan je da uzima u obzir matematički opis primijenjenog pristupa proračuna kapaciteta u skladu sa metodologijom iz člana 93 ovog zakona.
- (7) U slučaju da pri proračunu kapaciteta primjenjuje pristup zasnovan na tokovima snaga, koordinator proračuna kapaciteta dužan je da:
  - 1) koristi podatke o granicama operativne sigurnosti za proračun maksimalnih tokova na kritičnim elementima mreže;
  - 2) koristi zajednički model mreže, metode promjene proizvodnje i nepredviđene događaje za proračun koeficijenata raspodjele tokova snaga;
  - 3) koristi koeficijente raspodjele tokova snaga za proračun tokova koji su rezultat prethodno dodijeljenog prekozonskog kapaciteta u regionu za proračun kapaciteta;
  - 4) vrši proračun tokova na kritičnim elementima mreže za svaki scenario, uzimajući u obzir nepredviđene

- dogadaje, i prilagođava ih uz pretpostavku da u regionima za proračun kapaciteta nema prekozonskih razmjena snage, primjenjujući metodologiju iz člana 93 ovog zakona;
- 5) proračunava raspoložive granice na kritičnim elementima mreže, uzimajući u obzir nepredviđene događaje, koje su jednake maksimalnim tokovima snaga umanjnim za prilagođene tokove iz tačke 4 ovog stava, granice pouzdanosti i tokove koji su rezultat prethodno dodijeljenog prekozonskog kapaciteta;
  - 6) prilagođava raspoložive granice na kritičnim elementima mreže ili koeficijente raspodjele tokova snaga primjenom raspoloživih remedijalnih mjera koje je potrebno uzeti u obzir u proračunu kapaciteta u skladu sa članom 98 ovog zakona.
- (8) U slučaju da pri proračunu kapaciteta primjenjuje pristup zasnovan na NTC metodi, koordinator proračuna kapaciteta dužan je da:
- 1) koristi zajednički model mreže, metode promjene proizvodnje i nepredviđene događaje za proračun maksimalne razmjene snage na granicama zone trgovanja, koja je jednaka maksimalnoj proračunatoj razmjeni između dvije zone trgovanja na obje strane granice zone trgovanja, uzimajući u obzir granice operativne sigurnosti;
  - 2) prilagođava maksimalnu razmjenu snage primjenom remedijalnih mjera koje su uzete u obzir prilikom proračuna kapaciteta u skladu sa članom 98 ovog zakona;
  - 3) prilagođava maksimalnu razmjenu snage primjenjujući metodologiju iz člana 93 ovog zakona;
  - 4) primjenjuje pravila definisana članom 94 stav 1 tačka 2 alineja 6 ovog zakona;
  - 5) vrši proračun prekozonskog kapaciteta, koji je jednak maksimalnoj razmjeni snage prilagođenoj granici pouzdanosti i prethodno dodijeljenim prekozonskim kapacitetom.
- (9) Susjedni OPS-ovi obezbjeđuju saradnju koordinatora proračuna kapaciteta na način što razmjenjuju i potvrđuju informacije o međusobnoj zavisnosti za svrhe proračuna kapaciteta i validacije i pružaju informacije o međusobnoj zavisnosti prije proračuna kapaciteta.
- (10) Procjena tačnosti informacija iz stava 9 ovog člana i korektivne mjere uključuju se u dvogodišnji izvještaj iz člana 104 stav 1 ovog zakona, kada je to primjenljivo.
- (11) Koordinator proračuna kapaciteta utvrđuje:
- 1) parametre zasnovane na tokovima snaga za svaku zonu trgovanja u okviru regiona za proračun kapaciteta, ako primjenjuje pristup zasnovan na tokovima snaga, ili
  - 2) vrijednosti prekozonskog kapaciteta za svaku granicu zone trgovanja u regionu za proračun kapaciteta, ako primjenjuje pristup zasnovan na NTC metodi.
- (12) Koordinator proračuna kapaciteta dužan je da dostavlja prekozonski kapacitet operatorima prenosnog sistema u regionu za proračun kapaciteta na potvrđivanje u skladu sa članom 103 stav 1 ovog zakona.
- (13) Operator prenosnog sistema dužan je da u saradnji sa susjednim operatorima prenosnog sistema dostavlja i potvrđuje podatke na zahtjev regionalnih koordinacionih centara.

Potvrđivanje i isporuka prekozonskog kapaciteta

Član 103

- (1) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država u regionu za proračun kapaciteta, dužan je da potvrđuje rezultate regionalnog proračuna kapaciteta za svoje granice zone trgovanja ili kritične elemente mreže u skladu sa članom 99 ovog zakona.
- (2) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnog sistema drugih država u regionu za proračun kapaciteta, dužan je da dostavlja potvrdu kapaciteta i ograničenja prilikom dodjele nadležnim koordinatorima proračuna kapaciteta i drugim operatorima prenosnog sistema u regionu za proračun kapaciteta.
- (3) Radi dodjele kapaciteta u skladu sa čl. 117 i 128 ovog zakona, koordinator proračuna kapaciteta dužan je da dostavlja potvrđene prekozonske kapacitete i ograničenja prilikom dodjele.

Izvještaj o proračunu i dodjeli kapaciteta i konfiguraciji zona trgovanja

Član 104

- (1) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnog sistema drugih država, nakon konsultovanja sa Regulatornim odborom i, u mjeri u kojoj su države članice uključene, ACER-om, usaglašava statističke pokazatelje i pokazatelje kvaliteta radi izrade dvogodišnjeg izvještaja o proračunu i dodjeli kapaciteta koji izrađuje ENTSO za električnu energiju.

- (2) OPS obezbjeđuje podatke i analize kako bi se omogućila blagovremena izrada tehničkog izvještaja o trenutnoj konfiguraciji zone trgovanja ENTSO za električnu energiju.

Preispitivanje postojećih konfiguracija zona trgovanja

Član 105

- (1) Preispitivanje postojeće konfiguracije zona trgovanja mogu pokrenuti:
- 1) Regulatorni odbor i, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, ACER u slučaju da izvještaj o tržištu ili izvještaj o zagušenjima iz člana 32 stav 5 ovog zakona identifikuje neefikasnost u trenutnoj konfiguraciji zona trgovanja;
  - 2) više regulatornih organa, u skladu sa preporukom Regulatornog odbora ili ACER-a;
  - 3) operatori prenosnog sistema regiona za proračun kapaciteta, zajedno sa svim zainteresovanim operatorima prenosnog sistema čije se kontrolne oblasti, uključujući interkonektore, nalaze u geografskom području iz stava 2 tačka 1 ovog člana;
  - 4) Agencija ili operator prenosnog sistema uz odobrenje Agencije, za zone trgovanja unutar kontrolne oblasti operatora prenosnog sistema, ako konfiguracija zone trgovanja ima zanemarljiv uticaj na kontrolne oblasti susjednih operatora prenosnog sistema, uključujući interkonektore, a preispitivanje konfiguracije zone trgovanja je neophodno da bi se poboljšala efikasnost ili da bi se održala operativna sigurnost;
  - 5) Vlada, u saradnji sa relevantnim nadležnim organima drugih država u regionu za proračun kapaciteta.
- (2) U preispitivanju konfiguracije zone trgovanja iz stava 1 tač. 1, 2, 3 i 5 ovog člana navodi se:
- 1) geografsko područje u kojem se ocjenjuje konfiguracija zona trgovanja i susjedna geografska područja za koja se uzimaju u obzir uticaji;
  - 2) operatori prenosnog sistema koji učestvuju;
  - 3) regulatorni organi koji učestvuju.
- (3) U preispitivanju konfiguracije zone trgovanja iz stava 1 tačka 4 ovog člana, primjenjuju se sljedeći uslovi:
- 1) geografsko područje na kojem se ocjenjuje konfiguracija zona trgovanja ograničeno je na kontrolnu zonu operatora prenosnog sistema, uključujući interkonektore;
  - 2) OPS relevantne kontrolne oblasti je jedini OPS koji učestvuje u preispitivanju;
  - 3) nadležni regulatorni organ je jedini regulatorni organ koji učestvuje u preispitivanju.
- (4) U slučaju iz stava 3 ovog člana, operator prenosnog sistema i Agencija dužni su da prije pokretanja preispitivanja konfiguracije zone trgovanja o tome obavijeste susjedne operatore prenosnog sistema i nadležne regulatorne organe, uz obrazloženje.
- (5) U slučaju iz stava 3 ovog člana, moraju biti utvrđeni uslovi preispitivanja i objavljeni rezultati preispitivanja na internet stranicama Agencije i operatora prenosnog sistema.
- (6) Postupak preispitivanja konfiguracije zone trgovanja iz stava 1 ovog člana je podijeljen u dvije faze:
- 1) u prvoj fazi, operator prenosnog sistema dužan je da u saradnji sa drugim operatorima prenosnog sistema koji učestvuju u preispitivanju konfiguracije zona trgovanja, izradi metodologiju i pretpostavke koje će se koristiti u postupku preispitivanja, kao i da predloži alternativne konfiguracije zona trgovanja za ocjenjivanje;
  - 2) u drugoj fazi, operator prenosnog sistema dužan je da u saradnji sa operatorima prenosnog sistema drugih država, koji učestvuju u preispitivanju konfiguracije zona trgovanja:
    - ocjenjuje i upoređuje postojeću konfiguraciju zona trgovanja i svaku alternativnu konfiguraciju zona trgovanja primjenom kriterijuma iz člana 106 ovog zakona;
    - sprovodi javnu raspravu i organizuje radionicu o predlozima alternativne konfiguracije zona trgovanja u odnosu na postojeću konfiguraciju zona trgovanja, uključujući rokove za sprovođenje, osim ako konfiguracija zona trgovanja ima zanemarljiv uticaj na kontrolne oblasti susjednih operatora prenosnog sistema;
    - dostavlja Vladi i Agenciji zajednički predlog za zadržavanje ili izmjenu konfiguracije zona trgovanja, u roku od 15 mjeseci od donošenja odluke o pokretanju preispitivanja.
- (7) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnog sistema drugih država, dostavlja Agenciji i drugim relevantnim regulatornim organima predlog metodologije i pretpostavki, kao i alternativne konfiguracije zona trgovanja iz stava 6 tačka 1 ovog člana.
- (8) Agencija može, u saradnji sa relevantnim regulatornim organima, da zahtijeva izmjene akata iz stava 7 ovog člana u roku od tri mjeseca od dana njihovog dostavljanja.

- (9) Nakon dobijanja zajedničkog predloga za zadržavanje ili izmjenu konfiguracije zona trgovanja, Vlada, u saradnji sa nadležnim organima drugih država koje učestvuju u preispitivanju konfiguracije zona trgovanja, donosi odluku o zadržavanju ili izmjeni konfiguracije zona trgovanja, u roku od šest mjeseci od dana dostavljanja predloga.
- (10) Na zahtjev operatora prenosnog sistema, NEMO i učesnici na tržištu dužni su da dostave informacije potrebne za ocjenjivanje konfiguracija zona trgovanja.
- (11) Informacije iz stava 10 ovog člana razmjenjuju se samo između operatora prenosnog sistema koji učestvuju u preispitivanju, isključivo u svrhu ocjenjivanja konfiguracija zona trgovanja.
- (12) Ako je preispitivanje pokrenuto u skladu sa stavom 1 tačka 4 ovog člana, inicijativu za preispitivanje konfiguracije zona trgovanja i njegove rezultate objavljuje OPS.

Kriterijumi za preispitivanje konfiguracija zona trgovanja

Član 106

- (1) Preispitivanje konfiguracije zona trgovanja iz člana 105 ovog zakona obuhvata najmanje sljedeće kriterijume u pogledu:
- 1) sigurnosti mreže:
    - mogućnost konfiguracija zona trgovanja da obezbijede operativnu sigurnost i sigurnost snabdijevanja;
    - stepen nesigurnosti u proračunu prekozonskog kapaciteta;
  - 2) ukupne efikasnosti tržišta:
    - svako povećanje ili smanjenje ekonomske efikasnosti kao rezultat promjena;
    - efikasnost tržišta, uključujući najmanje trošak garantovanja kapaciteta, tržišnu likvidnost, tržišnu koncentraciju i tržišnu moć, podsticanje efektivne konkurentnosti, cjenovne pokazatelje za izgradnju infrastrukture, tačnost i sigurnost cjenovnih pokazatelja;
    - transakcioni i tranzicioni troškovi, uključujući troškove izmjena postojećih ugovornih obaveza koje imaju učesnici na tržištu, NEMO-i i operatori prenosnog sistema;
    - trošak izgradnje nove infrastrukture kojom se može smanjiti postojeće zagušenje;
    - ostvarivanje tržišnog rezultata bez potrebe za pretjeranom primjenom ekonomski neefikasnih remedijalnih mjera;
    - svi štetni uticaji internih transakcija na druge zone trgovanja da bi se obezbijedila usklađenost sa članom 35 stav 22 ovog zakona;
    - uticaj na rad i efikasnost balansnih mehanizama i postupaka obračuna količinskog odstupanja;
  - 3) u pogledu stabilnosti i sigurnosti zona trgovanja:
    - stabilnost i sigurnost zona trgovanja tokom određenog vremenskog perioda;
    - konzistentnost zona trgovanja za sve vremenske okvire proračuna kapaciteta;
    - svaki proizvođač i kupac treba da pripada samo jednoj zoni trgovanja za sve tržišne vremenske jedinice;
    - lokacija i učestalost zagušenja, ako strukturno zagušenje utiče na razgraničenje zona trgovanja, uzimajući u obzir sva buduća ulaganja koja bi smanjila postojeće zagušenje.
- (2) Preispitivanje zone trgovanja iz člana 105 ovog zakona obuhvata scenarije mogućih razvoja infrastrukture tokom desetogodišnjeg perioda, nakon godine u kojoj je donesena odluka o pokretanju preispitivanja.

Koordinisani redispječing i trgovina u suprotnom smjeru

Član 107

- (1) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnog sistema drugih država u regionu za proračun kapaciteta, dužan je da izradi predlog zajedničke metodologije za koordinisani redispječing i trgovinu u suprotnom smjeru.
- (2) Predlog metodologije iz stava 1 ovog člana je predmet javne rasprave u skladu sa članom 85 ovog zakona.
- (3) Metodologija iz stava 1 ovog člana sadrži mjere od prekograničnog značaja u cilju omogućavanja operatorima prenosnog sistema da efikasno smanje fizička zagušenja u mreži, bez obzira da li je njihov uzrok izvan kontrolne oblasti nadležnosti operatora prenosnog sistema u regionu za proračun kapaciteta.
- (4) Metodologija iz stava 1 ovog člana mora ukazati da se njenom primjenom može značajno uticati na tokove izvan kontrolne oblasti u nadležnosti operatora prenosnog sistema.

- (5) Operator prenosnog sistema može da angažuje uslugu redišpečinga od strane raspoloživih proizvođača i kupaca u skladu sa odgovarajućim mehanizmima i sporazumima koji se primjenjuju na njegovu kontrolnu oblast, uključujući interkonektivne vodove.
- (6) Operator prenosnog sistema, u koordinaciji sa relevantnim operatorom prenosnog sistema regiona za proračun kapaciteta, dužan je da pripremi izvještaj, koji je predmet javne rasprave, o ocjeni postepenog usaglašavanja i usklađivanja mehanizama i sporazuma iz stava 5 ovog člana, uključujući predloge.
- (7) Izvještaj iz stava 6 ovog člana dostavlja se Agenciji i svim relevantnim regulatornim organima na reviziju sa predlozima kojima se sprečava da mehanizmi i sporazumi negativno utiču na tržište električne energije.
- (8) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa drugim relevantnim operatorima prenosnog sistema, dužan je da uskladi angažovanje resursa za redišpečing i trgovinu u suprotnom smjeru, uzimajući u obzir njihov uticaj na operativnu sigurnost i ekonomsku efikasnost i ne može preduzimati jednostrane ili neusklađene mjere redišpečinga i trgovine u suprotnom smjeru od prekograničnog značaja.
- (9) Proizvođači i kupci dužni su da dostavljaju operatoru prenosnog sistema cijene redišpečinga i trgovine u suprotnom smjeru prije angažovanja resursa za redišpečing i trgovinu u suprotnom smjeru.
- (10) Cijene redišpečinga i trgovine u suprotnom smjeru iz stava 9 ovog člana formiraju se na osnovu:
  - 1) cijena na tržištima električne energije za određeni vremenski period; ili
  - 2) troška resursa za redišpečing i trgovinu u suprotnom smjeru koji se na transparentan način obračunava na osnovu nastalih troškova.
- (11) Proizvođači i kupci dužni su da unaprijed dostavljaju operatoru prenosnog sistema sve potrebne informacije za obračun troškova redišpečinga i trgovine u suprotnom smjeru.
- (12) Informacije iz stava 11 ovog člana operator prenosnog sistema razmjenjuje sa drugim relevantnim operatorima prenosnih sistema i one se mogu koristiti samo za potrebe redišpečinga i trgovine u suprotnom smjeru.

Izrada algoritama

Član 108

- (1) NEMO, u saradnji sa NEMO-ima drugih država, dužan je da primjenjuje sljedeće algoritme:
  - 1) za cjenovno povezivanje tržišta, i
  - 2) uparivanja kontinuiranog trgovanja.
- (2) NEMO, u saradnji sa NEMO-ima drugih država, obezbjeđuje da algoritam za cjenovno povezivanje tržišta i algoritam uparivanja kontinuiranog trgovanja budu u skladu sa zahtjevima iz čl. 110 i 123 ovog zakona.
- (3) Nakon uključivanja u jedinstveno dan-unaprijed tržište električne energije, NEMO i operator prenosnog sistema primjenjuju rezervnu metodologiju iz člana 79 stav 1 tačka 6 ovog zakona.
- (4) Kad je to moguće, NEMO, u saradnji sa NEMO-ima drugih država, primjenjuje usaglašena rješenja radi efikasnog ostvarivanja ciljeva ovog zakona.

Ciljevi algoritma za cjenovno povezivanje tržišta

Član 109

- (1) Algoritmom za cjenovno povezivanje tržišta iz člana 108 stav 1 tačka 1 ovog zakona dobijaju se rezultati iz člana 110 stav 2 ovog zakona, na način:
  - 1) usmjeren na povećanje ekonomskog viška za jedinstveno povezivanje dan-unaprijed tržišta, cjenovno povezani region za sljedeći dan trgovanja;
  - 2) da se primjenjuje princip marginalne cijene na osnovu kojeg sve prihvaćene ponude imaju jednaku cijenu po zoni trgovanja po tržišnoj vremenskoj jedinici;
  - 3) da se olakšava efikasno formiranje cijena;
  - 4) da se uvažavaju prekozonski kapaciteti i ograničenja prilikom dodjele;
  - 5) koji se može ponavljati i koji dozvoljava promjenu broja ulaznih veličina.
- (2) Algoritam za cjenovno povezivanje tržišta iz člana 108 stav 1 tačka 1 ovog zakona izrađuje se tako da se može primijeniti na veći ili manji broj zona trgovanja.

Ulazni podaci i rezultati algoritma za cjenovno povezivanje tržišta

Član 110

- (1) Za dobijanje rezultata algoritma za cjenovno povezivanje tržišta iz člana 108 stav 1 tačka 1 ovog zakona, koriste se:
- 1) ograničenja prilikom dodjele iz člana 96 stav 3 ovog zakona;
  - 2) rezultati proračuna prekozonskog kapaciteta potvrđeni u skladu sa članom 102 ovog zakona;
  - 3) nalozi dostavljeni u skladu sa članom 111 ovog zakona.
- (2) Algoritmom za cjenovno povezivanje tržišta iz člana 108 stav 1 tačka 1 ovog zakona istovremeno se dobijaju najmanje sljedeći rezultati za svaku tržišnu vremensku jedinicu:
- 1) jedinstvena klirinška cijena za svaku zonu trgovanja i tržišnu vremensku jedinicu u EUR/MWh;
  - 2) jedinstvena neto pozicija za svaku zonu trgovanja i svaku tržišnu vremensku jedinicu;
  - 3) informacije na osnovu kojih se može odrediti status izvršenja naloga.
- (3) NEMO, u saradnji sa NEMO-ima drugih država, dužan je da obezbijedi tačnost i efikasnost rezultata dobijenih iz algoritma za jedinstveno cjenovno povezivanje tržišta.
- (4) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnog sistema drugih država, dužan je da provjerava usklađenost rezultata algoritma za cjenovno povezivanje tržišta sa prekozonskim kapacitetom i ograničenjima prilikom dodjele.

Prihvaćeni proizvodi trgovine električnom energijom na jedinstvenom dan-unaprijed tržištu

Član 111

- (1) NEMO, u saradnji sa NEMO-ima drugih država, dužan je da obezbijedi da su nalozi u vezi sa proizvodima koji se mogu uzeti u obzir prilikom trgovine električnom energijom uneseni u algoritam za cjenovno povezivanje tržišta, izraženi u eurima i da imaju obilježje tržišnog vremena.
- (2) NEMO, u saradnji sa NEMO-ima drugih država, dužan je da obezbijedi da algoritam za cjenovno povezivanje tržišta prihvati naloge u vezi sa proizvodima iz stava 1 ovog člana, koji obuhvataju jednu tržišnu vremensku jedinicu i više tržišnih vremenskih jedinica.
- (3) Svake druge godine NEMO, u saradnji sa NEMO-ima drugih država, dužan je da se konsultuje sa:
- 1) učesnicima na tržištu, kako bi obezbijedio da se raspoloživim proizvodima odražavaju njihove potrebe;
  - 2) operatorom prenosnog sistema i operatorima prenosnog sistema drugih država, kako bi obezbijedio da se proizvodima trgovine električnom energijom vodi računa o operativnoj sigurnosti sistema;
  - 3) regulatornim organima, kako bi obezbijedio da su raspoloživi proizvodi trgovine električnom energijom u skladu sa ciljevima ovog zakona.
- (4) NEMO, u saradnji sa NEMO-ima drugih država, po potrebi mijenja proizvode trgovine električnom energijom nakon konsultacija iz stava 3 ovog člana.

Maksimalne i minimalne cijene

Član 112

Nakon uključivanja u jedinstveno dan-unaprijed tržište električne energije, NEMO i operator prenosnog sistema u saradnji sa NEMO-ima i operatorima prenosnog sistema drugih država, dužni su da primjenjuju maksimalne i minimalne cijene iz člana 79 stav 1 tačka 9 ovog zakona.

Određivanje cijene prekozonskog kapaciteta za dan-unaprijed

Član 113

- (1) Cijena prekozonskog kapaciteta za dan-unaprijed odražava zagušenje na tržištu i predstavlja razliku između odgovarajućih klirinških cijena za dan-unaprijed u relevantnim zonama trgovanja.
- (2) Na prekozonski kapacitet za dan-unaprijed ne primjenjuju se naknade, kao što su naknade za količinska odstupanja ili dodatne naknade, osim cijena određenih u skladu sa stavom 1 ovog člana.

Metodologija za proračun planiranih razmjena po osnovu jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed tržišta

Član 114

- (1) Metodologija za proračun planiranih razmjena po osnovu jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed tržišta sadrži opis proračuna i spisak informacija koje NEMO, u saradnji sa NEMO-ima drugih država, dostavlja subjektu

odgovornom za proračun planirane razmjene u skladu sa članom 79 stav 1 tačka 7 ovog zakona, kao i rokove za dostavljanje informacija.

- (2) Rok za dostavljanje informacija iz stava 1 ovog člana je najkasnije do 15:30 časova po tržišnom vremenu dan-unaprijed.
- (3) Proračun iz stava 1 ovog člana vrši se na osnovu neto pozicija za svaku tržišnu vremensku jedinicu.
- (4) Najkasnije dvije godine nakon odobrenja predloga metodologije iz stava 1 ovog člana od strane Agencije, operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država u regionu za proračun kapaciteta, preispituje predmetnu metodologiju, a nakon toga, preispitivanje se vrši na zahtjev nadležnih regulatornih organa svake druge godine.

Uspostavljanje rezervnih postupaka

Član 115

- (1) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnog sistema drugih država u regionu za proračun kapaciteta, dužan je da pripremi predlog pouzdanih i blagovremenih rezervnih postupaka u cilju efikasne, transparentne i nediskriminatorne dodjele kapaciteta, ako se postupkom jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed tržišta ne mogu dobiti rezultati.
- (2) Predlog iz stava 1 ovog člana mora biti usklađen sa rezervnim postupcima koje su odobrili nacionalni regulatorni organi Evropske unije i podliježe konsultacijama u skladu sa članom 85 ovog zakona.

Dodjela prekozonskog kapaciteta u posebnim uslovima

Član 116

- (1) Operator prenosnog sistema dužan je da izradi predlog dodjele prekozonskog kapaciteta i drugih potrebnih aranžmana za zonu trgovanja u saradnji sa relevantnim operatorima prenosnog sistema, NEMO-ima i operatorima interkonektora, ako u zoni trgovanja kojoj pripada Crna Gora postoji:
  - 1) interkonektor kojim ne upravlja operator prenosnog sistema ili sertifikovani operatori prenosnog sistema drugih država ili
  - 2) više od jednog NEMO-a.
- (2) Aktom iz stava 1 ovog člana naročito se utvrđuju obaveze relevantnih NEMO-a i operatora interkonektora, uključujući njihove finansijske obaveze.
- (3) Predlog iz stava 1 ovog člana dostavlja se Agenciji na odobrenje u roku od četiri mjeseca nakon što se pojavi najmanje još jedan NEMO u zoni trgovanja kojoj pripada Crna Gora ili operator interkonektora koji nije sertifikovani operator prenosnog sistema.
- (4) Aranžmani iz stava 1 ovog člana moraju omogućiti drugim OPS-ovima i NEMO-ima da se pridruže ovim aranžmanima.

Dostavljanje ulaznih podataka za jedinstveno povezivanje dan-unaprijed tržišta

Član 117

- (1) Koordinator proračuna kapaciteta dužan je da obezbijedi blagovremeno dostavljanje prekozonskog kapaciteta i ograničenja prilikom dodjele nadležnim NEMO-ima u cilju objavljivanja prekozonskog kapaciteta i ograničenja prilikom dodjele na tržištu najkasnije do 11:00 časova po tržišnom vremenu dan-unaprijed.
- (2) Ako koordinator proračuna kapaciteta ne može da obezbijedi prekozonski kapacitet i ograničenja prilikom dodjele kapaciteta jedan sat prije vremena zatvaranja dan-unaprijed tržišta, dužan je da o tome obavijesti nadležne NEMO-e, koji bez odlaganja objavljuju obavještenje za učesnike na tržištu.
- (3) U slučaju iz stava 2 ovog člana, koordinator proračuna kapaciteta dužan je da dostavi prekozonski kapacitet i ograničenja prilikom dodjele najkasnije 30 minuta prije kraja trgovanja odnosno zatvaranja dan-unaprijed tržišta.

Funkcionisanje jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed tržišta

Član 118

- (1) Vrijeme otvaranja dan-unaprijed tržišta je najkasnije u 11:00 časova po tržišnom vremenu dan-unaprijed.
- (2) Vrijeme zatvaranja dan-unaprijed tržišta u svakoj zoni trgovanja je 12:00 časova po tržišnom vremenu dan-unaprijed.

- (3) Operator prenosnog sistema ili NEMO mogu odrediti drugo vrijeme zatvaranja iz stava 2 ovog člana, sve dok ne pristupe jedinstvenom dan-unaprijed tržištu.
- (4) Učesnici na tržištu dostavljaju NEMO-u sve naloge prije zatvaranja dan-unaprijed tržišta, u skladu sa čl. 110 i 111 ovog zakona.
- (5) Radi izvršenja funkcije operatora tržišnog povezivanja u skladu sa članom 72 stav 3 ovog zakona, NEMO dostavlja naloge koje dobije u skladu sa algoritmom za cjenovno povezivanje iz člana 108 ovog zakona.
- (6) Nalozi upareni u jedinstvenom povezivanju dan-unaprijed tržišta smatraju se zagantovanim.
- (7) Funkcijom operatora tržišnog povezivanja obezbjeđuje se anonimnost dostavljenih naloga.

Dostavljanje rezultata

Član 119

- (1) Ako obavlja aktivnosti operatora tržišnog povezivanja, NEMO je dužan da dostavlja rezultate jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed tržišta:
  - 1) iz člana 110 stav 2 tač. 1 i 2 ovog zakona, operatorima prenosnog sistema, koordinatorima proračuna kapaciteta i NEMO-ima drugih država;
  - 2) iz člana 110 stav 2 tačka 3 ovog zakona, svim nominovanim operatorima tržišta električne energije.
- (2) Operator prenosnog sistema dužan je da provjerava da li su rezultati jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed tržišta iz algoritma za cjenovno povezivanje tržišta iz člana 110 stav 2 tačka 2 ovog zakona proračunati u skladu sa ograničenjima prilikom dodjele i potvrđenim prekozonskim kapacitetom.
- (3) NEMO je dužan da provjerava da li su rezultati jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed tržišta iz algoritma za cjenovno povezivanje tržišta iz člana 110 stav 2 tačka 3 ovog zakona proračunati u skladu sa naložima.
- (4) NEMO je dužan da, bez odlaganja, obavještava učesnike na tržištu o statusu izvršenja njihovih naloga.

Proračun planiranih razmjena po osnovu jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed tržišta

Član 120

Operator prenosnog sistema kao subjekat odgovoran za proračun planirane razmjene dužan je da:

- 1) vrši proračun planirane razmjene između zona trgovanja za svaku tržišnu vremensku jedinicu u skladu sa metodologijom iz člana 114 ovog zakona;
- 2) obavještava nadležne NEMO-e, centralne ugovorne strane, agente za prenos i operatore prenosnog sistema o usaglašenim planiranim razmjenama.

Pokretanje rezervnih postupaka

Član 121

- (1) Ako NEMO koji obavlja funkciju operatora tržišnog povezivanja nije u mogućnosti da dostavi dio ili sve rezultate algoritma za cjenovno povezivanje tržišta, koji se primjenjuje u skladu sa članom 108 ovog zakona, sprovede se rezervni postupci iz člana 115 ovog zakona.
- (2) Ako postoji rizik da NEMO koji obavlja funkciju operatora tržišnog povezivanja nije u mogućnosti da u roku dostavi dio ili sve rezultate algoritma iz stava 1 ovog člana, dužan je da obavijesti operatore prenosnog sistema odmah nakon utvrđivanja rizika.
- (3) NEMO koji obavlja funkciju operatora tržišnog povezivanja dužan je da, bez odlaganja, objavi obavještenje za učesnike na tržištu o sprovođenju rezervnih postupaka.

Ciljevi algoritma uparivanja kontinuiranog trgovanja

Član 122

- (1) Od otvaranja unutar dnevnog tržišta do vremena zatvaranja unutar dnevnog tržišta između zona trgovanja, algoritmom uparivanja kontinuiranog trgovanja iz člana 108 stav 1 tačka 2 ovog zakona biraju se nalozi tako da se uparivanjem:
  - 1) maksimalno povećava ekonomski višak, za jedinstveno povezivanje unutar dnevnog tržišta, po trgovanju za vremenski period unutar dnevnog tržišta, dodjeljivanjem kapaciteta naložima koji se mogu upariti, u skladu sa cijenom i rokom dostavljanja;
  - 2) uvažavaju ograničenja prilikom dodjele i prekozonski kapacitet u skladu sa članom 128 stav 1 ovog zakona;

- 3) uvažavaju uslove za dostavljanje rezultata u skladu sa članom 130 ovog zakona;
  - 4) proces može ponavljati i mijenjati.
- (2) Algoritam uparivanja kontinuiranog trgovanja daje rezultate predviđene članom 123 ovog zakona i odgovara mogućnostima i funkcionalnostima proizvoda u skladu sa članom 124 ovog zakona.

Rezultati algoritma uparivanja kontinuiranog trgovanja

Član 123

- (1) NEMO, u saradnji sa NEMO-ima drugih država, u okviru funkcionisanja operatora tržišnog povezivanja, dužan je da obezbijedi da se algoritmom uparivanja kontinuiranog trgovanja dobiju najmanje sljedeći rezultati:
- 1) status izvršenja naloga i cijene po trgovanju;
  - 2) jedinstvena neto pozicija za svaku zonu trgovanja i tržišnu vremensku jedinicu na unutardnevnom tržištu.
- (2) NEMO je dužan da obezbijedi tačnost i efikasnost rezultata dobijenih algoritmom uparivanja kontinuiranog trgovanja.
- (3) Operator prenosnog sistema je dužan da provjerava usklađenost rezultata algoritma uparivanja kontinuiranog trgovanja sa prekozonskim kapacitetom i ograničenjima prilikom dodjele kapaciteta u skladu sa članom 128 stav 2 ovog zakona.

Prihvaćeni proizvodi trgovine električnom energijom u jedinstveno unutardnevno tržište

Član 124

- (1) NEMO obezbjeđuje da su svi nalozi dobijeni kao rezultat proizvoda izvršenjem funkcije operatora tržišnog povezivanja izraženi u eurima i da imaju obilježje tržišnog vremena.
- (2) NEMO, u saradnji sa NEMO-ima drugih država, dužan je da obezbijedi usklađenost naloga dobijenih kao rezultat proizvoda iz stava 1 ovog člana, sa karakteristikama prekozonskog kapaciteta, pri čemu se omogućava istovremeno uparivanje.
- (3) NEMO je dužan da obezbijedi da algoritam uparivanja kontinuiranog trgovanja prihvati naloge koji obuhvataju jednu tržišnu vremensku jedinicu i više tržišnih vremenskih jedinica.
- (4) NEMO, u saradnji sa NEMO-ima drugih država, dužan je da se svake druge godine konsultuje sa:
- 1) učesnicima na tržištu, kako bi obezbijedio da se raspoloživim proizvodima odražavaju njihove potrebe;
  - 2) operatorima prenosnog sistema, kako bi obezbijedio da se proizvodima trgovine električnom energijom vodi računa o operativnoj sigurnosti;
  - 3) regulatornim organima, kako bi obezbijedio da su raspoloživi proizvodi trgovine električnom energijom u skladu sa ciljevima ovog zakona.
- (5) NEMO, u saradnji sa NEMO-ima drugih država, po potrebi, mijenja proizvode trgovine električnom energijom nakon sprovedenih konsultacija iz stava 4 ovog člana.

Primjena maksimalnih i minimalnih cijena

Član 125

NEMO, u saradnji sa NEMO-ima drugih država, dužan je da primjenjuje maksimalne i minimalne cijene iz člana 79 stav 1 tačka 9 ovog zakona.

Određivanje cijene unutardnevnog kapaciteta

Član 126

- (1) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnog sistema drugih država, dužan je da primjenjuje jedinstvenu metodologiju za određivanje cijene unutardnevnog prekozonskog kapaciteta iz člana 79 stav 1 tačka 10 ovog zakona, koja odražava zagušenje na tržištu na bazi realnih naloga.
- (2) Osim cijene određene u skladu sa stavom 1 ovog člana, na unutardnevni prekozonski kapacitet ne primjenjuju se naknade, kao što su naknade za količinska odstupanja ili dodatne naknade.

Metodologija za proračun planiranih razmjena po osnovu jedinstvenog povezivanja unutardnevnog tržišta

Član 127

- (1) Metodologija za proračun planiranih razmjena po osnovu jedinstvenog povezivanja unutardnevnog tržišta sadrži opis proračuna i, po potrebi, spisak informacija koje NEMO-i dostavljaju subjektu odgovornom za proračun planiranih razmjena, kao i rokove za dostavljanje informacija.
- (2) Proračun planiranih razmjena se vrši na osnovu neto pozicija u skladu sa članom 123 stav 1 tačka 2 ovog zakona.
- (3) Najkasnije dvije godine nakon odobrenja predloga metodologije iz stava 1 ovog člana od strane Agencije, operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnog sistema drugih država, preispituje predmetnu metodologiju, a nakon toga, preispitivanje se vrši na zahtjev nadležnih regulatornih organa, svake druge godine.

Dostavljanje ulaznih podataka za jedinstveno povezivanje unutardnevnog tržišta

Član 128

- (1) Koordinator proračuna kapaciteta dužan je da obezbijedi dostavljanje prekozonskog kapaciteta i ograničenja prilikom dodjele nadležnim NEMO-ima, najkasnije 15 minuta prije vremena otvaranja unutardnevnog tržišta između zona trgovanja.
- (2) U slučaju da je potrebno ažurirati podatke o prekozonskom kapacitetu i ograničenjima prilikom dodjele zbog promjena u radu prenosnog sistema, operator prenosnog sistema je dužan da o tome obavijesti koordinatora proračuna kapaciteta u odgovarajućem regionu.
- (3) U slučaju ažuriranja podataka iz stava 2 ovog člana, koordinator proračuna kapaciteta dužan je da o tome obavijesti nadležne NEMO-e.
- (4) U slučaju da koordinator proračuna kapaciteta ne može da postupi u skladu sa stavom 1 ovog člana, dužan je da o tome obavijesti nadležne NEMO-e.
- (5) NEMO dužan je da, bez odlaganja, objavi obavještenje iz stava 4 ovog člana radi informisanja učesnika na tržištu.

Funkcionisanje jedinstvenog povezivanja unutardnevnog tržišta

Član 129

- (1) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnog sistema drugih država, primjenjuje vrijeme otvaranja i vrijeme zatvaranja unutardnevnog tržišta između zona trgovanja u skladu sa članom 79 stav 1 tačka 11 ovog zakona.
- (2) Vrijeme zatvaranja unutardnevnog tržišta između zona trgovanja određuje se tako da se:
  - 1) učesnicima na tržištu u najvećoj mogućoj mjeri omogući prilagođavanje njihovih bilansa, trgovanjem u vremenskom periodu unutardnevnog tržišta što je moguće bliže realnom vremenu;
  - 2) operatorima prenosnog sistema i učesnicima na tržištu obezbijedi dovoljno vremena za postupke planiranja i balansiranje u odnosu na mrežnu i operativnu sigurnost.
- (3) Vrijeme zatvaranja unutardnevnog tržišta između zona određuje se za svaku tržišnu vremensku jedinicu za određenu granicu zone trgovanja, odnosno najviše jedan sat prije početka određene tržišne vremenske jedinice, pri čemu se uzimaju u obzir odgovarajući postupci balansiranja povezani sa operativnom sigurnošću sistema.
- (4) Unutardnevno trgovanje energijom za datu tržišnu vremensku jedinicu, za granicu zone trgovanja, počinje najkasnije u vrijeme otvaranja unutardnevnog tržišta između zona određenih granica zone trgovanja i traje do vremena zatvaranja unutardnevnog tržišta između zona trgovanja.
- (5) Učesnici na tržištu dostavljaju sve naloge za određenu tržišnu vremensku jedinicu nadležnom NEMO-u prije vremena zatvaranja unutardnevnog tržišta između zona trgovanja.
- (6) NEMO je dužan da dostavi naloge za određenu tržišnu vremensku jedinicu za jedinstveno uparivanje odmah nakon prijema naloga od strane učesnika na tržištu.
- (7) Nalozi upareni u jedinstvenom povezivanju unutardnevnog tržišta smatraju se zagarantovanim.
- (8) Funkcijom operatora tržišnog povezivanja obezbjeđuje se anonimnost naloga dostavljenih posredstvom zajedničke knjige naloga.

Dostavljanje rezultata

Član 130

- (1) NEMO koji obavlja aktivnosti operatora tržišnog povezivanja dužan je da dostavlja:

- 1) NEMO-ima drugih država, rezultate o statusu izvršenja naloga i cijena po trgovanju u skladu sa članom 123 stav 1 tačka 1 ovog zakona;
  - 2) OPS-ovima i subjektima odgovornim za proračun planirane razmjene drugih država, rezultate jedinstvene neto pozicije u skladu sa članom 123 stav 1 tačka 2 ovog zakona.
- (2) U slučaju da NEMO nije u mogućnosti da dostavi rezultate algoritma uparivanja kontinuiranog trgovanja iz stava 1 tačka 1 ovog člana, zbog razloga van njegove odgovornosti, dužan je da o tome obavijesti NEMO-e drugih država.
  - (3) U slučaju da NEMO nije u mogućnosti da dostavi rezultate algoritma uparivanja kontinuiranog trgovanja iz stava 1 tačka 2 ovog člana, zbog razloga van njegove odgovornosti, dužan je da o tome obavijesti operatore prenosnog sistema i subjekte odgovorne za proračun planiranih razmjena drugih država, bez odlaganja.
  - (4) NEMO je dužan da obavijesti učesnike na tržištu u slučaju nemogućnosti dostavljanja rezultata iz st. 2 i 3 ovog člana i, bez odlaganja, im dostavi potrebne informacije radi sprovođenja aktivnosti iz člana 134 i člana 139 stav 3 ovog zakona.

Proračun planiranih razmjena po osnovu jedinstvenog povezivanja unutardnevnog tržišta

Član 131

- (1) Operator prenosnog sistema kao subjekat odgovoran za proračun planirane razmjene dužan je da vrši proračun planiranih razmjena između zona trgovanja za svaku tržišnu vremensku jedinicu u skladu sa metodologijom iz člana 127 ovog zakona.
- (2) Operator prenosnog sistema kao subjekat odgovoran za proračun planirane razmjene dužan je da obavještava nadležne NEMO-e, centralne ugovorne strane, agente za prenos i operatore prenosnog sistema o usaglašenim planiranim razmjenama.

Objavljivanje tržišnih informacija

Član 132

- (1) Nakon uparivanja naloga, NEMO je dužan da relevantnim učesnicima na tržištu, objavi, najmanje, status izvršenja naloga i cijene po trgovanju dobijene algoritmom uparivanja kontinuiranog trgovanja u skladu sa članom 123 stav 1 tačka 1 ovog zakona.
- (2) NEMO, u saradnji sa drugim NEMO-ima, dužan je da predloži informacije koje će biti objavljene u okviru predloga algoritma uparivanja kontinuiranog trgovanja i da obezbijedi da informacije o sakupljenim ostvarenim količinama i cijenama budu javno dostupne u odgovarajućem lako dostupnom formatu zapisa i to najmanje pet godina od sprovedenog uparivanja naloga iz stava 1 ovog člana.

Dodatne regionalne aukcije

Član 133

- (1) NEMO i operator prenosnog sistema, u saradnji sa NEMO-ima i operatorima prenosnog sistema drugih država, na granicama zona trgovanja mogu dostaviti zajednički predlog za pripremu i sprovođenje dodatnih regionalnih unutardnevnih aukcija.
- (2) Predlog iz stava 1 ovog člana mora biti u skladu sa predlozima dostavljenim nacionalnim regulatornim organima Evropske unije o dodatnim regionalnim unutardnevnim aukcijama i određivanju cijene unutardnevnog kapaciteta i predmet je javne rasprave u skladu sa članom 85 ovog zakona.
- (3) Dodatne regionalne unutardnevne aukcije mogu se sprovesti unutar ili između zona trgovanja kao dodatak jedinstvenom povezivanju unutardnevnog tržišta u skladu sa članom 122 ovog zakona.
- (4) Radi održavanja regionalnih unutardnevnih aukcija, kontinuirano trgovanje unutar i između određenih zona trgovanja može se prekinuti na određeno vrijeme prije vremena zatvaranja unutardnevnog tržišta između zona, a koje ne smije trajati duže od minimalnog vremena potrebnog za održavanje aukcije, a najduže deset minuta.
- (5) Metodologija za određivanje cijena unutardnevnog prekozonskog kapaciteta za dodatne regionalne unutardnevne aukcije može se razlikovati od metodologije iz člana 126 stav 1 ovog zakona, s tim što mora odražavati zagušenje na tržištu na bazi realnih naloga.
- (6) Agencija, u saradnji sa regulatornim organima drugih država, odobrava predlog dodatnih aukcija iz stava 1 ovog člana, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
  - 1) regionalne aukcije ne smiju negativno uticati na likvidnost jedinstvenog povezivanja unutardnevnog tržišta;
  - 2) svi prekozonski kapaciteti dodjeljuju se preko modula upravljanja kapacitetom;

- 3) regionalnim aukcijama se ne smije vršiti diskriminacija između učesnika na tržištu iz susjednih regiona;
  - 4) vremenski plan regionalnih aukcija mora biti u skladu sa jedinstvenim povezivanjem unutardnevnog tržišta, kako bi se učesnicima na tržištu omogućilo da trguju u što je moguće bliže realnom vremenu;
  - 5) regulatorni organi su obavili konsultacije sa učesnicima na tržištu ugovornih strana i država članica.
- (7) Agencija, u saradnji sa regulatornim organima drugih država, dužna je da preispituje usklađenost svih regionalnih rješenja sa jedinstvenim povezivanjem unutardnevnog tržišta, kako bi se obezbijedila ispunjenost uslova iz stava 6 ovog člana i to najmanje svake druge godine nakon donošenja odluke o dodatnim regionalnim aukcijama.

Finansijsko poravnanje i plaćanje za jedinstveno povezivanje dan-unaprijed i unutardnevnog tržišta

Član 134

- (1) Centralna ugovorna strana je dužna da:
- 1) obezbjeđuje blagovremeno finansijsko poravnanje i plaćanje svih uparenih naloga;
  - 2) postupa kao ugovorna strana u odnosu na učesnike na tržištu prilikom svih njihovih trgovanja u pogledu finansijskih prava i obaveza po osnovu trgovanja;
  - 3) obezbijedi anonimnost između učesnika na tržištu.
- (2) Centralne ugovorne strane međusobno postupaju kao ugovorne strane u razmjeni energije između zona trgovanja u pogledu finansijskih prava i obaveza po osnovu razmjene energije.
- (3) Prilikom razmjene energije iz stava 2 ovog člana u obzir se uzimaju:
- 1) neto pozicije dobijene u skladu sa članom 110 stav 2 tačka 2 i članom 123 stav 1 tačka 2 ovog zakona;
  - 2) planirane razmjene proračunate u skladu sa čl. 120 i 131 ovog zakona.
- (4) Centralna ugovorna strana za svaku tržišnu vremensku jedinicu obezbjeđuje da:
- 1) preko svoje zona trgovanja, uzimajući, po potrebi, u obzir ograničenja prilikom dodjele, ne dođe do odstupanja između ukupne električne energije prenesene iz zona trgovanja sa viškom energije i ukupne energije prenesene u zone trgovanja sa manjkom energije;
  - 2) izvoz i uvoz električne energije između zona trgovanja međusobno budu jednaki, pri čemu odstupanja mogu nastati u slučaju ograničenja prilikom dodjele kapaciteta, kada je to primjenljivo.
- (5) Izuzetno od stava 2 ovog člana, agent za prenos može postupati kao ugovorna strana između različitih centralnih ugovornih strana u razmjeni energije, ako strane u tu svrhu zaključe poseban sporazum.
- (6) U slučaju nepostizanja sporazuma iz stava 5 ovog člana, o aranžmanu prenosa odlučuje Agencija u saradnji sa regulatornim organima drugih država, nadležnim za zone trgovanja između kojih je potrebno izvršiti finansijsko poravnanje i plaćanje razmjene energije.
- (7) Centralna ugovorna strana odnosno agent za prenos, dužan je da naplaćuje prihod od zagušenja po osnovu jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed tržišta iz čl. 117 do 119 ovog zakona i jedinstvenog povezivanja unutardnevnog tržišta iz čl. 128 do 130 ovog zakona.
- (8) Centralna ugovorna strana odnosno agent za prenos, dužan je da obezbijedi prenos operatoru prenosnog sistema naplaćenih prihoda od zagušenja, najkasnije dvije sedmice od dana plaćanja.
- (9) Ako vrijeme plaćanja iz stava 8 ovog člana nije usaglašeno između dvije zone trgovanja, Ministarstvo u saradnji sa nadležnim organom druge države obezbjeđuje imenovanje subjekta koji će upravljati vremenskom neusaglašenošću i snositi pripadajuće troškove.

Rok za garantovanje validnosti dodijeljenog prekozonskog kapaciteta za dan-unaprijed

Član 135

Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnog sistema drugih država, dužan je da primjenjuje rok za garantovanje validnosti dodijeljenog prekozonskog kapaciteta za dan-unaprijed, koji ne smije biti kraći od 30 minuta prije vremena zatvaranja trgovanja na dan-unaprijed tržištu.

Garancija validnosti dodijeljenog prekozonskog kapaciteta za dan-unaprijed i ograničenja prilikom dodjele

Član 136

- (1) Koordinator proračuna kapaciteta može, prije isteka roka iz člana 135 ovog zakona, prilagoditi podatke o prekozonskom kapacitetu i ograničenjima prilikom dodjele, koji su dostavljeni nadležnom NEMO-u.
- (2) Nakon isteka roka iz člana 135 ovog zakona, svi prekozonski kapaciteti i ograničenja prilikom dodjele biće garantovani za dodjelu kapaciteta dan-unaprijed, osim u slučaju iz člana 117 stav 2 ovog zakona, kada se prekozonski kapacitet i ograničenja prilikom dodjele garantuju nakon njihovog dostavljanja nadležnim NEMO-ima.
- (3) Nakon isteka roka iz člana 135 ovog zakona, nedodijeljeni prekozonski kapacitet može se uzeti u obzir za naredne dodjele prekozonskog kapaciteta.

Garancija unutar dnevnog kapaciteta

Član 137

Prekozonski kapacitet na unutar dnevnom tržištu garantuje se nakon njegove dodjele.

Validnost dodijeljenog prekozonskog kapaciteta u slučaju vanrednih situacija ili više sile

Član 138

- (1) U slučaju vanredne situacije iz člana 34 stav 4 ovog zakona ili više sile, kada redispčiranje ili trgovina u suprotnom smjeru nijesu mogući, operator prenosnog sistema može da ograniči dodijeljeni prekozonski kapacitet.
- (2) U slučajevima iz stava 1 ovog člana, ograničenje se sprovodi u koordinaciji sa operatorima prenosnog sistema na koje postoji direktni uticaj.
- (3) U slučaju vanredne situacije ili više sile, operator prenosnog sistema dužan je da na svojoj internet stranici objavi obavještenje o višoj sili i njenoj prirodi odnosno o nastaloj vanrednoj situaciji, kao i o njihovom očekivanom trajanju.
- (4) Obavještenje iz stava 3 ovog člana se stavlja na raspolaganje učesnicima na tržištu preko NEMO-a.
- (5) Ako se pozvao na vanrednu situaciju ili višu silu, a primjenjuje se eksplicitna dodjela kapaciteta, operator prenosnog sistema dužan je da dostavi obavještenje direktno ugovornim stranama koje su nosioci prava prekozonskog kapaciteta za određeni tržišni vremenski period.
- (6) Ako je dodijeljeni kapacitet ograničen zbog vanredne situacije ili više sile, na koje se poziva, operator prenosnog sistema dužan je da izvrši naknadu troškova ili obezbijedi naknadu za period trajanja vanredne situacije ili više sile u skladu sa sljedećim zahtjevima u slučaju:
  - 1) implicitne dodjele kapaciteta, centralna ugovorna strana ili agent za prenos ne podliježe finansijskoj šteti ili koristi po osnovu odstupanja koje je nastalo zbog ograničenja;
  - 2) više sile, ako je kapacitet dodijeljen eksplicitnom dodjelom, učesnici na tržištu imaju pravo na naknadu po cijeni koja je plaćena za kapacitet tokom eksplicitne dodjele;
  - 3) vanredne situacije, ako je kapacitet dodijeljen eksplicitnom dodjelom, učesnici na tržištu imaju pravo na naknadu koja je jednaka razlici u cijeni na tržištima između predmetnih zona trgovanja u određenom vremenskom okviru; ili
  - 4) vanredne situacije, ako je kapacitet dodijeljen eksplicitnom dodjelom, ali cijena zone trgovanja nije obračunata u najmanje jednoj od dvije predmetne zone trgovanja u određenom vremenskom okviru, učesnici na tržištu imaju pravo na naknadu cijene koja je plaćena za kapacitet tokom eksplicitne dodjele.
- (7) U slučaju da se pozvao na vanrednu situaciju ili višu silu, operator prenosnog sistema dužan je da preduzme mjere radi ograničenja posljedica i trajanja više sile ili vanredne situacije.

Metodologija za raspodjelu prihoda od zagušenja po osnovu jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed i unutar dnevnog tržišta

Član 139

- (1) Operator prenosnog sistema primjenjuje metodologiju za raspodjelu prihoda od zagušenja iz člana 79 stav 1 tačka 13 ovog zakona.
- (2) Metodologijom iz stava 1 ovog člana se:
  - 1) obezbjeđuje efikasan dugoročni rad i razvoj elektroprenosnog sistema i efikasan rad tržišta električne energije Zajednice;
  - 2) uvažavaju opšta pravila i načela upravljanja zagušenjima u skladu sa ovim zakonom;

- 3) obezbjeđuje realno finansijsko planiranje;
  - 4) obezbjeđuje usklađenost u svim vremenskim okvirima;
  - 5) uspostavljaju aranžmani za raspodjelu prihoda od zagušenja, koji se odnose na prenosnu infrastrukturu u vlasništvu subjekata koji nijesu operatori prenosnih sistema.
- (3) Operator prenosnog sistema vrši raspodjelu prihoda od zagušenja u skladu sa metodologijom iz stava 1 ovog člana u najkraćem roku, a najkasnije sedam dana nakon prenosa prihoda od zagušenja u skladu sa članom 134 stav 8 ovog zakona.

Metodologija za raspodjelu troškova redispećinga i trgovine u suprotnom smjeru po osnovu jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed i unutar dnevnog tržišta

Član 140

- (1) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnog sistema drugih država u regionu za proračun kapaciteta, dužan je da pripremi predlog zajedničke metodologije za raspodjelu troškova redispećinga i trgovine u suprotnom smjeru, najkasnije 16 mjeseci od dana donošenja odluke o regionima za proračun kapaciteta.
- (2) Metodologija iz stava 1 ovog člana sadrži način raspodjele troškova za aktivnosti od prekograničnog značaja.
- (3) Troškovi redispećinga i trgovine u suprotnom smjeru koji su prihvatljivi za podjelu za nadležne operatore prenosnog sistema utvrđuju se na transparentan način i podliježu reviziji.
- (4) Metodologijom iz stava 1 ovog člana naročito se:
  - 1) utvrđuju troškovi nastali primjenom remedijalnih mjera koje su korišćene u postupku proračuna kapaciteta i ako je uspostavljen zajednički okvir za primjenu takvih mjera, a koji su prihvatljivi za raspodjelu između nadležnih operatora prenosnog sistema u regionu za proračun kapaciteta, u skladu sa metodologijom za proračun kapaciteta iz člana 93 ovog zakona;
  - 2) određuju troškovi koji su nastali po osnovu redispećinga ili trgovine u suprotnom smjeru radi obezbjeđenja garancije prekozonskog kapaciteta i koji su prihvatljivi za raspodjelu između nadležnih operatora prenosnog sistema u regionu za proračun kapaciteta, u skladu sa metodologijom za proračun kapaciteta iz člana 93 ovog zakona;
  - 3) utvrđuju pravila za raspodjelu troškova regiona za proračun kapaciteta u skladu sa tač. 1 i 2 ovog stava.
- (5) Metodologija iz stava 1 ovog člana sadrži:
  - 1) mehanizam kojim se provjerava stvarna potreba za redispećingom ili trgovinom u suprotnom smjeru između operatora prenosnog sistema;
  - 2) naknadni mehanizam za praćenje primjene remedijalnih mjera i troškova;
  - 3) mehanizam za analizu uticaja remedijalnih mjera, na osnovu kriterijuma operativne sigurnosti sistema i ekonomskih kriterijuma;
  - 4) postupak koji omogućava unapređenje remedijalnih mjera;
  - 5) postupak koji omogućava Agenciji nadzor nad radom regiona za proračun kapaciteta.
- (6) Metodologijom iz stava 1 ovog člana se:
  - 1) obezbjeđuju podsticaji za upravljanje zagušenjima, uključujući remedijalne mjere i podsticaje za efikasna ulaganja;
  - 2) obezbjeđuje usklađenost odgovornosti i obaveza između operatora prenosnog sistema;
  - 3) obezbjeđuje pravična raspodjela troškova i prihoda između operatora prenosnog sistema;
  - 4) obezbjeđuje usklađenost sa drugim povezanim mehanizmima, naročito uključujući:
    - metodologiju za raspodjelu prihoda od zagušenja iz člana 139 ovog zakona;
    - mehanizam naknada između operatora prenosnog sistema u skladu sa ovim zakonom;
  - 5) obezbjeđuje efikasan dugoročni razvoj i rad panevropskog međusobno povezanog sistema i efikasan rad panevropskog tržišta električne energije;
  - 6) obezbjeđuje uvažavanje opštih principa upravljanja zagušenjima u skladu sa ovim zakonom;
  - 7) omogućava realno finansijsko planiranje;
  - 8) obezbjeđuje usklađenost u vremenskim periodima dan-unaprijed tržišta i unutar dnevnog tržišta;
  - 9) uvažavaju principi transparentnosti i nediskriminacije.
- (7) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država u regionu za proračun kapaciteta, usaglašava metodologije za raspodjelu troškova redispećinga i trgovine u suprotnom smjeru koje se

primjenjuju unutar relevantnog regiona za proračun kapaciteta sa metodologijama koje se primjenjuju u drugim regionima za proračun kapaciteta, u mjeri u kojoj je to moguće.

Naknada troškova po osnovu dodjele kapaciteta i upravljanja zagušenjima

Član 141

- (1) Agencija ocjenjuje opravdanost troškova koji nastaju po osnovu obaveza operatora prenosnog sistema iz člana 77 ovog zakona, uključujući troškove iz člana 140 i čl. 142 do 145 ovog zakona, u skladu sa zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti.
- (2) Troškovi iz stava 1 ovog člana koji su ocijenjeni kao opravdani, efikasni i srazmjerni nadoknađuju se operatoru prenosnog sistema kroz cijene za korišćenje prenosnog sistema, u skladu sa zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti, ili druge odgovarajuće mehanizme koje odredi Agencija u skladu sa ovim zakonom.
- (3) Učešće ugovornih strana u zajedničkim troškovima iz člana 146 stav 4 tačka 1 ovog zakona, regionalnim troškovima iz člana 141 stav 4 tačka 2 ovog zakona i nacionalnim troškovima iz člana 141 stav 4 tačka 3 ovog zakona, koji su ocijenjeni kao opravdani, nadoknađuju se kroz naknade NEMO-a, cijene za korišćenje sistema ili druge odgovarajuće mehanizme koje odredi Agencija.
- (4) Operator prenosnog sistema, NEMO i subjekti ovlašćeni u skladu sa članom 146 ovog zakona, dužni su da na zahtjev Agencije dostave informacije potrebne za ocjenu opravdanosti troškova iz st. 2 i 3 ovog člana, i to u roku od tri mjeseca od prijema zahtjeva.

Troškovi uspostavljanja, izmjene i funkcionisanja jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed i unutardnevnog tržišta

Član 142

- (1) NEMO je dužan da učestvuje u podjeli sljedećih troškova:
  - 1) zajedničkih, regionalnih i nacionalnih troškova uspostavljanja, ažuriranja ili daljeg razvoja algoritma za cjenovno povezivanje tržišta i povezivanja u jedinstveno dan-unaprijed tržište;
  - 2) zajedničkih, regionalnih i nacionalnih troškova uspostavljanja, ažuriranja ili daljeg razvoja algoritma za uparivanje pri kontinuiranom trgovanju i povezivanja u jedinstveno unutardnevno tržište;
  - 3) zajedničkih, regionalnih i nacionalnih troškova upravljanja jedinstvenim povezivanjem dan-unaprijed i unutardnevnog tržišta.
- (2) U skladu sa dogovorom između NEMO-a i OPS-a, NEMO dostavlja operatoru prenosnog sistema obrazloženu projekciju troškova iz stava 1 ovog člana i izdataka neophodnih za jedinstveno povezivanje dan-unaprijed tržišta, odnosno unutardnevnog tržišta najkasnije do 1. jula tekuće godine za narednu godinu.
- (3) Operator prenosnog sistema dužan je da dostavi Agenciji obrazloženi predlog svog procentualnog učešća u pokrivanju troškova i izdataka iz stava 2 ovog člana, uz projekciju dostavljenu od strane NEMO-a, u roku od dva mjeseca od dana prijema projekcije.
- (4) Agencija donosi odluku o utvrđivanju procentualnog učešća operatora prenosnog sistema u pokrivanju troškova i izdataka iz stava 2 ovog člana, u roku od dva mjeseca od dana prijema predloga iz stava 3 ovog člana.
- (5) NEMO ima pravo na naknadu troškova iz stava 1 ovog člana i izdataka neophodnih za jedinstveno povezivanje dan-unaprijed tržišta, odnosno unutardnevnog tržišta, koje ne snosi operator prenosnog sistema u skladu sa stavom 4 ovog člana, kroz naknade koje odobrava Agencija u skladu sa zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti ili druge odgovarajuće mehanizme, pod uslovom da su troškovi razumni i srazmjerni, u skladu sa zakonom.

Troškovi finansijskog poravnanja i plaćanja

Član 143

- (1) Troškovi koje snosi centralna ugovorna strana i agent za prenos nadoknađuju se kroz naknade ili druge odgovarajuće mehanizme, ako su opravdani.
- (2) Centralna ugovorna strana i agent za prenos nastoje da obezbijede efikasne aranžmane finansijskog poravnanja i plaćanja, pri čemu se izbjegavaju nepotrebni troškovi, a odražava nastali rizik.
- (3) Prekogranični aranžmani finansijskog poravnanja i plaćanja predmet su odobrenja Agencije.

Troškovi uspostavljanja i funkcionisanja koordinisanog proračuna kapaciteta

Član 144

- (1) Operator prenosnog sistema dužan je da snosi troškove dostavljanja ulaznih podataka za postupak proračuna kapaciteta.
- (2) Operator prenosnog sistema dužan je da snosi troškove spajanja pojedinačnih modela mreže i u regionu za proračun kapaciteta snosi troškove uspostavljanja i rada koordinatora za proračun kapaciteta.
- (3) Troškove učesnika na tržištu nastale pri ispunjavanju zahtjeva iz ovog zakona snose ti učesnici na tržištu.

Troškovi obezbjeđenja garancija validnosti prekozonskog kapaciteta

Član 145

- (1) Troškove obezbjeđenja garancija validnosti prekozonskog kapaciteta u skladu sa članom 136 stav 2 i članom 137 ovog zakona, snosi operator prenosnog sistema u mjeri u kojoj je to moguće u skladu sa članom 37 stav 4 tačka 1 ovog zakona.
- (2) Troškovi iz stava 1 ovog člana uključuju troškove po osnovu mehanizma naknada u vezi obezbjeđenja garancija validnosti prekozonskog kapaciteta, troškove redispečinga, trgovine u suprotnom smjeru, kao i troškove odstupanja u vezi naknada učesnicima na tržištu.

Raspodjela troškova između NEMO-a i operatora prenosnih sistema u drugim državama članicama i ugovornim stranama

Član 146

- (1) NEMO i operator prenosnog sistema, u saradnji sa NEMO-ima i operatorima prenosnog sistema drugih država, dostavljaju godišnji izvještaj Agenciji u kojem su detaljno obrazloženi troškovi uspostavljanja, izmjene i funkcionisanja jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed i unutardnevnog tržišta.
- (2) Troškovi direktno povezani sa jedinstvenim povezivanjem dan-unaprijed i unutardnevnog tržišta moraju da budu jasno i posebno prikazani u izvještaju iz stava 1 ovog člana.
- (3) Izvještaj iz stava 1 ovog člana sadrži sve pojedinosti o doprinosu operatora prenosnog sistema u pokrivanju troškova NEMO-a iz člana 142 stav 2 ovog zakona.
- (4) Troškovi iz stava 1 ovog člana dijele se na:
  - 1) zajedničke troškove, po osnovu usaglašenih aktivnosti NEMO-a ili operatora prenosnog sistema ugovornih strana i država članica (za njihove interkonekcije sa ugovornim stranama), koji učestvuju u jedinstvenom povezivanju dan-unaprijed i unutardnevnog tržišta;
  - 2) regionalne troškove, po osnovu aktivnosti NEMO-a ili operatora prenosnog sistema koji saraduju u određenom regionu;
  - 3) nacionalne troškove, po osnovu aktivnosti NEMO-a ili operatora prenosnog sistema u toj ugovornoj strani.
- (5) Operator prenosnog sistema i NEMO, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema i NEMO-ima država članica i ugovornih strana, dijele zajedničke troškove iz stava 4 tačka 1 ovog člana, na način da:
  - jedna osmina zajedničkog troška se dijeli ravnopravno između svake države članice i ugovorne strane,
  - pet osmina dijeli se između svake države članice i ugovorne strane proporcionalno njihovoj potrošnji, i
  - dvije osmine dijele se ravnopravno između uključenih NEMO-a.
- (6) NEMO-i i operatori prenosnih sistema koji saraduju u određenom regionu zajedno usaglašavaju predlog raspodjele regionalnih troškova u skladu sa stavom 4 tačka 2 ovog člana.
- (7) Predlog raspodjele troškova iz stava 6 ovog člana odobrava Agencija u saradnji sa nadležnim nacionalnim organom svake ugovorne strane i države članice u regionu.
- (8) NEMO-i i operatori prenosnog sistema koji saraduju u određenom regionu mogu alternativno koristiti aranžmane o raspodjeli troškova.
- (9) Troškovi nastali prije stupanja na snagu ovog zakona raspoređuju se između nominovanih operatora tržišta električne energije (NEMO) i operatora prenosnog sistema (OPS) u skladu sa postojećim sporazumima koji regulišu takva rješenja.

Delegiranje aktivnosti u cilju jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed i unutardnevnog tržišta

Član 147

- (1) Operator prenosnog sistema ili NEMO mogu delegirati sve ili dio aktivnosti koje su im dodijeljene ovim zakonom jednoj ili više trećih strana, pod uslovom da treća strana može obavljati te aktivnosti najmanje jednako efikasno kao i strana koja delegira aktivnosti.
- (2) Strana koja delegira aktivnosti iz stava 1 ovog člana ostaje i dalje odgovorna za izvršenje obaveza iz ovog zakona, uključujući obezbjeđenje pristupa informacijama neophodnim za praćenje od strane Agencije.
- (3) Prije delegiranja, treća strana mora jasno dokazati da može izvršavati sve aktivnosti koje joj se delegiraju u skladu sa ovim zakonom.
- (4) Ako su sve ili dio aktivnosti iz ovog zakona delegirane trećoj strani, strana koja delegira aktivnosti dužna je da prije delegiranja aktivnosti, zaključi sporazum o povjerljivosti podataka sa tom stranom.

Praćenje sprovođenja jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed i unutar dnevnog tržišta

Član 148

- (1) Agencija vrši nadzor nad subjektom koji obavlja aktivnosti operatora tržišnog povezivanja i doprinosi nadzoru koji vrše drugi regulatorni organi ili relevantni organi, Regulatorni odbor i, u mjeri u kojoj se to tiče država članica i ACER-a.
- (2) Agencija u potpunosti saraduje i obezbjeđuje pristup informacijama drugim regulatornim organima, Regulatornom odboru i ACER-u kako bi se obezbijedio pravilan nadzor jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed i unutar dnevnog tržišta.
- (3) Operator prenosnog sistema dostavlja ACER-u i Sekretarijatu informacije potrebne za aktivnosti praćenja sprovođenja jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed i unutar dnevnog povezivanja.
- (4) NEMO, učesnici na tržištu i druge relevantne organizacije, dužni su da dostave Regulatornom odboru ili, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, ACER-u i ENTSO-u za električnu energiju, na njihov zajednički zahtjev, informacije potrebne za aktivnosti praćenja sprovođenja jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed i unutar dnevnog tržišta, osim informacija koje su već pribavili ili su ih pribavili regulatorni organi.

XIII. DUGOROČNA DODJELA PREKOZONSKIH PRENOSNIH KAPACITETA ELEKTRIČNE ENERGIJE

Smjernice za dugoročnu dodjelu prekozonskih prenosnih kapaciteta električne energije

Član 149

- (1) Dugoročna dodjela kapaciteta između zona trgovanja na dugoročnim tržištima, uspostavljanje zajedničke metodologije za utvrđivanje dugoročnih kapaciteta između zona trgovanja, uspostavljanje regionalne platforme za dodjelu na kojoj se nude dugoročna prava prenosa, mogućnost vraćanja dugoročnih prava prenosa za naknadnu dugoročnu dodjelu kapaciteta ili za mogućnost prenosa prava dugoročnog prenosa između učesnika na tržištu i drugi elementi koji se odnose na dodjelu kapaciteta između zona trgovanja na dugoročnim tržištima vrši se u skladu sa odredbama čl. 149 do 210 ovog zakona.
- (2) Odredbe čl. 149 do 210 ovog zakona primjenjuju se na sve prenosne sisteme i interkonekcije u Crnoj Gori, osim na prenosne sisteme koji nijesu povezani sa drugim prenosnim sistemima preko interkonektivnih vodova.

Panevropski i regionalni TCM

Član 150

- (1) Operator prenosnog sistema primjenjuje sljedeće panevropske TCM-ove:
  - 1) metodologiju obezbjeđivanja podataka o proizvodnji i opterećenju;
  - 2) metodologiju zajedničkog modela mreže;
  - 3) zahtjeve za jedinstvenu platformu za dodjelu, ako je primjenljivo;
  - 4) usaglašena pravila za dodjelu;
  - 5) metodologiju raspodjele prihoda od zagušenja;
  - 6) metodologiju podjele troškova uspostavljanja, rada i razvoja jedinstvene platforme za dodjelu, ako je to primjenljivo;
  - 7) metodologiju podjele troškova nastalih radi obezbjeđivanja stabilnosti i naknade za pravo dugoročnog prenosa.
- (2) Panevropske TCM-ove iz stava 1 ovog člana koje usvaja ACER ili svi regulatorni organi Evropske unije, Agencija objavljuje na svojoj internet stranici.

- (3) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa relevantnim operatorima prenosnog sistema drugih država u regionu, u propisanim rokovima, utvrđuje i dostavlja Agenciji i drugim nadležnim regulatornim organima iz regiona na odobravanje sljedeće regionalne TCM-ove:
- 1) metodologiju proračuna kapaciteta iz člana 161 ovog zakona;
  - 2) metodologiju raspodjele prekozonskog kapaciteta iz člana 167 ovog zakona;
  - 3) regionalni koncept prava dugoročnog prenosa iz člana 179 ovog zakona;
  - 4) pravila za uspostavljanje rezervnih postupaka iz člana 191 ovog zakona;
  - 5) regionalne zahtjeve za usaglašena pravila za dodjelu iz čl. 200 i 201 ovog zakona, uključujući regionalna pravila za kompenzaciju iz člana 204 ovog zakona;
  - 6) zahtjeve za regionalnu platformu za dodjelu prekozonskih prenosnih kapaciteta iz člana 198 ovog zakona;
  - 7) metodologiju raspodjele troškova uspostavljanja, rada i razvoja regionalne platforme za dodjelu iz člana 206 ovog zakona.
- (4) Operator prenosnog sistema dužan je da redovno dostavlja informacije Agenciji, Regulatornom odboru i ACER-u o napretku izrade predloga regionalnih TCM-ova iz stava 3 ovog člana.
- (5) Predlozi regionalnih TCM-ova iz stava 3 ovog člana sadrže rokove za njihovu primjenu i opis njihovog očekivanog uticaja na ispunjavanje ciljeva iz člana 158 ovog zakona.

Utvrđivanje predloga regionalnog TCM-a

Član 151

- (1) Predlog regionalnog TCM-a iz člana 150 stav 3 ovog zakona utvrđuje se:
- jednoglasno, ili kada OPS i relevantni OPS-ovi regiona za proračun kapaciteta nijesu u mogućnosti da postignu dogovor, kvalifikovanom većinom, ako region čini više od pet ugovornih strana i/ili država članica;
  - jednoglasno, ako region čini pet ili manje ugovornih strana i/ili država članica.
- (2) Kvalifikovana većina iz stava 1 alineja 1 ovog člana postoji, ako:
- 1) predlog podržavaju operatori prenosnih sistema koji predstavljaju barem 72 % ugovornih strana i/ili država članica iz regiona, sa najmanje 65 % stanovništva tog regiona, ili
  - 2) ne postoji blokirajuća manjina.
- (3) Blokirajuću manjinu iz stava 2 tačka 2 ovog člana čini minimalni broj operatora prenosnog sistema koji predstavljaju više od 35% stanovništva ugovornih strana i/ili država članica tog regiona, kao i operatori prenosnog sistema iz najmanje još jedne ugovorne strane i/ili države članice.
- (4) Prilikom utvrđivanja predloga regionalnog TCM-a iz člana 150 stav 3 ovog zakona, operator prenosnog sistema ima jedan glas.

Nacrt regionalnog TCM-a

Član 152

- (1) Ako ne utvrdi predloge regionalnih TCM-ova iz člana 150 stav 3 ovog zakona u skladu sa članom 151 ovog zakona, operator prenosnog sistema će, u saradnji sa relevantnim operatorima prenosnih sistema, dostaviti Agenciji, Regulatornom odboru i ACER-u nacрте ovih akata, uz obrazloženje zašto nijesu donijeta.
- (2) U slučaju iz stava 1 ovog člana, Agencija, u saradnji sa relevantnim regulatornim organima iz regiona, odnosno Regulatorni odbor ili ACER preduzima odgovarajuće korake za njihovo donošenje, i to:
- 1) zahtijeva izmjene dostavljenih nacрта; i/ili
  - 2) izmijeni dostavljene nacрте i odobri, odnosno donese regionalni TCM iz člana 150 stav 3 ovog zakona.

Mišljenje na predlog regionalnog TCM-a

Član 153

- (1) Predlozi regionalnih TCM-ova iz člana 150 stav 3 ovog zakona dostavljaju se Regulatornom odboru i, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, ACER-u, u roku od sedam dana od dana njihovog dostavljanja Agenciji i drugim relevantnim regulatornim organima iz regiona.
- (2) Agencija može da zahtijeva od Regulatornog odbora i/ili ACER-a davanje mišljenja na predloge regionalnih TCM-ova iz člana 150 stav 3 ovog zakona, koje je dužna da uzme u obzir prilikom odobravanja.

Odobravanje regionalnog TCM-a

Član 154

- (1) Agencija, u saradnji sa relevantnim regulatornim organima iz regiona, odobrava predloge regionalnih TCM-ova iz člana 150 stav 3 ovog zakona, u roku od šest mjeseci od dana kada je izvršeno posljednje dostavljanje tih predloga relevantnom regulatornom organu.
- (2) Prilikom odobravanja predloga iz stava 1 ovog člana, Agencija obavlja konsultacije, saraduje i usaglašeno djeluje sa relevantnim regulatornim organima iz regiona radi postizanja dogovora o odobravanju tih predloga.
- (3) Agencija, u saradnji sa relevantnim regulatornim organima iz regiona, može da:
  - izmijeni dostavljene predloge regionalnih TCM-ova iz člana 150 stav 3 ovog zakona, nakon konsultacija sa operatorom prenosnog sistema, kako bi se obezbjedila usklađenosti tih predloga sa ovim zakonom i doprinijelo integraciji tržišta, nediskriminaciji, efikasnoj konkurenciji i pravilnom funkcionisanju tržišta, i/ili
  - zahtijeva izmjenu ovih predloga.
- (4) U slučaju iz stava 3 alineja 2 ovog člana, operator prenosnog sistema dužan je da Agenciji dostavi izmijenjene predloge regionalnih TCM-ova u roku od dva mjeseca od dana dostavljanja zahtjeva.
- (5) O izmijenjenim predlozima iz stava 4 ovog člana, Agencija, u saradnji sa relevantnim regulatornim organima iz regiona, odlučuje u roku od dva mjeseca od dana kada je izvršeno posljednje dostavljanje tih predloga relevantnom regulatornom organu.
- (6) Ako operator prenosnog sistema, u saradnji sa drugim relevantnim operatorima prenosnog sistema iz regiona, ne postupi po zahtjevu iz stava 3 alineja 2 ovog člana, shodno se primjenjuju odredbe člana 152 ovog zakona.
- (7) Agencija, u saradnji sa drugim relevantnim regulatornim organima iz regiona, može da zahtijeva od Regulatornog odbora ili ACER-a odobravanje regionalnog TCM-a iz člana 150 stav 3 ovog zakona.
- (8) Ako Agencija, u saradnji sa relevantnim regulatornim organima iz regiona, ne odobri regionalni TCM iz člana 150 stav 3 ovog zakona u roku iz stava 1, odnosno iz stava 5 ovog člana, ili u slučaju zahtjeva za njihovo odobravanje od strane Regulatornog odbora ili ACER-a iz stava 7 ovog člana, primjenjuje se regionalni TCM odobren od strane Regulatornog odbora ili ACER-a.
- (9) Operator prenosnog sistema dužan je da postupi po zahtjevu Regulatornog odbora ili ACER-a za dostavljanje izmijenjenih predloga regionalnih TCM-ova u roku od dva mjeseca od dana dostavljanja zahtjeva.
- (10) Agencija, u saradnji sa drugim relevantnim regulatornim organima iz regiona može da zahtijeva od operatora prenosnog sistema izmjenu odobrenih regionalnih TCM-ova iz člana 150 stav 3 ovog zakona i odredi rok za njihovo dostavljanje.
- (11) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa drugim relevantnim operatorima prenosnog sistema, može da predloži izmjene odobrenih regionalnih TCM-ova iz člana 150 stav 3 ovog zakona, a dužan je da ih izmijeni na zahtjev Regulatornog odbora ili ACER-a.
- (12) U slučaju iz st. 10 i 11 ovog člana, shodno se primjenjuju odredbe člana 150 st. 4 i 5, čl. 151, 152, 153 i 155 ovog zakona i st. 1 do 8 ovog člana.

Javna rasprava i objavljivanje regionalnog TCM-a

Član 155

- (1) Operator prenosnog sistema u postupku utvrđivanja ili izmjene predloga regionalnih TCM-ova iz člana 150 stav 3 ovog zakona, prije njihovog dostavljanja Agenciji na odobravanje, dužan je da sprovede javnu raspravu sa zainteresovanim starnama, uključujući nadležne organe ugovorne strane i države članice, koja traje najmanje mjesec dana.
- (2) Javna rasprava o predlozima regionalnih TCM-ova iz člana 150 stav 3 ovog zakona ovog zakona organizuje se najmanje na nivou regiona na koji se odnose ovi TCM-ovi.
- (3) Operator prenosnog sistema dužan je da razmotri primjedbe, predloge i sugestije zainteresovanih strana iznijete tokom javne rasprave iz stava 1 ovog člana i o tome sačini izvještaj sa obrazloženjem za njihovo prihvatanje ili neprihvatanje, koji objavljuje na svojoj internet stranici zajedno sa predlogom TCM-ova iz člana 150 stav 3 ovog zakona.
- (4) Izvještaj iz stava 3 ovog člana dostavlja se Agenciji zajedno sa predlogom TCM-ova iz člana 150 stav 3 ovog zakona.
- (5) Operator prenosnog sistema dužan je da na svojoj internet stranici objavi odobrene regionalne TCM-ove iz

člana 150 stav 3 ovog zakona, osim ako sadrže povjerljive informacije u smislu zakona kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti.

- (6) Odluke Agencije o odobravanju regionalnih TCM-ova iz člana 150 stav 3 ovog zakona objavljuju se u "Službenom listu Crne Gore" i na internet stranici Agencije, osim ako sadrže povjerljive informacije u smislu zakona kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti.

Naknada troškova dugoročne dodjele

Član 156

- (1) Agencija ocjenjuje opravdanost troškova operatora prenosnog sistema po osnovu obaveza propisanih čl. 149 do 211 ovog zakona, u skladu sa zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti.
- (2) Troškovi iz stava 1 ovog člana koji su ocijenjeni kao opravdani nadoknađuju se blagovremeno kroz cijene za korišćenje prenosnog sistema u skladu sa zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti ili kroz druge odgovarajuće mehanizme koje odredi Agencija u skladu sa ovim zakonom.
- (3) Operator prenosnog sistema dužan je da na zahtjev Agencije, a u roku od tri mjeseca od prijema zahtjeva, dostavi informacije neophodne za ocjenu opravdanosti troškova iz stava 1 ovog člana u roku koji odredi Agencija.

Ciljevi dugoročne dodjele kapaciteta

Član 157

Ciljevi dugoročne dodjele kapaciteta su:

- 1) podsticanje efektivne dugoročne prekozonske trgovine, uz mogućnost smanjenja dugoročnog prekozonskog rizika za učesnike na tržištu;
- 2) optimizacija proračuna i dodjele dugoročnog prekozonskog kapaciteta;
- 3) obezbjeđenje nediskriminatornog pristupa dugoročnim prekozonskim kapacitetima;
- 4) uvažavanje potrebe za pravičnom i uređenom dugoročnom dodjelom kapaciteta i uređenim formiranjem cijena;
- 5) obezbjeđenje i poboljšanje transparentnosti i pouzdanosti informacija o dugoročnoj dodjeli kapaciteta;
- 6) doprinos efikasnom dugoročnom radu i razvoju elektroprenosnog sistema i elektroenergetskog sektora u Crnoj Gori.

Obaveza čuvanja poslovne tajne u vezi sa dugoročnom dodjelom kapaciteta

Član 158

- (1) Sve informacije označene kao povjerljive, a dobijene, razmijenjene ili prenesene u skladu sa ovim zakonom predstavljaju poslovnu tajnu.
- (2) Svi subjekti na koje se primjenjuju odredbe ovog zakona dužni su da čuvaju poslovnu tajnu u skladu sa zakonom kojim se uređuje tajnost podataka.
- (3) Povjerljive informacije iz stava 2 ovog člana mogu se koristiti samo u svrhu obavljanja aktivnosti u skladu sa ovim zakonom i ne smiju se otkrivati drugom licu ili organu, osim u slučajevima propisanim zakonom.

Regioni za proračun kapaciteta za dugoročnu dodjelu

Član 159

Regioni za proračun kapaciteta za potrebe dugoročne dodjele su regioni utvrđeni u skladu sa članom 89 ovog zakona.

Vremenski okviri proračuna kapaciteta za dugoročnu dodjelu

Član 160

Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država, u svakom regionu za proračun kapaciteta obezbjeđuje da se dugoročni prekozonski kapaciteti proračunavaju za svaku dugoročnu dodjelu kapaciteta, a najmanje na godišnjem i mjesečnom nivou.

Metodologija za proračun kapaciteta za dugoročnu dodjelu

Član 161

- (1) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država, dužan je da, u roku od šest mjeseci od donošenja metodologije za proračun kapaciteta u skladu sa članom 93 stav 2 ovog zakona, utvrdi za region na koji se proračun kapaciteta odnosi, predlog zajedničke metodologije za proračun kapaciteta za dugoročne vremenske okvire.
- (2) Zajednička metodologija za proračun kapaciteta za dugoročne vremenske okvire podrazumijeva primjenu metode zasnovane na koordinisanom neto prenosnom kapacitetu ili metode zasnovane na tokovima snaga.
- (3) Metodologija za proračun kapaciteta iz stava 2 ovog člana mora biti usklađena sa metodologijom za proračun kapaciteta koja se odnosi na dan-unaprijed i unutardnevni vremenski okvir u skladu sa članom 93 stav 2 ovog zakona.
- (4) Neizvjesnost povezana sa vremenskim okvirima za proračun dugoročnog kapaciteta uzima se u obzir prilikom primjene:
  - 1) analize sigurnosti zasnovane na više scenarija i korišćenju ulaznih podataka za proračun kapaciteta, kao i metoda proračuna kapaciteta u skladu sa članom 94 stav 2 ovog zakona, ili
  - 2) statistički pristup zasnovan na istorijskim podacima o prekozonskom kapacitetu za dan-unaprijed ili unutardnevni vremenski okvir, ako takav pristup može:
    - povećati efikasnost metodologije za proračun kapaciteta;
    - prepoznati nesigurnosti u proračunu dugoročnog prekozonskog kapaciteta bolje od analize sigurnosti iz tačke 1 ovog stava;
    - povećati ekonomsku efikasnost uz jednak nivo sigurnosti sistema.
- (5) Operator prenosnog sistema, zajedno sa operatorima prenosnih sistema drugih država u regionu za proračun kapaciteta, može primijeniti metodu zasnovanu na tokovima snaga za dugoročne vremenske okvire proračuna kapaciteta, ako su ispunjeni sljedeći uslovi, i to da:
  - 1) metoda zasnovana na tokovima snaga dovodi do povećanja ekonomske efikasnosti u regionu za proračun kapaciteta uz jednak nivo sigurnosti sistema;
  - 2) je osigurana transparentnost i tačnost rezultata proračuna zasnovanog na tokovima snaga u regionu za proračun kapaciteta;
  - 3) operator prenosnog sistema učesnicima na tržištu omogući rok od šest mjeseci za prilagođavanje njihovih poslovnih procesa.
- (6) Ako se za izradu metodologije za proračun kapaciteta u regionu za proračun kapaciteta uzima u obzir analiza sigurnosti zasnovana na više scenarija, primjenjuju se zahtjevi za ulazne podatke za proračun kapaciteta, pristup proračunu kapaciteta i potvrđivanje prekozonskog kapaciteta u skladu sa članom 94 stav 1 tačka 1 al. 1, 2 i 3, i člana 94 stav 1 tač. 2 i 3 ovog zakona.
- (7) Prilikom izrade metodologije za proračun kapaciteta uzimaju se u obzir zahtjevi za rezervne postupke u skladu sa čl. 115 i 191 ovog zakona.

Metodologija za određivanje granice pouzdanosti kapaciteta za dugoročnu dodjelu

Član 162

Zajednička metodologija za proračun kapaciteta uključuje metodologiju za određivanje granice pouzdanosti koja ispunjava zahtjeve utvrđene propisom iz člana 95 ovog zakona.

Metodologija za određivanje granica operativne sigurnosti za dugoročnu dodjelu

Član 163

Zajednička metodologija za proračun kapaciteta uključuje metodologiju za određivanje granica operativne sigurnosti i nepredviđenih okolnosti koje ispunjavaju zahtjeve utvrđene propisom iz člana 96 st. 1 i 2 ovog zakona.

Metodologija za određivanje promjene proizvodnje za dugoročnu dodjelu

Član 164

Zajednička metodologija za proračun kapaciteta uključuje metodologiju za određivanje promjene proizvodnje koja ispunjava zahtjeve utvrđene propisom iz člana 97 ovog zakona.

Metodologija za utvrđivanje remedijalnih mjera prilikom dugoročne dodjele

Član 165

Operator prenosnog sistema dužan je da, ako se prilikom proračuna dugoročnog kapaciteta uzimaju u obzir remedijalne mjere, obezbijedi da te remedijalne mjere budu tehnički raspoložive u realnom vremenu i da ispunjavaju zahtjeve iz člana 98 ovog zakona.

Metodologija za potvrđivanje prekozonskog kapaciteta za dugoročnu dodjelu

Član 166

Zajednička metodologija za proračun kapaciteta uključuje metodologiju za potvrđivanje prekozonskog kapaciteta koja ispunjava zahtjeve iz člana 99 ovog zakona.

Metodologija za raspodjelu dugoročnog prekozonskog kapaciteta za dugoročnu dodjelu

Član 167

- (1) Operator prenosnog sistema dužan je da, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država, najkasnije do dostavljanja metodologije za proračun kapaciteta iz člana 161 ovog zakona utvrdi predlog metodologije za raspodjelu dugoročnog prekozonskog kapaciteta za različite dugoročne vremenske okvire za region na koji se proračun kapaciteta odnosi.
- (2) Metodologija za raspodjelu dugoročnog prekozonskog kapaciteta:
  - 1) mora da zadovoljava potrebe učesnika na tržištu u pogledu smanjenja rizika;
  - 2) mora da bude usklađena sa metodologijom za proračun kapaciteta;
  - 3) ne smije da dovodi do ograničavanja konkurencije, a naročito u pogledu pristupa dugoročnim pravima prenosa.

Scenariji za dugoročnu dodjelu kapaciteta

Član 168

Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država u regionu za proračun kapaciteta u kojem se primjenjuje analiza sigurnosti zasnovana na više scenarija, u skladu sa članom 161 ovog zakona, dužan je da primjenjuje zajednički skup scenarija utvrđenih u skladu sa članom 91 ovog zakona, a koji će se koristiti u zajedničkom modelu mreže za svaki vremenski okvir proračuna dugoročnog kapaciteta.

Pojedinačni model mreže za dugoročnu dodjelu

Član 169

Operator prenosnog sistema dužan je da prilikom izrade pojedinačnog modela mreže za dugoročni vremenski okvir proračuna kapaciteta za region na koji se proračun odnosi, u kome se koristi analiza sigurnosti zasnovana na više scenarija u skladu sa članom 161 ovog zakona, primjenjuje zahtjeve utvrđene propisom iz člana 92 ovog zakona.

Postupak proračuna kapaciteta za dugoročnu dodjelu

Član 170

- (1) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država, dužan je da izradi operativna pravila za dugoročne vremenske okvire proračuna kapaciteta, kojima se dopunjuju pravila za spajanje pojedinačnih modela mreže u skladu sa članom 92 ovog zakona.
- (2) Subjekt odgovoran za koordinisani proračun kapaciteta, određen u skladu sa propisom kojim se uređuje dodjela kapaciteta i upravljanje zagušenjima, dužan je da proračunava dugoročne prekozonske kapacitete za region za proračun kapaciteta za koji je nadležan.
- (3) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država, dužan je da, u svrhu proračuna kapaciteta iz stava 2 ovog člana, najkasnije šest mjeseci nakon donošenja metodologije za proračun kapaciteta za dugoročne vremenske okvire u skladu sa članom 161 ovog zakona, za region za proračun kapaciteta izradi operativna pravila za dugoročne vremenske okvire kojima se dopunjavaju pravila za rad koordinatora proračuna kapaciteta u skladu sa ovim zakonom.
- (4) Prilikom proračuna kapaciteta za dugoročne vremenske okvire primjenjuju se zahtjevi iz člana 100 ovog zakona.

Izrada zajedničkog modela mreže za dugoročnu dodjelu

Član 171

Za izradu zajedničkog modela mreže za dugoročne vremenske okvire proračuna kapaciteta u regionima za proračun kapaciteta u kojima se koristi analiza sigurnosti zasnovana na više scenarija iz člana 161 stav 4 tačka 1 ovog zakona, primjenjuju se postupak i zahtjevi iz člana 101 ovog zakona.

Regionalni proračuni dugoročnih prekozonskih kapaciteta

Član 172

- (1) Ako operator prenosnog sistema primjenjuje statistički pristup iz člana 161 stav 4 tačka 2 ovog zakona pri proračunu dugoročnih prekozonskih kapaciteta, postupak proračuna kapaciteta uključuje najmanje:
  - 1) izbor grupe ostvarenih istorijskih podataka o prekozonskom kapacitetu na dan-unaprijed ili unutardnevnom nivou, za jedan period ili skup perioda, uz raspoređivanje podataka u krivu trajanja;
  - 2) proračun kapaciteta koji odgovara nivou rizika za odabranu grupu podataka;
  - 3) proračun dugoročnih prekozonskih kapaciteta koji će biti ponuđeni za dugoročnu dodjelu, uzimajući u obzir graničnu vrijednost koja će odražavati razliku između ostvarenih istorijskih vrijednosti prekozonskog kapaciteta i predviđenih vrijednosti dugoročnog prekozonskog kapaciteta;
  - 4) zajednička pravila za korišćenje dostupnih informacija o planiranim isključenjima, novoj infrastrukturi i strukturi proizvodnje i opterećenja za dugoročne vremenske okvire proračuna kapaciteta.
- (2) Ako operator prenosnog sistema koristi analizu sigurnosti zasnovanu na više scenarija iz člana 161 stav 4 tačka 1 ovog zakona, za dugoročne vremenske okvire proračuna kapaciteta u regionu za proračun kapaciteta primjenjuju se zahtjevi iz člana 102 ovog zakona.
- (3) Koordinator proračuna kapaciteta raspoređuje proračunati dugoročni prekozonski kapacitet za svaku dugoročnu dodjelu kapaciteta primjenom metodologije za raspodjelu prekozonskog kapaciteta u skladu sa članom 167 ovog zakona.
- (4) Koordinator proračuna kapaciteta dostavlja proračunati dugoročni prekozonski kapacitet i njegovu raspodjelu na potvrđivanje operatorima prenosnih sistema u regionu za proračun kapaciteta u skladu sa članom 173 ovog zakona.

Potvrđivanje, dostavljanje i raspodjela prekozonskog kapaciteta

Član 173

- (1) Operator prenosnog sistema provjerava rezultate proračuna dugoročnih prekozonskih kapaciteta na granicama zone trgovanja ili kritičnim mrežnim elementima za svaki dugoročni vremenski okvir proračuna kapaciteta u skladu sa članom 166 ovog zakona.
- (2) Operator prenosnog sistema provjerava rezultate proračuna raspodjele dugoročnog prekozonskog kapaciteta na svojim granicama zone trgovanja ili kritičnim mrežnim elementima u skladu sa članom 167 ovog zakona.
- (3) Operator prenosnog sistema dostavlja koordinatoru proračuna kapaciteta i drugim operatorima prenosnog sistema za region na koji se proračun odnosi potvrdu kapaciteta i potvrđenu raspodjelu tog kapaciteta za svaku dugoročnu dodjelu.
- (4) Koordinator proračuna kapaciteta dostavlja potvrđenu raspodjelu dugoročnog prekozonskog kapaciteta radi izvršenja dugoročne dodjele kapaciteta u skladu sa članom 178 ovog zakona.
- (5) Operator prenosnog sistema, na zahtjev, Agenciji dostavlja detaljni izvještaj o načinu na koji je utvrđena vrijednost prekozonskog kapaciteta za određeni dugoročni vremenski okvir proračuna kapaciteta.

Koordinisano ograničenje prekozonskih kapaciteta

Član 174

- (1) Operator prenosnog sistema dužan je da utvrdi i koordinira ograničenja dodijeljenih dugoročnih prekozonskih kapaciteta, najkasnije 48 časova prije dana isporuke električne energije.
- (2) Ako dođe do ograničenja dugoročnih prava prenosa, uključujući nominacije u vezi sa pravom prenosa, u periodu od 48 časova prije početka dana isporuke, operator prenosnog sistema je dužan da u regionu za proračun kapaciteta sprovede postupak proračuna kapaciteta za dan-unaprijed i unutardnevni vremenski okvir u skladu sa članom 102 ovog zakona.

- (3) Operator prenosnog sistema dužan je da, u slučaju potrebe za ograničenjem dodijeljenog dugoročnog prekozonskog kapaciteta, dostavi koordinatoru za proračun kapaciteta zahtjev za pokretanje koordinisanog proračuna ograničenja, sa potrebnim informacijama.
- (4) Koordinator proračuna kapaciteta dužan je da dostavi korigovanu vrijednost prekozonskog kapaciteta na potvrđivanje operatoru prenosnog sistema.
- (5) Operator prenosnog sistema dužan je da potvrdi korigovanu vrijednost prekozonskog kapaciteta na granicama zone trgovanja ili na kritičnim mrežnim elementima u skladu sa članom 173 ovog zakona.
- (6) Koordinator proračuna kapaciteta dužan je da dostavi potvrđenu korigovanu vrijednost prekozonskog kapaciteta operatoru prenosnog sistema i regionalnoj i, gdje je primjenljivo, jedinstvenoj platformi za dodjelu, radi sprovođenja ograničenja u skladu sa članom 202 ovog zakona.

Dvogodišnji izvještaj o proračunu i dodjeli kapaciteta za dugoročnu dodjelu

Član 175

U saradnji sa drugim OPS-ovima, OPS dužan je da, za potrebe izrade dvogodišnjeg izvještaja o proračunu i dodjeli kapaciteta koji priprema ENTSO za električnu energiju, koristi statističke pokazatelje i pokazatelje kvaliteta dogovorene u skladu sa ovim zakonom.

Zone trgovanja za dugoročnu dodjelu

Član 176

- (1) Zone trgovanja koje važe za trgovanje dan-unaprijed i unutarдневно trgovanje primjenjuju se na proračun i dodjelu dugoročnih kapaciteta.
- (2) Ako granica zone trgovanja više ne postoji, nosioci dugoročnih prava prenosa na toj granici zone trgovanja imaju pravo na naknadu koju im isplaćuje operator prenosnog sistema po cijeni plaćenju za dugoročna prava prenosa.

Principi dugoročne dodjele kapaciteta

Član 177

- (1) Dugoročna dodjela kapaciteta sprovodi se na način kojim se:
  - 1) primjenjuje princip određivanja granične cijene za dobijanje rezultata za svaku granicu zone trgovanja, smjer korišćenja i tržišnu vremensku jedinicu; i
  - 2) ne dodjeljuje više od ponuđenog dugoročnog prekozonskog kapaciteta u skladu sa članom 188 ovog zakona.
- (2) Dugoročna dodjela kapaciteta iz stava 1 ovog člana može se ponavljati u skladu sa usaglašenim pravilima za dodjelu iz člana 200 ovog zakona.

Ulazni podaci i rezultati dodjele kapaciteta

Član 178

- (1) Regionalna i, gdje je primjenljivo, jedinstvena platforma za dodjelu koristi sljedeće ulazne podatke za dugoročnu dodjelu kapaciteta:
  - 1) potvrđenu raspodjelu dugoročnog prekozonskog kapaciteta koju dostavlja koordinator proračuna kapaciteta, kao i kapacitete povezane sa vraćenim dugoročnim pravima prenosa u skladu sa članom 192 ovog zakona i
  - 2) ponude koje su dostavili učesnici na tržištu.
- (2) Za svaku dugoročnu dodjelu kapaciteta, regionalna i gdje je primjenljivo, jedinstvena platforma za dodjelu istovremeno utvrđuje najmanje sljedeće rezultate za svaku granicu zone trgovanja, smjer korišćenja i tržišnu vremensku jedinicu:
  - 1) količinu dodijeljenih dugoročnih prava prenosa izraženu u MW;
  - 2) cijenu dugoročnih prava prenosa u skladu sa članom 189 ovog zakona;
  - 3) status ponuda.
- (3) Regionalna i, gdje je primjenljivo, jedinstvena platforma za dodjelu obezbjeđuje tačnost rezultata aukcije.
- (4) OPS je dužan da obezbijedi usaglašenost rezultata aukcije sa ulaznim podacima koji su dostavljeni regionalnoj i, gdje je primjenljivo, jedinstvenoj platformi za dodjelu u skladu sa stavom 1 ovog člana.

Opcije smanjenja rizika prekozonskog prenosa

Član 179

- (1) OPS izdaje na granici zone trgovanja dugoročna prava prenosa, osim ako Agencija, u saradnji sa nadležnim regulatornim organom granice zone trgovanja i uzimajući u obzir mišljenja organa relevantnog regiona za proračun kapaciteta, ne donese koordinisane odluke da se ne izdaju dugoročna prava prenosa na granici zone trgovanja.
- (2) Odluka iz st. 1 ovog člana zasniva se na analizi kojom se utvrđuje da li dugoročno tržište električne energije pruža dovoljno mogućnosti za smanjenje rizika u zonama trgovanja i uključuje najmanje:
  - 1) potrebe za mogućnostima smanjenja prekozonskog rizika na granicama zone trgovanja, a na osnovu konsultacija koje Agencija obavlja sa učesnicima na tržištu;
  - 2) procjenu da li proizvodi ili kombinacija proizvoda koji su ponuđeni na dugoročnom tržištu predstavljaju smanjenje rizika od promjene cijena predmetne zone trgovanja za dan-unaprijed, odnosno da li postoji zadovoljavajuća korelacija između cijene za dan- unaprijed i pripadajuće cijene u odnosu na proizvod ili kombinaciju proizvoda;
  - 3) procjenu da li su proizvodi ili kombinacija proizvoda koji su ponuđeni na dugoročnim tržištima efikasni u smislu:
    - vremenskog okvira trgovanja;
    - razlike između ponuđene i tražene cijene;
    - količine trgovanja u odnosu na fizičku potrošnju;
    - otvorene pozicije u odnosu na fizičku potrošnju.
- (3) Ako se analizom iz stava 2 ovog člana utvrdi da u jednoj ili više zona trgovanja nema dovoljno mogućnosti za smanjenje rizika, Agencija će zahtijevati od operatora prenosnog sistema da:
  - 1) vrši dodjelu dugoročnih prava prenosa; ili
  - 2) obezbijedi da drugi dugoročni prekozonski proizvodi za smanjenje rizika budu stavljeni na raspolaganje, kako bi podržali funkcionisanje veleprodajnog tržišta električne energije.
- (4) Ako Agencija odluči da operator prenosnog sistema postupi u skladu sa zahtjevom iz stava 3 tačka 2 ovog člana, operator prenosnog sistema dužan je da pripremi odgovarajuće prekozonske proizvode za smanjenje rizika i dostavi ih Agenciji na odobrenje najkasnije šest mjeseci od dana dostavljanja zahtjeva Agencije.
- (5) Operator prenosnog sistema će ponuditi prekozonske proizvode iz stava 4 ovog člana najkasnije šest mjeseci od odobrenja Agencije.
- (6) Agencija, na zahtjev operatora prenosnog sistema može produžiti rok za ponudu prekozonskih proizvoda najduže za šest mjeseci.
- (7) Ako Agencija odluči da operator prenosnog sistema ne vrši dodjelu dugoročnih prava prenosa ili da ponudi druge dugoročne prekozonske proizvode za smanjenje rizika, odredbe čl. 167, 177, 178, čl. 180 do 205 i čl. 206 i 209 ovog zakona neće se primjenjivati.
- (8) Analizu iz stava 2 ovog člana Agencija, u saradnji sa Regulatornim odborom i, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, ACER-om, vrši na sopstvenu inicijativu ili na osnovu zajedničkog zahtjeva operatora prenosnih sistema granice zone trgovanja, najmanje jednom u četiri godine.

Regionalni koncept dugoročnih prava prenosa

Član 180

- (1) Dugoročni prekozonski kapaciteti dodjeljuju se učesnicima na tržištu preko platforme za dodjelu u formi fizičkih prava prenosa po principu "iskoristi ili prodaj" ili u formi finansijskih prava prenosa - opcije ili finansijskih prava prenosa - obaveze.
- (2) Operator prenosnog sistema dužan je da učesnicima na tržištu nudi dugoročna prava prenosa preko regionalne platforme za dodjelu iz člana 197 ovog zakona i, gdje je primjenljivo, jedinstvene platforme za dodjelu, najmanje na godišnjem i mjesečnom nivou.
- (3) Operator prenosnog sistema zajedno sa operatorima prenosnih sistema drugih država u regionu za proračun kapaciteta može ponuditi dugoročna prava prenosa i u drugim vremenskim okvirima.
- (4) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država u regionu za proračun kapaciteta u kojem se dodjeljuju dugoročna prava prenosa, dužan je da pripremi predlog regionalnog koncepta dugoročnih prava prenosa koja će nuditi na svakoj granici zone trgovanja unutar regiona za proračun kapaciteta.

- (5) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država u regionu za proračun kapaciteta, dužan je da pripremi predlog regionalnog koncepta dodjele dugoročnih prava prenosa koja će se nuditi na svakoj granici zone trgovanja unutar regiona za proračun kapaciteta, najkasnije šest mjeseci od donošenja odluke Agencije iz člana 179 stav 1 ovog zakona.
- (6) Agencija, u saradnji sa regulatornim organima drugih država, kod kojih se važeći regionalni koncept dugoročnih prava prenosa koristi od strane operatora prenosnog sistema za prekozonski redispečing, može donijeti odluku da zadrži fizička dugoročna prava prenosa na svojim granicama zone trgovanja radi obezbjeđenja rada sistema u granicama operativne sigurnosti.
- (7) Predlog iz stava 4 ovog člana sadrži vremenski plan sprovođenja i obavezne elemente koji se detaljnije utvrđuju pravilima za dodjelu kapaciteta:
- 1) vrstu dugoročnih prava prenosa;
  - 2) vremenske okvire dugoročne dodjele kapaciteta;
  - 3) vrstu proizvoda;
  - 4) obuhvaćene granice zone trgovanja.
- (8) Predlog regionalnog koncepta dugoročnih prava prenosa iz stava 4 ovog člana je predmet javne rasprave u skladu sa članom 155 ovog zakona.
- (9) Istovremena dodjela fizičkih prava prenosa i finansijskih prava prenosa - opcije, odnosno fizičkih prava prenosa i finansijskih prava prenosa - obaveze, na istoj granici zone trgovanja nije dozvoljena.
- (10) Agencija, kao i drugi nadležni regulatorni organi za granice zone trgovanja mogu pokrenuti preispitivanje dugoročnih prava prenosa ponuđenih na granici zone trgovanja na:
- 1) svoju inicijativu; ili
  - 2) osnovu preporuke Regulatornog odbora ili ACER-a, ili
  - 3) osnovu zajedničkog zahtjeva svih operatora prenosnih sistema granice zone trgovanja.
- (11) Operator prenosnog sistema u regionu za proračun kapaciteta odgovoran je za sprovođenje preispitivanja iz stava 12 ovog člana.
- (12) Operator prenosnog sistema dužan je prilikom preispitivanja dugoročnih prava prenosa da:
- 1) procjenjuje ponuđena dugoročna prava prenosa uzimajući u obzir elemente iz stava 7 ovog člana;
  - 2) predlaže, ako je potrebno, alternativna dugoročna prava prenosa uzimajući u obzir rezultat procjene iz tačke 1 ovog stava;
  - 3) sprovodi javnu raspravu u skladu sa članom 155 ovog zakona u pogledu:
    - rezultata procjene ponuđenih dugoročnih prava prenosa i
    - predloga alternativnih dugoročnih prava prenosa, ako je potrebno.
- (13) Nakon javne rasprave iz stava 12 tačka 3 ovog člana, u roku od tri mjeseca od pokretanja postupka preispitivanja operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država u regionu za proračun kapaciteta, dostavlja predlog Agenciji za zadržavanje ili izmjenu vrste dugoročnih prava prenosa.

Fizička prava prenosa

Član 181

- (1) Nosilac fizičkih prava prenosa ima pravo da nominuje sva ili dio svojih fizičkih prava prenosa u skladu sa članom 185 ovog zakona.
- (2) Ako ne izvrši nominaciju u roku utvrđenom pravilima nominacije, nosilac fizičkih prava prenosa ima pravo na isplatu naknade u skladu sa članom 184 ovog zakona.

Finansijska prava prenosa - opcije

Član 182

- (1) Nosilac finansijskih prava prenosa - opcije ima pravo na isplatu naknade u skladu sa članom 184 ovog zakona.
- (2) Realizacija finansijskih prava prenosa - opcije zavisi od primjene cjenovnog povezivanja dan-unaprijed tržišta u skladu sa odredbama čl. 109 do 121 ovog zakona.

Finansijska prava prenosa - obaveze

Član 183

- (1) Nosiocil finansijskih prava prenosa - obaveze ima pravo na isplatu ili je dužan da isplati finansijsku naknadu u skladu sa članom 184 ovog zakona.
- (2) Realizacija finansijskih prava prenosa - obaveze zavisi od primjene cjenovnog povezivanja dan-unaprijed tržišta u skladu sa odredbama čl. 109 do 121 ovog zakona.

Principi isplate naknade za dugoročna prava prenosa

Član 184

- (1) Operator prenosnog sistema koji vrši dodjelu prava prenosa na granici zone trgovanja preko regionalne i, gdje je primjenljivo, jedinstvene platforme za dodjelu isplaćuje naknadu nosiocu dugoročnih prava prenosa, ako je razlika u cijeni pozitivna u smjeru dugoročnih prava prenosa.
- (2) Nosiocil finansijskih prava prenosa - obaveze isplaćuje naknadu operatoru prenosnog sistema odgovornom za dodjelu prava prenosa na granici zone trgovanja preko regionalne i, gdje je primjenljivo, jedinstvene platforme za dodjelu, ako je razlika u cijeni negativna u smjeru finansijskih prava prenosa - obaveze.
- (3) Naknada za dugoročna prava prenosa iz st. 1 i 2 ovog člana zasniva se na sljedećim principima, i to ako je prekozonski kapacitet dodijeljen:
  - 1) implicitnom dodjelom kapaciteta ili drugim postupkom koji proizilazi iz rezervnog postupka u vremenskom okviru dan-unaprijed, naknada za dugoročna prava prenosa biće jednaka razlici tržišnih cijena;
  - 2) eksplicitnom dodjelom kapaciteta u vremenskom okviru dan-unaprijed, naknada za dugoročna prava prenosa biće jednaka klirinškoj cijeni dnevne aukcije.
- (4) U slučaju da postupak dodjele kapaciteta dan-unaprijed obuhvata ograničenja dodjele na interkonekcijama između zona trgovanja u skladu sa članom 96 stav 3 ovog zakona, takva ograničenja se uzimaju u obzir prilikom obračuna naknade za dugoročna prava prenosa u skladu sa stavom 3 ovog člana.

Postupak nominacije fizičkih prava prenosa

Član 185

- (1) Ako operator prenosnog sistema izdaje i primjenjuje fizička prava prenosa na granicama zone trgovanja, dužan je da omogući nosiocima fizičkih prava prenosa i/ili njihovim partnerima da nominuju svoje planove razmjene električne energije.
- (2) Nosiocil fizičkih prava prenosa može ovlastiti kvalifikovanu treću stranu da nominuje planove razmjene električne energije u njegovo ime po pravilima nominacije iz stava 4 ovog člana.
- (3) Operator prenosnog sistema dostavlja na odobrenje Agenciji predlog pravila nominacije za planove razmjene električne energije između granica zona trgovanja, koji je predmet javne rasprave u skladu sa članom 155 ovog zakona.
- (4) Pravila nominacije iz stava 3 ovog člana naročito sadrže:
  - 1) pravo nosioca fizičkih prava prenosa da nominuje planove razmjene električne energije;
  - 2) minimalne tehničke zahtjeve za nominaciju;
  - 3) opis postupka nominacije;
  - 4) rokove nominacije;
  - 5) format nominacije i komunikacije.
- (5) Operator prenosnog sistema dužan je da usklađuje pravila nominacije na svim granicama zone trgovanja na kojima se primjenjuju fizička prava prenosa.
- (6) Nosiocil fizičkih prava prenosa, njegovi partneri, ili treća strana koja postupa u njihovo ime, nominuje sva ili dio fizičkih prava prenosa između zona trgovanja u skladu sa pravilima nominacije.
- (7) U slučaju da postupak dodjele kapaciteta dan-unaprijed obuhvata ograničenja dodjele na interkonekcijama između zona trgovanja u skladu sa ovim zakonom, takva ograničenja se moraju uzeti u obzir prilikom dostavljanja predloga pravila nominacije iz stava 3 ovog člana.

Uslovi za učestvovanje u dugoročnoj dodjeli kapaciteta

Član 186

- (1) Da bi učesnik na tržištu stekao pravo da učestvuje na aukcijama ili prenio svoja dugoročna prava prenosa mora biti registrovan na regionalnoj i, gdje je primjenljivo, jedinstvenoj platformi za dodjelu i ispunjavati sve

kvalifikacione zahtjeve iz usaglašenih pravila za dodjelu iz člana 201 ovog zakona, koji su u skladu sa principima nediskriminacije i transparentnosti.

- (2) Nakon što učesnik na tržištu dostavi zahtjev za registraciju, regionalna i, gdje je primjenljivo, jedinstvena platforma za dodjelu obavještava učesnika na tržištu da li ispunjava sve kvalifikacione zahtjeve i ima li pravo da učestvuje na aukcijama i prenese njegova dugoročna prava prenosa.
- (3) Učesnik na tržištu dužan je da se pridržava usaglašenih pravila za dodjelu iz člana 200 ovog zakona, da ažurira sve informacije koje se odnose na njihovo učešće i bez odlaganja obavještava regionalnu i, gdje je primjenljivo, jedinstvenu platformu za dodjelu o svim promjenama ovih informacija.
- (4) Ako učesnik na tržištu ne izvršava svoje ugovorne obaveze iz usaglašenih pravila za dodjelu iz člana 201 ovog zakona, regionalna i, gdje je primjenljivo, jedinstvena platforma za dodjelu može učesniku na tržištu suspendovati ili ukinuti pravo da učestvuje na aukcijama ili prenese njegova dugoročna prava prenosa.
- (5) Suspenzija ili ukidanje prava učesnika na tržištu da učestvuje u aukcijama ili prenese svoja dugoročna prava prenosa, ne oslobađa učesnika na tržištu, kao ni regionalnu i, gdje je primjenljivo, jedinstvenu platformu za dodjelu od njihovih obaveza koje proizilaze iz dodijeljenih i plaćenih dugoročnih prava prenosa prije suspenzije ili ukidanja prava.
- (6) Učesnik na tržištu dužan je da redovno ažurira sve informacije o svom učestvovanju i bez odlaganja obavijesti regionalnu i, gdje je primjenljivo, jedinstvenu platformu za dodjelu o svim nastalim promjenama.

Dostavljanje ulaznih podataka platformama za dodjelu

Član 187

Operator prenosnog sistema dužan je da obezbijedi da se potvrđena raspodjela dugoročnog prekozonskog kapaciteta dostavi regionalnoj i, gdje je primjenljivo, jedinstvenoj platformi za dodjelu prije objavljivanja specifikacije aukcije iz člana 188 ovog zakona.

Procedura dugoročne dodjele kapaciteta

Član 188

- (1) Specifikacija aukcije objavljuje se na regionalnoj i, gdje je primjenljivo, jedinstvenoj platformi za dodjelu najkasnije do isteka roka predviđenog usaglašenim pravilima za dodjelu iz člana 201 ovog zakona i sadrži najmanje sljedeće:
  - 1) datum i vrijeme otvaranja i zatvaranja aukcije;
  - 2) potvrđenu raspodjelu dugoročnog prekozonskog kapaciteta i vrstu dugoročnih prava prenosa koja će biti ponuđena na aukciji;
  - 3) format ponuda;
  - 4) datum i vrijeme objavljivanja rezultata aukcije;
  - 5) period u kojem se mogu osporiti rezultati aukcije.
- (2) Vrijednost objavljenog dugoročnog prekozonskog kapaciteta ne može se mijenjati u toku perioda trajanja aukcije, koji se utvrđuje u skladu sa usaglašenim pravilima za dodjelu iz člana 201 ovog zakona.
- (3) Svaki učesnik na tržištu dostavlja ponude na regionalnu i, gdje je primjenljivo, jedinstvenu platformu za dodjelu prije zatvaranja aukcije i u skladu sa uslovima utvrđenim u specifikaciji aukcije.
- (4) Regionalna i, gdje je primjenljivo, jedinstvena platforma za dodjelu dužna je da obezbijedi povjerljivost dostavljenih ponuda.

Određivanje cijene dugoročnih prava prenosa

Član 189

- (1) Cijena dugoročnih prava prenosa za svaku granicu zone trgovanja, smjer korišćenja i vremenski okvir određuju se po principu granične cijene koja se izražava u EUR/MW.
- (2) U slučaju da je tražnja za dugoročnim prekozonskim kapacitetom za granicu zone trgovanja, smjer korišćenja i tržišnu vremensku jedinicu jednaka ili niža od ponuđenih dugoročnih prekozonskih kapaciteta, cijena će biti nula.

Finansijski zahtjevi i poravnanje

Član 190

- (1) Regionalna i, gdje je primjenljivo, jedinstvena platforma za dodjelu dužna je da sprovede proceduru fakturisanja ili poravnanja potraživanja ili dugovanja po osnovu dodjele, povrata i kompenzacije dugoročnih prava prenosa, u skladu sa usaglašenim pravilima za dodjelu iz člana 201 ovog zakona.
- (2) Učesnik na tržištu, da bi učestvovao na aukcijama, dužan je da obezbijedi kolateral za obezbjeđenje ponude i dodijeljenih dugoročnih prava prenosa u skladu sa usaglašenim pravilima za dodjelu iz člana 201 ovog zakona.

Sprovođenje rezervnih postupaka

Član 191

- (1) U slučaju da dugoročna dodjela kapaciteta ne može dati rezultate, sprovodi se odlaganje dugoročne dodjele kapaciteta kao standardni rezervni postupak.
- (2) Operator prenosnog sistema ima pravo da, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država u regionu za proračun kapaciteta, pripremi i sprovede alternativna koordinisana rezervna rješenja.
- (3) U slučajevima iz stava 2 ovog člana, operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država u regionu za proračun kapaciteta razviće koordinisani predlog za pouzdane rezervne postupke.

Vraćanje dugoročnih prava prenosa

Član 192

- (1) Nosilac dugoročnih prava prenosa može, preko regionalne i, gdje je primjenljivo, jedinstvene platforme za dodjelu, vratiti svoja dugoročna prava prenosa operatoru prenosnog sistema za sljedeću dugoročnu dodjelu kapaciteta.
- (2) U slučaju iz stava 1 ovog člana, nosilac dugoročnih prava prenosa o tome obavještava, neposredno ili posredno preko treće strane, regionalnu i, gdje je primjenljivo, jedinstvenu platformu za dodjelu, u skladu sa usaglašenim pravilima za dodjelu iz člana 201 ovog zakona.
- (3) Operator prenosnog sistema neposredno ili posredno preko treće strane, nosiocu koji vrati dugoročna prava prenosa, isplaćuje, preko regionalne i, gdje je primjenljivo, jedinstvene platforme za dodjelu, naknadu koja je jednaka cijeni postignutoj na aukciji na kojoj su dugoročna prava prenosa ponovo dodijeljena.

Prenos dugoročnih prava prenosa

Član 193

- (1) Nosilac dugoročnih prava prenosa ima pravo da prenese sva ili dio svojih dugoročnih prava prenosa na druge učesnike na tržištu u skladu sa usaglašenim pravilima za dodjelu iz člana 201 ovog zakona.
- (2) Regionalna i, gdje je primjenljivo, jedinstvena platforma za dodjelu objavljuje uslove prenosa dugoročnih prava kao i spisak učesnika na tržištu registrovanih na regionalnoj i, gdje je primjenljivo, jedinstvenoj platformi za dodjelu i kvalifikovanih za prenos dugoročnih prava prenosa.
- (3) Nosilac dugoročnih prava prenosa obavještava, neposredno ili posredno preko treće strane, regionalnu i, gdje je primjenljivo, jedinstvenu platformu za dodjelu o prenosu dugoročnih prava prenosa u skladu sa usaglašenim pravilima za dodjelu iz člana 201 ovog zakona.
- (4) Učesnik na tržištu na kojeg je prenijeto dugoročno pravo prenosa potvrđuje, u skladu sa usaglašenim pravilima za dodjelu iz člana 201 ovog zakona, neposredno ili posredno preko treće strane, regionalnoj i, gdje je primjenljivo, jedinstvenoj platformi za dodjelu obavještenje iz stava 3 ovog člana.

Dostavljanje rezultata aukcije

Član 194

- (1) Regionalna i, gdje je primjenljivo, jedinstvena platforma za dodjelu obavještava operatora prenosnog sistema, učesnike na tržištu i nosioce dugoročnih prava prenosa o rezultatima dugoročne dodjele kapaciteta u roku navedenom u specifikaciji aukcije.
- (2) Regionalna i, gdje je primjenljivo, jedinstvena platforma za dodjelu obavještava učesnike na tržištu o statusu aukcije i postignutim cijenama.

Pokretanje rezervnih postupaka

Član 195

- (1) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnog sistema drugih država u regionu za proračun kapaciteta, dužan je da sprovede rezervne postupke iz člana 191 ovog zakona, u slučaju da regionalna i, gdje je primjenljivo, jedinstvena platforma za dodjelu ne može objaviti specifikaciju aukcije ili ne može dostaviti dio ili sve rezultate dugoročne dodjele kapaciteta u roku utvrđenom usaglašenim pravilima za dodjelu iz člana 201 ovog zakona.
- (2) Nakon što se ustanovi da nijesu dostavljeni podaci iz stava 1 ovog člana, regionalna i, gdje je primjenljivo, jedinstvena platforma za dodjelu obavještava operatora prenosnog sistema i učesnike na tržištu da se rezervni postupci mogu sprovesti.

Objavlivanje tržišnih informacija

Član 196

- (1) Na regionalnoj i, gdje je primjenljivo, jedinstvenoj platformi za dodjelu objavljuju se informacije za svaku granicu zone trgovanja i smjer korišćenja, i to:
  - 1) specifikacija aukcije u skladu sa članom 188 ovog zakona;
  - 2) kalendar aukcija u kojem se navodi vrsta dugoročnih prava prenosa koja će biti ponuđena i datumi na koje će dugoročna prava prenosa biti ponuđena učesnicima na tržištu;
  - 3) rezultati dugoročne dodjele kapaciteta u skladu sa članom 178 ovog zakona;
  - 4) broj učesnika na tržištu u svakoj aukciji;
  - 5) spisak kvalifikovanih učesnika na tržištu za prenos dugoročnih prava prenosa;
  - 6) kontakt podaci regionalne i, gdje je primjenljivo, jedinstvene platforme za dodjelu.
- (2) Operator prenosnog sistema dužan je da objavi, preko regionalne i, gdje je primjenljivo, jedinstvene platforme za dodjelu, informacije iz stava 1 ovog člana u skladu sa vremenskim planom utvrđenim u specifikaciji aukcije i propisom kojim se uređuje dostavljanje i objavlivanje podataka od značaja za tržište električne energije.
- (3) Regionalna i, gdje je primjenljivo, jedinstvena platforma za dodjelu dužna je da obezbijedi da informacije iz stava 1 ovog člana budu javno dostupne za period od najmanje pet godina.

Regionalna platforma za dodjelu dugoročnih kapaciteta

Član 197

- (1) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država, dužan je da obezbijedi da regionalna platforma za dodjelu funkcioniše i ispunjava zahtjeve u pogledu funkcionisanja iz člana 198 ovog zakona, u roku od 12 mjeseci od odobrenja predloga za zajedničke zahtjeve i uspostavljanja regionalne platforme za dodjelu.
- (2) Agencija može, u saradnji sa relevantnim regulatornim organima, na zahtjev operatora prenosnog sistema, produžiti rok iz stava 1 ovog člana za najviše šest mjeseci zbog kašnjenja u postupcima javnih nabavki.
- (3) Dugoročna dodjela kapaciteta na interkonektivnim vodovima jednosmjerne struje sprovodiće se na regionalnoj platformi za dodjelu najkasnije 24 mjeseca nakon odobrenja zahtjeva iz stava 1 ovog člana.
- (4) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema država članica i trećih zemalja, može vršiti dugoročnu dodjelu kapaciteta preko regionalne platforme za dodjelu kapaciteta.
- (5) Za interkonekcije između ugovornih strana i država članica, operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorom prenosnog sistema države članice, dužan je da zaključi bilateralni sporazum kojim će se utvrditi da li će dugoročnu dodjelu kapaciteta za određenu interkonekciju vršiti preko jedinstvene platforme za dodjelu ili regionalne platforme za dodjelu uspostavljene u skladu sa ovim članom.
- (6) Regionalna platforma za dodjelu obavlja aktivnosti u saradnji sa jedinstvenom platformom za dodjelu i usklađuje svoja operativna pravila i pravila za dodjelu sa pravilima koja se primjenjuju na jedinstvenoj platformi, u koju svrhu platforme mogu zaključivati sporazume o administrativnoj saradnji.

Zahtjevi za regionalnu platformu za dodjelu prekozonskih prenosnih kapaciteta

Član 198

- (1) Operator prenosnog sistema dužan je da, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država, dostavi Agenciji i predmetnim regulatornim organima zajednički predlog zahtjeva za regionalnu platformu za dodjelu prekozonskih prenosnih kapaciteta.
- (2) Zajednički predlog iz stava 1 ovog člana, koji izrađuju operatori prenosnih sistema ili treće strane u njihovo ime, sadrži različite opcije za uspostavljanje i upravljanje regionalnom platformom za dodjelu, opšte aktivnosti

regionalne platforme za dodjelu iz člana 198 ovog zakona i zahtjeve za nadoknadu troškova iz člana 206 ovog zakona.

- (3) Zahtjevi za regionalnu platformu za dodjelu prekozonskih prenosnih kapaciteta sadrže:
- 1) granice zone trgovanja;
  - 2) tehničku raspoloživost i pouzdanost pruženih usluga;
  - 3) operativne procese;
  - 4) proizvode koji će biti ponuđeni;
  - 5) vremenske okvire dugoročne dodjele kapaciteta;
  - 6) metode i algoritme dodjele;
  - 7) principe finansijskog poravnanja i upravljanja rizicima povezanim sa dodijeljenim proizvodima;
  - 8) usaglašen okvirni ugovor sa učesnicima na tržištu;
  - 9) interfejsne za razmjenu podataka.

Zadaci platformi za dodjelu

Član 199

Operator prenosnog sistema koristi regionalnu i, gdje je primjenljivo, jedinstvenu platformu za dodjelu radi:

- 1) registracije učesnika na tržištu;
- 2) pružanja učesnicima na tržištu jedinstvene adrese za komunikaciju;
- 3) sprovođenja postupaka aukcije;
- 4) finansijskog poravnanja dodijeljenih dugoročnih prava prenosa sa učesnicima na tržištu, uključujući upravljanje kolateralima;
- 5) saradnje sa klirinškim društvom, ako to zahtijevaju opšta pravila za sprovođenje finansijskih prava prenosa - obaveze iz člana 183 ovog zakona;
- 6) sprovođenja rezervnog postupka u skladu sa čl. 191 i 195 ovog zakona;
- 7) omogućavanja vraćanja dugoročnih prava prenosa u skladu sa članom 192 ovog zakona;
- 8) pojednostavljenja prenosa dugoročnih prava prenosa u skladu sa članom 193 ovog zakona;
- 9) objavljivanja tržišnih informacija u skladu sa članom 196 ovog zakona;
- 10) obezbjeđivanja i upravljanja interfejsima za razmjenu podataka sa učesnicima na tržištu.

Uvođenje usaglašenih pravila za dodjelu

Član 200

- (1) Operator prenosnog sistema primjenjuje usaglašena pravila za dodjelu dugoročnih prava prenosa iz člana 201 ovog zakona.
- (2) Regionalni zahtjevi za usaglašena pravila za dodjelu će, nakon donošenja uz odobrenje Agencije, imati prednost u primjeni u odnosu na opšte zahtjeve utvrđene usaglašenim pravilima za dodjelu.
- (3) Ako dođe do izmjene opštih zahtjeva usaglašenih pravila za dodjelu iz stava 1 ovog člana i njihovog dostavljanja nadležnim regulatornim organima na odobrenje, operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema regiona za proračun kapaciteta, dostavlja Agenciji na odobrenje regionalne zahtjeve za usaglašena pravila za dodjelu.

Zahtjevi za usaglašena pravila za dodjelu

Član 201

Usaglašena pravila za dodjelu dugoročnih prava prenosa iz člana 150 stav 1 tačka 4 primjenjuje operator prenosnog sistema, osim za interkonekcije sa trećim zemljama.

Opšte odredbe o garantovanju dodijeljenog prekozonskog kapaciteta

Član 202

- (1) Operator prenosnog sistema ima pravo da ograniči dugoročna prava prenosa, prije garantnog roka za dan-unaprijed, kako bi obezbijedio da rad sistema ostane u granicama operativne sigurnosti.

- (2) Ako operator prenosnog sistema ograniči dugoročna prava prenosa, dužan je da o tome obavijesti Agenciju i objavi razloge koji su doveli do ograničenja.
- (3) Operator prenosnog sistema na granici zone trgovanja u kojoj su ograničena dugoročna prava prenosa isplaćuje naknadu nosiocima ograničenih dugoročnih prava prenosa u iznosu razlike između tržišnih cijena.

Ograničenje naknade

Član 203

- (1) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država na granici zone trgovanja, može predložiti ograničenje naknade koja treba da se isplati nosiocima ograničenih dugoročnih prava prenosa u određenoj kalendarskoj godini ili mjesecu u slučaju interkonektivnih vodova jednosmjerne struje.
- (2) Naknada ograničena u skladu sa stavom 1 ovog člana ne smije biti manja od ukupnog iznosa prihoda od zagušenja koji su operatori prenosnih sistema ostvarili na granici zone trgovanja u određenoj kalendarskoj godini.
- (3) U slučaju interkonektivnih vodova jednosmjerne struje, operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država na granici zone trgovanja, može ograničiti naknadu iz stava 1 ovog člana na iznos koji nije manji od ukupnog iznosa prihoda od zagušenja koje su operatori prenosnih sistema ostvarili na granici zone trgovanja u određenom kalendarskom mjesecu.
- (4) U slučaju da na istoj granici zone trgovanja postoji nekoliko interkonektivnih vodova kojima upravljaju različiti operatori prenosnih sistema i koji su predmet različitih regulatornih režima pod nadzorom regulatornih organa, ukupni prihodi od zagušenja koji se koriste za obračun iznosa ograničenja naknade u skladu sa st. 2 i 3 ovog člana mogu se podijeliti na pojedinačne interkonektivne vodove.
- (5) Podjelu iz stava 4 ovog člana predlaže operator prenosnog sistema u saradnji sa operatorima prenosnih sistema na granici zone trgovanja, a odobravaju Agencija i nadležni regulatorni organi na granici zone trgovanja.

Pravila za kompenzaciju

Član 204

Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država na granici zone trgovanja, utvrđuje pravila za kompenzaciju koja će uključivati i kompenzaciju u slučaju ograničenja naknade iz člana 203 ovog zakona.

Garancija u slučaju više sile

Član 205

- (1) Operator prenosnog sistema, u slučaju više sile može ograničiti dugoročna prava prenosa uz saglasnost operatora prenosnih sistema drugih država zahvaćenih višom silom.
- (2) Operator prenosnog sistema koji se poziva na višu silu objavljuje obavještenje u kojem opisuje prirodu više sile i njeno očekivano trajanje.
- (3) Kod ograničenja u slučaju više sile, operator prenosnog sistema koji se poziva na višu silu, za period tavanja više sile, isplaćuje naknadu pogođenim nosiocima dugoročnih prava prenosa, koja je jednaka iznosu koji je već plaćen za dugoročna prava prenosa u postupku aukcije.
- (4) Operator prenosnog sistema koji se poziva na višu silu dužan je da uloži sve napore da ograniči posljedice više sile.
- (5) Agencija, na zahtjev operatora prenosnog sistema, utvrđuje da li se određeni događaj može kvalifikovati kao viša sila.

Troškovi uspostavljanja, rada i razvoja platformi za dodjelu

Član 206

- (1) Operator prenosnog sistema i drugi operatori prenosnih sistema koji nude dugoročna prava prenosa preko regionalne platforme za dodjelu, zajednički snose troškove uspostavljanja, rada i razvoja regionalne platforme za dodjelu.
- (2) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa drugim operatorima prenosnih sistema iz stava 1 ovog člana, dužan je da predloži metodologiju za raspodjelu troškova iz stava 1 ovog člana, koji moraju biti opravdani, efikasni, srazmjerni i zasnovani na principima iz ovog zakona.

- (3) Operator prenosnog sistema i drugi operatori prenosnih sistema koji izdaju dugoročna prava prenosa putem jedinstvene platforme za dodjelu, ako je primjenljivo, zajednički snose troškove vezane za rad i razvoj jedinstvene platforme za dodjelu.

Troškovi uspostavljanja i funkcionisanja koordinisanog proračuna kapaciteta

Član 207

- (1) Operator prenosnog sistema snosi troškove koji proizilaze iz obaveze dostavljanja ulaznih podataka potrebnih za proračun kapaciteta.
- (2) Operator prenosnog sistema, zajedno sa operatorima prenosnih sistema u regionu za proračun kapaciteta, zajednički snosi troškove uspostavljanja i spajanja pojedinačnih modela mreže, kao i troškove uspostavljanja i rada koordinatora proračuna kapaciteta.

Troškovi garantovanja prekozonskih kapaciteta i naknade za dugoročna prava prenosa

Član 208

- (1) Troškovi garantovanja prekozonskih kapaciteta uključuju troškove nastale po osnovu mehanizama naknade u vezi sa garantovanjem prekozonskih kapaciteta, kao i troškove redispesinga, trgovine u suprotnom smjeru i odstupanja, koje snosi operator prenosnog sistema, u mjeri u kojoj je to moguće, u skladu sa članom 37 stav 4 ovog zakona.
- (2) Agencija ocjenjuje opravdanost troškova iz stava 1 ovog člana, u skladu sa zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti i smatra isplate nadoknade prihvatljivim troškovima pod uslovom da su razumne, efikasne i srazmjerne.
- (3) Troškovi iz stava 1 ovog člana koji su ocijenjeni kao opravdani nadoknađuju se kroz cijene za korišćenje prenosnog sistema u skladu sa zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti, ili kroz druge odgovarajuće mehanizme koje odredi Agencija u skladu sa ovim zakonom.
- (4) Operator prenosnog sistema dužan je da na zahtjev Agencije dostavi informacije neophodne za ocjenu opravdanosti troškova iz stava 1 ovog člana u roku od tri mjeseca od prijema zahtjeva.

Delegiranje aktivnosti pri dodjeli kapaciteta

Član 209

- (1) Operator prenosnog sistema može delegirati trećoj strani sve ili dio aktivnosti koje proizilaze iz ovog zakona, pod uslovom da treća strana može obavljati te aktivnosti efikasno kao i operator prenosnog sistema.
- (2) Operator prenosnog sistema koji delegira aktivnosti u skladu sa stavom 1 ovog člana, odgovoran je za ispunjavanje obaveza iz ovog zakona, uključujući obezbjeđenje informacija neophodnih za nadzor koji vrši Agencija.
- (3) Prije delegiranja, treća strana mora dokazati operatoru prenosnog sistema da je sposobna da izvršava aktivnosti koje su predmet delegiranja.
- (4) Prije delegiranja aktivnosti u skladu sa st. 1, 2 i 3 ovog člana, operator prenosnog sistema dužan je da sa trećom stranom zaključi sporazum o povjerljivosti podataka.

Dostavljanje informacija

Član 210

- (1) Operator prenosnog sistema dostavlja Sekretarijatu informacije neophodne za praćenje postupka dugoročne dodjele kapaciteta i uspostavljanja regionalne platforme za dodjelu u skladu sa ovim zakonom, koje naročito obuhvata:
- 1) unapređenje i moguće probleme u sprovođenju dugoročne dodjele kapaciteta, uključujući pravičan i transparentan pristup dugoročnim pravima prenosa za učesnike na tržištu;
  - 2) efektivnost metodologija za raspodjelu dugoročnog prekozonskog kapaciteta u skladu sa članom 167 ovog zakona;
  - 3) izvještaj o proračunu i dodjeli kapaciteta u skladu sa članom 175 ovog zakona;
  - 4) efikasnost rada regionalne platforme za dodjelu i dugoročne dodjele kapaciteta.
- (2) Na zahtjev ENTSO-a za električnu energiju, Regulatornog odbora Energetske zajednice ili, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, Agencije za saradnju energetske regulatora, učesnici na tržištu, druga lica i organizacije

koja obavljaju aktivnosti u okviru dugoročne dodjele kapaciteta dostavljaju Sekretarijatu informacije neophodne za praćenje postupka iz stava 1 ovog člana.

XIV. BALANSIRANJE ELEKTRIČNE ENERGIJE

Smjernice za balansiranje električne energije

Član 211

- (1) Balansiranje električne energije, uključujući uspostavljanje zajedničkih principa nabavke i poravnanja, rezervi za održavanje frekvencije, rezervi za obnavljanje frekvencije i zamjenskih rezervi vrši se u skladu sa odredbama čl. 211 do 268 ovog zakona.
- (2) Odredbe čl. 211 do 268 ovog zakona primjenjuju se na operatora prenosnog sistema, operatora distributivnog sistema, operatora zatvorenog distributivnog sistema, Agenciju, subjekat odgovoran za organizovanje i upravljanje tržištem električne energije, kao i druge učesnike na tržištu.
- (3) Odredbe čl. 211 do 268 ovog zakona primjenjuju se na sve prenosne sisteme i interkonekcije u Crnoj Gori, osim na prenosne sisteme koji nijesu povezani sa drugim prenosnim sistemima preko interkonektivnih vodova.
- (4) Odredbe čl. 211 do 268 ovog zakona primjenjuju se na sva stanja sistema uređena u skladu sa članom 68 stav 1 tačka 1 ovog zakona.

Panevropski, regionalni i nacionalni TCM

Član 212

- (1) Operator prenosnog sistema, odnosno delegirani operator primjenjuje sljedeće panevropske TCM-ove:
  - 1) okvir za uspostavljanje evropskih platformi i njihovih modifikacija za:
    - razmjenu balansne energije iz rezervi za ponovno uspostavljanje frekvencije ručnom aktivacijom;
    - razmjenu balansne energije iz rezervi za ponovno uspostavljanje frekvencije automatskom aktivacijom;
    - proces netovanja odstupanja;
  - 2) standardne proizvode za balansiranje kapaciteta;
  - 3) metodologiju za klasifikaciju za potrebe aktiviranja ponuda za trgovinu balansnom energijom;
  - 4) procjenu mogućeg povećanja minimalne količine u ponudama za trgovinu balansnom energijom koja će biti prosljeđena evropskim platformama;
  - 5) metodologiju određivanja cijena balansne energije i prekozonskog kapaciteta koji se koriste za razmjenu balansne energije ili upravljanje procesom netovanja odstupanja;
  - 6) usaglašenu metodologiju procesa dodjele prekozonskog kapaciteta za razmjenu balansnog kapaciteta ili dijeljenja rezervi;
  - 7) metodologiju koordinisanog i optimalnog procesa dodjele prekozonskog kapaciteta;
  - 8) pravila poravnanja za planiranu razmjenu energije između operatora prenosnih sistema;
  - 9) pravila usaglašavanja osnovnih aspekata za poravnanje količinskih odstupanja;
  - 10) okvir za geografsku oblast koja se odnosi na sve OPS-ove koji sprovedu proces zamjene rezervi u skladu sa ovim zakonom, za uspostavljanje Evropske platforme za zamjenske rezerve;
  - 11) pravila poravnanja za planiranu razmjenu energije između operatora prenosnih sistema za geografsko područje koje obuhvata sve operatore prenosnih sistema koji planirano razmjenjuju energiju u sinhronoj oblasti kontinentalne Evrope;
  - 12) pravila poravnanja za neželjenu razmjenu energije za sinhronu oblast kontinentalne Evrope.
- (2) Panevropske TCM-ove iz stava 1 ovog člana koje donesu ACER ili svi regulatorni organi Evropske unije, Agencija objavljuje na svojoj internet stranici.
- (3) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa drugim operatorima prenosnih sistema, u propisanim rokovima utvrđuje i dostavlja Agenciji i drugim nadležnim regulatornim organima iz regiona na odobravanje sljedeće regionalne TCM-ove:
  - 1) zajednička i usaglašena pravila i procesi razmjene i nabavke balansnog kapaciteta iz člana 242 stav 1 ovog zakona u slučaju kada operator prenosnog sistema razmjenjuje ili je spreman da razmjenjuje taj kapacitet sa drugim operatorom prenosnog sistema;
  - 2) metodologije proračuna vjerovatnoće raspoloživog prekozonskog kapaciteta nakon zatvaranja unutardnevnog

- prekozonskog tržišta iz člana 242 stav 6 ovog zakona, u slučaju da operatori prenosnih sistema razmjenjuju balansni kapacitet;
- 3) izuzeće da se ne dozvoli pružaocu usluge balansiranja da prenese svoju obavezu pružanja balansnog kapaciteta iz člana 243 stav 1 ovog zakona, za geografsku oblast u kojoj se vrši razmjena balansnog kapaciteta;
  - 4) primjene modela operator prenosnog sistema - pružalac balansne rezerve (model OPS - PUB) iz člana 244 stav 2 ovog zakona;
  - 5) metodologije proračuna prekozonskog kapaciteta za svaki region za proračun kapaciteta iz člana 246 stav 3 ovog zakona;
  - 6) metodologije primjene procesa dodjele prekozonskog kapaciteta za razmjenu balansnog kapaciteta ili raspodjelu rezervi iz člana 247 stav 1 ovog zakona, samo ako operator prenosnog sistema planira da razmjenjuje ili dijeli balansni kapacitet na određenom geografskom području;
  - 7) principe razvoja algoritama za balansiranje iz člana 263 ovog zakona, samo ako operator prenosnog sistema planira da razmjenjuje ili dijeli balansni kapacitet na određenom geografskom području.
- (4) U izuzetnim okolnostima, posebno u slučajevima kada se rokovi iz stava 3 ovog člana ne mogu ispuniti zbog okolnosti izvan uticaja operatora prenosnog sistema, ti rokovi mogu biti produženi zajednički od strane Agencije i nadležnih regulatornih organa.
- (5) Agencija odobrava sljedeće nacionalne TCM-ove:
- 1) izuzeće od objavljivanja informacija o ponuđenim cijenama balansne energije ili ponuda za balansni kapacitet usljed sumnji u zloupotrebu tržišta iz člana 222 stav 4 ovog zakona, na predlog operatora prenosnog sistema;
  - 2) metodologiju raspodjele troškova koji proističu iz aktivnosti preduzetih od strane operatora distributivnih sistema iz člana 225 stav 3 ovog zakona, na predlog operatora prenosnog sistema;
  - 3) uslove za pružaoce usluga balansiranja iz člana 228 stav 1 ovog zakona, na predlog operatora prenosnog sistema;
  - 4) uslove za balansno odgovorne subjekte iz člana 227 stav 2 ovog zakona na predlog subjekta odgovornog za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije;
  - 5) definiciju i upotrebu specifičnih proizvoda iz člana 236 stav 1 ovog zakona na predlog operatora prenosnog sistema;
  - 6) ograničenje količine u ponudama koje se šalju evropskim platformama iz člana 238 stav 13 ovog zakona na predlog operatora prenosnog sistema;
  - 7) izuzeće od obaveze odvojene nabavke balansnog kapaciteta regulacijom naviše i regulacijom naniže iz člana 241 stav 5 ovog zakona na predlog operatora prenosnog sistema;
  - 8) dodatni mehanizam poravnanja za subjekte odgovorne za odstupanje iz člana 249 stav 3 ovog zakona, odvojen od obračuna količinskog odstupanja, koji služi za poravnanje troškova nabavke rezervisanja kapaciteta za balansiranje, administrativnih troškova i drugih troškova povezanih s balansiranjem na predlog operatora prenosnog sistema;
  - 9) odstupanja od jedne ili više odredbi iz člana 267 ovog zakona na predlog operatora prenosnog sistema
  - 10) cijenu poravnanja odstupanja iz člana 260 ovog zakona na predlog subjekta odgovornog za upravljanje i organizaciju tržišta električne energije
- (6) Predlozi nacionalnih TCM-ova iz stava 5 ovog člana dostavljaju se Agenciji na odobravanje u propisanim rokovima.
- (7) U izuzetnim okolnostima, posebno u slučajevima kada se rokovi iz stava 6 ovog člana ne mogu ispuniti zbog okolnosti izvan uticaja operatora prenosnog sistema, ti rokovi mogu biti produženi od strane Agencije.
- (8) Agencija ocjenjuje opravdanost troškova iz člana 219 ovog zakona, u skladu sa zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti.
- (9) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa relevantnim operatorima prenosnih sistema iz regiona, dužan je da redovno dostavlja informacije Agenciji, Regulatornom odboru i ACER-u o napretku izrade predloga regionalnih TCM-ova iz stava 3 ovog člana.
- (10) Predlozi regionalnih i nacionalnih TCM-ova iz st. 3 i 5 ovog člana sadrže rokove za njihovu primjenu i opis njihovog očekivanog uticaja na ispunjavanje ciljeva iz člana 220 ovog zakona.
- (11) Rok iz stava 10 ovog člana ne može biti duži od 12 mjeseci od dana odobravanja TCM-a iz st. 3 i 5 ovog člana, osim ako Agencija, odnosno Agencija i relevantni regulatorni organi iz regiona, ne odobre duži rok ili je ako ovim zakonom drugačije propisano.

Utvrđivanje predloga regionalnog TCM-a

Član 213

- (1) Predlog regionalnog TCM-a iz člana 212 stav 3 ovog zakona utvrđuje se:
- jednoglasno, ili kada operatori prenosnih sistema nijesu u mogućnosti da postignu dogovor, kvalifikovanom većinom, ako region čini više od pet ugovornih strana i/ili država članica,
  - jednoglasno, ako region čini pet ili manje ugovornih strana i/ili država članica.
- (2) Kvalifikovana većina iz stava 1 alineja 1 ovog člana postoji ako:
- 1) predlog podržavaju operatori prenosnih sistema koji predstavljaju barem 72% ugovornih strana i/ili država članica iz regiona, sa najmanje 65% stanovništva tog regiona, ili
  - 2) ne postoji blokirajuća manjina.
- (3) Blokirajuću manjinu iz stava 2 tačka 2 ovog člana čini minimalni broj operatora prenosnih sistema koji predstavljaju više od 35% stanovništva ugovornih strana i/ili država članica tog regiona, kao i operatori prenosnih sistema iz najmanje još jedne ugovorne strane ili države članice.
- (4) Prilikom utvrđivanja predloga regionalnog TCM-a iz člana 212 stav 3 ovog zakona, operator prenosnog sistema ima jedan glas.

Nacrt nacionalnog i regionalnog TCM-a

Član 214

- (1) Ako ne utvrdi predlog regionalnih TCM-ova iz člana 212 stav 3 ovog zakona u propisanim rokovima u skladu sa članom 213 ovog zakona, operator prenosnog sistema će, u saradnji sa relevantnim operatorima prenosnih sistema, dostaviti Agenciji, Regulatornom odboru i ACER-u nacрте ovih akata, uz obrazloženje zašto nijesu donijeta.
- (2) U slučaju iz stava 1 ovog člana, Agencija u saradnji sa relevantnim regulatornim organima, odnosno Regulatorni odbor ili ACER preduzima odgovarajuće korake za njihovo donošenje, i to:
- 1) zahtijeva izmjene dostavljenih nacрта, i/ili
  - 2) izmijeni dostavljene nacрте i odobri, odnosno donese regionalni TCM iz člana 212 stav 3 ovog zakona.
- (3) Ako ne utvrdi predloge nacionalnih TCM-ova iz člana 212 stav 5 ovog zakona u propisanom roku, operator prenosnog sistema će dostaviti Agenciji, Regulatornom odboru i ACER-u nacрте ovih akata, uz obrazloženje zašto nijesu donijeta.
- (4) U slučaju iz stava 3 ovog člana, Agencija preduzima odgovarajuće korake za njihovo donošenje, i to:
- 1) zahtijeva izmjene dostavljenih nacрта, i/ili
  - 2) izmijeni dostavljene nacрте i odobri, odnosno donese nacionalni TCM iz člana 212 stav 5 ovog zakona.

Mišljenje na predlog nacionalnog i regionalnog TCM-a

Član 215

- (1) Predlozi regionalnih TCM-ova iz člana 212 stav 3 ovog zakona dostavljaju se Regulatornom odboru i, u mjeri u kojoj se tiče država članica, ACER-u, u roku od sedam dana od dana njihovog dostavljanja Agenciji i drugim relevantnim regulatornim organima.
- (2) Predlozi nacionalnih TCM-ova iz člana 212 stav 5 ovog zakona dostavljaju se Regulatornom odboru i, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, ACER-u, u roku od jednog mjeseca od dana njihovog dostavljanja Agenciji, ako:
- 1) Agencija ocijeni da je to potrebno, ili
  - 2) Regulatorni odbor ili ACER to zahtijevaju.
- (3) Agencija može da zahtijeva od Regulatornog odbora i/ili ACER-a davanje mišljenja na predloge regionalnih i nacionalnih TCM-ova iz člana 212 st. 3 i 5 ovog zakona, koje je dužna da uzme u obzir prilikom odobravanja.

Odobrovanje regionalnog TCM-a

Član 216

- (1) Agencija, u saradnji sa relevantnim regulatornim organima iz regiona, odobrava predloge regionalnih TCM-ova iz člana 212 stav 3 ovog zakona, u roku od šest mjeseci od dana kada je izvršeno posljednje dostavljanje nadležnom regulatornom organu iz regiona.

- (2) Prilikom odobravanja predloga iz stava 1 ovog člana, Agencija obavlja konsultacije, saraduje i usaglašeno djeluje sa relevantnim regulatornim organima iz regiona, u cilju postizanja dogovora.
- (3) Agencija, u saradnji sa relevantnim regulatornim organima iz regiona, može da:
  - izmijeni dostavljene predloge regionalnih TCM-ova iz člana 212 stav 3 ovog zakona, nakon konsultacija sa operatorom prenosnog sistema kako bi se obezbjedila usklađenosti tih predloga sa ovim zakonom i doprinijelo integraciji tržišta, nediskriminaciji, efikasnoj konkurenciji i pravilnom funkcionisanju tržišta, i/ili
  - zahtijeva izmjenu ovih predloga.
- (4) U slučaju iz stava 3 alineja 2 ovog člana, operator prenosnog sistema je dužan da Agenciji dostavi izmijenjene predloge regionalnih TCM-ova u roku od dva mjeseca od dana dostavljanja zahtjeva.
- (5) O izmijenjenim predlozima iz stava 4 ovog člana, Agencija, u saradnji sa relevantnim regulatornim organima iz regiona, odlučuje u roku od dva mjeseca od dana kada je izvršeno posljednje dostavljanje relevantnom regulatornom organu.
- (6) Ako operator prenosnog sistema, u saradnji sa drugim relevantnim operatorima prenosnih sistema iz regiona, ne postupi po zahtjevu iz stava 3 alineja 2 ovog člana, shodno se primjenjuju odredbe člana 214 st. 1 i 2 ovog zakona.
- (7) Agencija, u saradnji sa drugim relevantnim regulatornim organima iz regiona, može da zahtijeva od Regulatornog odbora ili ACER-a odobravanje regionalnog TCM-a iz člana 212 stav 3 ovog zakona.
- (8) Ako Agencija, u saradnji sa relevantnim regulatornim organima iz regiona, ne odobri regionalni TCM iz člana 212 stav 3 ovog zakona u roku iz stava 1 ovog člana, odnosno u roku iz stava 5 ovog člana, ili u slučaju zahtjeva za njihovo odobravanje od strane Regulatornog odbora ili ACER-a iz stava 7 ovog člana, primjenjuje se regionalni TCM odobren od strane Regulatornog odbora ili ACER-a.
- (9) Operator prenosnog sistema dužan je da postupi po zahtjevu Regulatornog odbora ili ACER-a za dostavljanje izmijenjenih predloga regionalnih TCM-ova u roku od dva mjeseca od dana dostavljanja zahtjeva.
- (10) Agencija, u saradnji sa drugim relevantnim regulatornim organima iz regiona može da zahtijeva izmjenu odobrenih regionalnih TCM-ova iz člana 212 stav 3 ovog zakona i odredi rok za njihovo dostavljanje.
- (11) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa drugim relevantnim operatorima prenosnih sistema iz regiona, može da predloži izmjene odobrenih regionalnih TCM-ova iz člana 212 stav 3 ovog zakona, a dužan je da ih izmijeni na zahtjev Regulatornog odbora ili ACER-a.
- (12) U slučaju iz st. 10 i 11 ovog člana, shodno se primjenjuju odredbe člana 212 st. 9, 10 i 11, člana 213, člana 214 st. 1 i 2, člana 215 st. 1 i 3, člana 218 st. 1 do 7 ovog zakona i st. 1 do 8 ovog člana.

Odobrovanje nacionalnog TCM-a

Član 217

- (1) Agencija odobrava predloge nacionalnih TCM-ova iz člana 212 stav 5 ovog zakona, u roku od šest mjeseci od dana njihovog dostavljanja.
- (2) Agencija može da:
  - izmijeni dostavljene predloge nacionalnih TCM-ova iz člana 212 stav 5 ovog zakona, nakon konsultacija sa operatorom prenosnog sistema, i/ili
  - zahtijeva izmjenu ovih predloga.
- (3) U slučaju iz stava 2 alineja 2 ovog člana, operator prenosnog sistema dužan je da Agenciji dostavi izmijenjene predloge nacionalnih TCM-ova, u roku od dva mjeseca od dana dostavljanja zahtjeva.
- (4) O izmijenjenim predlozima iz stava 3 ovog člana, Agencija odlučuje u roku od dva mjeseca od dana njihovog dostavljanja.
- (5) Ako operator prenosnog sistema ne postupi po zahtjevu iz stava 2 alineja 2 ovog člana, shodno se primjenjuju odredbe člana 214 st. 3 i 4 ovog zakona.
- (6) Agencija može da zahtijeva izmjenu odobrenih nacionalnih TCM-ova iz člana 212 stav 5 ovog zakona i odredi rok za njihovo dostavljanje.
- (7) Operator prenosnog sistema dužan je da postupi po zahtjevu iz stava 6 ovog člana.
- (8) Operator prenosnog sistema može da predloži izmjene odobrenih nacionalnih TCM-ova iz člana 212 stav 5 ovog zakona.
- (9) U slučaju iz st. 6 i 8 ovog člana, shodno se primjenjuju odredbe člana 212 st. 10 i 11, člana 214 st. 3 i 4, člana 215 st. 2 i 3, člana 218 st. 1 do 7 ovog zakona i st. 1 do 5 ovog člana.

Javna rasprava i objavljivanje nacionalnog i regionalnog TCM-a

Član 218

- (1) Operator prenosnog sistema odnosno subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije u postupku utvrđivanja ili izmjene regionalnih i nacionalnih TCM-ova iz člana 212 st. 3 i 5 ovog zakona, prije njihovog dostavljanja Agenciji na odobravanje, dužan je da sprovede javnu raspravu sa zainteresovanim stranama, uključujući nadležne organe svake ugovorne strane i države članice, koja traje najmanje jedan mjesec.
- (2) Predlozi troškova iz člana 219 ovog zakona podliježu javnoj raspravi na nacionalnom nivou prilikom određivanja cijena za korišćenje prenosnog sistema električne energije, u skladu sa zakonom koji se uređuju energetske djelatnosti.
- (3) Javna rasprava o predlozima regionalnih TCM-ova iz člana 212 stav 3 organizuje se najmanje na nivou regiona na koji se odnose ovi TCM-ovi, a za TCM-ove iz člana 212 stav 5 ovog zakona na nacionalnom nivou.
- (4) Operator prenosnog sistema odnosno subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije dužan je da razmotri primjedbe, predloge i sugestije zainteresovanih strana iznijete tokom javne rasprave iz stava 1 ovog člana i o tome sačini izvještaj sa obrazloženjem za njihovo prihvatanje ili neprihvatanje, koji objavljuje na svojoj internet stranici zajedno sa predlogom TCM-ova iz člana 212 st. 3 i 5 ovog zakona ovog zakona.
- (5) Izvještaj iz stava 4 ovog člana dostavlja se Agenciji zajedno sa predlogom TCM-ova iz člana 212 st. 3 i 5 ovog zakona ovog zakona.
- (6) Operator prenosnog sistema odnosno subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije dužan je da na svojoj internet stranici objavi odobrene regionalne TCM-ove iz člana 212 st. 3 i 5 ovog zakona, osim ako sadrže povjerljive informacije u smislu zakona kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti.
- (7) Odluke Agencije o odobravanju regionalnih i nacionalnih TCM-ova iz člana 212 st. 3 i 5 ovog zakona objavljuju se u "Službenom listu Crne Gore" i na internet stranici Agencije, osim ako sadrže povjerljive informacije u smislu zakona kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti.
- (8) Rješavanje spora koji proizilazi iz ugovornih odnosa u vezi sa balansiranjem prenosnog sistema električne energije može se povjeriti Agenciji, u skladu sa zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti.
- (9) U slučaju iz stava 8 ovog člana, Agencija je dužna da donese odluku u roku od dva mjeseca od dana pokretanja spora.
- (10) Izuzetno od stava 9 ovog člana, rok za odlučivanje može se produžiti za dva mjeseca u slučaju da Agencija zatraži dodatne informacije, ili duže uz saglasnost pokretača spora.

Naknada troškova balansiranja

Član 219

- (1) Agencija ocjenjuje opravdanost troškova operatora prenosnog sistema koji nastaju po osnovu obaveza koje se odnose na balansiranje sistema, u skladu sa zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti.
- (2) Troškovi iz stava 1 ovog člana koji su ocijenjeni kao opravdani nadoknađuju se kroz cijene za korišćenje prenosnog sistema u skladu sa zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti, ili kroz druge odgovarajuće mehanizme koje odredi Agencija u skladu sa ovim zakonom.
- (3) Operator prenosnog sistema dužan je da na zahtjev Agencije dostavi informacije neophodne da se olakša ocjena opravdanosti troškova iz stava 1 ovog člana u roku od tri mjeseca od prijema zahtjeva.
- (4) Troškove učesnika na tržištu koji nastaju zbog primjene čl. 211 do 268 ovog zakona snose ti učesnici na tržištu.

Ciljevi i regulatorni aspekti balansiranja

Član 220

- (1) Balansiranje se sprovodi radi:
  - 1) podsticanja konkurencije, nediskriminatornosti i transparentnosti na balansnim tržištima;
  - 2) unapređenja efikasnosti balansiranja, kao i efikasnosti evropskih i nacionalnih balansnih tržišta;
  - 3) integracije balansnog tržišta i promovisanja mogućnosti razmjene usluga balansiranja, uz istovremeno povećavanje pogonske sigurnosti;

- 4) doprinosa efikasnom dugoročnom radu i razvoja elektroprenosnog sistema, kao i elektroenergetskog sektora u Zajednici, uz istovremeno efikasno i pouzdano funkcionisanje dan-unaprijed, unutar dnevnog i balansnog tržišta;
  - 5) obezbjeđivanja pravedne, objektivne, transparentne i tržišno zasnovane nabavke usluga balansiranja, u cilju otklanjanja barijera novim članovima, podsticanja likvidnosti balansnog tržišta električne energije, uz sprečavanje poremećaja na unutrašnjem tržištu električne energije;
  - 6) omogućavanja lakšeg učešća u upravljanju potrošnjom, uključujući objekte za proizvodnju i skladištenje energije uz istovremeno obezbjeđenje da isti budu ravnopravno konkurentni sa drugim pružaocima uslugama balansiranja i, prema potrebi, djeluju nezavisno pri pružanju usluge samo jednog potrošača;
  - 7) lakšeg učešća obnovljivih izvora energije i podsticanja ostvarenja ciljeva za povećanje udjela proizvodnje energije iz obnovljivih izvora.
- (2) Balansiranje u skladu sa ovim zakonom zasniva se na principima:
- 1) proporcionalnosti i nediskriminacije;
  - 2) transparentnosti;
  - 3) optimizacije u cilju najveće ukupne efikasnosti i najmanjih ukupnih troškova za sve uključene strane;
  - 4) da operator prenosnog sistema koristi tržišno zasnovane mehanizme u najvećoj mogućoj mjeri, kako bi se osigurala sigurnost i stabilnost mreže;
  - 5) da se ne ugrozi razvoj dugoročnog tržišta, dan-unaprijed i unutar dnevnih tržišta;
  - 6) poštovanja obaveza dodijeljenih nadležnom operatoru prenosnog sistema u pogledu održavanja sigurnosti sistema;
  - 7) konsultovanja operatora prenosnog sistema sa relevantnim operatorom distributivnog sistema, uzimajući u obzir mogući uticaj na njegov sistem;
  - 8) uzimanja u obzir usaglašenih evropskih standarda i tehničkih specifikacija.

Povjerljivost informacija

Član 221

- (1) Sve povjerljive informacije koje su primljene, razmijenjene ili proslijeđene u skladu sa ovim zakonom podliježu uslovima poslovne tajne.
- (2) Povjerljive informacije iz stava 1 ovog člana, koje lica ili Agencija prime tokom obavljanja svojih dužnosti ne smiju se otkriti drugom licu, niti organu, u skladu sa zakonom.
- (3) Agencija, organi ili lica koja primaju povjerljive informacije u skladu sa ovim zakonom, mogu ih koristiti radi izvršavanja svojih obaveza u skladu sa zakonom, osim ako je data pisana saglasnost od strane primarnog vlasnika podataka.

Objavljivanje informacija

Član 222

- (1) Subjekti iz člana 211 stav 2 ovog zakona dostavljaju operatoru prenosnog sistema sve relevantne informacije radi ispunjavanja njegovih obaveza iz st. 3,4 i 5 ovog člana.
- (2) Subjekti iz člana 211 stav 2 ovog zakona osiguravaju da se informacije iz st. 3, 4 i 5 ovog člana objavljuju blagovremeno i u obliku koji neće stvarno ili potencijalno povećati ili narušiti konkurentnost nijednog subjekta.
- (3) Operator prenosnog sistema dužan je da objavi sljedeće informacije čim one postanu dostupne, i to:
  - 1) informacije o trenutnoj ravnoteži sistema na svojim zonama planiranja razmjene što je prije moguće, a najkasnije 30 minuta nakon realnog vremena;
  - 2) informacije o svim ponudama za balansnu energiju iz svojih zona planiranja razmjene, prema potrebi anonimne, najkasnije 30 minuta nakon završetka relevantne tržišne vremenske jedinice i te informacije moraju obuhvatati sljedeće:
    - vrstu proizvoda;
    - period važenja;
    - ponuđene količine;
    - ponuđene cijene;
    - informacije o tome da li je ponuda proglašena neraspoloživom;

- 3) informacije o tome da li je ponuda za balansnu energiju konvertovana iz specifičnog proizvoda, najkasnije 30 minuta nakon isteka relevantne tržišne vremenske jedinice;
  - 4) informacije o tome kako su ponude za balansnu energiju iz određenih proizvoda konvertovane u ponude za balansnu energiju iz standardnih proizvoda, najkasnije 30 minuta nakon isteka relevantne tržišne vremenske jedinice;
  - 5) zbirne informacije o ponudama za balansnu energiju, najkasnije 30 minuta nakon isteka relevantne tržišne vremenske jedinice, a koje obuhvataju:
    - ukupan obim ponuda za balansnu energiju;
    - ukupan obim ponuda za balansnu energiju, posebno po vrsti rezervi;
    - ukupan obim ponuđenih i aktiviranih ponuda za balansnu energiju, posebno za standardne i specifične proizvode;
    - obim neraspoloživih ponuda, posebno po vrsti rezervi;
  - 6) informacije, po potrebi anonimne, o ponuđenim količinama i ponuđenim cijenama nabavljenog balansnog kapaciteta, najkasnije jedan sat nakon obavještanja ponuđača o rezultatima nabavke;
  - 7) početne odredbe i uslove koji se odnose na balansiranje iz člana 228 ovog zakona, najkasnije jedan mjesec prije njihove primjene, a sve izmjene odredbi i uslova odmah nakon što ih odobri Agencija;
  - 8) informacije o dodjeli prekozonskog kapaciteta za razmjenu balansnog kapaciteta ili dijeljenje rezervi u skladu sa članom 247 ovog zakona, najkasnije 24 sata nakon dodjele i šest časova prije korišćenja dodijeljenog prekozonskog kapaciteta, a koje obuhvataju:
    - datum i vrijeme odluke o dodjeli;
    - period na koji je prekozonski kapacitet dodijeljen;
    - dodijeljene količine;
    - tržišne vrijednosti na kojima se zasnivao postupak dodjele;
  - 9) informacije o korišćenju dodijeljenog prekozonskog kapaciteta za razmjenu balansnog kapaciteta ili dijeljenje rezervi u skladu sa članom 247 ovog zakona, najkasnije sedam dana nakon korišćenja dodijeljenog prekozonskog kapaciteta, a koje obuhvataju:
    - količinu dodijeljenog i iskorišćenog prekozonskog kapaciteta po tržišnoj vremenskoj jedinici;
    - količinu oslobođenog prekozonskog kapaciteta za naredne vremenske periode po tržišnoj vremenskoj jedinici;
    - procjenu ostvarenih troškova i koristi primjenom postupka dodjele;
  - 10) odobrene metodologije iz člana 212 ovog zakona, najkasnije trideset dana prije njihove primjene;
  - 11) opis zahtjeva za sve kreirane algoritme i njihove izmjene iz člana 264 ovog zakona, najkasnije 30 dana prije njihove primjene;
  - 12) zajednički godišnji izvještaj iz člana 264 ovog zakona.
- (4) Operator prenosnog sistema može uskratiti objavljivanje informacija o ponuđenim cijenama i količinama balansnog kapaciteta ili ponude balansne energije, ako je to opravdano iz razloga zabrinutosti zbog zloupotrebe tržišta i ako nije štetno za efikasno funkcionisanje tržišta električne energije, u skladu sa propisom iz člana 228 ovog zakona.
- (5) Operator prenosnog sistema prijavljuje najmanje jednom godišnje Agenciji neobjavljivanje informacija iz stava 4 ovog člana.
- (6) Operator prenosnog sistema dužan je da objavi informacije iz stava 3 ovog člana, u zajednički dogovorenom ili usklađenom formatu preko centralne platforme ENTSO za električnu energiju.

Delegiranje dužnosti u slučaju balansiranja

Član 223

- (1) Operator prenosnog sistema može bilo koju dužnost koju vrši na osnovu ovog zakona delegirati u cjelini ili djelimično, jednoj ili više trećih strana u slučaju da treća strana može obavljati dužnost koja je predmet delegiranja jednako efikasno kao i operator prenosnog sistema, pri čemu je operator prenosnog sistema koji delegira dužnost odgovoran za obezbjeđivanje usklađenosti vršenja dužnosti sa obavezama iz ovog zakona, uključujući obezbjeđivanje pristupa informacijama neophodnim za praćenje od strane Agencije.
- (2) Treća strana iz stava 1 ovog člana, prije delegiranja, dokazuje operatoru prenosnog sistema da može obavljati dužnosti koje se delegiraju.

- (3) Ako se trećoj strani delegira u cjelosti ili djelimično dužnost iz ovog zakona, operator prenosnog sistema dužan je da prije delegiranja obezbijedi da su zaključeni odgovarajući sporazumi u skladu sa obavezama u pogledu povjerljivosti.
- (4) Operator prenosnog sistema dužan je da, nakon delegiranja svih ili dijela dužnosti trećoj strani iz stava 1 ovog člana, o tome obavijesti Agenciju i objavi odluku o delegiranju na svojoj internet stranici.
- (5) U slučaju da su poslovi i obaveze OPS-a iz čl. 211 do 268 ovog zakona delegirani trećoj strani zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti, upućivanja na OPS u ovom zakonu smatraće se upućivanjem na treću stranu.
- (6) Agencija vrši nadzor nad trećom stranom iz stava 5 ovog člana u odnosu na poslove koji su joj delegirani.

Prava i obaveze operatora prenosnog sistema

Član 224

- (1) Operator prenosnog sistema odgovoran je za nabavku usluga balansiranja od pružalaca usluge balansiranja radi osiguravanja pogonske sigurnosti.
- (2) Operator prenosnog sistema dužan je da primjenjuje samostalni dispečerski model za utvrđivanje rasporeda proizvodnje i potrošnje.

Saradnja sa operatorom distributivnog sistema

Član 225

- (1) Operator distributivnog sistema, operator prenosnog sistema, pružaoci usluge balansiranja i balansno odgovorni subjekti dužni su da sarađuju radi obezbjeđivanja efektivnog i efikasnog balansiranja.
- (2) Operator distributivnog sistema dužan je da operatoru prenosnog sistema dostavi sve potrebne informacije za poravnanje odstupanja u skladu sa članom 228 ovog zakona.
- (3) Operator prenosnog sistema može zajedno sa operatorom distributivnog sistema na koji je priključen pružalac rezervi u okviru kontrolne oblasti operatora prenosnog sistema, razraditi metodologiju za raspodjelu troškova koji proizilaze iz radnji operatora distributivnog sistema u skladu sa članom 68 stav 1 tačka 1 ovog zakona.
- (4) Metodologijom iz stava 3 ovog člana obezbjeđuje se pravedna raspodjela troškova, uzimajući u obzir odgovornosti uključenih strana.
- (5) Operator distributivnog sistema dužan je da obavijesti operatora prenosnog sistema o svim ograničenjima određenim u skladu sa propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema, koja mogu uticati na zahtjeve utvrđene u ovom zakonu.

Uloga pružaoca usluge balansiranja

Član 226

- (1) Pružalac usluge balansiranja (u daljem tekstu: PUB) mora biti kvalifikovan za podnošenje ponuda za balansnu energiju ili ponuda balansnog kapaciteta koje aktivira ili nabavlja operator prenosnog sistema ili, u modelu OPS-PUB, operator prenosnog sistema ugovarač (OPS ugovarač).
- (2) Uspješan završetak pretkvalifikacionog postupka, za koji je odgovoran operator prenosnog sistema i koji se sprovodi u skladu sa članom 68 stav 1 tačka 1 ovog zakona, preduslov je za uspješni završetak kvalifikacionog procesa za pružaoca usluge balansiranja u skladu sa ovim zakonom.
- (3) Pružalac usluge balansiranja dužan je da dostavlja svoje ponude balansnog kapaciteta koje utiču na jednu ili više balansno odgovornih strana.
- (4) Pružalac usluge balansiranja koji učestvuje u procesu nabavke balansnog kapaciteta podnosi i ima pravo da ažurira ponude prije vremena zatvaranja procesa nabavke.
- (5) Pružalac usluge balansiranja koji ima zaključen ugovor za balansni kapacitet dužan je da dostavlja nadležnom operatoru prenosnog sistema ponude za balansnu energiju koje odgovaraju količini, proizvodima i drugim zahtjevima utvrđenim u ugovoru o balansnom kapacitetu.
- (6) Pružalac usluge balansiranja ima pravo da svom operatoru prenosnog sistema dostavi ponude za balansnu energiju iz standardnih ili specifičnih proizvoda za koje je prošao pretkvalifikacioni postupak u skladu sa propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema.
- (7) Cijena ponuda za balansnu energiju iz standardnih i specifičnih proizvoda u skladu sa stavom 5 ovog člana ne smije biti unaprijed određena u ugovoru o balansnom kapacitetu.

- (8) Operator prenosnog sistema može da predloži izuzeće od primjene stava 7 ovog člana za specifične proizvode iz člana 236 stav 3 tačka 2 ovog zakona u predlogu uslova za pružaoce usluga balansiranja iz člana 228 stav 1 ovog zakona, uz obrazloženje ekonomske opravdanosti tog izuzeća.
- (9) Ne smije biti diskriminacije između ponuda za balansnu energiju dostavljenih u skladu sa stavom 5 ovog člana i ponuda za balansnu energiju dostavljenih u skladu sa stavom 6 ovog člana.
- (10) Jedinica ili grupa koja obezbjeđuje rezervu, objekat kupca ili treća strana i povezani balansno odgovorni subjekti shodno članu 228 stav 4 tačka 4 ovog zakona, za bilo koji proizvod balansne energije ili balansni kapacitet moraju pripadati istom području planiranja razmjene.

Uloga balansno odgovornih subjekata

Član 227

- (1) U realnom vremenu, svaki balansno odgovorni subjekat dužan je da održi balans ili doprinese da elektroenergetski sistem bude izbalansiran u skladu sa zahtjevima definisanim u predlozima uslova i odredbi u pogledu organizacije balansiranja u skladu sa članom 219 ovog zakona.
- (2) Balansno odgovorni subjekat je finansijski odgovoran za količinska odstupanja koja se izmiruju sa operatorom prenosnog sistema priključenja (OPS-om priključenja).
- (3) Balansno odgovorni subjekat može prije unutar dnevnog zatvaranja prekozonskog tržišta da mijenja rasporede potrebne za izračunavanje svoje pozicije u skladu sa članom 251 ovog zakona.
- (4) Balansno odgovorni subjekat, nakon vremena zatvaranja unutar dnevnog prekozonskog tržišta, može da mijenja unutrašnje planove razmjene električne energije potrebne za izračunavanje svoje pozicije u skladu sa članom 250 ovog zakona, prema pravilima iz člana 219 ovog zakona.

Uslovi za balansiranje

Član 228

- (1) Operator prenosnog sistema dužan je da utvrdi i dostavi Agenciji na odobravanje predlog uslova za pružaoce usluge balansiranja.
- (2) Subjekt odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije dužan je da, utvrdi predlog uslova za balansno odgovorne subjekte i dostavi ih Agenciji na odobravanje.
- (3) Uslovi iz stava 1 ovog člana obuhvataju pravila za obustavljanje i ponovno pokretanje tržišnih aktivnosti, a uslovi i odredbe iz stava 2 ovog člana obuhvataju pravila poravnanja u slučaju suspenzije tržišta, u skladu sa propisom kojim se uređuje rad sistema u havarijskom i stanju oporavka sistema.
- (4) Prilikom izrade predloga uslova i odredbi za pružaoce usluge balansiranja i balansno odgovorne subjekte, operator prenosnog sistema dužan je da:
- 1) koordinira sa operatorima prenosnog sistema i operatorima distributivnog sistema na koje ti uslovi mogu uticati;
  - 2) poštuje okvire za uspostavljanje evropskih platformi za razmjenu balansne energije i proces netovanja odstupanja u skladu sa članom 212, i čl. 229 do 232 ovog zakona;
  - 3) uključi druge operatore distributivnog sistema i zainteresovane strane u kompletni proces izrade predloga, uzimajući u obzir njihove stavove ne dovodeći u pitanje javnu raspravu iz člana 218 ovog zakona.
- (5) Uslovi i odredbe za pružaoce usluge balansiranja treba da:
- 1) definišu razumne i opravdane zahtjeve za pružanje usluga balansiranja;
  - 2) omoguću agregaciju objekata kupca, objekata za skladištenje energije i objekata za proizvodnju energije u oblasti planiranja razmjene, da bi se ponudile usluge balansiranja pod uslovima navedenim u stavu 5 tačka 3 ovog člana;
  - 3) omoguću vlasnicima objekata kupca, trećim licima i vlasnicima objekata za proizvodnju električne energije iz konvencionalnih ili obnovljivih izvora, kao i vlasnicima objekata za skladištenje energije da postanu pružaoce usluge balansiranja;
  - 4) zahtijevaju da se svaka ponuda za balansnu energiju od pružaoce usluga balansiranja dodijeli jednom ili više balansno odgovornih subjekata najmanje kako bi se omogućio obračun korekcije količinskog odstupanja u skladu sa članom 254 ovog zakona.
- (6) Uslovi za pružaoce usluge balansiranja sadrže:
- 1) pravila kvalifikacionog postupka na osnovu kojeg se postaje pružalac usluge balansiranja u skladu sa članom 226 ovog zakona;

- 2) pravila, zahtjeve i rokove za nabavku i prenos balansnog kapaciteta u skladu sa čl. 241 do 243 ovog zakona;
  - 3) uslove za postojanje tržišne konkurencije za nabavku balansnih usluga i pravila u slučaju neispunjenja uslova;
  - 4) pravila u slučaju neuspješne tržišne nabavke;
  - 5) pravila i uslove za agregaciju objekata kupca, objekata za skladištenje energije i objekata za proizvodnju električne energije unutar zone planiranja razmjene da mogu postati pružaoci usluge balansiranja;
  - 6) zahtjeve za podatke i informacije koji se moraju dostavljati operatoru prenosnog sistema i, prema potrebi, operatoru distributivnog sistema, u toku pretkvalifikacionog postupka i rada balansnog tržišta;
  - 7) pravila i uslove dodjele za svaku ponudu balansne energije od strane pružaoca usluge jednom ili više balansno odgovornim subjektima u skladu sa stavom 5 tačka 4 ovog člana;
  - 8) zahtjeve za podatke i informacije koje je potrebno dostaviti operatoru prenosnog sistema priključenja (OPS-u priključenja) i, prema potrebi, operatoru distributivnog sistema priključenja radi evaluacije pružanja usluga balansiranja u skladu sa propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema;
  - 9) definiciju lokacije za svaki standardni i specifični proizvod uzimajući u obzir stav 5 tačku 3 ovog člana;
  - 10) pravila za određivanje količine balansne energije za koju se sprovodi obračun kod pružaoca usluge balansiranja u skladu sa članom 250 ovog zakona;
  - 11) pravila poravnanja pružaoca usluge balansiranja definisana u skladu sa čl. 250 do 254 i čl. 261 i 262 ovog zakona;
  - 12) najduži period za finalizaciju poravnanja balansne energije sa pružaocem usluge balansiranja u skladu sa članom 250 ovog zakona, za svaki period obračuna odstupanja;
  - 13) posljedice u slučaju nepoštovanja uslova i odredbi koje se primjenjuju na pružaoce usluge balansiranja.
- (7) Operator prenosnog sistema i subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije može u predloge uslova i odredbi za pružaoce usluge balansiranja odnosno u predloge uslova i odredbi za balansno odgovorne subjekte uvrstiti sljedeće elemente:
- 1) zahtjev za pružaoce usluge balansiranja da dostavljaju informacije o neiskorišćenim proizvodnim kapacitetima i drugim svojim resursima za balansiranje nakon vremena zatvaranja dan-unaprijed tržišta i nakon vremena zatvaranja prekozonskog unutar dnevnog tržišta;
  - 2) ako je to opravdano, zahtjev pružaocima usluge balansiranja da ponude neiskorišćeni proizvodni kapacitet ili druge resurse za balansiranje kroz ponude za balansnu energiju na balansnim tržištima nakon vremena zatvaranja dan-unaprijed tržišta, pri čemu pružaoci usluge balansiranja mogu da mijenjaju svoje ponude za balansnu energiju prije roka za dostavljanje ponuda za balansnu energiju zbog trgovanja na unutar dnevnom tržištu;
  - 3) ako je to opravdano, zahtjev pružaocima usluge balansiranja da ponude neiskorišćeni proizvodni kapacitet ili druge resurse za balansiranje kroz ponude za balansnu energiju na balansnim tržištima nakon vremena zatvaranja prekozonskog unutar dnevnog tržišta;
  - 4) posebne zahtjeve s obzirom na poziciju balansno odgovornih subjekata koja je dostavljena nakon vremenskog okvira dan-unaprijed tržišta kako bi se osiguralo da je zbir njihovih eksternih i internih planova komercijalne trgovine jednak zbiru planova fizičke proizvodnje i potrošnje, uzimajući, prema potrebi, u obzir gubitke električne energije;
  - 5) izuzeće od obaveze objavljivanja informacija o ponuđenim cijenama balansne energije ili ponuda balansnog kapaciteta zbog sumnji u zloupotrebu tržišta u skladu sa članom 222 stav 4 ovog zakona;
  - 6) izuzeće za specifične proizvode iz člana 236 stav 3 tačka 2 ovog zakona da se unaprijed odredi ponuđena cijena za balansnu energiju iz ugovora o balansnom kapacitetu u skladu sa članom 226 stav 8 ovog zakona;
  - 7) prijavu za korišćenje sistema dvostrukih cijena za sva količinska odstupanja, kao i metodologiju za primjenu sistema dvostrukih cijena, u skladu sa ovim zakonom.
- (8) Operator prenosnog sistema dužan je da prati da li se ispunjavanju zahtjevi utvrđeni uslovima i odredbama za balansiranje unutar svoje zone planiranja razmjene.
- (9) Uslovi i odredbe za subjekte odgovorne za odstupanje treba da sadrže:
- 1) definiciju odgovornosti za balansiranje za svaki priključak koja ne smije imati nikakva preklapanja ili nepotpune odgovornosti koju za balansiranje imaju različiti učesnici na tržištu koji pružaju usluge na tom priključku;
  - 2) zahtjeve koje treba ispuniti da bi postao subjekat odgovoran za odstupanje;

- 3) zahtjev da svi subjekti odgovorni za odstupanje moraju biti finansijski odgovorni za svoja odstupanja i da se za ta odstupanja vrši poravnanje sa subjektom odgovornim za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije;
- 4) zahtjeve za podatke i informacije koje se dostavljaju OPS-u priključenja radi izračunavanja odstupanja;
- 5) pravila u skladu sa kojima subjekti odgovorni za odstupanje mogu mijenjati svoje rasporede prije i nakon vremena zatvaranja trgovanja energijom na unutardnevnom tržištu;
- 6) pravila za obračun subjekata odgovornih za odstupanje;
- 7) razgraničenje područja odstupanja i područja definisanja cijene odstupanja;
- 8) najduži period za finalizaciju obračuna odstupanja sa subjektima odgovornim za odstupanje za bilo koji period obračuna odstupanja;
- 9) posljedice u slučaju nepoštovanja uslova koji se primjenjuju na subjekte odgovorne za odstupanje;
- 10) obavezu subjekata odgovornih za odstupanje da OPS-u priključenja dostave informaciju o svakoj promjeni pozicije;
- 11) pravila za obračun;
- 12) odredbe o isključivanju odstupanja iz obračuna odstupanja ako su povezana sa uvođenjem ograničenja promjena snage za ublažavanje determinističkih odstupanja frekvencije, ako postoje.

Evropska platforma za razmjenu balansne energije iz zamjenskih rezervi

Član 229

- (1) Operator prenosnog sistema koji vrši proces zamjene rezerve dužan je da preko evropske platforme za razmjenu energije iz zamjenskih rezervi, uspostavljene u skladu sa članom 212 ovog zakona, dostavi sve ponude za balansnu energiju iz svih standardnih proizvoda za zamjenske rezerve i razmjenjuje sve ponude za balansnu energiju iz svih standardnih proizvoda za zamjenske rezerve, osim neraspoloživih ponuda iz člana 238 stav 20 ovog zakona.
- (2) Operator prenosnog sistema dužan je da u najvećoj mogućoj mjeri koristi platformu iz stava 1 ovog člana da zadovolji sve svoje potrebe za balansnom energijom iz zamjenske rezerve.

Evropska platforma za razmjenu balansne energije iz rezervi za ponovno uspostavljanje frekvencije ručnom aktivacijom

Član 230

- (1) Operator prenosnog sistema dužan je preko evropske platforme za razmjenu energije iz rezervi za ponovno uspostavljanje frekvencije ručnom aktivacijom, uspostavljene u skladu sa članom 212 ovog zakona, dostavlja sve ponude za balansnu energiju iz svih standardnih proizvoda za rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije ručnom aktivacijom i razmjenjuje sve ponude za balansnu energiju iz svih standardnih proizvoda za rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije ručnom aktivacijom, osim neraspoloživih ponuda iz člana 238 stav 20 ovog zakona.
- (2) Operator prenosnog sistema dužan je da u najvećoj mogućoj mjeri koristi platformu iz stava 1 ovog člana da zadovolji sve svoje potrebe za balansnom energijom iz rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije ručnom aktivacijom.

Evropska platforma za razmjenu balansne energije iz rezervi za ponovno uspostavljanje frekvencije automatskom aktivacijom

Član 231

- (1) Operator prenosnog sistema dužan je da preko evropske platforme za razmjenu energije iz rezervi za ponovno uspostavljanje frekvencije automatskom aktivacijom, uspostavljenoj u skladu sa članom 212 ovog zakona, dostavlja sve ponude za balansnu energiju iz svih standardnih proizvoda za rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije automatskom aktivacijom i razmjenjuje sve ponude za balansnu energiju iz svih standardnih proizvoda za rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije automatskom aktivacijom, osim neraspoloživih ponuda iz člana 238 stav 20 ovog zakona.
- (2) Operator prenosnog sistema dužan je da u najvećoj mogućoj mjeri koristi platformu iz stava 1 ovog člana da zadovolji sve svoje potrebe za balansnom energijom iz rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije automatskom aktivacijom.

Evropska platforma za proces razmjene odstupanja

Član 232

Operator prenosnog sistema koji sprovodi proces obnavljanja nazivne frekvencije u skladu sa propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema, dužan je da koristi evropsku platformu uspostavljenu u skladu sa članom 212 ovog zakona, u sprovođenju procesa razmjene odstupanja, najmanje za sinhronu oblast kontinentalne Evrope.

Raspodjela troškova između OPS-ova u različitim državama članicama i ugovornim stranama

Član 233

- (1) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država, dostavlja Agenciji godišnji izvještaj u kojem su obrazloženi troškovi rada evropskih platformi iz čl. 229 do 232 ovog zakona.
- (2) Troškovi iz stava 1 ovog člana dijele se na:
  - 1) zajedničke troškove koji proističu iz koordinisanih aktivnosti svih operatora prenosnih sistema koji učestvuju na pojedinim platformama;
  - 2) regionalne troškove koji proističu iz aktivnosti nekoliko, ali ne svih, operatora prenosnih sistema koji učestvuju na pojedinim platformama;
  - 3) nacionalne troškove koji proističu iz aktivnosti operatora prenosnih sistema u određenoj državi članici koji učestvuju na pojedinim platformama.
- (3) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema država članica i ugovornih strana koje učestvuju na evropskim platformama, učestvuje u raspodjeli zajedničkih troškova iz stava 2 tačka 1 ovog člana, na način da se:
  - jedna osmina zajedničkog troška podjednako podijeli između svake države članice i ugovorne strane,
  - pet osmina podijeli između svake države članice i ugovorne strane srazmjerno njihovoj potrošnji, i
  - dvije osmine podijele podjednako između učestvujućih OPS-ova.
- (4) Da bi se uzele u obzir promjene zajedničkih troškova ili promjene u pogledu operatora prenosnih sistema koji učestvuju na platformama, obračun zajedničkih troškova će se redovno prilagođavati.
- (5) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema u regionu, zajedno dogovara predloge raspodjele regionalnih troškova u skladu sa stavom 2 tačka 2 ovog člana, koje zatim pojedinačno odobrava Agencija, u saradnji sa relevantnim regulatornim organima.
- (6) Principi raspodjele troškova primjenjuju se na troškove uspostavljanja, mijenjanja i vođenja evropskih platformi, nakon odobrenja predloga okvira za uspostavljanje evropskih platformi iz člana 212 stav 1 ovog zakona.
- (7) Ako je okvirom za uspostavljanje evropskih platformi iz člana 212 stav 1 ovog zakona predviđeno da se postojeći projekti razvijaju u evropsku platformu, razumni, efikasni i srazmjerni nastali troškovi operatora prenosnih sistema koji su direktno vezani za razvoj i realizaciju tih projekata smatraju se zajedničkim troškovima iz stava 2 tačka 1 ovog člana.

Rok za dostavljanje ponuda balansne energije

Član 234

- (1) Operator prenosnog sistema dužan je da, u saradnji sa drugim operatorima prenosnih sistema, uskladi rok za dostavljanje ponude balansne energije za standardne proizvode sa rokom za dostavljanje ponude balansne energije na nivou Zajednice, najmanje za svaki od sljedećih procesa:
  - 1) zamjenske rezerve;
  - 2) rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije ručnom aktivacijom;
  - 3) rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije automatskom aktivacijom.
- (2) Rok za dostavljanje ponude balansne energije:
  - 1) mora biti što bliži realnom vremenu;
  - 2) ne smije biti prije roka zatvaranja unutar dnevnog prekozonskog tržišta;
  - 3) obezbjeđuje dovoljno vremena za neophodne procese balansiranja.
- (3) Nakon isteka roka za dostavljanje ponude balansne energije, pružaocima usluge balansiranja neće biti dozvoljeno dostavljanje ili ažuriranje ponude za balansnu energiju.

- (4) Nakon isteka roka za dostavljanje ponude balansne energije pružaoci usluge balansiranja bez nepotrebnog odlaganja prijavljuju operatoru prenosnog sistema priključenja (OPS-u priključenja) sve neraspoložive količine iz ponuda balansne energije u skladu sa propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema, a ako pružalac usluge balansiranja ima mjesto priključenja na distributivni sistem i ako to zahtijeva operator distributivnog sistema, on bez nepotrebnog odlaganja obavještava i operatora distributivnog sistema o svim neraspoloživim količinama iz ponuda balansne energije.

Zahtjevi za standardne proizvode za balansiranje

Član 235

- (1) Standardni proizvodi za balansnu energiju primjenjuju se u okviru implementacije evropskih platformi iz čl. 212, 229, 230 i 231 ovog zakona.
- (2) Operator prenosnog sistema koristi samo standardne i, ako je opravdano, specifične proizvode balansne energije, radi održavanja balansa u sistemu u skladu sa propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema.
- (3) Operator prenosnog sistema dužan je da primjenjuje listu standardnih proizvoda za balansni kapacitet iz rezervi za ponovno uspostavljanje frekvencije i zamjenskih rezervi iz člana 234 ovog zakona.
- (4) Standardni proizvodi za balansnu energiju i balansni kapacitet:
  - 1) obezbjeđuju efikasnu standardizaciju, podstiču prekozonsku konkurenciju i likvidnost i izbjegavaju nepotrebno dijeljenje tržišta;
  - 2) olakšavaju učešće vlasnicima objekata kupca, trećim stranama i vlasnicima objekata za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora, kao i vlasnicima jedinica za skladištenje energije u svojstvu pružaoca balansne usluge.

Zahtjevi za specifične proizvode za balansiranje

Član 236

- (1) Radi implementacije evropskih platformi iz čl. 212, 229, 230 i 231 ovog zakona, operator prenosnog sistema može izraditi predlog za definisanje i korišćenje specifičnih proizvoda za balansnu energiju i balansni kapacitet, koji naročito obuhvata:
  - 1) definiciju specifičnih proizvoda za balansiranje i period u kojem će se oni koristiti;
  - 2) dokaz da standardni proizvodi za balansiranje nijesu dovoljni da obezbijede pogonsku sigurnost i efikasno održavanje balansa u sistemu ili dokaz da određeni resursi za balansiranje ne mogu da učestvuju na balansnom tržištu preko standardnih proizvoda;
  - 3) opis predloženih mjera za minimizaciju upotrebe specifičnih proizvoda za balansiranje, u zavisnosti od ekonomske efikasnosti;
  - 4) pravila za pretvaranje ponude za balansnu energiju iz specifičnih proizvoda za balansiranje u ponude balansne energije iz standardnih proizvoda, ako je primjenljivo;
  - 5) informacije o postupku pretvaranja ponuda balansne energije iz specifičnih proizvoda za balansiranje u ponude balansne energije iz standardnih proizvoda za balansiranje i informacije na kojoj zajedničkoj listi ekonomskog prvenstva će se izvršiti pretvaranje, ako je primjenljivo;
  - 6) dokaz da specifični proizvodi za balansiranje ne uzrokuju značajnu neefikasnost i poremećaje na balansnom tržištu unutar i izvan zone planiranja razmjene.
- (2) Operator prenosnog sistema koji koristi specifične proizvode za balansiranje najmanje jednom u dvije godine preispituje neophodnost korišćenja specifičnih proizvoda u skladu sa kriterijumima iz stava 1 ovog člana.
- (3) Specifični proizvodi za balansiranje uvode se uporedo sa uvođenjem standardnih proizvoda, a nakon upotrebe specifičnih proizvoda, operator prenosnog sistema alternativno može da:
  - 1) pretvori ponude za balansnu energiju iz specifičnih proizvoda za balansiranje u ponude za balansnu energiju iz standardnih proizvoda;
  - 2) aktivira ponude za balansnu energiju iz specifičnih proizvoda za balansiranje lokalno bez njihove razmjene.
- (4) Pravila za pretvaranje ponuda za balansnu energiju iz specifičnih proizvoda za balansiranje u ponude za balansnu energiju iz standardnih proizvoda u skladu sa stavom 1 tačka 4 ovog člana:
  - 1) moraju biti pravična, transparentna i nediskriminatorna;
  - 2) ne smiju stvarati prepreke pri razmjeni usluga balansiranja;
  - 3) moraju osigurati finansijsku neutralnost operatora prenosnog sistema.

Rezervni postupci

Član 237

- (1) Operator prenosnog sistema dužan je da obezbijedi rezervne postupke u slučaju neuspješno sprovedenih postupaka iz st. 2 i 3 ovog člana.
- (2) U slučaju neuspješne nabavke usluga balansiranja, operator prenosnog sistema dužan je da ponovi postupke nabavke i u najkraćem roku obavijesti učesnike na tržištu o primjeni rezervnih postupaka.
- (3) U slučaju neuspješne koordinisane aktivacije balansne energije, operator prenosnog sistema može da odstupa od aktiviranja zajedničke liste ekonomskog prvenstva i o tome, bez odlaganja, obavijesti učesnike na tržištu.

Aktivacija ponuda za balansnu energiju sa zajedničke liste ekonomskog prvenstva

Član 238

- (1) Radi održavanja balansa u sistemu u skladu sa propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema, operator prenosnog sistema dužan je da koristi troškovno efikasne ponude za balansnu energiju koje su dostupne za isporuku u njegovoj kontrolnoj oblasti na osnovu zajedničkih lista ekonomskog prvenstva ili drugog modela koji se primjenjuje na osnovu člana 212 ovog zakona.
- (2) Operator prenosnog sistema ne smije aktivirati ponude za balansnu energiju prije odgovarajućeg roka za dostavljanje ponude za balansnu energiju, osim u predhavarijskom ili havarijskom stanju, kada te aktivacije pomažu u procesu oporavka stanja sistema i osim kada služe u druge svrhe osim balansiranja u skladu sa članom 212 stav 1 tačka 3 ovog zakona.
- (3) Operator prenosnog sistema je dužan da primjenjuje metodologiju za klasifikaciju svrha aktivacije ponuda za balansnu energiju usvojenu u skladu sa članom 213 ovog zakona.
- (4) Za svaku ponudu za balansnu energiju sa zajedničke liste ekonomskog prvenstva, operator prenosnog sistema pri aktivaciji ponude dužan je da odredi svrhu aktivacije na osnovu metodologije u skladu sa stavom 3 ovog člana, koja mora biti prijavljena i vidljiva svim operatorima prenosnih sistema putem funkcije optimizacije aktivacije.
- (5) Ako aktivacija ponuda za balansnu energiju odstupa od rezultata funkcije optimizacije aktivacije, operator prenosnog sistema dužan je da objavi informacije o razlozima nastanka takvog odstupanja.
- (6) Zahtjev da se aktivira ponuda za balansnu energiju iz funkcije optimizacije aktivacije obavezuje zahtijevajućeg OPS-a i priključnog OPS-a, da prihvate razmjenu balansne energije kao obavezujuću.
- (7) Operator prenosnog sistema je dužan da obezbijedi da se aktivira ponuda za balansnu energiju koju izabere funkcija optimizacije aktivacije.
- (8) Balansna energija obračunava se u skladu sa članom 255 ovog zakona, a između operatora prenosnog sistema priključenja (OPS-a priključenja) i pružaoca usluge balansiranja u skladu sa čl. 250 do 254 ovog zakona.
- (9) Aktivacija ponuda za balansnu energiju zasniva se na modelu operator prenosnog sistema-operator prenosnog sistema (OPS-OPS) sa zajedničkom listom ekonomskog prvenstva.
- (10) Operator prenosnog sistema je dužan da dostavlja sve potrebne podatke za rad algoritma funkcije optimizacije aktivacije iz člana 212 stav 3 tačka 7 ovog zakona u skladu sa članom 240 ovog zakona.
- (11) Operator prenosnog sistema je dužan da dostavlja funkciji optimizacije aktivacije sve ponude za balansnu energiju primljene od pružaoca usluge balansiranja prije roka operatora prenosnog sistema za dostavljanje ponuda za balansnu energiju, uzimajući u obzir zahtjeve iz člana 236 ovog zakona.
- (12) Operator prenosnog sistema ne smije mijenjati niti uskraćivati ponude za balansnu energiju, osim ponude za balansnu energiju:
  - 1) iz člana 236 ovog zakona;
  - 2) koje su neispravne i sadrže obim isporuke koji nije realan;
  - 3) koje nijesu prosljeđene evropskim platformama u skladu sa stavom 13 ovog člana.
- (13) Operator prenosnog sistema koji primjenjuje samostalni dispečerski model i posluje u okviru zone planiranja razmjene gdje je lokalno vrijeme zatvaranja unutardnevnog tržišta nakon roka za dostavljanje ponuda za balansnu energiju u skladu sa članom 234 ovog zakona, može da pripremi predlog za ograničenje količine u ponudama, koje se prosljeđuju na evropske platforme u skladu sa čl. 229, 230 i 231 ovog zakona.
- (14) Ponude koje se prosljeđuju evropskim platformama uvijek su najjeftinije ponude.
- (15) Predlog iz stava 13 ovog člana treba da sadrži:
  - 1) definiciju minimalne količine koja se mora proslijediti evropskim platformama, koja je jednaka ili veća od zbira zahtijevanog balansnog kapaciteta za kontrolni blok operatora prenosnog sistema, u skladu sa propisom

- kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema i obavezama koje proizilaze iz razmjene balansnog kapaciteta ili dijeljenja rezervi;
- 2) pravila za objavljivanje ponuda koje nijesu dostavljene evropskim platformama i definiciju trenutka kada će pružaoci balansnih usluga biti obaviješteni o objavljivanju svojih ponuda.
- (16) Operator prenosnog sistema dužan je da izvrši analizu uticaja ograničavanja količine ponuda koje se šalju na evropske platforme i funkcionisanje unutardnevnog tržišta, najmanje jednom u dvije godine nakon usvajanja predloga iz stava 13 ovog člana od strane Agencije, pri čemu ova analiza treba da sadrži:
- 1) procjenu operatora prenosnog sistema o minimalnim količinama ponuda koje se prosljeđuju evropskim platformama u skladu sa stavom 15 tačka 1 ovog člana;
  - 2) preporuku za ograničenje ponude za balansnu energiju.
- (17) Na osnovu analize iz stava 1 ovog člana, operator prenosnog sistema daje predlog Agenciji za preispitivanje minimalne količine u ponudama za balansnu energiju koja se prosljeđuje evropskim platformama u skladu sa stavom 15 tačka 1 ovog člana.
- (18) Zahtijevajući OPS može da zatraži aktivaciju ponuda za balansnu energiju sa zajedničke liste ekonomskog prvenstva do ukupne količine balansne energije, pri čemu ukupna količina balansne energije koju može aktivirati zahtijevajući OPS iz ponuda za balansnu energiju sa zajedničke liste ekonomskog prvenstva, predstavlja zbir količina ponuda za balansnu energiju koje:
- 1) podnosi zahtijevajući OPSi koje nijesu rezultat dijeljenja rezervi ili razmjene balansnog kapaciteta;
  - 2) podnose operatori prenosnih sistema iz drugih država kao rezultat balansnog kapaciteta nabavljenog u ime zahtijevajućeg OPS-a;
  - 3) su rezultat dijeljenja rezervi, pod uslovom da operatori prenosnih sistema iz drugih država koji učestvuju u dijeljenju rezervi nijesu već zatražili aktivaciju tih dijeljenih količina.
- (19) U slučaju da operator prenosnog sistema zahtijeva ponude za balansnu energiju preko ograničenja utvrđenog u stavu 12 ovog člana, o tome će biti obaviješteni svi ostali operatori prenosnih sistema.
- (20) Operator prenosnog sistema može ponude za balansnu energiju koje su prosljeđene funkciji optimizacije aktivacije proglašiti nerasploživima za aktivaciju drugim operatorima prenosnih sistema, jer su iste ograničene zbog unutrašnjeg zagušenja ili ograničenja pogonske sigurnosti unutar zone planirane razmjene operatora prenosnog sistema priključenja (OPS-a priključenja).

Određivanje cijene balansne energije i prekozonskog kapaciteta koji se koristi za razmjenu balansne energije ili sprovođenje postupka razmjene odstupanja

Član 239

- (1) Operator prenosnog sistema dužan je da primjenjuje metodologiju usvojenu u skladu sa članom 212 ovog zakona, za određivanje cijena balansne energije kao rezultat aktivacije ponuda balansne energije, proces ponovnog uspostavljanja nazivne frekvencije, kao i za proces zamjene rezervi u skladu sa propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema.
- (2) Usklađena metodologija određivanja cijena iz stava 1 ovog člana primjenjuje se na balansnu energiju iz svih standardnih i specifičnih proizvoda iz člana 236 stav 3 tačka 1 ovog zakona.
- (3) Za specifične proizvode iz člana 236 stav 3 tačka 2 ovog zakona operator prenosnog sistema može predložiti drugačiju metodu određivanja cijena.
- (4) U slučaju da operator prenosnog sistema u saradnji sa drugim operatorima prenosnih sistema otkrije neefikasnost u primjeni metodologije predložene u skladu sa članom 212 ovog zakona, može da zatraži izmjenu i predloži alternativnu metodu određivanja cijena i u tom slučaju operator prenosnog sistema u saradnji sa operatorima prenosnih sistema iz drugih država sprovodi detaljnu analizu koja pokazuje da je alternativni metod određivanja cijena efikasniji.

Funkcija optimizacije aktivacije

Član 240

- (1) Operator prenosnog sistema je dužan da primjenjuje funkciju optimizacije aktivacije uspostavljenu u skladu sa čl. 212 i 238 ovog zakona radi optimizacije aktivacije ponuda za balansnu energiju sa različitih zajedničkih lista ekonomskog prvenstva.
- (2) Zajedničke liste ekonomskog prvenstva sastoje se od ponuda za balansnu energiju iz standardnih proizvoda za koje operator prenosnog sistema u saradnji sa operatorima prenosnih sistema iz drugih država sastavlja

zajedničke liste ekonomskog prvenstva, pri čemu ponude za balansnu energiju regulacijom naviše i regulacijom naniže moraju biti razdvojene na različitim zajedničkim listama ekonomskog prvenstva.

- (3) Operator prenosnog sistema dužan je da obezbijedi da su ponude za balansnu energiju na zajedničkim listama ekonomskog prvenstva izražene u eurima sa označenom tržišnom vremenskom jedinicom.
- (4) U zavisnosti od zahtjeva za standardnim proizvodima za balansnu energiju, operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema iz drugih država, može da kreira više zajedničkih lista ekonomskog prvenstva.
- (5) Operator prenosnog sistema podnosi svoje zahtjeve za aktivaciju ponuda za balansnu energiju funkciji optimizacije aktivacije.
- (6) Pružaoci aktivirane usluge balansiranja odgovorni su za isporuku tražene količine do isteka vremena isporuke.
- (7) Operator prenosnog sistema koji upravlja procesom ponovnog uspostavljanja frekvencije i procesom zamjene rezervi radi balansiranja svoje kontrolne oblasti nastojeće da iskoristi sve ponude za balansnu energiju sa relevantnih zajedničkih lista ekonomskog prvenstva, kako bi izbalansirao sistem na najefikasniji način, uzimajući pritom u obzir pogonsku sigurnost.
- (8) Operator prenosnog sistema koji ne sprovodi proces zamjene rezerve radi balansiranja svoje kontrolne oblasti nastojeće da iskoristi sve ponude za balansnu energiju sa relevantnih zajedničkih lista ekonomskog prvenstva za zamjenske rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije, kako bi izbalansirao sistem na najefikasniji način, uzimajući pritom u obzir pogonsku sigurnost.
- (9) U slučaju da se prenosni sistem ne nalazi u normalnom stanju u smislu propisa iz člana 68 stav 1 tačka 1 ovog zakona, operator prenosnog sistema može da balansira sistem koristeći samo ponude za balansnu energiju od pružalaca balansnih usluga iz sopstvene kontrolne oblasti, ako to doprinosi oporavku stanja sistema, o čemu je dužan da, bez nepotrebnog odlaganja, objavi obrazloženje.

Pravila nabavke balansnog kapaciteta

Član 241

- (1) Operator prenosnog sistema dužan je da, u saradnji sa drugim operatorima prenosnih sistema iz kontrolnog bloka redovno, i to najmanje jednom godišnje, u skladu sa propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema, preispita i definiše zahtjeve za balansni kapacitet za kontrolni blok ili zone planiranja razmjene kontrolnog bloka koji se odnose na balansni kapacitet.
- (2) Operator prenosnog sistema sprovodi analizu o optimalnom obezbjeđenju rezervnog kapaciteta, radi minimizacije troškova vezanih za obezbjeđivanje tog kapaciteta, uzimajući u obzir sljedeće mogućnosti:
  - 1) nabavku balansnog kapaciteta unutar kontrolne oblasti, kao i razmjenu kapaciteta sa susjednim operatorima prenosnih sistema, kada je to primjenljivo;
  - 2) dijeljenje rezervi, kada je primjenljivo;
  - 3) količinu neugovorenih ponuda balansne energije za koju se očekuje, uzimajući u obzir raspoloživi prekozonski kapacitet, da će biti raspoloživa unutar kontrolne oblasti i na evropskim platformama.
- (3) Operator prenosnog sistema koji nabavlja balansni kapacitet određuje pravila nabavke tog kapaciteta u predlogu uslova i odredbi za pružaoce usluge balansiranja izrađen u skladu sa članom 228 ovog zakona, kojima se moraju ispoštovati sljedeći principi:
  - 1) metoda nabavke mora biti zasnovana na tržištu najmanje za rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije i zamjenske rezerve;
  - 2) proces nabavke se obavlja na kratkoročnom nivou, u mjeri u kojoj je to moguće i kada je ekonomski efikasno;
  - 3) ugovorena količina može se podijeliti na nekoliko ugovornih perioda.
- (4) Nabavka balansnog kapaciteta regulacijom naviše i regulacijom naniže vrši se odvojeno za rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije i zamjenske rezerve.
- (5) Operator prenosnog sistema može podnijeti predlog Agenciji, kojim traži izuzeće od primjene stava 4 ovog člana, a koji sadrži:
  - 1) period tokom kojeg bi se izuzeće primjenjivalo;
  - 2) količine balansnog kapaciteta na koje bi se izuzeće primjenjivalo;
  - 3) analizu uticaja izuzeća na olakšavanje učešća balansnih resursa iz člana 235 stav 4 tačka 2 ovog zakona;
  - 4) obrazloženje izuzeća koje pokazuje da to izuzeće dovodi do veće ekonomske efikasnosti.

- (6) U slučaju nepostojanja tržišne konkurencije ili neuspješne tržišne nabavke u smislu odredaba pravila iz člana 228 stav 1 ovog zakona, pružalac usluge balansiranja dužan je da sa operatorom prenosnog sistema, na njegov zahtjev i u roku koji on odredi, zaključi ugovor o pružanju balansnih usluga pod uslovima propisanim pravilima iz člana 228 stav 1 ovog zakona.

Razmjena balansnog kapaciteta

Član 242

- (1) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa drugim operatorima prenosnih sistema sa kojima razmjenjuje ili planira da razmjenjuje balansni kapacitet, sastavlja predlog za utvrđivanje zajedničkih usaglašenih pravila i procesa za razmjenu i nabavku tog kapaciteta, uz poštovanje uslova iz člana 241 ovog zakona.
- (2) Osim u slučajevima kad se primjenjuje model OPS-PUB, u skladu sa članom 244 ovog zakona, razmjena balansnog kapaciteta uvijek se vrši prema modelu operator prenosnog sistema-operator prenosnog sistema (OPS-OPS), pri čemu dva ili više operatora prenosnih sistema utvrđuju metodu zajedničke nabavke tog kapaciteta, uzimajući u obzir raspoloživi prekozonski kapacitet i pogonska ograničenja definisana u skladu sa propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema.
- (3) Operator prenosnog sistema pri razmjeni balansnog kapaciteta prosljeđuje sve ponude balansnog kapaciteta iz standardnih proizvoda funkciji optimizacije nabavke kapaciteta, pri čemu operator prenosnog sistema ne smije ni mijenjati ni zadržavati ponude balansnog kapaciteta i iste mora uključiti u proces nabavke, osim pod uslovima iz člana 236 ovog zakona.
- (4) Operator prenosnog sistema pri razmjeni balansnog kapaciteta osigurava i raspoloživost prekozonskog kapaciteta i ispunjenje zahtjeva u pogledu pogonske sigurnosti u skladu sa propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema, primjenom metodologije za:
- 1) izračunavanje vjerovatnoće raspoloživog prekozonskog kapaciteta nakon vremena zatvaranja unutardnevnog prekozonskog tržišta u skladu sa stavom 6 ovog člana; ili
  - 2) dodjelu prekozonskog kapaciteta u vremenskom okviru za balansiranje u skladu sa čl. 247 do 253 ovog zakona.
- (5) U slučaju da koristi metodologiju iz stava 4 tačka 1 ovog člana, operator prenosnog sistema obavještava druge operatore prenosnih sistema unutar svog kontrolnog bloka o riziku od neraspoloživosti kapaciteta rezerve u zonama planiranja razmjene ili svoje kontrolne oblasti koji može uticati na ispunjavanje zahtjeva u skladu sa propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema.
- (6) Operator prenosnog sistema pri razmjeni balansnog kapaciteta za rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije i zamjenske rezerve može da predloži metodologiju za izračunavanje vjerovatnoće raspoloživog prekozonskog kapaciteta nakon vremena zatvaranja unutardnevnog prekozonskog tržišta, u kojoj se opisuju najmanje:
- 1) postupci za obavještavanje drugih operatora prenosnih sistema unutar kontrolnog bloka;
  - 2) postupak procjene za odgovarajući period razmjene balansnog kapaciteta;
  - 3) metoda procjene rizika od neraspoloživosti prekozonskog kapaciteta zbog planiranih i neplaniranih isključenja i usljed zagušenja;
  - 4) metoda procjene rizika od nedovoljnog kapaciteta rezerve zbog neraspoloživosti prekozonskog kapaciteta;
  - 5) zahtjevi za rezervno rješenje u slučaju neraspoloživosti prekozonskog kapaciteta ili nedovoljnog kapaciteta rezerve;
  - 6) zahtjevi za naknadno (ex post) ocjenjivanje i praćenje rizika;
  - 7) pravila poravnanja u skladu sa čl. 249 do 262 ovog zakona.
- (7) Operator prenosnog sistema ne smije povećavati granicu pouzdanosti prenosa izračunatu u skladu sa ovim zakonom, zbog razmjene balansnog kapaciteta za rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije i zamjenske rezerve.

Prenos obaveze pružanja balansnog kapaciteta

Član 243

- (1) Operator prenosnog sistema dozvoljava pružaocima balansnih usluga prenos svoje obaveze pružanja balansnog kapaciteta u okviru geografske oblasti u kojoj je izvršena nabavka balansnog kapaciteta, pri čemu operator prenosnog sistema može zatražiti izuzeće kada su ugovorni periodi za balansni kapacitet u skladu sa članom 241 stav 2 tačka 2 ovog zakona i kraći od jedne sedmice.
- (2) Prenos obaveze pružanja balansnog kapaciteta dozvoljen je do najmanje jedan sat prije početka dana isporuke.

- (3) Prenos obaveze pružanja balansnog kapaciteta dozvoljen je ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
- 1) pružalac usluga balansiranja koji preuzima obavezu je prošao kvalifikacioni postupak za balansni kapacitet za koji se vrši prenos;
  - 2) ne očekuje se da će se prenosom obaveze pružanja balansnog kapaciteta ugroziti pogonska sigurnost;
  - 3) prenosom obaveze pružanja balansnog kapaciteta se ne krše pogonska ograničenja utvrđena propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema.
- (4) U slučaju da prenos obaveze pružanja balansnog kapaciteta zahtijeva korišćenje prekozonskog kapaciteta, taj prenos se dopušta, ako je prekozonski kapacitet:
- 1) potreban za prenos već raspoloživ iz prethodnih postupaka dodjele u skladu sa čl. 247 i 248 ovog zakona;
  - 2) raspoloživ na osnovu metodologije izračunavanja vjerovatnoće raspoloživog prekozonskog kapaciteta nakon vremena zatvaranja unutardnevnog prekozonskog tržišta u skladu sa članom 242 stav 6 ovog zakona.
- (5) Ako operator prenosnog sistema ne dozvoli prenos obaveze pružanja balansnog kapaciteta, dužan je da obrazloži to odbijanje.

Razmjena usluga balansiranja u modelu OPS-PUB

Član 244

- (1) Dva operatora prenosnih sistema ili više njih mogu, na svoju inicijativu ili na zahtjev nadležnih regulatornih organa u skladu sa zakonom, izraditi predlog za primjenu modela OPS-PUB.
- (2) Predlog primjene modela OPS-PUB obuhvata:
- 1) analizu troškova i koristi izrađenu u skladu sa članom 266 ovog zakona, kojom se utvrđuju pozitivni učinci primjene tog modela najmanje na zone planiranja razmjene uključenih operatora prenosnih sistema;
  - 2) traženi period primjene;
  - 3) opis metodologije kojom se osigurava dovoljni prekozonski kapacitet u skladu sa članom 242 stav 6 ovog zakona.
- (3) U slučaju da se primjenjuje model OPS-PUB, operator prenosnog sistema i pružaoci usluge balansiranja koji u njemu učestvuju mogu se izuzeti od primjene zahtjeva iz člana 226 st. 3, 5 i 6 ovog zakona i člana 238 stav 9 ovog zakona, za odgovarajuće procese.
- (4) U slučaju da se primjenjuje model OPS-PUB, operator prenosnog sistema dogovara tehničke i ugovorne zahtjeve i o razmjeni informacija za aktivaciju ponuda balansne energije, pri čemu operator prenosnog sistema i pružalac usluge balansiranja zaključuju ugovorne aranžmane na osnovu modela OPS-PUB.
- (5) Model OPS-PUB za razmjenu balansne energije iz rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije može se primijeniti samo u slučaju da se primjenjuje i model OPS-PUB za razmjenu balansnog kapaciteta za rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije.
- (6) Model OPS-PUB za razmjenu balansne energije iz zamjenskih rezervi može se primjenjivati u slučaju da se primjenjuje model za razmjenu balansnog kapaciteta za zamjenske rezerve ili kada jedan od dva operatora prenosnog sistema ne koristi zamjenske rezerve za potrebe regulacije frekvencije i snage razmjene u skladu sa propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema.
- (7) Razmjena balansnog kapaciteta mora se zasnivati na modelu OPS-OPS, pri čemu se ovaj zahtjev ne primjenjuje na model OPS-PUB za zamjenske rezerve, ako jedan od dva operatora prenosnog sistema ne koristi zamjenske rezerve za potrebe regulacije frekvencije i snage razmjene u skladu sa propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema.

Korišćenje prekozonskog kapaciteta

Član 245

- (1) Operator prenosnog sistema je dužan da koristi raspoloživi prekozonski kapacitet izračunat u skladu sa članom 246 st. 2 i 3 ovog zakona, za razmjenu balansne energije ili za realizaciju procesa netovanja odstupanja.
- (2) Operator prenosnog sistema koji razmjenjuje balansni kapacitet može koristiti prekozonski kapacitet za razmjenu balansne energije, kad je prekozonski kapacitet:
- 1) raspoloživ u skladu sa članom 242 stav 6 ovog zakona;
  - 2) oslobođen u skladu sa članom 247 st. 11 i 12 ovog zakona;
  - 3) dodijeljen u skladu sa odredbama iz člana 212 ovog zakona.

Proračun prekozonskog kapaciteta

Član 246

- (1) Nakon zatvaranja unutardnevnog prekozonskog tržišta, operator prenosnog sistema dužan je da kontinuirano ažurira raspoloživost prekozonskog kapaciteta za razmjenu balansne energije ili za sprovođenje procesa netovanja odstupanja, pri čemu se prekozonski kapacitet ažurira svaki put kad se iskoristi dio tog kapaciteta ili kad se vrši ponovni proračun prekozonskog kapaciteta.
- (2) Prije primjene metodologije proračuna prekozonskog kapaciteta u skladu sa stavom 3 ovog člana, operator prenosnog sistema dužan je da koristi prekozonski kapacitet koji je preostao nakon vremena zatvaranja unutardnevnog prekozonskog tržišta.
- (3) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema u regionu za proračun kapaciteta, dužan je da izradi metodologiju za proračun prekozonskog kapaciteta, unutar vremenskog okvira za balansiranje, za razmjenu balansne energije ili sprovođenje procesa netovanja odstupanja.
- (4) Metodologijom iz stava 3 ovog člana izbjegavaju se poremećaji na tržištu i ona mora biti u skladu sa metodologijom za proračun prekozonskog kapaciteta, koja se primjenjuje za unutardnevni period i koja je u skladu sa članom 94 ovog zakona.

Opšti zahtjevi za razmjenu balansnog kapaciteta ili dijeljenje rezervi

Član 247

- (1) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa najmanje jednim operatorom prenosnog sistema, može, na svoju inicijativu ili na zahtjev nadležnih regulatornih organa, izraditi predlog za primjenu jednog od sljedećih procesa iz člana 212 ovog zakona:
  - 1) kooptimizovanog procesa dodjele prekozonskog kapaciteta;
  - 2) tržišno zasnovanog procesa dodjele prekozonskog kapaciteta;
  - 3) procesa dodjele na osnovu analize ekonomske efikasnosti.
- (2) Predlog za primjenu procesa dodjele prekozonskog kapaciteta sadrži:
  - 1) granice zone trgovanja, vremenski okvir tržišta, trajanje primjene i metodologiju koja se primjenjuje;
  - 2) ako je riječ o procesu dodjele na osnovu analize ekonomske efikasnosti, količinu dodijeljenog prekozonskog kapaciteta i aktuelnu analizu ekonomske efikasnosti koja opravdava efikasnost dodjele.
- (3) Operator prenosnog sistema dužan je da primjenjuje usaglašenu metodologiju za proces dodjele prekozonskog kapaciteta za razmjenu balansnog kapaciteta ili za dijeljenje rezervi po vremenskom okviru u skladu sa procesima iz člana 212 ovog zakona.
- (4) Prekozonski kapacitet dodijeljen za razmjenu balansnog kapaciteta ili dijeljenje rezervi koristi se isključivo za rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije ručnom aktivacijom, rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije automatskom aktivacijom i zamjenske rezerve.
- (5) Za upravljanje rezervama za održavanje frekvencije i njihovu razmjenu koristi se granica pouzdanosti prenosa izračunata u skladu sa ovim zakonom, osim na interkonektivnim vodovima jednosmjerne struje za koje se prekozonski kapacitet za rezerve za održavanje frekvencije i njihovu razmjenu može dodijeliti i u skladu sa stavom 1 ovog člana.
- (6) Operator prenosnog sistema može dodijeliti prekozonski kapacitet za razmjenu balansnog kapaciteta ili dijeljenje rezervi samo ako je izračunat u skladu sa metodologijama proračuna kapaciteta izrađenima u skladu sa ovim zakonom.
- (7) Operator prenosnog sistema dužan je da uključi prekozonski kapacitet dodijeljen za razmjenu balansnog kapaciteta ili dijeljenje rezervi kao već dodijeljen kapacitet u proračunima prekozonskog kapaciteta.
- (8) Ako nosioci prava na fizički prenos koriste prekozonski kapacitet za razmjenu balansnog kapaciteta, kapacitet se smatra nominovanim isključivo u svrhu njegovog izuzimanja iz primjene principa "iskoristi ili prodaj".
- (9) Operator prenosnog sistema koji razmjenjuje balansni kapacitet ili dijeli rezervu, redovno procjenjuje da li je prekozonski kapacitet koji je dodijeljen za razmjenu balansnog kapaciteta ili dijeljenje rezervi i dalje potreban u tu svrhu.
- (10) Kad se primjenjuje proces dodjele na osnovu analize ekonomske efikasnosti, ta procjena se vrši bar jednom godišnje.
- (11) U slučaju da prekozonski kapacitet koji je dodijeljen za razmjenu balansnog kapaciteta ili dijeljenje rezervi više nije potreban, biće oslobođen u najkraćem roku i vraćen u sljedeće vremenske okvire za dodjelu kapaciteta,

pri čemu takav prekozonski kapacitet više neće biti uključen kao već dodijeljeni prekozonski kapacitet u proračunima prekozonskog kapaciteta.

- (12) U slučaju da prekozonski kapacitet dodijeljen za razmjenu balansnog kapaciteta ili dijeljenje rezervi nije iskorišćen za povezanu razmjenu balansne energije, on se oslobađa za razmjenu balansne energije sa kraćim periodima aktivacije ili za sprovođenje procesa netovanja odstupanja.

Korišćenje prekozonskog kapaciteta od strane pružaoca usluge balansiranja

Član 248

- (1) Pružaoci usluge balansiranja koji sa operatorom prenosnog sistema imaju ugovor o balansnom kapacitetu na osnovu modela OPS-PUB, u skladu sa članom 244 ovog zakona, imaju pravo da koriste prekozonski kapacitet za razmjenu balansnog kapaciteta ako su nosioci prava na fizički prenos.
- (2) Pružaoci usluge balansiranja koji koriste prekozonski kapacitet za razmjenu balansnog kapaciteta na osnovu modela OPS-PUB, u skladu sa članom 244 ovog zakona, dužni su da nominuju svoja prava fizičkog prenosa radi razmjene balansnog kapaciteta nadležnim operatorima prenosnih sistema.
- (3) Pravo fizičkog prenosa radi razmjene balansnog kapaciteta obezbeđuje nosiocu pravo da nominuje razmjenu balansne energije nadležnim operatorima prenosnih sistema, zbog čega se izuzima iz primjene principa "iskoristi ili prodaj".
- (4) Prekozonski kapacitet dodijeljen za razmjenu balansnog kapaciteta u skladu sa stavom 2 ovog člana, uzima se pri proračunima prekozonskog kapaciteta kao već dodijeljeni prekozonski kapacitet.

Principi finansijskog poravnanja

Član 249

- (1) Postupkom finansijskog poravnanja:
  - 1) utvrđuju se odgovarajući ekonomski signali koji odražavaju stanje sistema u trenutku količinskog odstupanja;
  - 2) obezbeđuje se da se količinska odstupanja obračunavaju po cijeni koja odražava vrijednost energije u realnom vremenu;
  - 3) podstiču se balansno odgovorni subjekti da održavaju balans ili pomognu ponovni povratak balansa sistema;
  - 4) olakšava se usaglašavanje mehanizama za poravnanje odstupanja;
  - 5) podstiče se operator prenosnog sistema na ispunjavanje obaveza u skladu sa propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema;
  - 6) izbjegavaju se pogrešni podsticaji balansno odgovornih subjekata, pružaoca usluge balansiranja i operatora prenosnog sistema;
  - 7) podržava se konkurencija među učesnicima na tržištu;
  - 8) podstiču se pružaoci usluga balansiranja da ponude i pruže usluge balansiranja operatoru prenosnog sistema priključenja (OPS-u priključenja);
  - 9) osigurava se finansijska neutralnost operatora prenosnog sistema.
- (2) Agencija obezbeđuje da subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije odnosno operator prenosnog sistema nema ekonomskih koristi ni gubitaka na osnovu finansijskog rezultata poravnanja u skladu sa čl. 241 do 257 ovog zakona, kao i da se svaki pozitivni ili negativni finansijski rezultat poravnanja u skladu sa čl. 261 do 262 ovog zakona prenese na korisnike mreže.
- (3) Operator prenosnog sistema može izraditi predlog dodatnog mehanizma poravnanja odvojen od poravnanja odstupanja, za finansijsko poravnanje troškova nabavke balansnog kapaciteta u skladu sa čl. 261 i 262 ovog zakona, administrativnih troškova i drugih troškova u vezi sa balansiranjem.
- (4) Dodatni mehanizam poravnanja iz stava 3 ovog člana primjenjuje se na balansno odgovorne subjekte, a po mogućnosti se to postiže uvođenjem funkcije određivanja cijena manjka.
- (5) U slučaju da operator prenosnog sistema ne izabere mehanizam iz stava 3 ovog člana, već neki drugi mehanizam, potrebno je da to obrazloži u predlogu koji dostavlja Agenciji na odobrenje.
- (6) Svako injektiranje u zonu planiranja razmjene određenog operatora prenosnog sistema ili povlačenje iz te zone obračunava se u skladu sa čl. 255 i 256 odnosno čl. 256 do 259 ovog zakona.

Obračun balansne energije

Član 250

- (1) Za potrebe poravnanja balansne energije za proces ponovnog uspostavljanja frekvencije i zamjenske rezerve, operator prenosnog sistema utvrđuje proceduru za:
  - 1) izračunavanje aktivirane količine balansne energije na osnovu zahtijevane ili izmjerene aktivacije;
  - 2) zahtijevanje preračunavanja aktivirane količine balansne energije.
- (2) Operator prenosnog sistema obračunava aktiviranu količinu balansne energije u skladu sa postupcima iz stava 1 tačka 1 ovog člana, naročito za:
  - 1) svaki period poravnanja odstupanja;
  - 2) svoju oblast odstupanja;
  - 3) svaki smjer odstupanja, pri čemu negativni predznak ukazuje na relativno povlačenje od strane pružaoca usluge balansiranja, dok pozitivni predznak ukazuje na relativno injektiranje od strane pružaoca usluge balansiranja.
- (3) Operator prenosnog sistema vrši poravnanje sa pružiocima usluge balansiranja za aktiviranu količinu balansne energije, obračunatu u skladu sa stavom 2 ovog člana.

Balansna energija za proces održavanja frekvencije

Član 251

- (1) Operator prenosnog sistema može izvršiti obračun i poravnanje po osnovu aktivirane količine balansne energije za proces održavanja frekvencije sa pružiocima usluge balansiranja u skladu sa članom 250 st. 1 i 2 ovog zakona.
- (2) Cijena aktivirane balansne energije za proces održavanja frekvencije može biti pozitivna, negativna ili jednaka nuli.
- (3) Ako je aktivirana balansna energija za proces održavanja frekvencije sa regulacijom naviše i ako je njena cijena sa pozitivnim predznakom, operator prenosnog sistema plaća pružaocu usluge balansiranja.
- (4) Ako je aktivirana balansna energija za proces održavanja frekvencije regulacijom naviše i ako njena cijena ima negativni predznak, pružalac usluge balansiranja plaća operatoru prenosnog sistema.
- (5) Ako je aktivirana balansna energija za proces održavanja frekvencije sa regulacijom naniže i ako njena cijena ima pozitivni predznak, pružalac usluge balansiranja plaća operatoru prenosnog sistema.
- (6) Ako je aktivirana balansna energija za proces održavanja frekvencije sa regulacijom naniže i ako njena cijena ima negativni predznak, operator prenosnog sistema plaća pružaocu usluge balansiranja.

Balansna energija za proces ponovnog uspostavljanja frekvencije

Član 252

- (1) Operator prenosnog sistema vrši obračun i poravnanje aktivirane količine balansne energije za proces ponovnog uspostavljanja frekvencije kod pružalaca usluga balansiranja u skladu sa članom 250 st. 1 i 2 ovog zakona.
- (2) Cijena aktivirane količine za proces ponovnog uspostavljanja frekvencije može biti pozitivna, jednaka nuli ili negativna.
- (3) Cijena aktivirane količine balansne energije za proces ponovnog uspostavljanja frekvencije utvrđuje se za svaki smjer u skladu sa članom 251 st. 3 do 6 ovog zakona.

Balansna energija za proces zamjenske rezerve

Član 253

- (1) Operator prenosnog sistema vrši obračun i poravnanje aktivirane količine balansne energije za proces zamjenske rezerve kod pružalaca usluga balansiranja u skladu sa članom 250 st. 1 i 2 ovog zakona.
- (2) Cijena aktivirane balansne energije za proces zamjenske rezerve može biti pozitivna, jednaka nuli, ili negativna.
- (3) Cijena aktivirane količine balansne energije za proces zamjenske rezerve utvrđuje se za svaki smjer u skladu sa članom 251 st. 3 do 6 ovog zakona.

Korekcija količinskog odstupanja za balansno odgovornog subjekta

Član 254

- (1) Subjekt odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije dužan je da za svaku aktiviranu

ponudu balansne energije obračuna korekciju količinskog odstupanja koja se primjenjuje na predmetni balansno odgovorni subjekat.

- (2) Za oblast odstupanja za koju se, u skladu sa članom 259 stav 3 ovog zakona obračunava više konačnih pozicija za jednog balansno odgovornog subjekta, korekcija količinskog odstupanja može se izračunati za svaku poziciju.
- (3) Za svaku korekciju količinskog odstupanja, operator prenosnog sistema utvrđuje aktiviranu količinu balansne energije obračunatu u skladu sa članom 250 ovog zakona i svaku količinu aktiviranu u svrhe koje ne spadaju u usluge balansiranja.

Planirane razmjene energije između operatora prenosnih sistema

Član 255

- (1) Operator prenosnog sistema dužan je da primjenjuje zajednička pravila poravnanja koja se primjenjuju na sve planirane razmjene energije iz člana 212 stav 1 tačka 11 ovog zakona.
- (2) Funkcija poravnanja "operator prenosnog sistema-operator prenosnog sistema" sprovodi se u skladu sa pravilima iz člana 212 stav 1 tačka 8 ovog zakona.
- (3) Operator prenosnog sistema koji planirano razmjenjuje energiju unutar sinhronne oblasti kontinentalne Evrope dužan je da primjenjuje zajednička pravila poravnanja za planirane razmjene energije u skladu sa članom 212 stav 1 tačka 11 ovog zakona.
- (4) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa drugim operatorima prenosnih sistema, dužan je da uspostavi usklađeni mehanizam za korekcije međusobnih poravnanja.

Neplanirane razmjene energije

Član 256

Operator prenosnog sistema, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema unutar sinhronne oblasti kontinentalne Evrope, dužan je da primjenjuje zajednička pravila poravnanja koja se primjenjuju na sve neplanirane razmjene energije u skladu sa članom 212 stav 1 tačka 12 ovog zakona.

Poravnanje odstupanja

Član 257

- (1) Subjekt odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije, unutar zone planiranja razmjene, prema potrebi, sa balansno odgovornim subjektom, za svaki period poravnanja odstupanja u skladu sa članom 258 ovog zakona, dužan je da vrši poravnanje za sva količinska odstupanja obračunata u skladu sa čl. 254 i 259 ovog zakona, prema odgovarajućoj cijeni količinskog odstupanja koja se obračunava u skladu sa članom 260 ovog zakona.
- (2) Operator prenosnog sistema dužan je da primjenjuje usklađene odredbe o glavnim karakteristikama poravnanja odstupanja koje predlaže ENTSO za električnu energiju, a odobrava ACER.
- (3) Glavne karakteristike poravnanja odstupanja iz stava 2 ovog člana, operator prenosnog sistema dužan je da dostavlja subjektu odgovornom za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije.

Period poravnanja odstupanja

Član 258

- (1) Operator prenosnog sistema, odnosno subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije, dužan je da primjenjuje period poravnanja odstupanja od 15 minuta u zoni planiranja razmjene i pritom obezbijedi da se tržišne vremenske jedinice poklapaju sa periodima poravnanja odstupanja u svim okvirima.
- (2) Na zahtjev operatora prenosnog sistema, Agencija može odobriti derogaciju primjene perioda poravnanja iz stava 1 ovog člana.

Obračun količinskog odstupanja

Član 259

- (1) Subjekt odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije dužan je da unutar zone planiranja razmjene obračuna konačnu poziciju, dodijeljenu količinu, korekciju količinskog odstupanja i odstupanje:
  - 1) za svakog balansno odgovornog subjekta;

- 2) za svaki period poravnanja odstupanja;
  - 3) u svojoj oblasti odstupanja.
- (2) Oblast odstupanja iz stava 1 tačka 3 ovog člana mora biti jednaka zoni planiranja razmjene.
- (3) Subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije dužan je da utvrdi pravila za:
- 1) obračun konačne pozicije;
  - 2) određivanje dodijeljene količine;
  - 3) utvrđivanje korekcije količinskog odstupanja u skladu sa članom 254 ovog zakona;
  - 4) podnošenje zahtjeva za ponovno izračunavanje količinskog odstupanja, koji može podnijeti balansno odgovorni subjekat;
  - 5) izračunavanje količinskog odstupanja.
- (4) Dodijeljena količina se ne obračunava balansno odgovornom subjektu koji ne pokrije injektirane ili preuzete količine.
- (5) Količinsko odstupanje može imati:
- 1) negativan predznak, što označava manjak balansno odgovornog subjekta;
  - 2) pozitivan predznak, što označava višak balansno odgovornog subjekta.

Cijena količinskog odstupanja

Član 260

- (1) Subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije, dužan je da utvrdi pravila obračuna cijene količinskog odstupanja, koja može biti pozitivna, jednaka nuli ili negativna, a kojima se određuje plaćanje za svaki smjer, kako je definisano za:
- 1) pozitivno količinsko odstupanje sa cijenom odstupanja sa pozitivnim predznakom od operatora prenosnog sistema ka balansno odgovornom subjektu;
  - 2) pozitivno količinsko odstupanje sa cijenom odstupanja sa negativnim predznakom od balansno odgovornog subjekta ka operatoru prenosnog sistema;
  - 3) negativno količinsko odstupanje sa cijenom odstupanja sa pozitivnim predznakom od balansno odgovornog subjekta ka operatoru prenosnog sistema;
  - 4) negativno količinsko odstupanje sa cijenom odstupanja sa negativnim predznakom od operatora prenosnog sistema ka balansno odgovornom subjektu.
- (2) Pravila iz stava 1 ovog člana obuhvataju definiciju vrijednosti izbjegnute aktivacije balansne energije iz rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije ili zamjenske rezerve.
- (3) Subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije dužan je da određuje cijenu količinskog odstupanja za:
- 1) svaki period poravnanja odstupanja;
  - 2) svoju oblast definisanja cijene odstupanja;
  - 3) svaki smjer odstupanja.
- (4) Cijena količinskog odstupanja za negativno odstupanje ne može biti manja od:
- 1) ponderisane prosječne cijene pozitivne aktivirane balansne energije iz rezervi za ponovno uspostavljanje frekvencije ili zamjenske rezerve; ili
  - 2) vrijednosti izbjegnute aktivacije balansne energije iz rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije ili zamjenske rezerve, ako u periodu poravnanja odstupanja nije došlo do aktiviranja balansne energije ni u jednom smjeru.
- (5) Cijena količinskog odstupanja za pozitivno odstupanje ne može biti veća od:
- 1) ponderisane prosječne cijene negativne aktivirane balansne energije iz rezervi za ponovno uspostavljanje frekvencije ili zamjenske rezerve; ili
  - 2) vrijednosti izbjegnute aktivacije balansne energije iz rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije ili zamjenske rezerve, ako u periodu poravnanja odstupanja nije došlo do aktiviranja balansne energije ni u jednom smjeru.
- (6) U slučaju da su i pozitivna i negativna balansna energija iz rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije ili zamjenske rezerve aktivirane u istom periodu poravnanja odstupanja, cijena količinskog odstupanja za pozitivno i negativno odstupanje utvrđuje se na osnovu najmanje jednog od principa iz st. 4 i 5 ovog člana.

Poravnanje balansnog kapaciteta u slučaju nabavke unutar zone planiranja razmjene

Član 261

- (1) Operator prenosnog sistema unutar zone planiranja razmjene koristi ponude balansnog kapaciteta i utvrđuje pravila poravnanja najmanje za rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije ili zamjenskih rezervi u skladu sa zahtjevima iz člana 241 ovog zakona.
- (2) Operator prenosnog sistema iz stava 1 ovog člana obračunava najmanje sve nabavljene rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije ili zamjenske rezerve u skladu sa zahtjevima iz člana 241 ovog zakona.

Poravnanje balansnog kapaciteta u slučaju nabavke izvan zone planiranja razmjene

Član 262

- (1) Operator prenosnog sistema koji razmjenjuje balansni kapacitet, utvrđuje pravila poravnanja za nabavljeni balansni kapacitet u skladu sa čl. 242 i 244 ovog zakona.
- (2) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa drugim operatorima prenosnih sistema, razmjenjuje balansni kapacitet i izmiruje isti koristeći funkciju poravnanja OPS-OPS u skladu sa članom 242 ovog zakona, a u slučaju da operator prenosnog sistema razmjenjuje balansni kapacitet na osnovu modela OPS-PUB, isti se izmiruje u skladu sa članom 244 ovog zakona.
- (3) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa drugim operatorima prenosnih sistema, razmjenjuje balansni kapacitet i utvrđuje pravila poravnanja za dodjelu prekozonskog kapaciteta u skladu sa čl. 247 i 248 ovog zakona.
- (4) Operator prenosnog sistema koji razmjenjuje balansni kapacitet izmiruje dodijeljeni prekozonski kapacitet u skladu sa čl. 247 i 248 ovog zakona.

Algoritmi balansiranja

Član 263

- (1) Predlog iz člana 242 ovog zakona sadrži algoritme pomoću kojih se sprovode funkcije optimizacije nabavke kapaciteta, koji će:
  - 1) minimizovati ukupne troškove nabavke svih zajednički nabavljenih balansnih kapaciteta;
  - 2) uzimati u obzir raspoloživost prekozonskog kapaciteta, uključujući moguće troškove za njegovo obezbjeđivanje, ako je primjenljivo.
- (2) Svi algoritmi razvijeni u skladu sa ovim članom će:
  - 1) poštovati ograničenja pogonske sigurnosti;
  - 2) uzimati u obzir tehnička i mrežna ograničenja;
  - 3) uzimati u obzir raspoloživi prekozonski kapacitet, ako je primjenljivo.

Evropski izvještaj o integraciji tržišta balansiranja

Član 264

- (1) Izvještaj o integraciji tržišta balansiranja sadrži i rezime na engleskom jeziku za izvještaj operatora prenosnog sistema o balansiranju u skladu sa članom 265 ovog zakona.
- (2) Izvještaj iz stava 1 ovog člana sadrži raščlanjene podatke i indikatore za svaku zonu planiranja razmjene, svaku granicu zone nadmetanja ili svaki kontrolni blok.

Izvještaj operatora prenosnog sistema o balansiranju

Član 265

- (1) Operator prenosnog sistema dužan je da najmanje jednom u dvije godine objavljuje izvještaj o balansiranju kojim obuhvata prethodne dvije kalendarske godine, poštujući povjerljivost informacija u skladu sa članom 221 ovog zakona.
- (2) Izvještaj o balansiranju iz stava 1 ovog člana sadrži:
  - 1) informacije o količinama raspoloživih, nabavljenih i iskorišćenih specifičnih proizvoda, kao i obrazloženje specifičnih proizvoda koji podliježu uslovima iz člana 244 ovog zakona;

- 2) zbirnu analizu dimenzionisanja rezervnog kapaciteta uključujući obrazloženje zahtjeva koji se odnose na izračunati rezervni kapacitet;
  - 3) zbirnu analizu optimalnog obezbjeđenja rezervnog kapaciteta uključujući obrazloženje količine balansnog kapaciteta;
  - 4) analizu troškova i koristi, kao i mogućih neefikasnosti i poremećaja zbog specifičnih proizvoda u smislu konkurentnosti i rascjepkanosti tržišta, učesća u upravljanju potrošnjom i energije iz obnovljivih izvora, integracije balansiranja tržišta kao i propratnih pojava na drugim tržištima električne energije;
  - 5) analizu mogućnosti razmjene balansnog kapaciteta i dijeljenja rezervi;
  - 6) objašnjenje i obrazloženje nabavke balansnog kapaciteta bez razmjene balansnog kapaciteta ili dijeljenja rezervi;
  - 7) analizu efikasnosti funkcija optimizacije aktivacije za balansnu energiju iz rezervi za ponovno uspostavljanje frekvencije i, ako je primjenljivo, za balansnu energiju iz zamjenskih rezervi.
- (3) Izvještaj o balansiranju iz stava 1 ovog člana sačinjava se na engleskom jeziku ili sadrži rezime na engleskom jeziku.
- (4) Uzimajući u obzir prethodno objavljene izvještaje, Agencija ima pravo da zahtijeva izmjene u strukturi i sadržaju sljedećeg izvještaja operatora prenosnog sistema o balansiranju.

Analiza troškova i koristi u vezi sa balansiranjem u modelu OPS-PUB

Član 266

- (1) Operator prenosnog sistema utvrđuje kriterijume i metodologije za analizu troškova i koristi u vezi sa balansiranjem u modelu OPS-PUB u skladu sa ovim zakonom i dostavlja ih Agenciji u roku od šest mjeseci prije početka izrade analize, a Agencija, u saradnji sa drugim nadležnim regulatornim organima, ima pravo da zahtijeva izmjenu kriterijuma i metodologije.
- (2) Analiza troškova i koristi iz stava 1 ovog člana naročito uzima u obzir:
  - 1) tehničku izvodljivost;
  - 2) ekonomsku efikasnost;
  - 3) uticaj na konkurenciju i integraciju tržišta balansiranja;
  - 4) troškove i koristi od implementacije;
  - 5) uticaj na evropske i nacionalne troškove balansiranja;
  - 6) potencijalni uticaj na cijene na evropskom tržištu električne energije;
  - 7) sposobnost operatora prenosnog sistema i balansno odgovornih subjekata da ispunjavaju svoje obaveze;
  - 8) uticaj na učesnike na tržištu u smislu dodatnih tehničkih ili informatičkih zahtjeva procijenjenih u saradnji sa zainteresovanim stranama kojih se to tiče.
- (3) Operator prenosnog sistema dostavlja Agenciji rezultate analize troškova i koristi sa obrazloženjem predloga za rješavanje eventualnih problema koji se utvrde analizom iz stava 2 ovog člana.

Odstupanja u vezi sa balansiranjem

Član 267

- (1) Agencija može, na zahtjev operatora prenosnog sistema ili na sopstvenu inicijativu, odobriti operatoru prenosnog sistema odstupanje od jedne ili više odredbi ovog zakona u skladu sa st. 2 do 12 ovog člana.
- (2) Operator prenosnog sistema može zatražiti odstupanje od sljedećih zahtjeva:
  - 1) rokova kada će operator prenosnog sistema početi sa primjenom evropske platforme iz člana 229 stav 2 ovog zakona, člana 230 stav 2 ovog zakona, člana 231 stav 2 ovog zakona i člana 232 ovog zakona;
  - 2) maksimalne količine prekozonskog kapaciteta dodijeljenog putem tržišno zasnovanog procesa ili procesa zasnovanog na analizi ekonomske efikasnosti iz člana 212 ovog zakona;
  - 3) usklađivanja perioda poravnanja odstupanja iz člana 258 ovog zakona;
  - 4) sprovođenje zahtjeva iz čl. 250 do 256 ovog zakona i čl. 259 do 262 ovog zakona.
- (3) Proces odobravanja odstupanja mora biti transparentan, nediskriminatoran, nepristrasan, potkrijepljen dokumentima i utemeljen na obrazloženom zahtjevu.
- (4) Operator prenosnog sistema podnosi pisani zahtjev za odstupanje Agenciji najkasnije šest mjeseci prije dana primjene odredbi od kojih se odstupanje traži.

- (5) Zahtjev za odstupanje iz stava 4 ovog člana sadrži sljedeće informacije:
- 1) odredbe od kojih se traži odstupanje;
  - 2) traženi period odstupanja;
  - 3) detaljni plan i vremenski okvir u kojem se navodi način na koji će se vršiti implementacija predmetnih odredbi ovog zakona nakon isteka perioda odstupanja;
  - 4) procjenu posljedica zatraženog odstupanja na susjedna tržišta;
  - 5) procjenu mogućih rizika za integraciju balansnih tržišta u Evropi izazvanih traženim odstupanjem.
- (6) Agencija donosi odluku o svakom zahtjevu za odstupanje iz stava 4 ovog člana u roku od šest mjeseci od dana prijema zahtjeva.
- (7) Ako prije isteka roka iz stava 6 ovog člana Agencija zatraži dodatne informacije od operatora prenosnog sistema, odluka o zahtjevu za odstupanje donosi se u roku od tri mjeseca od dana prijema potpunih informacija.
- (8) Operator prenosnog sistema koji zahtijeva odstupanje dostavlja sve dodatne informacije koje zatraži Agencija u roku od dva mjeseca od prijema tog zahtjeva, a ako operator prenosnog sistema ne dostavi tražene informacije u datom roku, smatraće se da je zahtjev povučen, osim ako prije isteka roka:
- 1) Agencija odluči da odobri produženje;
  - 2) operator prenosnog sistema obavijesti Agenciju obrazloženim dopisom da je zahtjev za odstupanje potpun.
- (9) Agencija će prilikom ocjene zahtjeva za odstupanje ili prije nego što odobri odstupanje na sopstvenu inicijativu, razmotriti sljedeće aspekte:
- 1) poteškoće u vezi sa sprovođenjem predmetnih odredbi;
  - 2) rizike i posljedice predmetnih odredbi u pogledu pogonske sigurnosti;
  - 3) radnje preduzete radi lakšeg sprovođenja predmetnih odredbi;
  - 4) uticaj nesprovođenja predmetnih odredbi u smislu nediskriminacije i konkurencije sa drugim učesnicima na evropskom tržištu, posebno u pogledu upravljanja potrošnjom i energijom iz obnovljivih izvora;
  - 5) uticaje na sveukupnu ekonomsku efikasnost i infrastrukturu pametne mreže;
  - 6) uticaje na druge zone planiranja razmjene i opšte posljedice na proces integracije evropskog tržišta.
- (10) Agencija donosi obrazloženu odluku o zahtjevu za odstupanje ili o odstupanju odobrenom na sopstvenu inicijativu, a kada Agencija odobri odstupanje, dužna je da odredi i njegovo trajanje.
- (11) Odstupanje se može odobriti samo jednom i na period od najduže dvije godine, osim odstupanja iz stava 2 tačka 3 ovog člana koja se mogu odobriti do 1. januara 2030. godine.
- (12) Agencija o odluci iz stava 10 ovog člana obavještava operatora prenosnog sistema, Regulatorni odbor i Sekretarijat i odluku objavljuje na svojoj internet stranici.
- (13) Agencija vodi evidenciju svih odstupanja koje je odobrila ili odbila i najmanje jednom u šest mjeseci dostavlja Regulatornom odboru ažuriranu i konsolidovanu evidenciju, pri čemu se jedan primjerak dostavlja ENTSO-u za električnu energiju.
- (14) Evidencija iz stava 13 ovog člana naročito sadrži:
- 1) odredbe za koje je odstupanje odobreno ili odbijeno;
  - 2) sadržaj odstupanja;
  - 3) razloge za odobrenje ili odbijanje odstupanja;
  - 4) posljedice odobrenih odstupanja.

Praćenje procesa balansiranja

Član 268

- (1) Operator prenosnog sistema dostavlja Sekretarijatu informacije potrebne za praćenje balansiranja električne energije.
- (2) Učesnici na tržištu i druge relevantne organizacije za integraciju balansnih tržišta električne energije dostavljaju Sekretarijatu informacije potrebne za praćenje sprovođenja ovog zakona, osim informacija koje je Agencija već pribavila u skladu sa zakonom.

XV. HAVARIJSKA STANJA I OPORAVAK ELEKTROENERGETSKOG SISTEMA

Smjernice za havarijska stanja i oporavak sistema

Član 269

Radi zaštite operativne stabilnosti, sprečavanja širenja ili pogoršanja incidenata, da bi se izbjegli poremećaji većih razmjera i prekidi napajanja električnom energijom i omogućila efikasna i brza sanacija elektroenergetskog sistema nakon vanrednih situacija ili prekida napajanja električnom energijom, u skladu sa članom 68 stav 1 tačka 3 ovog zakona utvrđuju se uslovi koji moraju biti ispunjeni i koji se odnose na:

- 1) upravljanje operatorom prenosnog sistema u vanrednim stanjima, stanjima prekida napajanja električnom energijom i stanjima sanacije;
- 2) usklađenost rada sistema u vanrednim stanjima, stanjima prestanka napajanja električnom energijom i stanjima sanacije u okviru Zajednice;
- 3) simulaciju i testove u cilju garantovanja pouzdane, efikasne i brze sanacije međusobno povezanih sistema prenosa nakon vanrednih stanja ili stanja prestanka napajanja električnom energijom;
- 4) opreme i objekte koji bi osigurali pouzdanu, efikasnu i brzu sanaciju međusobno povezanih sistema prenosa nakon vanrednih stanja ili stanja prestanka napajanja električnom energijom;
- 5) druge uslove čije ispunjavanje ima za cilj održavanje operativne sigurnosti u kriznim situacijama i sanaciju elektroenergetskog sistema.

Nacionalni TCM za havarijska stanja i oporavak sistema

Član 270

- (1) Operator prenosnog sistema je dužan da Agenciji dostavi predloge nacionalnih TCM-ova na odobravanje, u skladu sa članom 68 stav 1 tačka 3 ovog zakona, i to:
  - 1) uslove za pružaoce usluge odbrane sistema;
  - 2) uslove za pružaoce usluge ponovnog uspostavljanja sistema;
  - 3) listu značajnih korisnika mreže koji su dužni da primjenjuju zahtjeve iz propisa iz čl. 277, 278 i 279 ovog zakona i listu mjera koje ti korisnici treba da primjenjuju;
  - 4) listu značajnih korisnika mreže visokog prioriteta ili pravila i uslove za isključenje i ponovno uključenje značajnih korisnika mreže;
  - 5) pravila za obustavljanje i ponovno pokretanje tržišnih aktivnosti;
  - 6) pravila poravnanja odstupanja i finansijskog poravnanja balansne energije u slučaju obustavljanja tržišnih aktivnosti;
  - 7) plan testiranja opreme i kapaciteta od značaja za sprovođenje plana odbrane i plana oporavka sistema.
- (2) Agencija je dužna da akte iz stava 1 ovog člana odobri u roku od šest mjeseci od dana dostavljanja njihovih predloga.
- (3) Operator prenosnog sistema donosi plan odbrane i plan oporavka sistema i o njemu obavještava Ministarstvo i Agenciju.

Naknada troškova u havarijskom stanju i stanju oporavka

Član 271

- (1) Agencija je dužna da ocjenjuje opravdanost troškova operatora prenosnog sistema koji nastaju u skladu sa članom 68 stav 1 tačka 3 ovog zakona, u skladu sa zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti.
- (2) Troškovi iz stava 1 ovog člana koji su ocijenjeni kao opravdani nadoknađuju se kroz cijene za korišćenje prenosnog sistema, u skladu sa zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti, ili kroz druge odgovarajuće mehanizme koje odredi Agencija u skladu sa ovim zakonom.
- (3) Operator prenosnog sistema dužan je da na zahtjev Agencije dostavi informacije neophodne za ocjenu opravdanosti troškova iz stava 1 ovog člana u roku od tri mjeseca od prijema zahtjeva.

XVI. RAD PRENOSNOG SISTEMA ELEKTRIČNE ENERGIJE

Pravila za rad elektroprenosnog sistema u interkonekciji

Član 272

Radi očuvanja operativne sigurnosti, kvaliteta frekvencije i efikasnog korišćenja sistema i resursa u interkonekciji, pravilima iz člana 68 stav 1 tačka 1 ovog zakona uređuju se:

- 1) zahtjevi i načela operativne sigurnosti;
- 2) pravila i odgovornosti za koordinaciju i razmjenu podataka između operatora prenosnih sistema, između operatora prenosnog sistema i operatora distributivnog sistema, između operatora prenosnog sistema i značajnih korisnika mreže u procesu operativnog planiranja i radu u vremenu bliskom realnom;
- 3) pravila za obuku i sertifikaciju zaposlenih u operatoru prenosnog sistema;
- 4) zahtjevi u vezi sa koordinacijom isključenja;
- 5) zahtjevi za planiranje razmjene između kontrolnih oblasti operatora prenosnih sistema;
- 6) pravila koja imaju za cilj uspostavljanje zajedničkog okvira za regulaciju frekvencije i snage razmjene, kao i rezerve snage;
- 7) regioni za rad sistema u kojima učestvuje operator prenosnog sistema; i
- 8) saradnja sa regionalnim koordinacionim centrima.

Panevropski, regionalni i nacionalni TCM-ovi

Član 273

- (1) Operator prenosnog sistema primjenjuje sljedeće panevropske TCM-ove, i to:
- 1) ključne organizacione uslove, uloge i odgovornosti u pogledu razmjene podataka koji se tiču operativne sigurnosti;
  - 2) metodologiju izgradnje zajedničkih mrežnih modela;
  - 3) metodologiju koordinacije analize operativne sigurnosti;
  - 4) metodologiju utvrđivanja minimalne inercije za sinhronu oblast kontinentalne Evrope;
  - 5) metodologiju procjene značaja sredstava za koordinisanje prekida u snabdijevanju električnom energijom, minimum po sinhronoj oblasti;
  - 6) metodologiju, uslove i vrijednosti obuhvaćene operativnim ugovorima za sinhronu oblast koje se tiču:
    - parametara za definisanje kvaliteta frekvencije i ciljnih parametara kvaliteta frekvencije;
    - pravila za dimenzionisanje rezerve za održavanje frekvencije;
    - dodatnih karakteristika rezerve za održavanje frekvencije;
    - minimalnog perioda aktivacije koji su pružaoci rezerve za održavanje frekvencije za sinhronu oblast dužni da osiguraju;
    - pretpostavki i metodologije za analizu troškova i koristi za sinhronu oblast;
    - limita u razmjeni rezerve za održavanje frekvencije između operatora prenosnih sistema, ako je to primjenljivo;
    - limita u količini razmjene rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije između sinhronih oblasti i limita u količini u kojoj se rezerva za ponovno uspostavljanje frekvencije dijeli između sinhronih oblasti;
    - limita u količini razmjene zamjenske rezerve između sinhronih oblasti i limita u količini u kojoj se zamjenska rezerva dijeli između sinhronih oblasti;
  - 7) ako oblast za kontrolu opterećenja frekvencije čine područja za kontrolu opterećenja država članica i ugovornih strana, metode i uslove obuhvaćene operativnim ugovorima o oblastima za kontrolu opterećenja frekvencije koji se tiču:
    - ograničenja promjene snage za aktivnu izlaznu snagu;
    - koordinacionih aktivnosti koje imaju za cilj smanjenje mogućnosti greške u kontroli obnove frekvencije;
    - mjera u cilju smanjenja mogućnosti greške u kontroli obnove frekvencije traženjem promjena u proizvodnji aktivne snage ili potrošnji električne energije modula za proizvodnju energije i jedinica potrošnje;
    - pravila za dimenzionisanje rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije;
  - 8) remedijalne mjere po sinhronoj oblasti.
- (2) Panevropske TCM-ove iz stava 1 ovog člana koje donesu ACER ili svi regulatorni organi Evropske unije, Agencija objavljuje na svojoj internet stranici.
- (3) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa relevantnim operatorima prenosnih sistema drugih država u regionu, u propisanim rokovima utvrđuje i dostavlja Agenciji i drugim nadležnim regulatornim organima iz regiona na odobravanje sljedeće regionalne TCM-ove:

- 1) opšte odredbe za svaki region za proračun kapaciteta za koordinisanje regionalne operativne sigurnosti;
- 2) ako oblast za kontrolu opterećenja frekvencije čine samo područja za kontrolu opterećenja frekvencije ugovornih strana, metodologije i uslovi obuhvaćeni operativnim ugovorima o oblastima za kontrolu opterećenja frekvencije koji se tiču:
  - ograničenja promjene snage za aktivnu izlaznu snagu;
  - koordinacionih aktivnosti radi smanjenja mogućnosti greške u kontroli obnove frekvencije;
  - mjera radi smanjenja mogućnosti greške u kontroli obnove frekvencije traženjem promjena u proizvodnji aktivne snage ili potrošnji električne energije modula za proizvodnju energije i jedinica potrošnje;
  - pravila za dimenzionisanje rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije;
- 3) remedijalne mjere za svaku oblast za kontrolu frekvencije;
- 4) zajednički predlog za utvrđivanje oblasti za kontrolu frekvencije.
- (4) U izuzetnim okolnostima, posebno u slučajevima kada se rokovi iz stava 3 ovog člana ne mogu ispuniti zbog okolnosti izvan uticaja operatora prenosnog sistema, ti rokovi mogu biti produženi zajednički od strane Agencije i nadležnih regulatornih organa iz regiona.
- (5) Agencija, na predlog operatora prenosnog sistema, odobrava sljedeće nacionalne TCM-ove:
  - 1) obim razmjene podataka sa operatorom distributivnog sistema i značajnim korisnicima mreže;
  - 2) dodatne uslove za grupe pružalaca rezerve za održavanje frekvencije;
  - 3) isključivanje grupe pružalaca rezerve za održavanje frekvencije iz procesa obezbjeđivanja rezerve za održavanje frekvencije;
  - 4) predlog o minimalnom privremenom periodu aktivacije koji su pružaoci rezerve za održavanje frekvencije dužni da osiguraju;
  - 5) tehničke uslove za rezervu za ponovno uspostavljanje frekvencije utvrđene od strane operatora prenosnog sistema;
  - 6) neprihvatanje obezbjeđivanja rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije od strane grupa pružalaca rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije;
  - 7) tehničke uslove za priključivanje jedinica za obezbjeđivanje zamjenske rezerve i za grupe pružalaca zamjenske rezerve, koji su utvrđeni od strane operatora prenosnog sistema;
  - 8) neprihvatanje obezbjeđivanja zamjenske rezerve od strane grupa pružalaca zamjenske rezerve.
- (6) Predlozi nacionalnih TCM-ova iz stava 5 ovog člana dostavljaju se Agenciji na odobravanje u propisanim rokovima.
- (7) U izuzetnim okolnostima, posebno u slučajevima kada se rokovi iz stava 6 ovog člana ne mogu ispuniti zbog okolnosti izvan uticaja operatora prenosnog sistema, ti rokovi mogu biti produženi od strane Agencije.
- (8) Operator prenosnog sistema dužan je da redovno informiše Agenciju, Regulatorni odbor i ACER o napretku izrade predloga regionalnih TCM-ova iz stava 3 ovog člana.
- (9) Predlozi regionalnih i nacionalnih TCM-ova iz st. 3 i 5 ovog člana sadrže rokove za njihovu primjenu i opis njihovog očekivanog uticaja na ispunjavanje sljedećih ciljeva:
  - 1) obezbjeđenje uslova za utvrđivanje zajedničkih zahtjeva i načela operativne sigurnosti;
  - 2) obezbjeđenje uslova za utvrđivanje zajedničkih načela operativnog planiranja međusobno povezanih sistema;
  - 3) obezbjeđenje uslova za utvrđivanje zajedničkih procesa kontrole frekvencije i snage razmjene;
  - 4) obezbjeđenje uslova za održavanje operativne sigurnosti na nivou Zajednice;
  - 5) obezbjeđenje uslova za održavanje nivoa kvaliteta frekvencije svih sinhronih oblasti u Zajednici;
  - 6) unapređenje koordinacije rada sistema i operativnog planiranja;
  - 7) obezbjeđenje i povećanje transparentnosti i pouzdanosti informacija o radu elektroprenosnog sistema;
  - 8) doprinos efikasnom radu i razvoju elektroprenosnog sistema i elektroenergetskog sektora u Zajednici.

Utvrđivanje predloga regionalnog TCM-a

Član 274

- (1) Predlog regionalnog TCM-a iz člana 273 stav 3 ovog zakona utvrđuje se:
  - 1) jednoglasno, ili kada operatori prenosnih sistema nijesu u mogućnosti da postignu dogovor, kvalifikovanom većinom, ako region čini više od pet ugovornih strana i/ili država članica, ili

- 2) jednoglasno, ako region čini pet ili manje ugovornih strana i/ili država članica.
- (2) Kvalifikovana većina iz stava 1 tačke 1 ovog člana postoji, ako:
- 1) predlog podržavaju operatori prenosnih sistema koji predstavljaju barem 72% ugovornih strana i/ili država članica iz tog regiona i operatori prenosnih sistema koji predstavljaju ugovorne strane i/ili države članice sa najmanje 65% stanovništva tog regiona, ili
  - 2) ne postoji blokirajuća manjina.
- (3) Blokirajuću manjinu iz stava 2 tačka 2 ovog člana čini minimalni broj operatora prenosnih sistema koji predstavljaju više od 35% stanovništva ugovornih strana i/ili država članica tog regiona, kao i operatori prenosnih sistema iz najmanje još jedne ugovorne strane ili države članice.
- (4) Prilikom utvrđivanja predloga regionalnog TCM-a iz člana 273 stav 3 ovog zakona, operator prenosnog sistema ima jedan glas.

Nacrt nacionalnog i regionalnog TCM-a

Član 275

- (1) Ako ne utvrdi predloge regionalnih TCM-ova iz člana 273 stav 3 ovog zakona u skladu sa članom 274 ovog zakona u propisanim rokovima, operator prenosnog sistema će, u saradnji sa relevantnim operatorima prenosnih sistema, dostaviti Agenciji, Regulatornom odboru i ACER-u nacрте ovih akata, uz obrazloženje zašto nijesu utvrđeni predlozi tih akata.
- (2) Ako ne utvrdi predloge nacionalnih TCM-ova iz člana 273 stav 5 ovog zakona u propisanom roku, operator prenosnog sistema će dostaviti Agenciji, Regulatornom odboru i ACER-u nacрте ovih akata, uz obrazloženje zašto nijesu utvrđeni predlozi tih akata.
- (3) U slučaju iz st. 1 i 2 ovog člana, Regulatorni odbor, odnosno ACER, u saradnji sa Agencijom i relevantnim regulatornim organima iz regiona, istražiće razloge zbog kojih nijesu utvrđeni predlozi regionalnih TCM-ova iz člana 274 stav 3 i nacionalnih TCM-ova iz člana 274 stav 5 ovog zakona i tome obavijestiti Sekretarijat Energetske zajednice i Evropsku komisiju.

Mišljenje na predlog regionalnog TCM-a

Član 276

- (1) Predlozi regionalnih TCM-ova iz člana 273 stav 3 ovog zakona dostavljaju se Regulatornom odboru i, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, ACER-u, istovremeno kada i Agenciji i drugim nadležnim regulatornim organima iz regiona.
- (2) Agencija može da zahtijeva od Regulatornog odbora i/ili ACER-a davanje mišljenja na predloge regionalnih TCM-ova iz člana 273 stav 3 ovog zakona, koje je dužna da uzme u obzir prilikom odobravanja.

Odobranje regionalnog TCM-a

Član 277

- (1) Agencija, u saradnji sa relevantnim regulatornim organima iz regiona, odobrava predloge regionalnih TCM-ova iz člana 273 stav 3 ovog zakona, u roku od šest mjeseci od dana kada je izvršeno posljednje dostavljanje relevantnom regulatornom organu.
- (2) Radi odobravanja predloga iz stava 1 ovog člana, Agencija obavlja konsultacije, saraduje i usaglašeno djeluje sa relevantnim regulatornim organima.
- (3) Agencija, u saradnji sa relevantnim regulatornim organima, može da:
  - izmijeni dostavljene predloge regionalnih TCM-ova iz člana 273 stav 3 ovog zakona, nakon konsultacija sa operatorom prenosnog sistema, kako bi se obezbijedila usklađenosti tih predloga sa ovim zakonom i doprinijelo integraciji tržišta, nediskriminaciji, efikasnoj konkurenciji i pravilnom funkcionisanju tržišta, i/ili
  - zahtijeva izmjenu ovih predloga.
- (4) U slučaju iz stava 3 alineja 2 ovog člana, operator prenosnog sistema je dužan da Agenciji dostavi izmijenjene predloge regionalnih TCM-ova, u roku od dva mjeseca od dana dostavljanja zahtjeva.
- (5) O izmijenjenim predlozima iz stava 4 ovog člana, Agencija, u saradnji sa relevantnim regulatornim organima, odlučuje u roku od dva mjeseca od dana kada je izvršeno posljednje dostavljanje relevantnom regulatornom organu.
- (6) Ako operator prenosnog sistema, u saradnji sa drugim relevantnim operatorima prenosnih sistema, ne postupi po zahtjevu iz stava 3 alineja 2 ovog člana, shodno se primjenjuju odredbe člana 275 st. 1 i 3 ovog zakona.

- (7) Agencija, u saradnji sa drugim relevantnim regulatornim organima, može da zahtijeva od Regulatornog odbora ili ACER-a odobranje regionalnog TCM-a iz člana 273 stav 3 ovog zakona.
- (8) Ako Agencija, u saradnji sa relevantnim regulatornim organima, ne odobri regionalni TCM iz člana 273 stav 3 ovog zakona u roku iz stava 1, odnosno iz stava 5 ovog člana, ili u slučaju zahtjeva za njihovo odobranje od strane Regulatornog odbora ili ACER-a iz stava 7 ovog člana, primjenjuje se regionalni TCM odobren od strane Regulatornog odbora ili ACER-a.
- (9) Operator prenosnog sistema dužan je da postupi po zahtjevu Regulatornog odbora ili ACER-a za dostavljanje izmijenjenih predloga regionalnih TCM-ova u roku od dva mjeseca od dana dostavljanja zahtjeva.
- (10) Agencija, u saradnji sa drugim relevantnim regulatornim organima iz regiona može da zahtijeva izmjenu odobrenih regionalnih TCM-ova iz člana 273 stav 3 ovog zakona i odredi rok za njihovo dostavljanje.
- (11) Operator prenosnog sistema, u saradnji sa drugim relevantnim operatorima prenosnih sistema, može da predloži izmjene odobrenih regionalnih TCM-ova iz člana 273 stav 3 ovog zakona, a dužan je da ih izmijeni na zahtjev Regulatornog odbora ili ACER-a.
- (12) U slučaju iz st. 10 i 11 ovog člana, shodno se primjenjuju odredbe člana 273 st. 8 i 9 ovog zakona, člana 274 ovog zakona, člana 275 st. 1 i 3 ovog zakona, člana 276, člana 279 st. 1 do 6 ovog zakona i st. 1 do 8 ovog člana.

Odobranje nacionalnog TCM-a

Član 278

- (1) Agencija odobrava predloge nacionalnih TCM-ova iz člana 273 stav 5 ovog zakona, u roku od šest mjeseci od dana njihovog dostavljanja.
- (2) Agencija može da:
  - izmijeni dostavljene predloge nacionalnih TCM-ova iz člana 273 stav 5 ovog zakona, nakon konsultacija sa operatorom prenosnog sistema, kako bi se obezbijedila usklađenosti tih predloga sa ovim zakonom i doprinijelo integraciji tržišta, nediskriminaciji, efikasnoj konkurenciji i pravilnom funkcionisanju tržišta, i/ili
  - zahtijeva izmjenu ovih predloga.
- (3) U slučaju iz stava 2 alineja 2 ovog člana, operator prenosnog sistema dužan je da Agenciji dostavi izmijenjene predloge nacionalnih TCM-ova, u roku od dva mjeseca od dana dostavljanja zahtjeva.
- (4) O izmijenjenim predlozima iz stava 3 ovog člana, Agencija odlučuje u roku od dva mjeseca od dana njihovog dostavljanja.
- (5) Ako operator prenosnog sistema ne postupi po zahtjevu iz stava 2 alineja 2 ovog člana, shodno se primjenjuju odredbe člana 275 st. 2 i 3 ovog zakona.
- (6) Agencija može da zahtijeva izmjenu odobrenih nacionalnih TCM-ova iz člana 273 stav 5 ovog zakona i odredi rok za njihovo dostavljanje.
- (7) Operator prenosnog sistema dužan je da postupi po zahtjevu iz stava 6 ovog člana.
- (8) Operator prenosnog sistema može predložiti izmjene odobrenih nacionalnih TCM-ova iz člana 273 stav 5 ovog zakona.
- (9) U slučaju iz st. 6 i 8 ovog člana, shodno se primjenjuju odredbe člana 273 stav 9 ovog zakona, člana 275 st. 2 i 3 ovog zakona, člana 279 st. 1 do 6 ovog zakona i st. 1 do 5 ovog člana.

Javna rasprava i objavljivanje nacionalnog i regionalnog TCM-a

Član 279

- (1) Operator prenosnog sistema u postupku utvrđivanja ili izmjene regionalnih i nacionalnih TCM-ova iz člana 273 st. 3 i 5 ovog zakona dužan je da, prije njihovog dostavljanja Agenciji na odobranje, sprovede javnu raspravu sa zainteresovanim stranama, uključujući nadležne organe svake ugovorne strane i države članice, koja traje najmanje jedan mjesec.
- (2) Javna rasprava o predlozima regionalnih TCM-ova iz člana 273 stav 3 organizuje se na najmanje na nivou regiona, odnosno na bilateralnom ili multilateralnom nivou na koji se odnose ovi TCM-ovi.
- (3) Operator prenosnog sistema dužan je da razmotri primjedbe, predloge i sugestije zainteresovanih strana iznijete tokom javne rasprave iz stava 1 ovog člana i o tome sačini izvještaj sa obrazloženjem za njihovo prihvatanje ili neprihvatanje, koji objavljuje na svojoj internet stranici zajedno sa predlogom TCM-ova iz člana 273 st. 3 i 5 ovog zakona.

- (4) Izvještaj iz stava 4 ovog člana dostavlja se Agenciji zajedno sa predlogom TCM-ova iz člana 273 st. 3 i 5 ovog zakona.
- (5) Operator prenosnog sistema dužan je da na svojoj internet stranici objavi odobrene TCM-ove iz člana 273 st. 3 i 5 ovog zakona, osim ako sadrže povjerljive informacije u smislu zakona kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti.
- (6) Odluke Agencije o odobravanju regionalnih i nacionalnih TCM-ova iz člana 273 st. 3 i 5 ovog zakona objavljuju se u "Službenom listu Crne Gore" i na internet stranici Agencije, osim ako sadrže povjerljive informacije u smislu zakona kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti.
- (7) Rješavanje spora koji proizilazi iz ugovornih odnosa u vezi sa obavezama operatora prenosnog sistema iz čl. 272 do 278 ovog zakona, može se povjeriti Agenciji u skladu sa zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti.
- (8) U slučaju iz stava 7 ovog člana, Agencija je dužna da donese odluku u roku od dva mjeseca od dana pokretanja spora.
- (9) Izuzetno od stava 8 ovog člana, rok za odlučivanje može se produžiti za još dva mjeseca u slučaju da Agencija zatraži dodatne informacije ili duže uz saglasnost pokretača spora.
- (10) Pored TCM-ova iz stava 5 ovog člana, OPS na svojoj internet stranici objavljuje i:
  - 1) unaprjeđenja alata za upravljanje mreže;
  - 2) ciljne parametre greške kontrolne oblasti;
  - 3) ograničenja gradijenta na nivou sinhronne oblasti;
  - 4) ograničenja gradijenta na nivou kontrolnog bloka;
  - 5) mjere koje se preduzimaju u predhvarijesko stanje sistema u nedostatku rezerve aktivne snage;
  - 6) zahtjeve za OPS priključenja koje pružalac usluge regulacije frekvencije mora učiniti raspoloživim.

Naknada troškova rada prenosnog sistema električne energije

Član 280

- (1) Agencija ocjenjuje opravdanost troškova operatora prenosnog sistema koji nastaju po osnovu primjene propisa iz člana 68 stav 1 tačka 1 ovog zakona, u skladu sa zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti.
- (2) Troškovi iz stava 1 ovog člana koji su ocijenjeni kao opravdani nadoknađuju se kroz cijene za korišćenje prenosnog sistema, u skladu sa zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti, ili kroz druge odgovarajuće mehanizme koje odredi Agencija u skladu sa ovim zakonom.
- (3) Operator prenosnog sistema dužan je da na zahtjev Agencije dostavi informacije neophodne za ocjenu opravdanosti troškova iz stava 1 ovog člana u roku od tri mjeseca od prijema tog zahtjeva.

Sertifikacija i obuka zaposlenih

Član 281

- (1) Poslove koji se odnose na rad u realnom vremenu, operativno planiranje i balansiranje sistema kod operatora sistema može da obavlja samo lice koje je za to dobilo sertifikat u skladu sa pravilima za obuku i sertifikaciju zaposlenih kod operatora sistema iz člana 272 stava 1 tačke 3 ovog zakona.
- (2) Lice zaposleno kod operatora sistema koje nema sertifikat iz stava 1 ovog člana, poslove koji se odnose na rad u realnom vremenu ne može da obavlja bez nadzora.

XVIII. PRIKLJUČENJE OBJEKATA NA ELEKTROENERGETSKI SISTEM

Priključenje objekata kupaca

Član 282

- (1) Propisom kojim se uređuje priključenje objekata kupaca iz člana 68 stav 1 tačka 2 alineja 1 ovog zakona propisuju se uslovi za priključenje na prenosni sistem, sljedećih kategorija objekata:
  - 1) objekata kupaca za priključenje na prenosni sistem;
  - 2) objekata distributivnog sistema priključenih na prenosni sistem;
  - 3) distributivnih sistema, uključujući zatvorene distributivne sisteme;

- 4) elemenata objekata kupca koji se upotrebljavaju u objektu kupca ili zatvorenom distributivnom sistemu za pružanje usluga upravljanja potrošnjom nadležnim operatorima sistema.
- (2) Propisom iz stava 1 ovog člana:
- 1) osiguravaju se uslovi fer tržišnog nadmetanja na tržištu električne energije, sigurnost sistema, integracija obnovljivih izvora i olakšava trgovina električnom energijom na nivou Zajednice.
  - 2) utvrđuju se obaveze operatora sistema da koriste mogućnosti objekata kupaca i distributivnih sistema na transparentan i nediskriminatoran način radi osiguranja ravnopravnih tržišnih uslova na nivou Zajednice.

Priključenje proizvodnih jedinica na elektroenergetski sistem

Član 283

- (1) Propisom iz člana 68 stav 1 tačka 2 alineja 2 ovog zakona uređuje se priključenje proizvodnih jedinica na prenosnu odnosno distributivnu mrežu i propisuju uslovi za priključenje na mrežu objekata za proizvodnju električne energije na elektroenergetski sistem kako bi se obezbijedili fer uslovi konkurencije na unutrašnjem tržištu električne energije, sigurnost sistema i integracija obnovljivih izvora električne energije i olakšala trgovina električnom energijom u Energetskoj zajednici.
- (2) Objekti za proizvodnju električne energije iz stava 1 ovog člana su elektrane, kao i sinhronne proizvodne jedinice, jedinice elektroenergetskog parka i jedinice elektroenergetskog parka koje se nalaze na moru (offshore), u okviru elektrane.
- (3) Propisom iz stava 1 ovog člana propisuju se obaveze kojima se obezbjeđuje adekvatna transparentna i nediskriminatorna upotreba kapaciteta objekata za proizvodnju električne energije od strane operatora sistema, radi obezbjeđivanja jednakih uslova u okviru Zajednice.

Priključenje sistema za prenos jednosmjerne struje visokog napona i jednosmjerno priključenih modula elektroenergetskog parka

Član 284

- (1) Propisom kojim se uređuje priključenje sistema za prenos jednosmjerne struje visokog napona i jednosmjerno priključenih modula elektroenergetskog parka na sistem iz člana 68 stav 1 tačka 2 alineja 3 ovog zakona propisuju se tehnički uslovi priključenja sistema za prenos jednosmjerne struje visokog napona i jednosmjerno priključenih modula elektroenergetskog parka na elektroenergetski sistem kako bi se obezbijedili fer uslovi konkurencije na unutrašnjem tržištu električne energije, sigurnost sistema i integracija obnovljivih izvora električne energije i olakšala trgovina električnom energijom u Energetskoj zajednici.
- (2) Propisom iz stava 1 ovog člana uređuje se adekvatno transparentno i nediskriminatorno korišćenje sistema jednosmjerne struje visokog napona i jednosmjerno priključenih modula elektroenergetskog parka na elektroenergetski sistem od strane operatora sistema, u cilju obezbjeđivanja jednakih uslova u okviru Zajednice.

XVII. USLOVI ZA KORIŠĆENJE PRENOSNOG SISTEMA ZA PREKOGRANIČNU RAZMJENU GASA

Potvrđivanje odluke o sertifikaciji operatora prenosnog sistema gasa

Član 285

- (1) Ispunjenost uslova za sertifikaciju utvrđuje i odluku o sertifikaciji operatora prenosnog sistema gasa donosi Agencija na način utvrđen zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti.
- (2) Agencija, bez odlaganja, dostavlja Sekretarijatu privremenu odluku o sertifikaciji operatora prenosnog sistema gasa, radi dobijanja mišljenja.
- (3) Agencija je dužna da, u skladu sa obavezama preuzetim potvrđenim međunarodnim ugovorom, uzme u obzir mišljenje Sekretarijata.
- (4) Agencija će u roku od dva mjeseca, od dana dostavljanja mišljenja, odnosno isteka roka za dostavljanje mišljenja Sekretarijata donijeti odluku o sertifikaciji operatora prenosnog sistema gasa.
- (5) Operator prenosnog sistema gasa i energetske subjekti koji obavljaju djelatnost proizvodnje i/ili snabdijevanja gasom dužni su da, na zahtjev Sekretarijata i/ili regulatornih organa država članica, bez odlaganja dostave informacije, koje su potrebne za davanje mišljenja iz stava 2 ovog člana.
- (6) Odluku o sertifikaciji sa mišljenjem Sekretarijata Agencija objavljuje u "Službenom listu Crne Gore".

- (7) Ako odluka o sertifikaciji operatora prenosnog sistema gasa odstupa od mišljenja Sekretarijata, Agencija sa tom odlukom objavljuje i obrazloženje za odstupanje.

Sertifikacija operatora prenosnog sistema gasa druge ugovorne strane

Član 286

- (1) Agencija učestvuje u postupku davanja mišljenja na odluku o sertifikaciji operatora prenosnog sistema gasa druge ugovorne strane.
- (2) Agencija može, u bilo kojoj fazi davanja mišljenja iz stava 1 ovog člana, da zatraži potrebne informacije od operatora prenosnog sistema i/ili energetskog subjekta koji obavlja djelatnost proizvodnje ili snabdijevanja.
- (3) Agencija je dužna da čuva povjerljivost komercijalno osjetljivih informacija do kojih dođe u postupku iz stava 2 ovog člana.
- (4) Ako u roku od dva mjeseca od dana dostavljanja odluke iz stava 1 ovog člana ne da mišljenje, Agencija ne može podnijeti prigovor na tu odluku.

Međunarodna saradnja operatora prenosnog sistema gasa

Član 287

- (1) Operator prenosnog sistema gasa dužan je da podržava operativnu saradnju radi osiguranja optimalnog upravljanja sistemom Zajednice, razmjene gasa, koordinisane dodjele prekograničnih kapaciteta putem nediskriminatornih rješenja zasnovanih na tržišnim principima, vodeći računa o značaju kratkoročnih implicitnih dodjela kapaciteta u okviru energetskih transakcija i integracije mehanizama za balansiranje.
- (2) Operator prenosnog sistema gasa dužan je da saraduje sa operatorima prenosnih sistema gasa ugovornih strana.
- (3) Radi promocije uspostavljanja i omogućavanja funkcionisanja regionalnog i tržišta gasa Zajednice, prekogranične trgovine, kao i obezbjeđenja optimalnog upravljanja, koordiniranog rada i tehničkog razvoja crnogorskog i sistema za prenos gasa država članica i ugovornih strana, operator prenosnog sistema gasa dužan je da usaglasi svoje djelovanje sa propisima Evropske mreže operatora prenosnih sistema gasa ENTSOG (u daljem tekstu: ENTSOG).
- (4) Operator prenosnog sistema gasa dužan je da saraduje sa ENTSOG u skladu sa ciljevima utvrđenim zakonom i strateškim dokumentima iz oblasti energetike.

Pravila za rad prenosnog sistema gasa u interkonekciji

Član 288

- (1) Operator prenosnog sistema gasa dužan je da obezbijedi rad sistema u interkonekciji u skladu sa posebnim propisima, kojima se uređuje:
  - 1) sigurnost i pouzdanost sistema za prenos gasa;
  - 2) priključenje na prenosni sistem gasa;
  - 3) pristup treće strane;
  - 4) razmjena podataka;
  - 5) interoperabilnost;
  - 6) operativni postupci u hitnim slučajevima;
  - 7) dodjela kapaciteta i pravila o upravljanju zagušenjima;
  - 8) trgovanje u vezi sa operativnim pružanjem usluga pristupa sistemu i balansiranja sistema;
  - 9) transparentnost;
  - 10) balansiranje sistema;
  - 11) usklađenost tarifnih struktura za prenos, uključujući i lokacijske signale i pravila o naknadi između operatora prenosnih sistema;
  - 12) energetska efikasnost sistema za prenos gasa.
- (2) Korisnici sistema za prenos gasa dužni su da postupaju u skladu sa propisima iz stava 1 ovog člana.
- (3) Propise iz stava 1 ovog člana u skladu sa potvrđenim međunarodnim sporazumima, pravilima, uputstvima za rad sistema u interkonekciji ENTSOG i nadležnih organa Zajednice donosi Vlada.

Cijene za korišćenje prenosnog sistema gasa

Član 289

- (1) Radi obezbjeđenja uslova za rad prenosnog sistema gasa u interkonekciji, Agencija je, u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorom, dužna da metodologije koje utvrđuje uskladi sa zajedničkim regulatornim pristupom Zajednice i obezbijedi da cijene za korišćenje prenosnog sistema gasa:
  - 1) budu zasnovane na potrebi sigurnog rada sistema;
  - 2) odražavaju stvarne troškove, u mjeri u kojoj oni odgovaraju troškovima efikasnog, strukturno uporedivog operatora prenosnog sistema;
  - 3) uključuju adekvatan povrat na investicije, uz odgovarajuće uporedne analize;
  - 4) olakšavaju efikasnu trgovinu gasom i konkurenciju;
  - 5) onemogućavaju unakrsne subvencije korisnika sistema;
  - 6) podstiču ulaganje u razvoj, održavanje ili stvaranje uslova za interoperabilnost prenosnih sistema;
  - 7) ne ograničavaju likvidnost tržišta i ne ugrožavaju prekograničnu trgovinu.
- (2) Cijene iz stava 1 ovog člana utvrđuju se posebno za svaku ulaznu i izlaznu tačku prenosnog sistema gasa.
- (3) Cijene iz stava 1 ovog člana transparentne su i primjenjuju se na nediskriminatoran način.
- (4) Izuzetno od stava 1 ovog člana, po odobrenju Agencije, cijene se mogu formirati na tržišnim principima.
- (5) Utvrđivanje cijena iz stava 1 ovog člana direktnim ugovaranjem nije dozvoljeno.
- (6) U slučaju da razlike u cijenama ili balansni mehanizmi ometaju trgovinu, operator prenosnog sistema gasa i Agencija će aktivno učestvovati u harmonizaciji cijena i principa naplate na nivou Zajednice.

Usluge pristupa prenosnom sistemu gasa

Član 290

- (1) Operator prenosnog sistema gasa je dužan da:
  - 1) osigura nediskriminatorno pružanje usluga svim korisnicima sistema;
  - 2) pruža usluge garantovanog neprekidnog korišćenja sistema;
  - 3) pruža usluge korišćenja sistema sa mogućim prekidima, po cijenama primjerenim vjerovatnoći prekida;
  - 4) korisnicima sistema ponudi dugoročne i kratkoročne usluge.
- (2) Prilikom pružanja usluga iz stava 1 tačka 1 ovog člana, operator prenosnog sistema gasa dužan je da istu uslugu različitim korisnicima ponudi pod jednakim uslovima, na osnovu standardnih ugovora o prenosu ili prema pravilima o radu sistema koja odobrava Agencija.
- (3) Datum početka i vrijeme trajanja ugovora o prenosu ne može proizvoljno uticati na cijenu korišćenja prenosnog sistema gasa, a cijena mora odražavati tržišnu vrijednost usluge.
- (4) Operator prenosnog sistema gasa može usloviti pristup sistemu odgovarajućom garancijom, u zavisnosti od boniteta korisnika.
- (5) Garancija iz stava 4 ovog člana ne može biti neopravdana prepreka za ulazak na tržište i mora biti nediskriminatorna, transparentna i srazmjerna vrijednosti usluge.
- (6) Vrste usluga iz stava 1 ovog člana i bliži način njihovog pružanja, utvrđuju se propisom Agencije.

Usluge pristupa TPG terminalima i sistemima za skladištenje

Član 291

- (1) Operatori TPG terminala i sistema za skladištenje dužni su da:
  - 1) pod jednakim uslovima ponude usluge pristupa sistemu svim korisnicima, pružaju usluge koje se mogu uskladiti sa korišćenjem povezanih prenosnih sistema gasa i olakšavaju pristup TPG terminalu odnosno sistemu za skladištenje;
  - 2) objavljuju podatke o korišćenju i raspoloživosti usluga, u vremenskom okviru koji se može uskladiti sa razumnim komercijalnim potrebama korisnika.
- (2) Objavljivanje informacija iz stava 1 tačka 2 ovog člana provjerava Agencija.
- (3) Operator sistema za skladištenje dužan je da korisnicima sistema:
  - 1) pruža usluge garantovanog neprekidnog korišćenja sistema za skladištenje;
  - 2) pruža usluge korišćenja sa mogućim prekidima po cijenama koje odražavaju vjerovatnoću prekida;
  - 3) ponudi dugoročne i kratkoročne usluge;

- 4) ponudi paket usluga ili pojedinačno usluge čuvanja, unošenja i iznošenja gasa.
- (4) Datum početka primjene i rok na koji se zaključuje ugovor o pristupu ne može proizvoljno uticati na ugovorenu cijenu, a cijena mora odražavati tržišnu vrijednost usluge korišćenja TPG terminala ili sistema za skladištenje.
- (5) Ugovorna ograničenja minimalnog kapaciteta TPG terminala i skladišnog prostora treba da budu zasnovana na tehničkim ograničenjima i ne mogu da spriječe pristup uslugama manjim korisnicima.
- (6) Operatori TPG terminala i sistema za skladištenje mogu pod jednakim uslovima pristup korisnika usloviti deponovanjem sredstava obezbjeđenja ili bankarskom garancijom, srazmjernom vrijednosti usluge za ugovoreni period, koja neće predstavljati neopravdanu prepreku za ulazak na tržište gasa.
- (7) Vrste usluga iz st. 1 i 3 ovog člana i bliži način njihovog pružanja, utvrđuju se propisom Agencije.

Dodjela raspoloživih prenosnih kapaciteta

Član 292

- (1) Dodjela raspoloživih kapaciteta za prenos i skladištenje gasa vrši se na osnovu pravila koja donosi operator prenosnog sistema u skladu sa smjernicama o upravljanju i dodjeli raspoloživih prekograničnih prenosnih kapaciteta.
- (2) Smjernice iz stava 1 ovog člana utvrđuju se propisom Vlade.

Postupak dodjele prenosnih kapaciteta i upravljanja zagušenjima

Član 293

- (1) Operator prenosnog sistema gasa dužan je da stavi na raspolaganje učesnicima na tržištu maksimalan tehnički raspoloživi kapacitet, vodeći računa o integritetu i efikasnosti rada sistema, na svim relevantnim tačkama.
- (2) Relevantne tačke iz stava 1 ovog člana utvrđuje Agencija, nakon pribavljanja mišljenja korisnika sistema.
- (3) Postupak dodjele kapaciteta za prenos gasa utvrđen u skladu sa članom 292 ovog zakona treba da obezbijedi:
- 1) ekonomske signale za efikasno i maksimalno korišćenje tehničkih kapaciteta, koji će olakšati ulaganje u novu infrastrukturu i prekograničnu razmjenu gasa;
  - 2) usklađenost sa tržišnim mehanizmima, uključujući kratkoročna ("spot") tržišta, trgovačka čvorišta i sposobnost prilagođavanja uslovima tržišta;
  - 3) usklađenost sa uslovima za pristup prenosnim sistemima gasa država članica i ugovornih strana.
- (4) Postupak upravljanja zagušenjima utvrđen pravilima iz stava 3 ovog člana, treba da omogući lakšu prekograničnu trgovinu gasom i zasnovan je na sljedećim principima:
- 1) operator prenosnog sistema dužan je da u slučaju zagušenja ponudi na primarnom tržištu kapaciteta neiskorišćeni kapacitet najmanje kao negarantovani kapacitet i najkasnije na dan koji prethodi danu njegovog korišćenja;
  - 2) korisnik sistema može preprodati ili dati u podzakup svoj ugovoreni, a neiskorišćeni kapacitet na sekundarnom tržištu, o čemu je dužan da obavijesti operatora prenosnog sistema.
- (5) Operator prenosnog sistema dužan je da upravlja fizičkim zagušenjima na nediskriminatoran i transparentan način u skladu sa pravilima iz člana 292 ovog zakona.
- (6) Prilikom planiranja novih ulaganja u prenosni sistem, operator prenosnog sistema dužan je da uzme u obzir potrebe tržišta za dodatnim prenosnim kapacitetima i sigurnost snabdijevanja gasom.

Dodjela kapaciteta TPG terminala i sistema za skladištenje

Član 294

- (1) Operator TPG terminala, odnosno operator sistema za skladištenje dužan je da stavi na raspolaganje učesnicima na tržištu maksimalni tehnički raspoloživi kapacitet sistema za skladištenje i TPG terminala, vodeći računa o integritetu i efikasnosti rada sistema.
- (2) Postupak dodjele kapaciteta za skladištenje gasa utvrđen u skladu sa članom 292 ovog zakona treba da obezbijedi:
- 1) emitovanje adekvatnih ekonomskih signala efikasnog i maksimalnog korišćenja kapaciteta sistema, koji će olakšati ulaganje u novu infrastrukturu;
  - 2) kompatibilnost sa tržišnim pravilima i prilagodljivost promjenljivim tržišnim uslovima; i
  - 3) kompatibilnost sa postupcima koji se primjenjuju u povezanim prenosnim sistemima.

- (3) Operator sistema dužan je da na primarnom tržištu kapaciteta ponudi neiskorišćeni garantovani i negarantovani kapacitet TPG terminala i sistema za skladištenje, najkasnije na dan koji prethodi danu njegovog korišćenja.
- (4) Korisnici TPG terminala i sistema za skladištenje imaju pravo da prenesu dobijeni kapacitet na treće lice.

Trgovina pravima na kapacitete

Član 295

- (1) Operator prenosnog sistema gasa, sistema za skladištenje, odnosno TPG terminala dužan je da omogući slobodnu trgovinu pravima na kapacitete za prenos i skladištenje gasa na transparentan način i pod jednakim uslovima.
- (2) Operator iz stava 1 ovog člana dužan je da primjenjuje standardne ugovore o prenosu gasa, korišćenju TPG terminala i skladištenju i postupke na primarnom tržištu kapaciteta, kojima se olakšava sekundarna trgovina kapacitetima.
- (3) Operator iz stava 1 ovog člana dužan je da prizna prenos prava na kapacitete stečenih na primarnom tržištu kapaciteta, kada ga o tome obavijesti korisnik sistema.
- (4) Operator iz stava 1 ovog člana dužan je da dostavi Agenciji na odobravanje ugovore i pravila o postupcima iz stava 2 ovog člana.

Pravila za balansiranje prenosnog sistema gasa

Član 296

- (1) Pravila za balansiranje prenosnog sistema gasa donose se po postupku utvrđenom zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti.
- (2) Operator prenosnog sistema gasa dužan je da obezbijedi da pravila za balansiranje prenosnog sistema gasa odražavaju stvarne potrebe sistema i budu prilagođena resursima koji su na raspolaganju operatoru i zasnovana na tržišnim principima.
- (3) Operator prenosnog sistema gasa dužan je da obezbijedi korisnicima raspoložive informacije u obračunskim periodima o njihovoj uravnoteženosti i odstupanjima od plana rada, utvrđenim u skladu sa pravilima iz stava 1 ovog člana, koje su im potrebne za blagovremeno i pouzdano samostalno preduzimanje korektivnih mjera.
- (4) Operator prenosnog sistema gasa ne može obračunati korisnicima posebnu naknadu za pružanje informacija iz stava 3 ovog člana.
- (5) Troškove balansiranja prenosnog sistema gasa nastale po osnovu primjene pravila iz stava 1 ovog člana, operatoru prenosnog sistema gasa nadoknađuju korisnici sistema.
- (6) Pojedinačno učešće korisnika sistema u naknadi troškova iz stava 5 ovog člana, u granicama tehničkih mogućnosti, odražava:
- 1) troškove balansiranja sistema koje ima operator sistema; i
  - 2) primjerene podsticaje korisnicima sistema da održavaju sopstveni balans.
- (7) Zabranjeno je međusobno subvencionisanje korisnika sistema i sprečavanje ulaska novih učesnika na tržište gasa.
- (8) Operator prenosnog sistema gasa dužan je da pravila iz stava 1 ovog člana i sve cijene koje se na osnovu njih proračunavaju, objavljuje na svojoj internet stranici.

Odstupanja i izuzeća koja se odnose na objekte gasne infrastrukture i sisteme za prenos gasa

Član 297

Odredbe čl. 288 do 296 ovog zakona ne primjenjuju se na objekte gasne infrastrukture i sisteme za prenos gasa za koje su utvrđena izuzeća zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti.

XVIII. DOSTAVLJANJE I OBJAVLJIVANJE PODATAKA OD ZNAČAJA ZA TRŽIŠTE GASA

Transparentnost djelatnosti prenosa gasa

Član 298

- (1) Operator prenosnog sistema gasa dužan je da, radi obezbjeđenja transparentnosti, objavi:
- 1) detaljne informacije o uslugama i uslovima pod kojima pruža te usluge, uključujući i tehničke podatke potrebne korisnicima za efikasno korišćenje sistema;

- 2) podatke o tehničkim, ugovorenim i a za sve relevantne tačke sistema, na standardizovan način, prilagođen korisnicima;
  - 3) podatke o planiranoj i realizovanoj ponudi i potražnji, zasnovane na prijavama, dostupnim prognozama i ostvarenim veličinama;
  - 4) informacije o mjerama preduzetim za potrebe balansiranja sistema, koje obuhvataju i ostvarene troškove i prihode.
- (2) Relevantne tačke prenosnog sistema iz stava 1 tačka 2 ovog člana utvrđuje operator prenosnog sistema gasa, a odobrava Agencija, po pribavljanju mišljenja korisnika sistema.
- (3) Agencija kontroliše izvršenje obaveza iz stava 1 ovog člana.
- (4) Agencija je dužna da, radi obezbjeđivanja transparentnih, objektivnih i nediskriminatornih cijena i naknada za korišćenje prenosnog sistema gasa, objavi podatke i metodologiju za utvrđivanje cijena i naknada.
- (5) Učesnici na tržištu i energetske subjekti dužni su da operatoru prenosnog sistema gasa dostavljaju ažurirane podatke o stepenu iskorišćenosti kapaciteta koje koriste i druge podatke određene ugovorom.

Transparentnost djelatnosti skladištenja gasa

Član 299

- (1) Operator sistema za skladištenje gasa, odnosno TPG terminala dužan je da, radi obezbjeđenja transparentnosti, objavi:
- 1) detaljne informacije o uslugama i uslovima pod kojima pruža usluge, uključujući tehničke podatke potrebne korisnicima za efikasno korišćenje sistema;
  - 2) podatke o tehničkim, ugovorenim i raspoloživim kapacitetima za sve relevantne tačke sistema, na standardizovan način, prilagođen korisnicima;
  - 3) podatke o količini gasa u skladišnim postrojenjima ili TPG terminalima, zbirno ili pojedinačno, zavisno od načina na koji se nude korisnicima, ulaznim i izlaznim tokovima, kao i raspoloživim kapacitetima, za sve svoje sisteme za skladištenje i TPG terminale, koji obuhvataju i podatke o količinama koje su izuzete od pristupa treće strane.
- (2) Operator sistema za skladištenje, odnosno TPG terminala dužan je da informacije iz stava 1 ovog člana dostavlja operatoru prenosnog sistema gasa, radi zajedničkog objavljivanja sa informacijama i podacima iz člana 298 stav 1 ovog zakona.
- (3) Informacije iz stava 1 tačka 3 ovog člana ažuriraju se najmanje jedanput dnevno.
- (4) Ako sistemom za skladištenje gasa upravlja samo jedan korisnik, taj korisnik može podnijeti Agenciji obrazloženi zahtjev za zaštitu povjerljivosti podataka iz stava 1 tačka 3 ovog člana.
- (5) Ako utvrdi da je zahtjev iz stava 4 ovog člana opravdan, Agencija može da oslobodi operatora sistema za skladištenje od obaveze objavljivanja podataka iz stava 1 tačka 3 ovog člana na period do godinu dana.
- (6) Opravdanost zahtjeva iz stava 4 ovog člana Agencija cijeni naročito u odnosu na negativni uticaj objavljivanja podataka na cjelokupnu poslovnu strategiju korisnika sistema za skladištenje i uticaj neobjavljivanja na konkurentnost tržišta gasa.
- (7) Korisnik sistema dužan je i u slučaju iz stava 5 ovog člana da dostavi podatke operatoru prenosnog sistema gasa.
- (8) Operator prenosnog sistema gasa dužan je da podatke iz stava 7 ovog člana objavi u okviru zbirnih podataka, osim kada su zbirni podaci identični sa podacima čije je neobjavljivanje Agencija odobrila.
- (9) Agencija je dužna da, radi obezbeđivanja transparentnih, objektivnih i nediskriminatornih cijena i naknada za korišćenje sistema za skladištenje i TPG terminala, objavi podatke i metodologiju za utvrđivanje tih cijena i naknada.

Čuvanje podataka i informacija

Član 300

- (1) Operator prenosnog sistema gasa, operator sistema za skladištenje gasa, odnosno operator TPG terminala dužan je da sve podatke i informacije iz čl. 298 i 299 ovog zakona, kao i druge informacije potrebne za primjenu smjernica iz člana 292 ovog zakona, čuva najmanje pet godina od dana nastanka.
- (2) Podatke iz stava 1 ovog člana nadležni operator dužan je da dostavi na zahtjev Agencije, organa nadležnog za poslove zaštite konkurencije i Sekretarijata.

XIX. MJERE ZA OBEZBJEĐENJE SIGURNOSTI SNABDIJEVANJA GASOM

Preventivne i mjere u slučaju poremećaja snabdijevanja

Član 301

- (1) Radi obezbjeđenja sigurnog snabdijevanja gasom energetski subjekti koji obavljaju djelatnosti snabdijevanja, prenosa, skladištenja, distribucije gasa, upravljanja postrojenjem i trgovine na veliko i snabdijevanjem TPG dužni su da naročito sprovode:
- 1) mjere kojima se obezbjeđuje odgovarajuće i neprekidno funkcionisanje tržišta gasa, kada ono nije u stanju da obezbijedi potrebne količine gasa, u slučaju poremećaja u snabdijevanju gasom;
  - 2) jasno definisanje i podjelu odgovornosti između subjekata za gas u pogledu preventivnih aktivnosti i mjera u slučaju poremećaja snabdijevanja;
  - 3) transparentne postupke koordinacije planiranja i postupanja u vanrednim situacijama.
- (2) Mjere iz stava 1 ovog člana utvrđuju se i sprovode u skladu sa procjenom rizika u snabdijevanju gasom koju vrši Ministarstvo.
- (3) Mjere iz stava 1 ovog člana utvrđuju se propisom Vlade.

Aktivnosti za obezbjeđivanje sigurnosti snabdijevanja gasom

Član 302

Tehnički uslovi koje treba da ispunjavaju objekti za prenos, distribuciju i skladištenje gasa, postupci izuzeća, standardi snabdijevanja, način procjene rizika, sadržaj interventnog plana za snabdijevanje gasom, nivo rizika, način razmjene informacija, tržišne i netržišne mjere za sigurnost snabdijevanja gasom, način i uslovi saradnje u pogledu utvrđivanja i sprovođenja vanrednih mjera u okviru Zajednice u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorom utvrđuju se propisom Vlade.

Preventivni akcioni i interventni plan

Član 303

Ministarstvo na osnovu procjene rizika u snabdijevanju gasom utvrđuje preventivni akcioni plan i interventni plan, sprovodi mjere za implementaciju tih planova, prati sigurnost snabdijevanja i saraduje sa nadležnim organima i organizacijama radi sprečavanja prekida snabdijevanja i ograničenja šteta u slučajevima prekida snabdijevanja.

XX. NADZOR

Vršenje nadzora

Član 304

- (1) Nadzor nad sprovođenjem ovog zakona i propisa donijetih na osnovu ovog zakona vrši Ministarstvo.
- (2) Agencija vrši stručni nadzor nad sprovođenjem ovog zakona u skladu sa članom 66 stav 1 ovog zakona.
- (3) Ako se stručnim nadzorom utvrdi da su povrijeđene odredbe ovog zakona ili propisa donijetih na osnovu ovog zakona, Agencija je ovlašćena za preduzimanje mjera iz člana 66 stav 2 ovog zakona.

XXI. KAZNENE ODREDBE

Novčane kazne

Član 305

- (1) Novčanom kaznom u iznosu od 10.000 eura do 20.000 eura, kazniće se za prekršaj pravno lice, ako:
  - 1) kao OPS električne energije ne dostavi ENTSO-u za električnu energiju podatke koji su mu potrebni za sprovođenje evropske procjene adekvatnosti resursa (član 15 stav 2);
  - 2) kao proizvođač i drugi učesnik na tržištu električne energije ne dostavi podatke o očekivanom korišćenju proizvodnih resursa, uzimajući u obzir raspoloživost primarnih resursa i odgovarajuće scenarije projektovane potražnje i ponude operatoru prenosnog sistema (član 15 stav 3);
  - 3) kao OPS, pored učešća u pripremi evropske procjene adekvatnosti resursa, ne sprovodi procjenu adekvatnosti resursa na nacionalnom nivou najmanje svakih pet godina (član 16 stav 1);

- 4) kao energetski subjekt ne dostavi podatke neophodne za izradu nacionalne procjene adekvatnosti resursa operatoru prenosnog sistema (član 16 stav 2);
- 5) kao OPS ne postupi po zahtjevu iz člana 22 stav 18 (član 22 stav 19);
- 6) kao OPS i operator distributivnog sistema ne izvještava Agenciju najmanje jednom godišnje o: nivou razvijenosti i efektivnosti tržišnih mehanizama redišpećiranja objekata za proizvodnju električne energije, skladištenje energije i upravljanje potrošnjom; razlozima angažovanja, angažovanim količinama električne energije u MWh i vrsti proizvodnih objekata koji podliježu redišpećiranju; mjerama preduzetim da bi se smanjila potreba za redišpećiranjem naniže objekata za proizvodnju koja koriste obnovljive izvore energije ili visokoefikasnu kogeneraciju u budućnosti, uključujući ulaganja u digitalizaciju mrežne infrastrukture i usluge kojima se povećava fleksibilnost (član 31 stav 7);
- 7) kao OPS i operator distributivnog sistema ne garantuje sposobnost prenosne mreže i distributivne mreže da prenose električnu energiju proizvedenu iz obnovljivih izvora ili visokoefikasne kogeneracije uz minimalno moguće redišpećiranje, čime se ne sprečava operatoru da pri planiranju mreže uzme u obzir ograničeno redišpećiranje kada je u mogućnosti da na transparentan način pokaže da je to ekonomski efikasnije i da ne prelazi 5% godišnje proizvedene električne energije u objektima koji koriste obnovljive izvore i koji su direktno povezani na njihovu mrežu; ne preduzmu odgovarajuće operativne mjere vezane za mrežu i tržište, kako bi se smanjilo redišpećiranje električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora ili iz visokoefikasne kogeneracije; ne obezbijede da njihove mreže budu dovoljno fleksibilne, kako bi mogli njima da upravljaju (član 31 stav 9);
- 8) kao OPS koristi ograničavanje interkonektivnog kapaciteta koji će biti stavljen na raspolaganje učesnicima na tržištu, kao sredstvo za rješavanje zagušenja unutar sopstvene zone trgovanja ili kao sredstvo za upravljanje tokovima koji proizilaze iz transakcija unutar zona trgovanja, odnosno ne obezbijedi minimalni nivo raspoloživih kapaciteta za prekozonsku trgovinu za granice koje koriste (član 34 stav 23 tač. 1 i 2);
- 9) kao OPS, na transparentan i nediskriminatoran način, ponovo ne ponudi prenosni kapacitet čije korišćenje nije potvrđeno u skladu sa članom 34 stav 30 ovog zakona, i/ili ne kombinuje sve nominacije za prekograničnim prenosom energije u suprotnim smjerovima preko zagušenog interkonektora ne kombinuje u mjeri u kojoj je to tehnički moguće, kako bi kapacitet bio iskorišćen u maksimalno mogućoj mjeri i/ili ne odobri zahtjev za prekogranični prenos električne energije koji umanjuje zagušenje u prenosnom sistemu, ako se tim prenosom ne ugrožava sigurnost sistema (član 34 stav 31);
- 10) kao OPS ne nadoknadi učesniku na tržištu gubitak prava na kapacitet, ako ne ispuni svoju obavezu obezbjeđenja utvrđenog prenosnog kapaciteta (član 34 stav 35);
- 11) kao OPS nema posebne bankarske račune na koje će se uplaćivati novčana sredstva po osnovu dodjele raspoloživih prekozonskih prenosnih kapaciteta (član 37 stav 3);
- 12) kao OPS, dio prihoda koji se ne koristi u skladu sa članom 37 st. 4 i 5 ovog zakona, ne čuva na računu iz člana 37 stav 3 ovog zakona i ne koristi kao rezervaciju za namjene iz člana 37 st. 4 i 5 ovog zakona u narednim regulatornim godinama (član 37 stav 6);
- 13) kao OPS ne planira korišćenje prihoda od zagušenja za period koji odgovara trajanju regulatornog perioda koji utvrđuje Agencija u skladu sa zakonom kojim se uređuje obavljanje energetskih djelatnosti (član 37 stav 8);
- 14) kao OPS ne dostavi Agenciji plan iz člana 37 stav 8 ovog zakona prilikom podnošenja zahtjeva za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena za korišćenje prenosnog sistema električne energije u skladu sa zakonom kojim se uređuje obavljanje energetskih djelatnosti (član 37 stav 10);
- 15) kao OPS, do 15. februara do tekuće za prethodnu godinu, ne dostavi Agenciji izvještaj, na crnogorskom i engleskom jeziku, izvještaj koji sadrži podatke o: iznosu prikupljenih prihoda; prihodima korišćenim u skladu sa stavom 4 ovog člana, uključujući konkretne projekte za koje je prihod korišćen; iznosu sredstava iz člana 37 stav 6 ovog zakona; i stanju na računu iz člana 37 stav 3 ovog zakona na početku prethodne godine (član 37 stav 12);
- 16) kao OPS električne energije, ne saraduje preko ENTSO za električnu energiju sa drugim operatorima prenosnog sistema radi promovisanja funkcionisanja unutrašnjeg tržišta električne energije i prekozonske trgovine i obezbjeđivanja optimalnog upravljanja, koordinisanog rada i odgovarajućeg tehničkog razvoja crnogorskog i evropskih prenosnih sistema električne energije (član 38 stav 1);
- 17) kao OPS električne energije, ne uspostavlja regionalnu saradnju u okviru regiona kojem pripada u skladu sa ovim zakonom, u mjeri u kojoj je to moguće, u okviru ENTSO za električnu energiju i promoviše operativne dogovore na regionalnom nivou radi obezbjeđenja optimalnog upravljanja sistemom, razvoja razmjene električne energije, integracije mehanizama balansiranja sistema i obezbjeđenja sistemske rezerve, kao i

- koordinisane dodjele prekozonskih kapaciteta pod jednakim uslovima na tržišnim principima, uzimajući u obzir značaj kratkoročne dodjele prekozonskih kapaciteta u okviru energetske transakcije (član 40 stav 1);
- 18) kao energetski subjekat, koji obavlja djelatnost snabdijevanja, prenosa, skladištenja, distribucije gasa, upravljanja postrojenjem i trgovine na veliko i snabdijevanjem TPG, radi obezbjeđenja sigurnog snabdijevanja gasom, ne sprovodi jasno definisanje i podjelu odgovornosti između subjekata za gas u pogledu preventivnih aktivnosti i mjera u slučaju poremećaja snabdijevanja (član 41 stav 1 tačka 2);
  - 19) kao OPS ne prijavi detaljne razloge regionalnom koordinacionom centru i operatorima prenosnog sistema u okviru regiona rada sistema (član 44 stav 3);
  - 20) kao OPS bez odlaganja ne dostavi obrazloženje za odluku da ne postupi po preporuci iz člana 44 stav 5 ovog zakona regionalnom koordinacionom centru i drugim operatorima prenosnog sistema u regionu rada sistema (član 44 stav 6);
  - 21) kao OPS ne uspostavi organizacionu strukturu regionalnih koordinacionih centara radi izvršavanja zadataka iz člana 42 stav 1 ovog zakona (član 46 stav 1);
  - 22) kao OPS ne uključi neophodne mjere za pokriće odgovornosti u vezi sa sprovođenjem zadataka regionalnih koordinacionih centara (član 46 stav 3);
  - 23) kao OPS, ne plati naknadu troškova za korišćenje prenosne infrastrukture drugih operatora prenosnih sistema za potrebe korisnika sistema u Crnoj Gori (član 47 stav 3);
  - 24) kao OPS ne objavi procjene raspoloživog prenosnog kapaciteta za svaki dan, navodeći sve raspoložive kapacitete prenosa koji su već rezervisani, na centralnoj platformi ENTSO za električnu energiju na kojoj se objavljuju podaci od značaja za tržište električne energije (član 49 stav 5);
  - 25) kao OPS ne objavi podatke o ukupnoj prognozi i stvarnoj potrošnji električne energije, o raspoloživosti i stvarnoj proizvodnji i potrošnji, o raspoloživosti i korišćenju mreža i interkonekcija, o balansnoj snazi i raspoloživosti kapaciteta za balansiranje, na centralnoj platformi ENTSO za električnu energiju na kojoj se objavljuju podaci od značaja za tržište električne energije (član 49 stav 7);
  - 26) kao proizvođač električne energije koji posjeduje ili upravlja proizvodnim sredstvima, gdje bar jedna proizvodna jedinica ima instalisanu snagu od najmanje 250 MW, ili čiji portfolio čini najmanje 400 MW snage proizvodnih jedinica, ne stavi na raspolaganje Agenciji, organu nadležnom za zaštitu konkurencije i Sekretarijatu, sve podatke za period od pet godina, po satu po postrojenju koji su neophodni za verifikaciju svih operativnih dispečerskih odluka i ponašanja pri trgovanju na berzama električne energije, aukcijama za interkonekciju, tržištima za balansiranje i pomoćne usluge i vanberzanskim tržištima (član 49 stav 10);
  - 27) kao OPS redovno ne razmjenjuje podatke o mreži i tokovima snaga sa svakim operatorom prenosnog sistema u sinhronoj oblasti (član 49 stav 12);
  - 28) kao energetski subjekat koji posjeduje ili upravlja proizvodnim jedinicama električne energije, ne stavi na raspolaganje operatoru prenosnog sistema podatke o instalisanim jedinicama, planiranoj i ostvarenoj proizvodnji, planiranom i ostvarenom prekidu proizvodnje i druge podatke o proizvodnim jedinicama od značaja za utvrđivanje pouzdanosti sistema (član 50 stav 1 tačka 1);
  - 29) kao operator distributivnog sistema ne stavi na raspolaganje operatoru prenosnog sistema podatke o planiranoj i ostvarenoj distributivnoj potrošnji i druge podatke o potrošnji krajnjih kupaca od značaja za uspostavljanje pouzdanosti sistema (član 50 stav 1 tačka 2);
  - 30) kao potrošač električne energije snage veće od 100 MW, ne stavi na raspolaganje operatoru prenosnog sistema podatke o planiranoj i ostvarenoj potrošnji i prekidima u radu, kao i druge podatke od značaja za utvrđivanje pouzdanosti sistema (član 50 stav 1 tačka 3);
  - 31) kao energetski subjekat koji vrši dodjelu kapaciteta ne stavi na raspolaganje operatoru prenosnog sistema podatke o procijenjenim i ponuđenim prekozonskim prenosnim kapacitetima sa ostvarenim cijenama i prihodima po osnovu upravljanja zagušenjima (član 50 stav 1 tačka 4);
  - 32) kao subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije ili gasa ne stavi na raspolaganje operatoru prenosnog sistema podatke od značaja za obezbjeđenje balansne energije i cijene odstupanja (član 50 stav 1 tačka 5);
  - 33) kao OPS, bez odlaganja, ne obradi i ne proslijedi podatke iz člana 50 st. 1 i 2 ovog zakona za električnu energiju, radi objavljivanja (član 50 stav 4);
  - 34) kao zainteresovana strana u energetske sektoru se ne pridržava pojedinačne odluke koja joj je upućena i odluke koja je za nju obavezujuća koju je donio ili odobrio ACER (član 63 stav 2);
  - 35) kao OPS ne obezbijedi rad elektroenergetskog sistema u interkonekciji u skladu sa posebnim propisima (član 68 stav 1);

- 36) kao OPS ne izradi i predloži na odobrenje Agenciji ili drugom nadležnom organu, nacionalne TCM-ove u skladu sa ovim zakonom (član 69 stav 3);
- 37) kao NEMO ne prima naloge od učesnika na tržištu; ne uparuje i ne dodjeljuje naloge u skladu sa rezultatima jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed i unutardnevnog tržišta; ne objavljuje cijene koje su rezultat trgovanja na jedinstvenom dan-unaprijed i unutardnevnom tržištu; ne vrši finansijska poravnanja; ne vrši plaćanja na osnovu ugovora koji se odnose na trgovanja u skladu sa relevantnim sporazumima sa učesnicima i propisima (član 72 stav 1);
- 38) kao NEMO, koji je imenovan u skladu sa članom 74 ovog zakona, ne primjenjuje pravila trgovanja ugovorne strane ili države članice u kojoj nudi usluge trgovanja na dan-unaprijed i unutardnevnim tržištima, bez obaveze imenovanja u toj ugovornoj strani ili državi članici (član 74 stav 5);
- 39) kao NEMO, koji je imenovan na osnovu javnog poziva iz člana 74 stav 1 ovog zakona, najmanje dva mjeseca prije početka sprovođenja aktivnosti jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed ili unutardnevnog tržišta na teritoriji druge ugovorne strane ili države članice o tome ne obavijesti nadležni organ te ugovorne strane ili države članice (član 74 stav 6);
- 40) kao NEMO koji je imenovan u drugoj ugovornoj strani ili državi članici, a koji nudi usluge trgovanja na dan-unaprijed i unutardnevnim tržištima u Crnoj Gori, u slučaju iz člana 74 stav 7 ovog zakona, ne primjenjuje pravila za funkcionisanje berzanskog tržišta donijeta u skladu sa zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti, ne mora da bude imenovan kao NEMO od strane Vlade u skladu sa ovim zakonom (član 74 stav 8);
- 41) kao NEMO, radi obezbjeđenja ispunjenosti uslova iz člana 76 stav 1 tač. 4 i 5 ovog zakona, za promjenu vlasničke strukture, ne traži odobrenje Vlade, koja odluku donosi uz prethodno mišljenje Agencije (član 76 stav 3);
- 42) kao OPS radi povezivanja dan-unaprijed i unutardnevnog tržišta električne energije, ne sprovodi aktivnosti iz člana 78 stav 1 tač 1 do 11 ovog zakona (član 78 stav 1);
- 43) kao OPS i NEMO redovno ne informišu Agenciju, Regulatorni odbor i ACER o napretku izrade predloga regionalnih TCM-ova iz člana 79 st. 3 i 5 ovog zakona (član 79 stav 9);
- 44) kao OPS i/ili NEMO Agenciji ne dostave izmijenjene predloge regionalnih TCM-ova u roku od dva mjeseca od dana dostavljanja zahtjeva (član 83 stav 4);
- 45) kao OPS i/ili NEMO ne postupe po zahtjevu Regulatornog odbora ili ACER-a za dostavljanje izmijenjenih predloga regionalnih TCM-ova iz člana 79 st. 3 i 5 ovog zakona u roku od dva mjeseca od dana dostavljanja zahtjeva (član 83 stav 9);
- 46) kao OPS i/ili NEMO u slučaju iz člana 84 stav 3 alineja 2 ovog zakona Agenciji ne dostave izmijenjene predloge nacionalnih TCM-ova u roku od dva mjeseca od dana dostavljanja zahtjeva (član 84 stav 4);
- 47) kao OPS i/ili NEMO na svojoj internet stranici ne objave odobrene regionalne i nacionalne TCM-ove iz člana 79 st. 3, 4 i 5 ovog zakona, osim ako sadrže povjerljive informacije u smislu zakona kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti (član 85 stav 5);
- 48) kao OPS ne primjenjuje metodologiju za dostavljanje informacija o proizvodnji i opterećenju iz člana 78 stav 1 tačka 3 ovog zakona (član 90 stav 1);
- 49) kao OPS u najvećoj mogućoj mjeri ne usklađuje način izrade pojedinačnih modela mreže (član 92 stav 4);
- 50) kao OPS ne navede sve potrebne podatke u pojedinačnom modelu mreže, da bi omogućio analize tokova aktivne i reaktivne snage i napona u stacionarnom stanju (član 92 stav 5);
- 51) kao OPS, u slučaju iz člana 93 stav 7 ovog zakona, ne utvrdi predlog zajedničke metodologije za proračun kapaciteta baziran na tokovima snaga za dan-unaprijed ili unutardnevni vremenski okvir (član 93 stav 8);
- 52) kao OPS ne uzme u obzir granice operativne sigurnosti i nepredviđene događaje koji se koriste u analizi sigurnosti rada sistema (član 96 stav 1);
- 53) kao OPS ne preispita kvalitet podataka dostavljenih u proračunu kapaciteta svake druge godine u okviru dvogodišnjeg izvještaja o proračunu i dodjeli kapaciteta pripremljenog u skladu sa članom 104 ovog zakona (član 100 stav 2);
- 54) kao OPS ne izradi pojedinačni model mreže za svaki vremenski period proračuna kapaciteta u skladu sa članom 92 ovog zakona, u cilju spajanja pojedinačnih modela mreže u zajednički model mreže (član 101 stav 3);
- 55) kao OPS ne dostavi operatoru prenosnog sistema nadležnom za spajanje pojedinačnih modela mreže u zajednički model mreže, najpouzdanije procjene za svaki pojedinačni model mreže (član 101 stav 4);

- 56) kao OPS ne dostavlja koordinatoru proračuna kapaciteta i drugim operatorima prenosnog sistema u regionu za proračun kapaciteta, za svaki vremenski period proračuna kapaciteta, informacije iz člana 102 stav 1 tač. 1 do 6 ovog zakona (član 102 stav 1);
- 57) kao OPS u saradnji sa susjednim operatorima prenosnog sistema ne dostavlja i ne potvrđuje podatke na zahtjev regionalnih koordinacionih centara (član 102 stav 13);
- 58) kao OPS ne potvrđuje rezultate regionalnog proračuna kapaciteta za svoje granice zone trgovanja ili kritične elemente mreže u skladu sa članom 99 ovog zakona (član 103 stav 1);
- 59) kao OPS ne dostavlja potvrdu kapaciteta i ograničenja prilikom dodjele nadležnim koordinatorima proračuna kapaciteta i drugim operatorima prenosnog sistema u regionu za proračun kapaciteta (član 103 stav 2);
- 60) kao OPS ne dostavlja potvrđene prekozonske kapacitete i ograničenja prilikom dodjele (stav 103 član 3);
- 61) kao OPS ne izradi metodologiju i pretpostavke koje će se koristiti u postupku preispitivanja, kao i da ne predloži alternativne konfiguracije zona trgovanja za ocjenjivanje (član 105 stav 6 tačka 1);
- 62) kao OPS ne ocjenjuje i ne upoređuje postojeću konfiguraciju zona trgovanja i svaku alternativnu konfiguraciju zona trgovanja primjenom kriterijuma iz člana 106 ovog zakona, ne sprovodi javnu raspravu i organizuje radionicu o predlozima alternativne konfiguracije zona trgovanja u odnosu na postojeću konfiguraciju zona trgovanja, uključujući rokove za sprovođenje, osim ako konfiguracija zona trgovanja ima zanemarljiv uticaj na kontrolne oblasti susjednih operatora prenosnog sistema, ne dostavlja Vladi i Agenciji zajednički predlog za zadržavanje ili izmjenu konfiguracije zona trgovanja, u roku od 15 mjeseci od donošenja odluke o pokretanju preispitivanja (član 105 stav 6 tačka 2);
- 63) kao OPS ne izradi predlog zajedničke metodologije za koordinisani redišpečing i trgovinu u suprotnom smjeru (član 107 stav 1);
- 64) kao OPS ne pripremi izvještaj, koji je predmet javne rasprave, o ocjeni postepenog usaglašavanja i usklađivanja mehanizama i sporazuma iz člana 107 stav 5 ovog zakona uključujući predloge (član 107 stav 6);
- 65) kao OPS ne usaglasi angažovanje resursa za redišpečing i trgovinu u suprotnom smjeru, uzimajući u obzir njihov uticaj na operativnu sigurnost i ekonomsku efikasnost, i preuzima jednostrane ili neusaglašene mjere redišpečinga i trgovine u suprotnom smjeru od prekograničnog značaja (član 107 stav 8);
- 66) kao NEMO ne primjenjuje algoritam za cjenovno povezivanje tržišta i uparivanja kontinuiranog trgovanja, u saradnji sa NEMO-ima drugih država (član 108 stav 1);
- 67) kao OPS ne provjerava usklađenost rezultata algoritma za cjenovno povezivanje tržišta sa prekozonskim kapacitetom i ograničenjima prilikom dodjele (član 110 stav 4);
- 68) kao NEMO ne obezbijedi tačnost i efikasnost rezultata dobijenih iz algoritma za jedinstveno cjenovno povezivanje tržišta, u saradnji sa NEMO-ima drugih država (član 110 stav 3);
- 69) kao NEMO ne obezbijedi da su nalozi u vezi sa proizvodima koji se mogu uzeti u obzir prilikom trgovine električnom energijom uneseni u algoritam za cjenovno povezivanje tržišta, izraženi u eurima i da imaju obilježje tržišnog vremena (član 111 stav 1);
- 70) kao NEMO ne obezbijedi da algoritam za cjenovno povezivanje tržišta prihvati naloge u vezi sa proizvodima iz člana 111 stav 1 ovog zakona, koji obuhvataju jednu tržišnu vremensku jedinicu i više tržišnih vremenskih jedinica (član 111 stav 2);
- 71) kao NEMO svake druge godine, u saradnji sa NEMO-ima drugih država, se ne konsultuje sa učesnicima na tržištu, operatorom prenosnog sistema i operatorima prenosnog sistema drugih država, regulatornim organima (član 111 stav 3);
- 72) kao NEMO i OPS u saradnji sa NEMO-ima i operatorima prenosnog sistema drugih država, ne primjenjuju maksimalne i minimalne cijene iz člana 79 stav 1 tačka 9 ovog zakona (član 112);
- 73) kao OPS ne pripremi predlog zajedničke metodologije za proračun planiranih razmjena koje su rezultat jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed tržišta (član 114 stav 1);
- 74) kao OPS ne pripremi predlog pouzdanih i blagovremenih rezervnih postupaka u cilju efikasne, transparentne i nediskriminatorne dodjele kapaciteta, ako se postupkom jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed tržišta ne mogu dobiti rezultati (član 115 stav 1);
- 75) kao OPS ne izradi predlog dodjele prekozonskog kapaciteta i drugih potrebnih aranžmana za zonu trgovanja u saradnji sa relevantnim operatorima prenosnog sistema, NEMO-ima i operatorima interkonektora, ako u zoni trgovanja kojoj pripada Crna Gora postoji interkonektor kojim ne upravlja OPS ili sertifikovani operatori prenosnog sistema drugih država ili više od jednog NEMO-a (član 116 stav 1);

- 76) kao NEMO, ako obavlja aktivnosti operatora tržišnog povezivanja, ne dostavlja rezultate jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed tržišta (član 119 stav 1 tač. 1 i 2);
- 77) kao NEMO ne provjerava da li su rezultati jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed tržišta iz algoritma za cjenovno povezivanje tržišta iz člana 109 stav 2 tačka 3 ovog zakona proračunati u skladu sa nalogima (član 119 stav 3);
- 78) kao NEMO, bez odlaganja, ne obavještava učesnike na tržištu o statusu izvršenja njihovih naloga (član 119 stav 4);
- 79) kao OPS kao subjekat odgovoran za proračun planirane razmjene dužan ne vrši proračun planirane razmjene između zona trgovanja za svaku tržišnu vremensku jedinicu u skladu sa metodologijom iz člana 114 ovog zakona, i/ili ne obavještava nadležne NEMO-e, centralne ugovorne strane, agente za prenos i operatore prenosnog sistema o usaglašenim planiranim razmjenama (član 120 stav 1);
- 80) kao NEMO, koji obavlja funkciju operatora tržišnog povezivanja nije u mogućnosti da u roku dostavi dio ili sve rezultate algoritma iz člana 121 stav 1 ovog zakona, ne obavijesti operatore prenosnog sistema odmah nakon utvrđivanja rizika (član 121 stav 2);
- 81) kao NEMO, koji obavlja funkciju operatora tržišnog povezivanja, bez odlaganja, ne objavi obavještenje za učesnike na tržištu o sprovođenju rezervnih postupaka (član 121 stav 3);
- 82) kao NEMO, u saradnji sa NEMO-ima drugih država, u okviru funkcionisanja operatora tržišnog povezivanja, ne obezbijedi da se algoritmom uparivanja kontinuiranog trgovanja dobiju najmanje sljedeći rezultati: status izvršenja naloga i cijene po trgovanju i jedinstvena neto pozicija za svaku zonu trgovanja i tržišnu vremensku jedinicu na unutardnevnom tržištu (član 123 stav 1);
- 83) kao NEMO ne obezbijedi tačnost i efikasnost rezultata dobijenih algoritmom uparivanja kontinuiranog trgovanja (član 123 stav 2);
- 84) kao NEMO, u saradnji sa NEMO-ima drugih država, ne obezbijedi usklađenost naloga dobijenih kao rezultat proizvoda iz člana 124 stav 1 ovog zakona, sa karakteristikama prekozonskog kapaciteta, pri čemu se omogućava istovremeno uparivanje (član 124 stav 2);
- 85) kao NEMO ne obezbijedi da algoritam uparivanja kontinuiranog trgovanja prihvati naloge koji obuhvataju jednu tržišnu vremensku jedinicu i više tržišnih vremenskih jedinica (član 124 stav 3);
- 86) kao NEMO, u saradnji sa NEMO-ima drugih država, svake druge godine se ne konsultuje sa učesnicima na tržištu, operatorima prenosnog sistema, regulatornim organima (član 124 stav 4);
- 87) kao NEMO, u saradnji sa NEMO-ima drugih država, ne primjenjuje maksimalne i minimalne cijene iz člana 79 stav 1 tačka 9 ovog zakona (član 125);
- 88) kao OPS ne primjenjuje jedinstvenu metodologiju za određivanje cijene unutardnevnog prekozonskog kapaciteta iz člana 79 stav 1 tačka 10 ovog zakona, koja odražava zagušenje na tržištu na bazi realnih naloga (član 126 stav 1);
- 89) kao NEMO, bez odlaganja, ne objavi obavještenje iz člana 128 stav 4 ovog zakona člana radi informisanja učesnika na tržištu (član 128 stav 5);
- 90) kao NEMO ne dostavi naloge za određenu tržišnu vremensku jedinicu za jedinstveno uparivanje odmah nakon prijema naloga od strane učesnika na tržištu (član 129 stav 6);
- 91) kao NEMO koji obavlja aktivnosti operatora tržišnog povezivanja ne dostavlja NEMO-ima drugih država, rezultate o statusu izvršenja naloga i cijena po trgovanju u skladu sa članom 123 stav 1 tačka 1 ovog zakona, operatorima prenosnih sistema rezultate jedinstvene neto pozicije u skladu sa članom 123 stav 1 tačka 2 ovog zakona (član 130 stav 1);
- 92) kao NEMO, u slučaju da nije u mogućnosti da dostavi rezultate algoritma uparivanja kontinuiranog trgovanja iz člana 130 stav 1 tačka 1 ovog zakona, zbog razloga van njegove odgovornosti, o tome ne obavijesti NEMO-e drugih država (član 130 stav 2);
- 93) kao NEMO, u slučaju da nije u mogućnosti da dostavi rezultate algoritma uparivanja kontinuiranog trgovanja iz člana 130 stav 1 tačka 2 ovog zakona, zbog razloga van njegove odgovornosti, o tome ne obavijesti operatore prenosnog sistema i subjekte odgovorne za proračun planiranih razmjena drugih država, bez odlaganja (član 130 stav 3);
- 94) kao NEMO ne obavijesti učesnike na tržištu u slučaju nemogućnosti dostavljanja rezultata iz člana 130 st. 2 i 3 ovog zakona i, bez odlaganja, im ne dostavi potrebne informacije radi sprovođenja aktivnosti iz člana 134 i člana 139 stav 3 ovog zakona (član 130 stav 4);
- 95) kao NEMO, relevantnim učesnicima na tržištu, ne objavi, najmanje, status izvršenja naloga i cijene po trgovanju dobijene algoritmom uparivanja kontinuiranog trgovanja u skladu sa članom 123 stav 1 tačka 1 ovog zakona (član 132 stav 1);

- 96) kao NEMO ne obezbijedi da informacije o sakupljenim ostvarenim količinama i cijenama budu javno dostupne u odgovarajućem lako dostupnom formatu zapisa i to najmanje pet godina od sprovedenog uparivanja naloga iz člana 132 stav 1 ovog zakona (član 132 stav 2);
- 97) kao OPS ne primjenjuje rok za garantovanje validnosti dodijeljenog prekozonskog kapaciteta za dan-unaprijed, koji ne smije biti kraći od 30 minuta prije vremena zatvaranja trgovanja na dan-unaprijed tržištu (član 135);
- 98) kao OPS na svojoj internet stranici ne objavi obavještenje o višoj sili i njenoj prirodi odnosno o nastaloj vanrednoj situaciji, kao i o njihovom očekivanom trajanju (član 138 stav 3);
- 99) kao OPS ne dostavi obavještenje direktno ugovornim stranama koje su nosioci prava prekozonskog kapaciteta za određeni tržišni vremenski period (član 138 stav 5);
- 100) kao OPS ne izvrši naknadu troškova ili ne obezbijedi naknadu za period trajanja vanredne situacije ili više sile (član 138 stav 6);
- 101) kao OPS ne preduzme radi ograničenja posljedica i trajanja više sile ili vanredne situacije (član 138 stav 7);
- 102) kao OPS ne pripremi predlog zajedničke metodologije za raspodjelu troškova redišpečinga i trgovine u suprotnom smjeru, najkasnije 16 mjeseci od dana donošenja odluke o regionima za proračun kapaciteta (član 140 stav 1);
- 103) kao OPS, NEMO i subjekti ovlašćeni u skladu sa članom 146 ovog zakona, na zahtjev Agencije ne dostave informacije potrebne za ocjenu opravdanosti troškova iz člana 141 st. 2 i 3 ovog zakona, i to u roku od tri mjeseca od prijema zahtjeva (član 141 stav 4);
- 104) kao NEMO ne učestvuje u podjeli sljedećih troškova: zajedničkih, regionalnih i nacionalnih troškova uspostavljanja, ažuriranja ili daljeg razvoja algoritma za cjenovno povezivanje tržišta i povezivanja u jedinstveno dan-unaprijed tržište; zajedničkih, regionalnih i nacionalnih troškova uspostavljanja, ažuriranja ili daljeg razvoja algoritma za uparivanje pri kontinuiranom trgovanju i povezivanja u jedinstveno unutarnevno tržište; zajedničkih, regionalnih i nacionalnih troškova upravljanja jedinstvenim povezivanjem dan-unaprijed i unutarnevno tržišta (član 142 stav 1);
- 105) kao OPS ne dostavi Agenciji obrazloženi predlog svog procentualnog učešća u pokrivanju troškova i izdataka iz člana 142 stav 2 ovog zakona uz projekciju dostavljenu od strane NEMO-a, u roku od dva mjeseca od dana prijema projekcije (član 142 stav 3);
- 106) kao OPS ne snosi troškove dostavljanja ulaznih podataka za postupak proračuna kapaciteta (član 144 stav 1);
- 107) kao OPS ne snosi troškove spajanja pojedinačnih modela mreže i u regionu za proračun kapaciteta snosi troškove uspostavljanja i rada koordinatora za proračun kapaciteta (član 144 stav 2);
- 108) kao OPS ne dostavlja redovno informacije Agenciji, Regulatornom odboru i ACER-u o napretku izrade predloga regionalnih TCM-ova iz člana 149 stav 3 ovog zakona (član 150 stav 4);
- 109) kao OPS ne dostavi Agenciji izmijenjene predloge regionalnih TCM-ova u roku od dva mjeseca od dana dostavljanja zahtjeva (član 154 stav 4);
- 110) kao OPS ne postupi po zahtjevu Regulatornog odbora ili ACER-a za dostavljanje izmijenjenih predloga regionalnih TCM-ova u roku od dva mjeseca od dana dostavljanja zahtjeva (član 154 stav 9);
- 111) kao OPS ne postupi po zahtjevu Regulatornog odbora ili ACER-a za dostavljanje izmijenjenih predloga regionalnih TCM-ova u roku od dva mjeseca od dana dostavljanja zahtjeva (član 154 stav 9);
- 112) kao OPS ne objavi na svojoj internet stranici objavi odobrene regionalne TCM-ove iz člana 150 stav 3 ovog zakona, osim ako sadrže povjerljive informacije u smislu zakona kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti (član 155 stav 5);
- 113) kao OPS u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država ne utvrdi u roku od šest mjeseci od donošenja metodologije za proračun kapaciteta u skladu sa članom 93 stav 2 ovog zakona, za region na koji se proračun kapaciteta odnosi, predlog zajedničke metodologije za proračun kapaciteta za dugoročne vremenske okvire (član 161 stav 1);
- 114) kao OPS ne obezbijedi da te remedijalne mjere budu tehnički raspoložive u realnom vremenu i da ispunjavaju zahtjeve iz člana 98 ovog zakona (član 165);
- 115) kao OPS u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država, najkasnije do dostavljanja metodologije za proračun kapaciteta iz člana 161 ovog zakona ne utvrdi predlog metodologije za raspodjelu dugoročnog prekozonskog kapaciteta za različite dugoročne vremenske okvire za region na koji se proračun kapaciteta odnosi (član 167 stav 1);

- 116) kao OPS u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država u regionu za proračun kapaciteta u kojem se primjenjuje analiza sigurnosti zasnovana na više scenarija, u skladu sa članom 161 ovog zakona, ne primjenjuje zajednički skup scenarija utvrđenih u skladu sa članom 91 ovog zakona, a koji će se koristiti u zajedničkom modelu mreže za svaki vremenski okvir proračuna dugoročnog kapaciteta (član 168);
- 117) kao OPS ne primjenjuje zahtjeve utvrđene propisom iz člana 92 ovog zakona, prilikom izrade pojedinačnog modela mreže za dugoročni vremenski okvir proračuna kapaciteta za region na koji se proračun odnosi, u kome se koristi analiza sigurnosti zasnovana na više scenarija u skladu sa članom 161 ovog zakona (član 169);
- 118) kao OPS ne izradi operativna pravila za dugoročne vremenske okvire proračuna kapaciteta, kojima se dopunjuju pravila za spajanje pojedinačnih modela mreže u skladu sa članom 92 ovog zakona (član 170 stav 1);
- 119) kao OPS ne proračunava dugoročne prekozonske kapacitete za region za proračun kapaciteta za koji je nadležan (član 170 stav 2);
- 120) kao OPS ne izradi operativna pravila za dugoročne vremenske okvire kojima se dopunjavaju pravila za rad koordinatora proračuna kapaciteta u skladu sa ovim zakonom, najkasnije šest mjeseci nakon donošenja metodologije za proračun kapaciteta za dugoročne vremenske okvire u skladu sa članom 161 ovog zakona (član 170 stav 3);
- 121) kao OPS ne utvrdi i ne koordinira ograničenja dodijeljenih dugoročnih prekozonskih kapaciteta, najkasnije 48 časova prije dana isporuke električne energije (član 174 stav 1);
- 122) kao OPS, u regionu za proračun kapaciteta ne sprovede postupak proračuna kapaciteta za dan-unaprijed i unutardnevni vremenski okvir u skladu sa članom 102 ovog zakona (član 174 stav 2);
- 123) kao OPS, u slučaju potrebe za ograničenjem dodijeljenog dugoročnog prekozonskog kapaciteta, ne dostavi koordinatoru za proračun kapaciteta zahtjev za pokretanje koordinisanog proračuna ograničenja, sa potrebnim informacijama (član 174 stav 3);
- 124) kao OPS ne potvrdi korigovanu vrijednost prekozonskog kapaciteta na granicama zone trgovanja ili na kritičnim mrežnim elementima u skladu sa članom 173 ovog zakona (član 174 stav 5);
- 125) kao OPS, za potrebe izrade dvogodišnjeg izvještaja o proračunu i dodjeli kapaciteta koji priprema ENTSO za električnu energiju, ne koristi statističke pokazatelje i pokazatelje kvaliteta u skladu sa ovim zakonom (član 175);
- 126) kao OPS ne obezbijedi usaglašenost rezultata aukcije sa ulaznim podacima koji su dostavljeni regionalnoj i, gdje je primjenljivo, jedinstvenoj platformi za dodjelu u skladu sa članom 178 stav 1 ovog zakona (član 178 stav 4);
- 127) kao OPS ne pripremi odgovarajuće prekozonske proizvode za smanjenje rizika i dostavi ih Agenciji na odobrenje najkasnije šest mjeseci od dana dostavljanja zahtjeva Agencije, ako Agencija odluči da operator prenosnog sistema postupi u skladu sa zahtjevom iz člana 179 stav 3 tačka 2 ovog zakona (član 179 stav 4);
- 128) kao OPS, učesnicima na tržištu ne nudi dugoročna prava prenosa preko regionalne platforme za dodjelu iz člana 197 ovog zakona i, gdje je primjenljivo, jedinstvene platforme za dodjelu, najmanje na godišnjem i mjesečnom nivou (član 180 stav 2);
- 129) kao OPS, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država u regionu za proračun kapaciteta u kojem se dodjeljuju dugoročna prava prenosa, ne pripremi predlog regionalnog koncepta dugoročnih prava prenosa koja će nuditi na svakoj granici zone trgovanja unutar regiona za proračun kapaciteta (član 180 stav 4);
- 130) kao OPS, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država u regionu za proračun kapaciteta, dužan je da pripremi predlog regionalnog koncepta dodjele dugoročnih prava prenosa koja će se nuditi na svakoj granici zone trgovanja unutar regiona za proračun kapaciteta, najkasnije šest mjeseci od donošenja odluke Agencije iz člana 179 stav 1 ovog zakona (član 180 stav 5);
- 131) kao OPS, prilikom preispitivanja dugoročnih prava prenosa ne procjenjuje ponuđena dugoročna prava prenosa uzimajući u obzir elemente iz člana 180 stav 7 ovog zakona; ne predlaže, ako je potrebno, alternativna dugoročna prava prenosa uzimajući u obzir rezultat procjene iz člana 180 stav 7 tačka 1 ovog zakona; ne sprovodi javnu raspravu u skladu sa članom 155 ovog zakona (član 180 stav 12);
- 132) kao OPS izdaje i primjenjuje fizička prava prenosa na granicama zone trgovanja, a ne omogućiti nosiocima fizičkih prava prenosa i/ili njihovim partnerima da nominuju svoje planove razmjene električne energije (član 185 stav 1);
- 133) kao OPS ne usklađuje pravila nominacije na svim granicama zone trgovanja na kojima se primjenjuju fizička prava prenosa (član 185 stav 5);

- 134) kao OPS ne obezbijedi da se potvrđena raspodjela dugoročnog prekozonskog kapaciteta dostavi regionalnoj i, gdje je primjenljivo, jedinstvenoj platformi za dodjelu prije objavljivanja specifikacije aukcije iz člana 188 ovog zakona (član 187);
- 135) kao OPS, u saradnji sa operatorima prenosnog sistema drugih država u regionu za proračun kapaciteta, ne sprovode rezervne postupke iz člana 191 ovog zakona, u slučaju da regionalna i, gdje je primjenljivo, jedinstvena platforma za dodjelu ne može objaviti specifikaciju aukcije ili ne može dostaviti dio ili sve rezultate dugoročne dodjele kapaciteta u roku utvrđenom usaglašenim pravilima za dodjelu iz člana 201 ovog zakona (član 195 stav 1);
- 136) kao OPS ne objavi, preko regionalne i, gdje je primjenljivo, jedinstvene platforme za dodjelu, informacije iz člana 196 stav 1 ovog zakona u skladu sa vremenskim planom utvrđenim u specifikaciji aukcije i propisom kojim se uređuje dostavljanje i objavljivanje podataka od značaja za tržište električne energije (član 196 stav 2);
- 137) kao OPS, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država, ne obezbijedi da regionalna platforma za dodjelu funkcioniše i ispunjava zahtjeve u pogledu funkcionisanja iz člana 198 ovog zakona, u roku od 12 mjeseci od odobrenja predloga za zajedničke zahtjeve i uspostavljanja regionalne platforme za dodjelu (član 197 stav 1);
- 138) kao OPS, za interkonekcije između ugovornih strana i država članica, u saradnji sa operatorom prenosnog sistema države članice, ne zaključi bilateralni sporazum kojim će se utvrditi da li će dugoročnu dodjelu kapaciteta za određenu interkonekciju vršiti preko jedinstvene platforme za dodjelu ili regionalne platforme za dodjelu uspostavljene u skladu sa članom 197 ovog zakona (član 197 stav 5);
- 139) kao OPS u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država, ne dostavi Agenciji predlog za zajedničke zahtjeve i uspostavljanje regionalne platforme za dodjelu prekozonskih prenosnih kapaciteta (član 198 stav 1);
- 140) kao OPS, ograniči dugoročna prava prenosa, a o tome ne obavijesti Agenciju i ne objavi razloge koji su doveli do ograničenja (član 202 stav 2);
- 141) kao OPS, u saradnji sa drugim operatorima prenosnih sistema iz člana 206 stav 1 ovog zakona, ne donese metodologiju za raspodjelu troškova iz člana 206 stav 1 ovog zakona, koji moraju biti opravdani, efikasni, srazmjerni i zasnovani na principima iz ovog zakona (član 206 stav 2);
- 142) kao OPS, na zahtjev Agencije, ne dostavi informacije neophodne za ocjenu opravdanosti troškova iz člana 208 stav 1 ovog zakona, u roku od tri mjeseca od prijema zahtjeva (član 208 stav 4);
- 143) kao OPS, prije delegiranja aktivnosti u skladu sa članom 209 st. 1, 2 i 3 ovog zakona, OPS sa trećom stranom ne zaključi sporazum o povjerljivosti podataka (član 209 stav 4);
- 144) kao OPS u saradnji sa relevantnim operatorima prenosnih sistema iz regiona, redovno ne dostavlja informacije Agenciji, Regulatornom odboru i ACER-u o napretku izrade predloga regionalnih TCM-ova iz člana 212 stav 3 ovog člana (član 212 stav 6);
- 145) kao OPS, Agenciji ne dostavi izmijenjene predloge regionalnih TCM-ova u roku od dva mjeseca od dana dostavljanja zahtjeva u slučaju iz člana 216 stav 3 alineja 2 ovog zakona (član 216 stav 4);
- 146) kao OPS ne postupi po zahtjevu Regulatornog odbora ili ACER-a za dostavljanje izmijenjenih predloga regionalnih TCM-ova u roku od dva mjeseca od dana dostavljanja zahtjeva (član 216 stav 9);
- 147) kao OPS, Agenciji ne dostavi izmijenjene predloge nacionalnih TCM-ova, u roku od dva mjeseca od dana dostavljanja zahtjeva, u slučaju iz člana 217 stav 2 alineja 2 ovog člana (član 217 stav 3);
- 148) kao OPS ne postupi po zahtjevu iz člana 217 stav 6 ovog zakona (član 217 stav 7);
- 149) kao OPS odnosno subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije, na svojoj internet stranici, ne objavi odobrene regionalne i nacionalne TCM-ove iz člana 212 st. 3 i 5 ovog zakona, osim ako sadrže povjerljive informacije u smislu zakona kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti (član 218 stav 6);
- 150) kao OPS, na zahtjev Agencije ne dostavi informacije neophodne za ocjenu opravdanosti troškova iz člana 219 stav 1, u roku od tri mjeseca od prijema zahtjeva (član 219 stav 3);
- 151) kao OPS ne objavi informacije iz člana 222 stav 3 tač. 1 do 12, čim one postanu dostupne (član 222 stav 3);
- 152) kao OPS ne objavi informacije iz člana 222 stav 3 ovog zakona, u zajednički dogovorenom ili usklađenom formatu preko centralne platforme ENTSO za električnu energiju (član 222 stav 6);
- 153) kao OPS, prije delegiranja, ne obezbijedi da su zaključeni odgovarajući sporazumi u skladu sa obavezama u pogledu povjerljivosti (član 223 stav 3);

- 154) kao OPS, nakon delegiranja svih ili dijela dužnosti trećoj strani iz člana 223 stav 1 ovog zakona, o tome ne obavijesti Agenciju i ne objavi odluku o delegiranju na svojoj internet stranici (član 223 stav 4);
- 155) kao OPS ne primjenjuje samostalni dispečerski model za utvrđivanje rasporeda proizvodnje i potrošnje (član 224 stav 2);
- 156) kao operator distributivnog sistema, operatoru prenosnog sistema, ne dostavi sve potrebne informacije za poravnanje odstupanja u skladu sa članom 228 ovog zakona (član 225 stav 2);
- 157) kao operator distributivnog sistema ne obavijesti operatora prenosnog sistema o svim ograničenjima određenim u skladu sa propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema, koja mogu uticati na zahtjeve utvrđene u ovom zakonu (član 225 stav 5);
- 158) kao OPS ne utvrdi i ne dostavi Agenciji na odobravanje predlog uslova za pružaoca usluge balansiranja (član 228 stav 1);
- 159) kao OPS, prilikom izrade predloga uslova i odredbi za pružaoca usluge balansiranja i balansno odgovorne subjekte, ne koordinira sa operatorima prenosnog sistema i operatorima distributivnog sistema na koje ti uslovi mogu uticati; ne poštuje okvire za uspostavljanje evropskih platformi za razmjenu balansne energije i proces netovanja odstupanja u skladu sa članom 212, i čl. 229 do 232 ovog zakona; ne uključi druge operatore distributivnog sistema i zainteresovane strane u kompletni proces izrade predloga, uzimajući u obzir njihove stavove ne dovodeći u pitanje javnu raspravu iz člana 218 ovog zakona (član 228 stav 4);
- 160) kao OPS ne prati da li se ispunjavanju zahtjevi utvrđeni uslovima i odredbama za balansiranje unutar svoje zone planiranja razmjene (član 228 stav 8);
- 161) kao OPS koji vrši proces zamjene rezerve preko evropske platforme za razmjenu energije iz zamjenskih rezervi, uspostavljene u skladu sa članom 212 ovog zakona, ne dostavi sve ponude za balansnu energiju iz svih standardnih proizvoda za zamjenske rezerve i ne razmjenjuje sve ponude za balansnu energiju iz svih standardnih proizvoda za zamjenske rezerve, osim neraspoloživih ponuda iz člana 238 stav 20 ovog zakona (član 229 stav 1);
- 162) kao OPS, u najvećoj mogućoj mjeri, ne koristi platformu iz člana 229 stav 1 ovog zakona, da zadovolji sve svoje potrebe za balansnom energijom iz zamjenske rezerve (član 229 stav 2);
- 163) kao OPS, preko evropske platforme za razmjenu energije iz rezervi za ponovno uspostavljanje frekvencije ručnom aktivacijom, uspostavljene u skladu sa članom 212 ovog zakona, ne dostavlja sve ponude za balansnu energiju iz svih standardnih proizvoda za rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije ručnom aktivacijom i ne razmjenjuje sve ponude za balansnu energiju iz svih standardnih proizvoda za rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije ručnom aktivacijom, osim neraspoloživih ponuda iz člana 238 stav 20 ovog zakona (član 230 stav 1);
- 164) kao OPS, u najvećoj mogućoj mjeri ne koristi platformu iz člana 230 stav 1 ovog zakona, da zadovolji sve svoje potrebe za balansnom energijom iz rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije ručnom aktivacijom (član 230 stav 2);
- 165) kao OPS, preko evropske platforme za razmjenu energije iz rezervi za ponovno uspostavljanje frekvencije automatskom aktivacijom, uspostavljenoj u skladu sa članom 212 ovog zakona, ne dostavlja sve ponude za balansnu energiju iz svih standardnih proizvoda za rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije automatskom aktivacijom i ne razmjenjuje sve ponude za balansnu energiju iz svih standardnih proizvoda za rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije automatskom aktivacijom, osim neraspoloživih ponuda iz člana 238 stav 20 ovog zakona (član 231 stav 1);
- 166) kao OPS, u najvećoj mogućoj mjeri ne koristi platformu iz člana 231 stav 1 ovog člana, da zadovolji sve svoje potrebe za balansnom energijom iz rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije automatskom aktivacijom (član 231 stav 2);
- 167) kao OPS koji sprovodi proces obnavljanja nazivne frekvencije u skladu sa propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema, ne koristi evropsku platformu uspostavljenu u skladu sa članom 212 ovog zakona, u sprovođenju procesa razmjene odstupanja, najmanje za sinhronu oblast kontinentalne Evrope (član 232);
- 168) kao OPS, u saradnji sa drugim operatorima prenosnih sistema, ne uskladi rok za dostavljanje ponude balansne energije za standardne proizvode sa rokom za dostavljanje ponude balansne energije na nivou Zajednice (član 234 stav 1);
- 169) kao OPS ne primjenjuje listu standardnih proizvoda za balansni kapacitet iz rezervi za ponovno uspostavljanje frekvencije i zamjenskih rezervi iz člana 234 ovog zakona (član 235 stav 3);
- 170) kao OPS ne obezbijedi rezervne postupke u slučaju neuspješno sprovedenih postupaka iz člana 237 st. 2 i 3 ovog zakona (član 237 stav 1);

- 171) kao OPS, u slučaju neuspješne nabavke usluga balansiranja, ne ponovi postupke nabavke i u najkraćem roku ne obavijesti učesnike na tržištu o primjeni rezervnih postupaka (član 237 stav 2);
- 172) kao OPS, ne koristi ekonomične ponude za balansnu energiju koje su dostupne za isporuku u njegovoj kontrolnoj oblasti na osnovu zajedničkih lista ekonomskog prvenstva ili drugog modela koji se primjenjuje na osnovu člana 212 ovog zakona radi održavanja balansa u sistemu u skladu sa propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema (član 238 stav 1);
- 173) kao OPS ne primjenjuje metodologiju za klasifikaciju svrha aktivacije ponuda za balansnu energiju usvojenu u skladu sa članom 213 ovog zakona (član 238 stav 3);
- 174) kao OPS za svaku ponudu za balansnu energiju sa zajedničke liste ekonomskog prvenstva pri aktivaciji ponude, ne odredi svrhu aktivacije na osnovu metodologije u skladu sa članom 238 stav 3 ovog zakona, koja mora biti prijavljena i vidljiva svim operatorima prenosnih sistema putem funkcije optimizacije aktivacije (član 238 stav 4);
- 175) kao OPS, ako aktivacija ponuda za balansnu energiju odstupa od rezultata funkcije optimizacije aktivacije, ne objavi informacije o razlozima nastanka takvog odstupanja (član 238 stav 5);
- 176) kao OPS ne obezbijedi da se aktivira ponuda za balansnu energiju koju izabere funkcija optimizacije aktivacije (član 238 stav 7);
- 177) kao OPS ne dostavlja sve potrebne podatke za rad algoritma funkcije optimizacije aktivacije iz člana 211 stav 3 tačka 7 ovog zakona u skladu sa članom 240 ovog zakona (član 238 stav 10);
- 178) kao OPS ne dostavlja funkciji optimizacije aktivacije sve ponude za balansnu energiju primljene od pružaoca usluge balansiranja prije roka operatora prenosnog sistema za dostavljanje ponuda za balansnu energiju, uzimajući u obzir zahtjeve iz čl. 236 ovog zakona (član 238 stav 11);
- 179) kao OPS ne izvrši analizu uticaja ograničavanja količine ponuda koje se šalju na evropske platforme i funkcionisanje unutardnevnog tržišta, najmanje jednom u dvije godine nakon usvajanja predloga iz člana 238 stav 13 ovog zakona od strane Agencije (član 238 stav 16);
- 180) kao OPS ne primjenjuje metodologiju usvojenu u skladu sa članom 212 ovog zakona, za određivanje cijena balansne energije kao rezultat aktivacije ponuda balansne energije, proces ponovnog uspostavljanja nazivne frekvencije, kao i za proces zamjene rezervi u skladu sa propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema (član 239 stav 1);
- 181) kao OPS ne primjenjuje funkciju optimizacije aktivacije uspostavljenu u skladu sa čl. 212 i 238 ovog zakona radi optimizacije aktivacije ponuda za balansnu energiju sa različitih zajedničkih lista ekonomskog prvenstva (član 240 stav 1);
- 182) kao OPS ne obezbijedi da su ponude za balansnu energiju na zajedničkim listama ekonomskog prvenstva izražene u eurima sa označenom tržišnom vremenskom jedinicom (član 240 stav 3);
- 183) kao OPS, u saradnji sa drugim operatorima prenosnih sistema iz kontrolnog bloka redovno, i to najmanje jednom godišnje, u skladu sa propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema, ne preispita i ne definiše zahtjeve za balansni kapacitet za kontrolni blok ili zone planiranja razmjene kontrolnog bloka koji se odnose na balansni kapacitet (član 241 stav 1);
- 184) kao OPS ne dozvoli prenos obaveze pružanja balansnog kapaciteta, a ne obrazloži to odbijanje (član 243 stav 5);
- 185) kao OPS ne koristi raspoloživi prekozonski kapacitet izračunat u skladu sa članom 246 st. 2 i 3 ovog zakona, za razmjenu balansne energije ili za realizaciju procesa netovanja odstupanja (član 245 stav 1);
- 186) kao OPS kontinuirano ne ažurira raspoloživost prekozonskog kapaciteta za razmjenu balansne energije ili za sprovođenje procesa netovanja odstupanja, pri čemu se prekozonski kapacitet ažurira svaki put kad se iskoristi dio tog kapaciteta ili kad se vrši ponovni proračun prekozonskog kapaciteta (član 246 stav 1);
- 187) kao OPS prije primjene metodologije proračuna prekozonskog kapaciteta u skladu sa članom 246 stav 3 ovog zakona ne koristi prekozonski kapacitet koji je preostao nakon vremena zatvaranja unutardnevnog prekozonskog tržišta (član 246 stav 2);
- 188) kao OPS, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema u regionu za proračun kapaciteta, ne izradi metodologiju za proračun prekozonskog kapaciteta, unutar vremenskog okvira za balansiranje, za razmjenu balansne energije ili sprovođenje procesa netovanja odstupanja (član 246 stav 3);
- 189) kao OPS ne primjenjuje usaglašenu metodologiju za proces dodjele prekozonskog kapaciteta za razmjenu balansnog kapaciteta ili za dijeljenje rezervi po vremenskom okviru u skladu sa procesima iz člana 212 ovog zakona (član 247 stav 3);
- 190) kao OPS ne uključi prekozonski kapacitet dodijeljen za razmjenu balansnog kapaciteta ili dijeljenje rezervi kao već dodijeljen kapacitet u proračunima prekozonskog kapaciteta (član 247 stav 7);

- 191) kao OPS za svaku aktiviranu ponudu balansne energije ne obračuna korekciju količinskog odstupanja koja se primjenjuje na predmetni balansno odgovorni subjekat (član 254 stav 1);
- 192) kao OPS dužan je da primjenjuje zajednička pravila poravnanja koja se primjenjuju na sve planirane razmjene energije iz člana 212 stav 1 tačka 11 ovog zakona (član 255 stav 1);
- 193) kao OPS koji planirano razmjenjuje energiju unutar sinhronne oblasti kontinentalne Evrope dužan je da primjenjuje zajednička pravila poravnanja za planirane razmjene energije u skladu sa članom 212 stav 1 tačka 11 ovog zakona (član 255 stav 3);
- 194) kao OPS, u saradnji sa drugim operatorima prenosnih sistema, ne uspostavi usklađeni mehanizam za korekcije međusobnih poravnanja (član 255 stav 4);
- 195) kao OPS, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema unutar sinhronne oblasti kontinentalne Evrope, ne primjenjuje zajednička pravila poravnanja koja se primjenjuju na sve neplanirane razmjene energije u skladu sa članom 212 stav 1 tačka 12 ovog zakona (član 256);
- 196) kao OPS ne primjenjuje usklađene odredbe o glavnim karakteristikama poravnanja odstupanja koje predlaže ENTSO za električnu energiju, a odobrava ACER (član 257 stav 2);
- 197) kao OPS ne dostavlja subjektu odgovornom za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije glavne karakteristike poravnanja odstupanja iz člana 257 stav 2 ovog zakona (član 257 stav 3);
- 198) kao OPS odnosno subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije, ne primjenjuje period poravnanja odstupanja od 15 minuta u zoni planiranja razmjene i pritom ne obezbijedi da se tržišne vremenske jedinice poklapaju sa periodima poravnanja odstupanja u svim okvirima (član 258 stav 1);
- 199) kao subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije, unutar zone planiranja razmjene ne obračuna konačnu poziciju, dodijeljenu količinu, korekciju količinskog odstupanja i odstupanje: za svakog balansno odgovornog subjekta; za svaki period poravnanja odstupanja; u svojoj oblasti odstupanja (član 259 stav 1);
- 200) kao subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije ne utvrdi pravila za: obračun konačne pozicije; određivanje dodijeljene količine; utvrđivanje korekcije količinskog odstupanja u skladu sa članom 254 ovog zakona; podnošenje zahtjeva za ponovno izračunavanje količinskog odstupanja, koji može podnijeti balansno odgovorni subjekat; izračunavanje količinskog odstupanja (član 259 stav 3);
- 201) kao subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije, ne utvrdi pravila obračuna cijene količinskog odstupanja, koja može biti pozitivna, jednaka nuli ili negativna, a kojima se određuje plaćanje za svaki smjer za: pozitivno količinsko odstupanje sa cijenom odstupanja sa pozitivnim predznakom od operatora prenosnog sistema ka balansno odgovornom subjektu; pozitivno količinsko odstupanje sa cijenom odstupanja sa negativnim predznakom od balansno odgovornog subjekta ka operatoru prenosnog sistema; negativno količinsko odstupanje sa cijenom odstupanja sa pozitivnim predznakom od balansno odgovornog subjekta ka operatoru prenosnog sistema; negativno količinsko odstupanje sa cijenom odstupanja sa negativnim predznakom od operatora prenosnog sistema ka balansno odgovornom subjektu (član 260 stav 1);
- 202) kao subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije ne određuje cijenu količinskog odstupanja za: svaki period poravnanja odstupanja; svoju oblast definisanja cijene odstupanja; svaki smjer odstupanja (član 260 stav 3);
- 203) kao OPS, najmanje jednom u dvije godine, ne objavljuje izvještaj o balansiranju kojim obuhvata prethodne dvije kalendarske godine, poštujući povjerljivost informacija u skladu sa članom 221 ovog zakona (član 265 stav 1);
- 204) kao OPS Agenciji ne dostavi predloge nacionalnih TCM-ova na odobravanje, u skladu sa članom 68 stav 1 tačka 3 ovog zakona (član 270 stav 1);
- 205) kao OPS, na zahtjev Agencije, ne dostavi informacije neophodne za ocjenu opravdanosti troškova iz člana 271 stav 1 ovog zakona, u roku od tri mjeseca od prijema zahtjeva (član 271 stav 3);
- 206) kao OPS redovno ne informiše Agenciju, Regulatorni odbor i ACER o napretku izrade predloga regionalnih TCM-ova iz člana 273 stav 3 ovog zakona (član 273 stav 8);
- 207) kao OPS Agenciji ne dostavi izmijenjene predloge regionalnih TCM-ova, u roku od dva mjeseca od dana dostavljanja zahtjeva u slučaju iz člana 277 stav 3 alineja 2 ovog zakona (član 277 stav 4);
- 208) kao OPS ne postupi po zahtjevu Regulatornog odbora ili ACER-a za dostavljanje izmijenjenih predloga regionalnih TCM-ova u roku od dva mjeseca od dana dostavljanja zahtjeva (član 277 stav 9);
- 209) kao OPS Agenciji ne dostavi izmijenjene predloge nacionalnih TCM-ova, u roku od dva mjeseca od dana dostavljanja zahtjeva u slučaju iz člana 278 stav 2 alineja 2 ovog zakona (član 278 stav 3);

- 210) kao OPS ne postupi po zahtjevu iz člana 278 stav 6 ovog zakona (član 278 stav 7);
- 211) kao OPS, na svojoj internet stranici, ne objavi odobrene TCM-ove iz člana 273 st. 3 i 5 ovog zakona, osim ako sadrže povjerljive informacije u smislu zakona kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti (član 279 stav 5);
- 212) kao OPS, na zahtjev Agencije ne dostavi informacije neophodne za ocjenu opravdanosti troškova iz člana 280 stav 1 ovog zakona, u roku od tri mjeseca od prijema tog zahtjeva (član 280 stav 3);
- 213) kao operator prenosnog sistema gasa i kao energetski subjekti koji obavljaju djelatnost proizvodnje i/ili snabdijevanja gasom, na zahtjev Sekretarijata i/ili regulatornih organa država članica, bez odlaganja, ne dostave informacije koje su potrebne za davanje mišljenja iz člana 285 stav 2 ovog zakona (član 285 stav 5);
- 214) kao operator prenosnog sistema gasa, ne podržava operativnu saradnju radi osiguranja optimalnog upravljanja sistemom Zajednice, razmjene gasa, koordinisane dodjele prekograničnih kapaciteta putem nediskriminatornih rješenja zasnovanih na tržišnim principima, ne vodeći računa o značaju kratkoročnih implicitnih aukcija za dodjelu prekograničnih kapaciteta u okviru energetske transakcija i integracije mehanizama za balansiranje (član 287 stav 1);
- 215) kao operator prenosnog sistema gasa, ne saraduje sa operatorima prenosnih sistema gasa državnih članica ili ugovornih strana (član 287 stav 2);
- 216) kao operator prenosnog sistema gasa, usaglasa svoje djelovanje sa propisima Evropske mreže operatora prenosnih sistema gasa ENTSOG radi promocije uspostavljanja i omogućavanja funkcionisanja regionalnog i tržišta gasa Zajednice, prekogranične trgovine, kao i obezbjeđenja optimalnog upravljanja, koordiniranog rada i tehničkog razvoja crnogorskog i sistema za prenos gasa država članica i ugovornih strana (član 287 stav 3);
- 217) kao operator prenosnog sistema gasa ne saraduje sa ENTSOG u skladu sa ciljevima utvrđenim zakonom i strateškim dokumentima iz oblasti energetike (član 287 stav 4)
- 218) kao operator prenosnog sistema gasa ne obezbijedi rad sistema u interkonekciji u skladu sa posebnim propisima (član 288 stav 1);
- 219) kao operator prenosnog sistema gasa, ne osigura nediskriminatorno pružanje usluga svim korisnicima sistema i/ili ne pruža usluge garantovanog neprekidnog korišćenja sistema i/ili ne pruža usluge korišćenja sistema sa mogućim prekidima, po cijenama primjerenim vjerovatnoći prekida i/ili korisnicima sistema ne ponudi dugoročne i kratkoročne usluge (član 290 stav 1);
- 220) kao operator prenosnog sistema gasa prilikom pružanja usluga iz člana 290 stav 1 tačka 1 ovog zakona pod jednakim uslovima ne ponudi istu uslugu različitim korisnicima, na osnovu standardnih ugovora o prenosu ili prema pravilima o radu sistema koja odobrava Agencija (član 290 stav 2)
- 221) kao operator TPG terminala i sistema za skladištenje, pod jednakim uslovima ne ponude usluge pristupa sistemu svim korisnicima i/ili ne pružaju usluge koje se mogu uskladiti sa korišćenjem povezanih prenosnih sistema gasa i olakšavaju pristup TPG terminalu, odnosno sistemu za skladištenje i/ili ne objavljuju podatke o korišćenju i raspoloživosti usluga, u vremenskom okviru koji se može uskladiti sa razumnim komercijalnim potrebama korisnika (član 291 stav 1);
- 222) kao operator sistema za skladištenje, korisnicima sistema ne pruža usluge garantovanog neprekidnog korišćenja sistema za skladištenje i/ili ne pruža usluge korišćenja sa mogućim prekidima po cijenama koje odražavaju vjerovatnoću prekida i/ili ne ponudi dugoročne i kratkoročne usluge i/ili ne ponudi paket usluga ili pojedinačno usluge čuvanja, unošenja i iznošenja gasa (član 291 stav 3);
- 223) kao operator prenosnog sistema gasa, ne stavi na raspolaganje učesnicima na tržištu maksimalan tehnički raspoloživi kapacitet, vodeći računa o integritetu i efikasnosti rada sistema, na svim relevantnim tačkama (član 293 stav 1);
- 224) kao OPS, u slučaju zagušenja, ne ponudi na primarnom tržištu kapaciteta neiskorišćeni kapacitet najmanje kao negarantovani kapacitet i najkasnije na dan koji prethodi danu njegovog korišćenja (član 293 stav 4 tačka 1);
- 225) kao OPS ne upravlja fizičkim zagušenjima na nediskriminatoran i transparentan način u skladu sa pravilima iz člana 292 ovog zakona (član 293 stav 5);
- 226) kao OPS, prilikom planiranja novih ulaganja u prenosni sistem, ne uzme u obzir potrebe tržišta za dodatnim prenosnim kapacitetima i sigurnost snabdijevanja gasom (član 293 stav 6);
- 227) kao operator TPG terminala, odnosno operator sistema za skladištenje, ne stavi na raspolaganje učesnicima na tržištu maksimalni tehnički raspoloživi kapacitet sistema za skladištenje i TPG terminala, vodeći računa o integritetu i efikasnosti rada sistema (član 294 stav 1);

- 228) kao operator sistema gasa ne ponudi, na primarnom tržištu, neiskorišćeni garantovani i negarantovani kapacitet TPG terminala i sistema za skladištenje, najkasnije na dan koji prethodi danu njegovog korišćenja (član 294 stav 3);
- 229) kao OPS, sistema za skladištenje, odnosno TPG terminala, ne omogući slobodnu trgovinu pravima na kapacitete za prenos i skladištenje gasa na transparentan način i pod jednakim uslovima (član 295 stav 1);
- 230) kao operator prenosnog sistema gasa, sistema za skladištenje, odnosno TPG terminala, ne primjenjuje standardne ugovore o prenosu gasa, korišćenju TPG terminala i skladištenju i postupke na primarnom tržištu, kojima se olakšava sekundarna trgovina kapacitetima (član 295 stav 2);
- 231) kao operator prenosnog sistema gasa, sistema za skladištenje odnosno TPG terminala, ne prizna prenos prava na kapacitete stečenih na primarnom tržištu, kada ga o tome obavijesti korisnik sistema (član 295 stav 3);
- 232) kao operator prenosnog sistema gasa ne dostavi Agenciji na odobravanje ugovore i pravila o postupcima iz člana 295 stav 2 ovog zakona (član 295 stav 4);
- 233) kao operator prenosnog sistema gasa, ne obezbijedi da pravila za balansiranje prenosnog sistema gasa odražavaju stvarne potrebe sistema i budu prilagođena resursima koji su na raspolaganju operatoru i zasnovana na tržišnim principima (član 296 stav 2);
- 234) kao operator prenosnog sistema gasa, ne obezbijedi korisnicima raspoložive informacije u obračunskim periodima o njihovoj uravnoteženosti i odstupanjima utvrđenim u skladu sa pravilima za balansiranje prenosnog sistema gasa iz člana 296 stav 1 ovog zakona, koje su im potrebne za blagovremeno i pouzdano samostalno preduzimanje korektivnih mjera (član 296 stav 3);
- 235) kao operator prenosnog sistema gasa, ne objavljuje na svojoj internet stranici pravila za balansiranje prenosnog sistema gasa iz člana 296 stav 1 ovog zakona i sve cijene koje se na osnovu njih proračunavaju (član 296 stav 8);
- 236) kao operator prenosnog sistema gasa, u cilju obezbjeđenja transparentnosti ne objavi detaljne informacije o uslugama i uslovima pod kojima pruža te usluge, uključujući i tehničke podatke potrebne korisnicima za efikasno korišćenje sistema i/ili podatke o tehničkim, ugovorenim i raspoloživim kapacitetima za sve relevantne tačke sistema na standardizovani način koji je prilagođen korisnicima i/ili podatke o planiranoj i realizovanoj ponudi i potražnji, zasnovane na prijavama, dostupnim prognozama i ostvarenim veličinama i/ili informacije o mjerama preduzetim za potrebe balansiranja sistema koje obuhvataju i ostvarene troškove i prihode (član 298 stav 1);
- 237) kao operator sistema za skladištenje gasa, odnosno TPG objekta, u cilju obezbjeđenja transparentnosti ne objavi detaljne informacije o uslugama i uslovima pod kojima pruža usluge, uključujući tehničke podatke potrebne korisnicima za efikasno korišćenje sistema i/ili podatke o tehničkim ugovorenim i raspoloživim kapacitetima za sve relevantne tačke sistema na standardizovani način koji je prilagođen korisnicima i/ili podatke o količini gasa u skladišnim postrojenjima ili TPG terminalima, zbirno ili pojedinačno, zavisno od načina na koji se nude korisnicima, ulaznim i izlaznim tokovima, kao i raspoloživim kapacitetima, za sve svoje sisteme za skladištenje i TPG terminale, koji obuhvataju i podatke o količinama koje su izuzete od pristupa treće strane (član 299 stav 1);
- 238) kao operator prenosnog sistema gasa, podatke iz člana 299 stav 7 ovog zakona ne objavi u okviru zbirnih podataka, osim kada su zbirni podaci identični sa podacima čije je neobjavljivanje Agencija odobrila (član 299 stav 8);
- (2) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana, kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu i fizičko lice novčanom kaznom u iznosu od 250 eura do 2.000 eura.
- (3) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana, kazniće se preduzetnik novčanom kaznom u iznosu od 750 eura do 6.000 eura.

XXII. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Rokovi za donošenje propisa

Član 306

- (1) Podzakonski akti za sprovođenje ovog zakona donijeće se u roku od 12 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (2) Podzakonski akti iz člana 68 stava 1 tač. 1 i 3 ovog zakona donijeće se u roku od tri mjeseca od dana stupanja na snagu ovog zakona.

- (3) Do donošenja podzakonskih akata iz st. 1 i 2 ovog člana primjenjivaće se propisi donijeti na osnovu Zakona o prekograničnoj razmjeni električne energije i prirodnog gasa ("Službeni list CG", broj 42/16), ako nijesu u suprotnosti sa ovim zakonom.

Rokovi za donošenje opštih akata Agencije

Član 307

- (1) Opšta akta koja utvrđuje Agencija na osnovu ovlašćenja iz ovog zakona donijeće se u roku od 18 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (2) Do donošenja akata iz stava 1 ovog člana primjenjivaće se akti koji su donijeti na osnovu Zakona o prekograničnoj razmjeni električne energije i prirodnog gasa ("Službeni list CG", broj 42/16), ako nijesu u suprotnosti sa ovim zakonom.

Rokovi za donošenje opštih akata i metodologija energetske subjektata

Član 308

- (1) Opšti akti i metodologije koje donose operator prenosnog sistema, subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije i NEMO donijeće se u roku od 18 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (2) Predlog iz člana 127 stav 1 ovog zakona izrađuje se u roku od 16 mjeseci nakon integracije u jedinstveno povezivanje unutardnevnog tržišta.
- (3) Opšti akt iz člana 228 stav 1 ovog zakona donijeće se u roku od 12 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (4) Do donošenja propisa iz člana 228 st. 1 i 2 ovog zakona primjenjivaće se Metodologija za utvrđivanje cijena, rokova i uslova za pružanje pomoćnih usluga i usluga balansiranja prenosnog sistema električne energije ("Službeni list CG", br. 71/22 i 37/23) i Odlukom o utvrđivanju cijena za pomoćne usluge i usluge balansiranja za period 01.01.2023. - 31.12.2025. godine ("Službeni list CG", broj 131/22).

Rok za primjenu perioda poravnanja odstupanja

Član 309

Ako Agencija odobri izuzeće od primjene člana 27 stava 4 ovog zakona i pod uslovom da su takvo izuzeće odobrili svi regulatorni organi u okviru sinhronne oblasti, period poravnanja odstupanja može biti duži od 15 minuta, ali ne duži od 30 minuta, od 1. januara 2027. godine.

Rok za preispitivanje zone trgovanja

Član 310

Preispitivanje zone trgovanja iz člana 32 stav 7 ovog zakona vrši se za ugovorne strane za zone trgovanja u istom regionu za proračun kapaciteta najkasnije šest mjeseci nakon izrade prvog izvještaja ENTSO za električnu energiju iz člana 32 stav 5 ovog zakona.

Rokovi za postizanje minimalnog kapaciteta

Član 311

Tokom sprovođenja akcionog plana iz člana 33 stav 7 ovog zakona operator prenosnog sistema, zajedno sa drugim relevantnim operatorima prenosnih sistema, svake godine procjenjuje da li je raspoloživi prekozonski kapacitet u prethodnih 12 mjeseci dostigao linearnu putanju iz člana 33 stav 3 ovog zakona, do 1. januara 2028. godine.

Prekvalifikacioni postupak za subjekte koji imaju zaključen ugovor o nabavci pomoćnih usluga balansne energije

Član 312

Do pristupanja operatora prenosnog sistema platformama iz čl. 228 do 232 ovog zakona smatraće se da je za tehničke jedinice pružaoca usluga balansiranja, koji je na dan stupanja na snagu ovog zakona imao zaključen ugovor o nabavci pomoćnih usluga i balansne energije, uspješno okončan prekvalifikacioni postupak iz člana 226 stav 2 ovog zakona.

Rok za izvještavanje o udjelu ukupog kapaciteta

Član 313

- (1) Ugovorni periodi iz člana 25 stav 20 ovog zakona može biti do šest mjeseci od 1. januara 2026. godine.
- (2) Agencija izvještava Sekretarijat i Regulatorni odbor o udjelu ukupnog kapaciteta obuhvaćenog ugovorima sa trajanjem ili periodom nabavke dužim od jednog dana do 1. januara 2028. godine.

Rok za dostizanje minimalnog kapaciteta

Član 314

Minimalni kapacitet iz člana 33 stav 2 ovog zakona biće dostignut do 31. decembra 2027. godine.

Rok za dostavljanje Izvještaja o ocjeni postepenog usaglašavanja

Član 315

Izvještaj o ocjeni postepenog usaglašavanja i usklađivanja mehanizama i sporazuma iz člana 107 stav 6 ovog zakona operator prenosnog sistema će pripremiti u roku od 26 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Dodjela prekozonskog kapaciteta do uspostavljanja regionalne platforme

Član 316

- (1) Ako OPS ne zaključi sporazum iz člana 197 stav 5 ovog zakona, aktivnosti regionalne platforme za dodjelu koje se odnose na interkonekciju iz člana 196 stava 4 biće prenijete na jedinstvenu platformu za dodjelu do u roku od 18 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (2) Do uspostavljanja regionalne platforme iz člana 197 ovog zakona, za interkonekcije prema ugovornim stranama Energetske zajednice operator prenosnog sistema električne energije će nastaviti da koristi usluge Kancelarije za koordinisane aukcije u Jugoistočnoj Evropi.

Korišćenje prekozonskog kapaciteta za postojeće pružaoce usluge balansiranja

Član 317

Prekozonski kapacitet dodijeljen za razmjenu balansnog kapaciteta ili dijeljenje rezervi prije stupanja na snagu ovog zakona iz člana 248 stav 1 mogu da se koriste u tu svrhu do isteka ugovornog perioda.

Rok za donošenje procjene adekvatnosti resursa

Član 318

Operator prenosnog sistema električne energije dužan je da sprovede prvu procjenu adekvatnosti resursa na nacionalnom nivou iz člana 16 ovog zakona u roku od 24 mjeseca od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Regioni za proračun kapaciteta

Član 319

- (1) Do donošenja panevropskog TCM-a iz člana 79 stav 1 tačka 2 ovog zakona, saglasno Odluci Ministarskog savjeta Energetske zajednice broj 2022/03/MC-EnC od 15. decembra 2022. godine, regioni za proračun kapaciteta su:
  - 1) jugoistočna Evropa (Shadow SEE CCR) koji obuhvata granice zona trgovanja između ugovornih strana:
    - Bosna i Hercegovina - Srbija (BA - RS), Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini (NOS BiH) i Elektromreža Srbije AD (EMS);
    - Crna Gora - Bosna i Hercegovina (ME - BA), Crnogorski elektroprenosni sistem AD (CGES) i Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini (NOS BiH);
    - Crna Gora - Albanija (ME - AL), Crnogorski elektroprenosni sistem AD (CGES) i Operatori i Sistemit te Transmetimit sh.a. (OST);
    - Albanija - Sjeverna Makedonija (AL - MK), Operatori i Sistemit te Transmetimit sh.a. (OST) i Makedonski Elektroprenosni Sistem Operator AD (MEPSO);

- Srbija - Sjeverna Makedonija (RS - MK), Elektromreža Srbije AD (EMS) i Makedonski Elektroprenosni Sistem Operator AD (MEPSO);
  - Crna Gora - Srbija (ME - RS), Crnogorski elektroprenosni sistem AD (CGES) i Elektromreža Srbije AD (EMS);
  - Crna Gora - Kosovo (ME - KS), Crnogorski elektroprenosni sistem AD (CGES) i Operator sistemi, transmisioni dhe tregu Sh.A. (KOSTT);
  - Albanija - Kosovo (AL - KS), Operatori i Sistemit te Transmetimit sh.a. (OST) i Operator istemi, transmisioni dhe tregu Sh.A. (KOSTT);
  - Sjeverna Makedonija - (MK - KS), Makedonski Elektroprenosni Sistem Operator AD (MEPSO) i Operator sistemi, transmisioni dhe tregu Sh.A. (KOSTT);
  - Srbija - Kosovo (RS - KS), Elektromreža Srbije AD (EMS) i Operator sistemi, transmisioni dhe tregu Sh.A. (KOSTT);
- 2) Italija - Crna Gora (ITME CCR) obuhvata granicu zone trgovanja između Italije i Crne Gore (IT - ME) , TERNA Rete Elettrica Nazionale S.p.A (TERNA) i Crnogorski elektroprenosni sistem AD (CGES).
- (2) Regionalni koordinacioni centar za granice zona trgovanja regiona iz stava 1 tačka 2 ovog člana je Regionalni koordinacioni centar za region za proračun kapaciteta Grčka - Italija.

Usklađivanje poslovanja

Član 320

Energetski subjekti, koji na dan stupanja na snagu ovog zakona obavljaju energetske djelatnosti, uskladiće svoje poslovanje sa ovim zakonom u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Rok za imenovanje NEMO-a

Član 321

- (1) Propis iz člana 73 stav 4 ovog zakona donijeće se u roku od dva mjeseca od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (2) Imenovanje NEMO-a iz člana 75 ovog zakona izvršiće se u roku od četiri mjeseca od dana stupanja na snagu propisa iz stava 1 ovog člana.
- (3) Nominovani operator tržišta električne energije imenovan u skladu sa Zakonom o energetici ("Službeni list CG", br. 5/16, 51/17, 82/20, 29/22 i 152/22) nastavlja da obavlja svoju funkciju u skladu sa ovim zakonom i zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti do donošenja odluke Vlade o imenovanju NEMO-a iz stava 2 ovog člana.

Odložena primjena

Član 322

- (1) Odredba člana 74 ovog zakona primjenjivaće se od dana stupanja na snagu odluke Savjeta ministara Energetske zajednice o usklađivanju i usvajanju regulative Evropske komisije koja propisuje obavezu sprovođenja postupka imenovanja više NEMO-a u zonama trgovanja zemalja članica Evropske unije, donijeta u skladu sa Sporazumom o formiranju Energetske zajednice, ratifikovanim Zakonom o ratifikaciji Sporazuma između Evropske zajednice i Republike Crne Gore o formiranju Energetske Zajednice ("Službeni list RCG", broj 66/06).
- (2) Odredba člana 75 ovog zakona primjenjivaće se do dana stupanja na snagu odluke iz stava 1 ovog člana.
- (3) Javni poziv za podnošenje zahtjeva za imenovanje NEMO-a iz člana 74 stav 1 ovog zakona objaviće se u roku iz odluke Savjeta ministara Energetske zajednice iz stava 1 ovog člana.
- (4) U slučaju iz stava 1 ovog člana, NEMO imenovan u skladu sa članom 75 ovog zakona nastaviće da:
  - 1) obavlja svoje funkcije u skladu sa ovim zakonom i zakonom koji uređuje obavljanje energetske djelatnosti do isteka važenja odluke o njegovom imenovanju;
  - 2) primjenjuje naknade odobrene od strane Agencije u skladu sa zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti do dana kada Vlada donese odluku o imenovanju još najmanje jednog NEMO-a u skladu sa članom 74 ovog zakona ili do dana kada najmanje jedan NEMO imenovan u drugoj ugovornoj strani ili zemlji članici započne sa pružanjem usluga dan-unaprijed i unutardnevnog trgovanja sa isporukom u Crnoj Gori u skladu sa članom 74 stav 5 ovog zakona.

- (5) Odredba člana 229 ovog zakona primjenjivaće se od dana pristupanja operatora prenosnog sistema Evropskoj platformi za razmjenu balansne energije i zamjenskih rezervi.
- (6) Odredba člana 230 ovog zakona primjenjivaće se od dana pristupanja operatora prenosnog sistema Evropskoj platformi za razmjenu balansne energije iz rezervi za ponovno uspostavljanje frekvencije ručnom aktivacijom.
- (7) Odredba člana 231 ovog zakona primjenjivaće se od dana pristupanja operatora prenosnog sistema Evropskoj platformi za razmjenu balansne energije iz rezervi za ponovno uspostavljanje frekvencije automatskom aktivacijom.
- (8) Odredba člana 232 ovog zakona primjenjivaće se od dana pristupanja operatora prenosnog sistema Evropskoj platformi za proces razmjene odstupanja.
- (9) Odredbe člana 25 st. 2, 5, 6 i 12 do 24, člana 226 stav 7, člana 234 i člana 241 st. 4 i 5 ovog zakona primjenjivaće se nakon 12 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Status sertifikata Operatora prenosnog sistema

Član 323

Odluka o izdavanju sertifikata Akcionarskom društvu "Crnogorski elektroprenosni sistem" kao operatoru prenosnog sistema električne energije ("Službeni list CG", broj 30/18) ostaje na snazi i nakon stupanja na snagu ovog zakona.

Rokovi za planiranje, upravljanje i izvještavanje o prihodima od zagušenja

Član 324

- (1) Operator prenosnog sistema dužan je da otvori račun u banci iz člana 37 stav 3 ovog zakona najkasnije do 15. novembra 2026. godine za potrebe uplate naknada po osnovu dodjela prekograničnih prenosnih kapaciteta za 2027. godinu.
- (2) Operator prenosnog sistema dužan je da dostavi prvi plan iz člana 37 stav 8 ovog zakona uz zahtjev za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena za korišćenje prenosnog sistema električne energije za regulatorni period koji počinje 1. januara 2027. godine, u skladu sa Zakonom o energetici ("Službeni list CG", broj 28/25).
- (3) Operator prenosnog sistema dužan je da dostavi prvi izvještaj iz člana 37 stav 12 ovog zakona, najkasnije do 15. februara 2028. godine.
- (4) Agencija je dužna da objavi i dostavi prvi izvještaj iz člana 37 stav 15 ovog zakona, Regulatornom odboru do 1. marta 2028. godine.

Rok za donošenje Plana spremnosti na rizike za elektroenergetski sektor

Član 325

Plan spremnosti na rizike za elektroenergetski sektor iz člana 6 stav 7 ovog zakona donijeće se u roku od 12 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Prestanak važenja

Član 326

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o prekograničnoj razmjeni električne energije i prirodnog gasa ("Službeni list CG", broj 42/16).

Stupanje na snagu

Član 327

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 15-2/25-1/4

EPA 741 XXVIII

Podgorica, 31. decembar 2025. godine

Skupština Crne Gore 28. saziva

Predsjednik,

Andrija Mandić, s.r.

□ U ovaj zakon preneseni su sljedeći propisi Evropske unije:

- Regulativa (EU) 2019/943 Evropskog parlamenta i Savjeta od 5. juna 2019 o unutrašnjem tržištu električne energije (Službeni list L158 od 14.6.2019, str. 54-124, CELEKS 32019R0943),
- Regulativa (EU) 2019/941 Evropskog parlamenta i Savjeta od 5. juna 2019. o pripravnosti za rizike u sektoru električne energije i stavljanju izvan snage Direktive 2005/89/EZ (Službeni list L158 od 14.6.2019, str. 1-21, CELEKS 32019R0941),
- Regulativa (EU) 2019/942 Evropskog parlamenta i Savjeta od 5. juna 2019. o osnivanju Agencije Evropske unije za saradnju energetskih regulatora (Službeni list L158 od 14.6.2019, str. 22-53, CELEKS 32019R0942),
- Regulativa Komisije (EU) 2015/1222 od 24. jula 2015. o uspostavljanju smjernica za dodjelu kapaciteta i upravljanje zagušenjima (Službeni list L197 od 25.07.2015, str. 24-72, CELEKS 32015R1222),
- Regulativa Komisije (EU) 2016/1719 od 26. septembra 2016. o uspostavljanju smjernica za dugoročnu dodjelu kapaciteta (Službeni list L259 od 27.09.2016, str. 42-68, CELEKS 32016R1719),
- Regulativa Komisije (EU) 2017/2195 od 23. novembra 2017. o uspostavljanju smjernica za balansiranje električne energije (Službeni list L312 od 28.11.2017, str. 6-53, CELEKS 32017R2195),
- Regulativa Komisije (EU) 2017/1485 od 2. avgusta 2017. o uspostavljanju smjernica za rad prenosnog sistema električne energije (Službeni list L220 od 25.08.2017, str. 1-120, CELEKS 32017R1485),
- Regulativa Komisije (EU) 2017/2196 od 24. novembra 2017. o uspostavljanju mrežnih pravila za havarijske situacije i ponovno uspostavljanje rada elektroenergetskog sistema (Službeni list L312 od 28.11.2017, str. 54-85, CELEKS 32017R2196),
- Regulativa EZ 715/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 13. jula 2009. o uslovima za pristup prenosnim sistemima prirodnog gasa (Službeni list L211 od 14.08.2009, str. 36-54, CELEKS 32009R0715),
- Regulativa EZ 994/2010 Evropskog parlamenta i Savjeta od 20. oktobra 2010. o mjerama za obezbjeđenje sigurnosti snabdijevanja gasom (Službeni list L2951 od 12.11.2010, str. 1-22, CELEKS 32010R0994),
- Regulativa Komisije (EU) 2013/543 od 14. juna 2013. o dostavljanju i objavljivanju podataka na tržištima električne energije (Službeni list L163 od 15.06.2013, str. 1-12, CELEKS 32013R0543),
- Regulativa Komisije (EU) 2010/838 od 23. septembra 2010. o uspostavljanju smjernica koje se odnose na mehanizam naknade između operatora prenosnih sistema i zajednički regulatorni pristup naplati prenosa (Službeni list L250 od 24.09.2010, str. 5-11, CELEKS 32010R0838),
- Regulativa Komisije (EU) 2016/1388 od 17. avgusta 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila za priključenje objekta kupca (Službeni list L223 od 18.08.2016, str. 10-54, CELEKS 32016R1388),
- Regulativa Komisije (EU) 2016/631 od 14. aprila 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila o zahtjevima za priključenje proizvodnih objekata električne energije na mrežu (Službeni list L112 od 27.04.2016, str. 1-68, CELEKS 32016R0631),
- Regulativa Komisije (EU) 2016/1447 od 26. avgusta 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila o zahtjevima za priključenje na mrežu sistema za prenos jednosmjernom strujom visokog napona i jednosmjerno priključenih modula elektroenergetskog parka (Službeni list L241 od 08.09.2016, str. 1 -65, CELEKS 32016R1447).